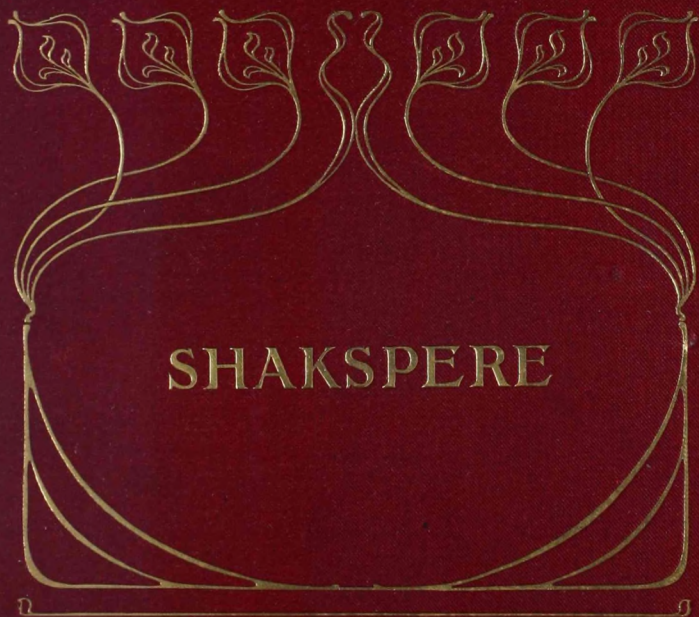

112733

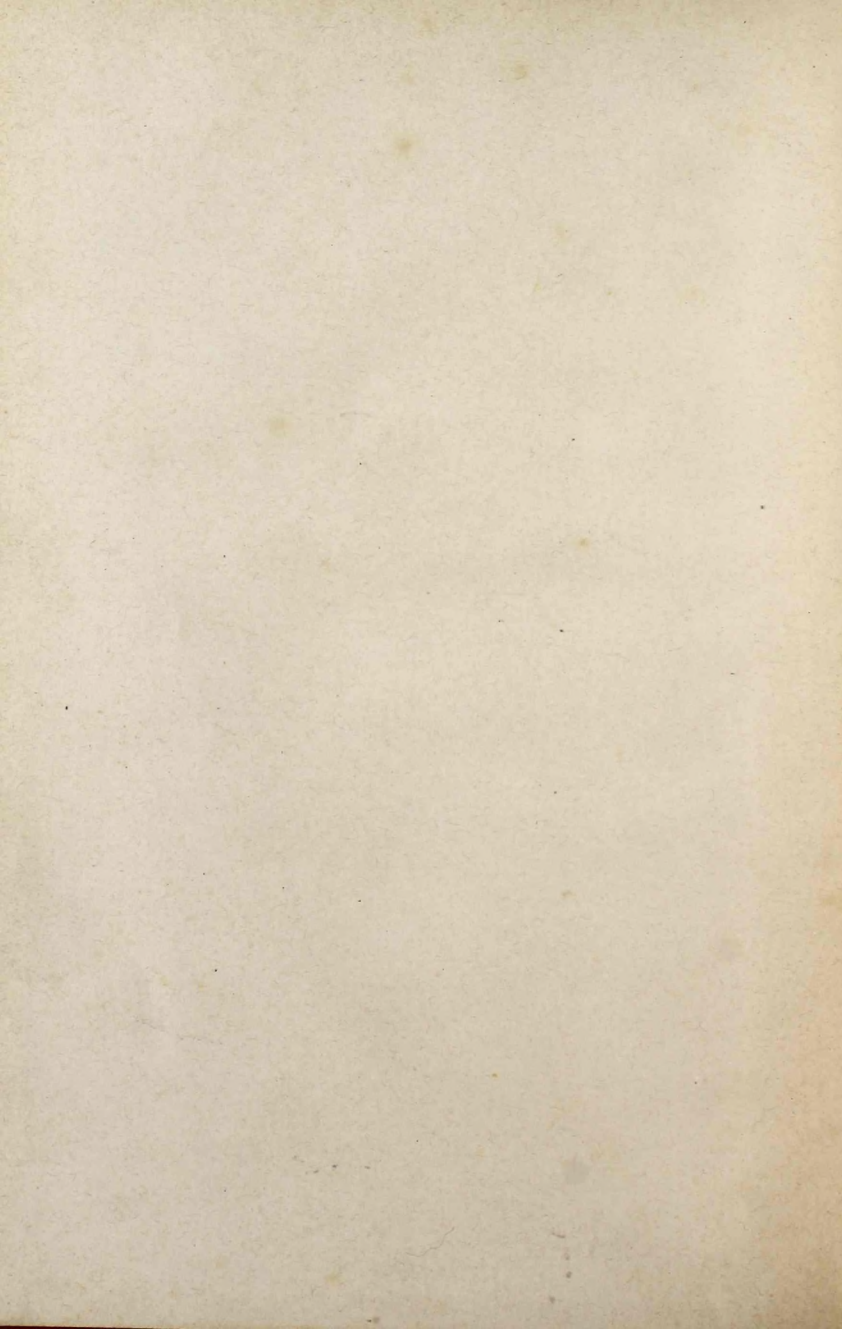

TÖRTÉNETI SZÍNDRÁMÁK

I.

SHAKSPERE MINDEN MUNKÁI

ELŐSZÖR KIADTA A KISFALUDY-TÁRSASÁG

FORDITOTTÁK

ARANY JÁNOS, ARANY LÁSZLÓ, ÁCS ZSIGMOND, FEJES ISTVÁN,
GREGUSS ÁGOST, GYÖRY VILMOS, LÉVAY JÓZSEF,
LŐRINCZI (LEHR) ZSIGMOND, PETŐFI SÁNDOR, RÁKOSI JENŐ,
SZÁSZ KÁROLY, SZIGLIGETI EDE, VÖRÖSMARTY MIHÁLY

JAVITOTT KIADÁS

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE, AZ ÉLETRAJZOT ÉS TANULMÁNYOKAT

IRTA

DE VOINOVICH GÉZA.

III. KÖTET

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1903

SHAKSPEERE

TÖRTÉNETI SZINMŰVEI

ELSŐ KÖTET

JÁNOS KIRÁLY *Fordította Arany János*

II. RICHARD KIRÁLY *Fordította Szász Károly*

IV. HENRIK KIRÁLY I. II. *Fordította Lévy József*

V. HENRIK KIRÁLY *Fordította Lévy József*

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1903

112733

R
1977

A TÖRTÉNELMI SZÍNŰVEKRŐL.

Bolyongani a történet temetőjén, fölkeresni a múlt nagy halottait, megrajzolni a viaszlapon arcuk mását, bebalzsamozni őket a költészet ihletével, porladó testüket begöngyölni versek póláiba, kezükbe adni a rozsdás kardot, fejükre tenni a romladozó koronát: majd minden drámaköltő megkísérli azt. A görög tragédiák tulajdonképen mind a történelemből vagy mythosból vették tárgyukat és alakjaikat. A történet szinte készen adja az írónak a darab meséjét s a jellemet is. Nem kell magát valószínűtlen cselekmény kieszelésével gyötörnie, a történelemből száz közül választhat készet. De a krónikák adata nem azon-módon művészi tárgy. A száraz adatokban titokzatos ösztön szunnyad, össze kívánnak olvadni egy egész létté vagy emberöltővé. Minden esemény magával szeretné hozni családfáját. Valahány tett, a költészettől kéri számon a történetben elhalt indokát; a szándék okot, az érzés magyarázatot kereset magának s a beléjük szálló élet magával viszi önön hatalmát: az összeforrasztó, kikristályosító erőt, az elevenséget és az igazságot. Ha a költő előtt nem oly eleven a tárgya, mint akár a mindennapi élet, jobb elfordulnia tőle, mint a hogy Tolstoj tömérdek munka után is elfordult a decabristák történetétől, melyben nem találta meg azt, a mit benne keresett.

A jellemet sem támaszthatni fel könnyedén. A mu-

miának vér kell, hogy föléledjen. Goethe mondta egyszer Eckermannnak*, hogy egy író sem ismerte a történelmi jellemeket, a melyeket földézett, de ha ismerte volna is, aligha használhatta volna úgy. A költőnek össze kell illesztenie alakjainak jellemét s az eseményeket. Goethe jól tudta, miért kellett neki a történet Egmontjából kitörülni a tizenkét gyermekes családapát, hogy könnyelműségét ne feketítse el. «Mire valók is volnának a költők, ha pusztán a történetíró szerepét akarnák ismételni?» Shakspere sohasem retten vissza attól, hogy az élet nevében megváltoztassa a krónikát. Nem az a betű köti őt, a melyet miniummal festeggett a pilises barát, hanem az, a mit az élet írt az ő szívébe. III. Richarddal épen úgy bánt az angol történet, mint a mienk Könyves Kálmánnal: eltorzította testét-lelkét. Shakspere a hagyomány köntösében támasztja fel Richardot, mert vérbűnei és nagysága tesz tragikai hőssé, s részvétünket azzal szerzi meg neki, hogy áldozatait rendre alacsonyoknak, silány királynak, haszonleső czinkosoknak, szeretetlen nőnek tünteti fel. Anna ipja koporsójánál húzza ujjára ipja és férje gyilkosának gyűrűjét. Az ingatag királyt gyöngének és szerelemvágónak ismerjük VI. *Henrik*ből. Hastings, Buckingham konzleső urak. Ebben a királyi palotában, a hol nincs egy ép szív és egy ép család, mindenki vagy áldozata vagy czinkosa a tizenkét-szeres gyilkosnak. Özvegygyé és gyermektelenné tette Margitot, de Margit lendítette meg a kart, mely öcsését, a kis Rutlandot megölte, s vérébe ázott kendőt nyújtott az apának könnyeit letörteni. Hastings s Buckingham elvesznek, de másokat meg ők vesztet-

* 1827. jan. 31. Eckermann naplója.

tek el. A hagyomány véreskezű Richardját Shakspere megmagyarázza a történelemből. Ez a szörny, a kiben Shakspere összeolvasztotta a félszeg Thersitest, számító Cæsart s gyilkos Macbethet, féktelen uralomvágyát atyjától örökölte. Az öreg York mondja az ir zendülés hírére :

Közleket illet sápadt félelem ;
 Királyi szívben ne legyen tanyája.
 Tavasz-esőként árad tervre terv
 És koronára gondol mindegyik.

(VI. Henrik. II. rész. III. 1.)

A korona vágyát így örökölte, s rútsága mellett, úgy érzi, nem maradhat más öröme, mint a hatalom. Hogy jellemét a költő kirajzolhassa, hagy olyat történni, a mi a valóságban nem esett meg. Richardot nem a korona álma vonta Annához, hanem a pénzvágy, hogy Warwick vagyona felét ő örökölje. De a költő erősebben rajzolhatja amúgy nagy vágya képét. Nem is találkozhattak Henrik koporsója előtt, mert Anna Margit királynéval együtt menekült el a királygyilkosság után, s két évig rejtezett Clarendenál. De odaadnók-e azért a nőkérés e bámulatos jelenetét, mely oly eleven fényt vet Richard nagy eszére, színlelő készségére, Anna gyöngeségére egyaránt? V. Henrik valósággal elcsapta azt a főbirót, a ki őt trónörökös korában elfogta volt, de mit szólnánk hozzá, ha Shakspere ezt eltűrné tőle?

VI. *Henriktől IV. Henriki*g a művészi erő kifejlésének egész scálája feltárul előttünk. VI. *Henrik* csak átdolgozás ; az első részben a Temple-kerti rózsatépés, a haldokló Mortimer beszéde és Suffolok leánykérése vallanak az ő kezére. De ezeket mintha csak tulajdon kezeirésében olvasnánk. A szörszálhasogató szöveg-

kritika úgy találja, hogy az egész darab 6043 sorából csak 1899 egészen az ő sajátja; VIII. Henrik szerzőségét pedig szeretnék közte és Fletcher vagy Massinger közt megosztani. Tengert meregető gyermekek! Töröljék ki a szövegből, a mit nem tartanak Shakspeareének s próbálják meg a töredékekből megírni újra a darabot.

Hol volt a mintaképe Falstaffnak, Henrik herczegnek, Hövérenek, a kinek beszéde és járása egyképen jellemzetes s a ki talán legerősebben jellemzett alakja Shaksperenek valamennyi közül. A két fiatal Henrik a történelmi darabok lelegelevenebb két hőse: a kivesző feudalismus és a rügyező korlátlan királyság hajtásai. Az egyiket a legnagyobb gonddal festette meg, a másikat a legmerészebben. A történet szerint az ifju herczeg csatákban nőtt fel s tizenhat éves korától fogva a walesi határokon parancsnokolt atyja s a parlament megbizásából. Egyetlen czélzás van a krónikában arra, hogy fiatal korában örömet dorbézolt rossz társaságban. Shakspere meghurczolja a királyfit a kocsmákban, a hol a korabeli ifjuság is megfordul, pohos vén lovag és haszontalan ficsúrok oldalán, a milyenek rontják az ifjuságot; megmutatja tréfás rablókalandon, mámoros jókedvben, de mámorában sem feledkezik meg magáról soha. Ő az angol ifjuság mintaképe, a jövendő Anglia hőse, a bűnös királyok sora után a vértelen és derék király. Az ő kardjától esik el a shrewsbury-i csataterén Hövér, a lázongó hűbérurak vezére. Benne a feudalismus legerősebb oszlopa dől ki, mint a hogy' Aranynál Toldi halála az egész lovag-kor nyers erejének pusztulásává mélyül.

Shakspere történelmi színműveinek állandó háttere ez a forrongás. A nemzetek őstörténete rokonságot

mutat egymás közt s a népmesékkal. Nálunk is a térítő szent, a hódító hős s a koronás apáca alakjait azzal a selyemszállal verte ki az idő palástján a hagyomány keze, a mely dúsan csillog elő népmeséink szövetéből. Shakspere angol hősein is meglátszik a hagyomány keze munkája. A nemzeti vonások népmesei naiv nagyítása megérzik hősein. Életük is egy: harcz és fondorkodás a koronáért. A darabnak rendesen nem is egy hőse van, hanem több. *II. Richard*ban Richard és Bolingbroke Henrik. Nem is egyének, az angol nemzet a hőse az egésznek. Különböző nevek alatt a helyzet mindegyre ismétlődik: szemben állnak a kegyetlen király s a derekabb trónkövetelő. A XIII. század kezdetétől a XVI.-nak elejéig az egymás után következő királyok mellett rendre lépnek elő a trónkövetelők: János és a megvakított Arthúr, *II. Richard* és Bolingbroke Henrik, *VI. Henrik* és Eduárd, Eduárd és Gloster; épen mint nálunk Kálmán s a vak Álmos, s egymásután az Árpád-hercegek. E viharos kornak lelke az, a mit Shakspere fel akart idézni. A jellem érdekelte, s a kor szelleme, a harcz és fondorkodás, a mi hősi vagy észre valló; a száraz adatot, okmányt nem tekintette, ha mindjárt a magna charta volna is. Így rajzolta meg hat királynak csatás történetét, kibékitve a küzdelmet *VIII. Henrik*ben, uralkodónője atyjában, a kiről csak jót tud mondani. A drámák e kapcsolatában az élet lehellete csap meg: a végzet egy emberöltő szenvedéseit a jövő nemzedéknek jóvá teszi, mert a történelem igazságos és logikus, csak hogy nagy igazsága és századokra mért logikája nem fér az egyéni élet szűk korlátai közé. Mint a tenger: minden lépésnyi színe hullám, de az egész egy sík tükör.

Történelmi darabjaival kettős érdeklődést ébresztett

Shakspere : az általános emberit hősei, s az angol népét nemzeti története iránt. Az a mély és nagy hazafiság, mely e munkákból árad, halkan ott bizsergett akkor egész Angliának szívében, s a nép együtt érezett a költővel, mikor a haldokló Gaunt szemére hányja II. Richardnak :

Öcsém, világnak volnál bár ura,
De bérbe adni szégyen voln' e hont;
S ezt birva csak, nem több-e, mint gyalázat,
Így meggyalázní e dicső hazádat ?

Szívök feldobogott, mikor V. Henrik Harfleur falai alatt az angol önérzet hevével buzdítá seregét biztos diadalra, s megigézte őket a nagyság mámore, mikor János király holtteste mellől a derék Richard ezzel fordult feléjük :

Még nem borult, nem is fog Anglia
Kevély hódító lábához borulni,
Míg önmagába tört nem döf, soha.
Most, visszatérvén im e nagyai,
Bár jőne haddal a három világrész,
Mi visszaverjük. A míg hű marad
Magához, Anglia nagy és szabad.

De ha mindent félig-meddig készen ad a történet a költőnek : jellemet, cselekményt, hatást, mi tennivalója marad saját teremtő erejének? Övé az egész művészi feladat: kibontani a jellemet, psychológiát és logikát hozni az események rendjébe, s az élet művészi képévé egyesíteni a valóság szikár törmelékeit. Övé a gond, hogy elevenekké tegye alakjait s érdekessé az egész darabot. Röviden: egészen tőle függ a jellemrajz kivitele és a cselekmény felépítése.

Shakspere beosztásának rendszerét még nem sikerült pontosan kihüvelyezni darabjaiból. Oly változatos a

teremtésben, mint maga a természet. A mint nincs egyforma két falevél, úgy nem ismételi ő semmit. Nem köti magát sem szokáshoz, sem szabályhoz. Nem akad fenn apró ellenmondásoknál sem a párbeszédben, sem a bonyolításban. A cselekmény gyors menete a fő, s azért sohasem emlegeti a lefolyt időt, csak pergeti az eseményeket. *Julius Caesar*ban az I. és III. felvonás között teljes egy hónap folyik el; a történelmi darabokban egy-egy emberöltő a darab időtartama; Bolingbroke Henrik férfikorban lép elénk s halálos ágyán látjuk utolszor ősz-öreg fejét; Richard évekig uralkodik, míg Richmond letépi fejről aranyfüzérét: de a cselekményt nem tagolják szét a szálló évek, művészi egysége nem akad fenn az idő alacsony sorompóinál. A hideg olvasó rájön, hogy *Lear*ben kettős időszámítás van. Azt képzeljük, Lear csak egynéhány napig bolyong előttünk, pedig az alatt sorsáról hírt visznek Franciaországba, s veje és Cordélia már jönnek is segítségére kész sereggel. A kit Lear igazán érdekel, nem veszi ezt észre, vagy legalább nem akad fenn rajta. Az író két sorral megmérhetné az elfolyt időt, ha nem átallná a szót erre vesztegetni.

Szembeötlük *Lear*ben a kettős cselekvény is: Gloster épen úgy csalódik gyermekeiben, mint Lear s ugyanaz a sors éri tőlük mindkettőjüket. E találkozás nem lehet véletlen, hiszen a két történetet két külön helyről vette Shakspeare, Holinshedtől és Sidney *Arcadia*-jából. De erősíteni akarta a képet e kettős sötétséggel, rettenetösebbé tenni a kettős nyomort egymás árnyában.

Az episodokat mindig művészi czél indokolja. Vagy a főalak jellemzésére szolgálnak, vagy egy időköz betöltésére. Jessica pusztá panasza, hogy atyja háza ő neki pokol, már felindít Shylock ellen. A mellett

Jessica megszökése kapcsolja össze Antonio és Shylock körét Bassanio és Portia körével; Jessica szökése s útja áll időt kitölteni a kötéslevél fogalmazása és lejárta közé; lánya szökése keseríti úgy el Shylockot, hogy nem áll el attól az egy fontnyi keresztyén-hústól.

A monolog is más alakot ölt Shaksperenél, mint író kortársainál. Nála nem akadni egész magánbeszédre, mindenkor csak második fele az egy gondolatláncnak, a mi hangossá válik. A «lenni vagy nem lenni» egy előbbi, néma gondolathoz kapcsolódik. III. Richard darabkezdő nagy monologja kevésbé művészi, célja sem benső: a hallgatónak kíván szempontot adni Gloster megértéséhez, mint York a magáéhoz, a mikor a burgi apátság termében egyedül maradván, föltárja lelkét (VI. Henrik. II. rész. III. felv. 1.).

Episod és magánbeszéd egyaránt szervesen olvad bele az egésznek compositiójába. Macaulay mondta, hogy Shakspere színművei kevesebbet vesztenének megfosztva az úgynevezett «szép helyek»-től, mint e helyek a darabból kiszakítva. Minden darabja elejétől végig egy egész. A darab nem az események közepén indul meg, mint a görög tragédiák, hol a párbeszédből illesztjük össze az előzményeket. Shakspere szinte epikai módra mindent az elején kezd. Romeót ismerjük, míg még nem szerelmes Juliába; Macbethet a nagyra-vágyás szunnyadtakor, Leart koronásan. De az első szavak gyorsan neki indítják az eseményeket. Monolog kezdje a darabot, mint III. Richardot, vagy népjelenet, mint Julius Caesart és Romeót, az első pár szó mindenről tájékoztat. A kezdet hirtelen: Romeo szerelme hamar fellobban, Macbeth már beszél a boszorkányokkal, Lear első pár szavával megpecsétli sorsát. A cselekmény aztán rohanvást halad. Rendesen a har-

madik felvonás közepére esik az egésznek csúcsa, a mi a fordulópont is egyszersmind. Cæsart megölik az összeesküvők, s tüstént kezd alászállni csillaguk. A Richardra közelgő vész szele a vérpadra induló Vaughan és Grey átkában csap meg legelőször. Macbeth sorsa lejtőre jut, mikor Banquo meggyilkolásakor Fleance megmenekszik. — A katastropha lezuhanásakor nincs tüstént vége a darabnak, tovább foly az a hős halála után is. Richard, János király, Cæsar sorsával országok sorsa forrt össze, s az épen haláluk által s így az után dől el. S van ennek nagy művészi előnye is. A tovább folyó darab lecsendesíti felizgatott érzelmeinket s a költő, ki lelkünket elragadta a képzelet tengerére, a végzet viharai közé, most visszahoz az élet partjára. Az áldozatok sírjánál jobb jövődjé képevel enyhít. Bolingbroke Henrik halála után a derekabb V. Henrikre száll az ország, III. Richard halála után Richmondra. — S a tovább folyó darab hübb képe is az életnek, melyet senki holtteste sem állíthat meg útjában. Minél gyorsabban pergett a darab, annál jótékonyabb a megnyugtató befejezés.

És Shakspere darabjai gyorsan peregnek. Hirtelen száll az idő, sokszor változik a színhely. Épen ezért mai színpadon nem is lehet darabjait eredeti alakjokban adni. Az ő színpadja más volt, czélszerűbb és egyszerűbb. A darab egyszerre folyhatott három színteren, s ily előadásban *Julius Caesar* lepergett két óra alatt.

Nézzünk be a Globe-színházba.

Egészen más ez, mint a mai színházak. A színpad oszlopokra támaszkodva egészen előre nyúlik a földszintbe. Ez az előtér a színdarabokban a nyílt tér, utca, kert vagy csatamező, a mint a párbeszédből kiviláglik. Itt áll őrt Horatio, itt beszél Cassius Brutussal.

A színpad hátsó része emeletes zárt hely; az alsó szobát oszlopok és függöny választják el az előtértől. Háttere a nyers fal, rajta az öltözőkbe vivő ajtók. Jobb időkben e falat szőnyeg takarja, mely alatt Shakspeare alakjai olykor meghuzódnak hallgatózni, mint Polonius. E belső rész mindig szoba számba megy. Itt ül tanácsot Cæsar, itt játszanak Hamlet színészei. E fölött még egy oszlopos szoba van, mely szobául és erkélyül szolgál. Ide kétoldalt lépcső vezet fel; e lépcsőn szokott feldöcögni kocsmái szobájába Falstaff.

Decoratio nincs; a színhely változását csak egy tábla jelzi, melyet a hátsó falon akasztanak ki; rajta a hely neve: Velence, Harfleur, Angers. A jelenetek színterének változására a három színtér mellett nincsen szükség, mindig van a színen szoba, erkély, nyílt tér. A darab egyszerre folyik mind a hármon, a mi nagyon meggyorsítja a cselekvényt. Szünet csak a felvonások közt van, akkor zene szól.

Romeo és Juliát játszsziák. Délután három óraker harsonaszó jelenti a játék kezdetét. Megjelenik a prólóg, koszorúsan és bottal, s elmondja a bevezető szonettet. Az előtér most piac, a hol összetűznek a két ház szolgálói. Aztán egyszerre utca, jön Capulet és Paris, rendes ruhákban, jelmezt nem ismernek. Fent az emeleti szobában beszél Juliával az anyja, — fiatal színészek, női álarczban; — alant a hátsó téren gyűlnek a vendégek. Fönt jelentik a vendégek érkezését, Julia és anyja lejönnek az alsó szobába, s a darab folyik megszakitás nélkül. Az előtéren megjelenik Romeo barátaival. Bemennek. A táncz végeztével indulnak haza. A szünet után az előtér kert, fent az erkélyen megjelenik Julia. Később az alsó szobában szorgoskodnak a nászslakoma körül, fent a dajka benyit Juliához. Az

apa, anya ott siránkoznak, lent játszanak a muzsikusok, míg az apa lekiált Parisnak: «Aráddal a halál hált».

A hármasszintér nagyon meggyorsítja az előadás menetét; *Hamletet* eljátszták két óra alatt, Öt-, félhatkor elvégződött az előadás. A gavallérok azután átmentek az állatkertbe, végig nézni a medvék és kutyák marakodását; a többiek haza széledtek.

Shakspeare csolnakába vetve magát, kifáradva szerepétől, hallhatta ajkról-ajkra szállni legszebb sorait: Troilus szerelmi esküjét, Falstaff kaczagtató füllentéseit, vagy Richard lelkes szavait:

A míg hű marad
Magához, Ánglia nagy és szabad!

JÁNOS KIRÁLY.

FORDITOTTA

ARANY JÁNOS.

Személyek.

JÁNOS király.
HENRIK herczeg, a fia.
ARTHUR, bretagnei herczeg.
MARESHALL VILMOS, Pembroke grófja.
FITZ-PETER GODOFRÉD, Essex grófja.
LONGSWORD VILMOS, Salisbury grófja.
BIGOT RÓBERT, Norfolk grófja.
DE BURGH HUBERT, a király főkanfarása.
FAULCONBRIDGE RÓBERT.
FAULCONBRIDGE FILEP (később RICHARD néven).
GURNEY JAKÁB, Faulconbridgené szolgája.
Pomfreti PÉTER.
FÜLÖP, francia király.
LAJOS, a dauphin.
Ausztria főherczege.
PANDOLF bibornok, a pápa követe.
MELUN, francia úr.
CHATILLON, francia követ.
ELEONORA, II. Henrik angol király özvegye.
CONSTANTIA, Arthur anyja.
BLANKA, Alphonso castilii király leánya.
FAULCONBRIDGENÉ.

Urak, hölgyek, Angers város polgárai, sheriff, heroldok,
híradók, tisztek, katonák, porkolábok és kísérek.

Színhely részint Angol-, részint Franciaország.

ELSŐ FELVONÁS.

I. SZÍN.

Northampton. Trónterem a palotában.

*János király, Eleonora királyné, Pembroke, Essex,
Salisbury és mások, Chatillon-nal jönnek.*

JÁNOS KIRÁLY. No szólj, Chatillon, mit kíván a Frasz?

CHATILLON. Frankhon királya, üdvözlés után,

Ezt mondja Felsőgednek általam,

Az álfönségnek, Angliában itt —

ELEONORA. Ez furcsa kezdet! Álfönség, ugyan?

JÁNOS KIRÁLY. Békén, anyám: halljuk, mi a követség?

CHATILLON. Fülöp, fraszok királya, néhai

Bátyád Godofréd kiskorú fia

Plantagenet Arthur jogán s nevében,

Törvényes igényt formál ellened

E szép szigethez s tartományihoz,

Mint: Irland, Poitiers, Anjou, Turaine, Maine;

S kívánja, hogy tedd félre kardodat,

Melylyel bitorlod mind e czimeket,

S add azt ifjú öcséd Arthur kezébe,

Urad-királyodéba jog szerint.

JÁNOS KIRÁLY. Mi lesz belőle, ha ezt megtagadjuk?

CHATILLON. Hát büszke, véres háború dacza,

Visszaesikarni a csikart jogot.

JÁNOS KIRÁLY. Had ellen itt lesz had, dacz a dacz ellen,

Vér ellen is vér: mond a Frasznak ezt.

CHATILLON. Vedd hát királyom harczüzenetét,

Mely küldetésem véghatára volt.

JÁNOS KIRÁLY. Vidd az enyém, is; járj Isten hirével.

Légy mint a villám frasz urad szemébe';

Mert mig jelentést tennél, hogy megyek,

Álgyúm dörejje fog hallatszani.
 Most menj! Te légy haragunk harsonája
 S ön pusztulástok gyász előjele.
 Kövesse illő kíséret; te láss
 Utána, Pembroke. Jó utat, Chatillon.

(Chatillon és Pembroke el.)

ELEONORA. No s hát, fiam? nem mindig mondtam-e,
 Hogy e kevély Constantia nem pihen,
 Míg fel nem gyújtja Frankhont s a világot
 Fia jogáért s pártja érdekében?
 Ezt elkerülni, s jóra hozni könnyű
 Lett volna eddig szíves alkuval:
 Most két királyság fölszerelt hada
 Mond benne szörnyü vér-ítéletet.

JÁNOS KIRÁLY. Részünkön a jog, s a birtokba' létel.

ELEONORA. A birtok jóval inkább, mint a jog;
 Baj volna máskép mind neked s nekem:
 Füledbe öntudatom ezt sugalja;
 Rajtunk kívül csupán az Isten hallja.

*A Northampton megye sheriff'-je jő s valamit sug
 Essex-nek.*

ESSEX. Királyom, itt a legfurcsább perügy
 Van a megyéből s vár ítéletedre;
 Soh'sem hallottam olyat életemben;
 Ellőállítsam a két fél perest?

JÁNOS KIRÁLY. Hadd jöjenek. (Sheriff el.)
 Monostorink, apátságink fizessék

*Visszatér a sheriff, meg Faulconbridge Róbert és
 Filep, ennek természetes bátyja.*

E had költségeit. — Kik vagytok?

FILEP.

ÉN

Felséged hü jobbágya, e megyéből
 Való nemesfi, és ha jól gyanítom,
 Faulconbridge Róbert öregebb fia,
 Egy bajnoké, kit harcmezőn ütött
 Lovaggá Cordelion hős keze.

JÁNOS KIRÁLY. S ki vagy te?

RÓBERT.

A mondott lovag fia,

És örököse.

JÁNOS KIRÁLY. Ő az idősebb, s te az örökös?

Nem egy anyától vagytok e szerint?

FILEP. Egytől bizony mi, felséges király,

Sőt egy apától, én úgy gondolom;

Azonban e részt a való iránt

Az éghez útasítlak, és anyámhoz;

Én kétkedem, mint bárki más fia.

ELEONORA. Píh, durva ember! e kételkedéssel

Anyádat sérted és becsületét.

FILEP. Én asszonyom? Nekem nincs rá okom;

Öcsém használja érvül azt, nem én;

Mit ha bepróbál, hát engem kiüt

Éventi ötszáz fontból, legalább.

Ég, óvd anyám erényét s földemet!

JÁNOS KIRÁLY. Beh jó bolond ficzkó.— De mért igényli,

Ifjabb létére, a te örököd?

FILEP. Hát tudom én? Csak hogy föld kell neki.

Csúfolt, tudom, hogy zabgyerek vagyok:

Azonban, oly híven fogantam-e,

Mint ő, anyámnak lelke rajta, mondok;

De hogy csak oly derékul megfogantam

(Áldás a csontra, mely fáradt velem!)

Vesd össze arczaink', s ítélj magad.

Ha vén sir Róbert nemze engem, őt is,

S rá mint apára, e fiú ütött:

Oh, vén apám, sir Róbert, térden im

Adok hálát, hogy arczod nem enyim.

JÁNOS KIRÁLY. Mi dőre ficzkót küldé ránk az ég!

ELEONORA. Vonási közt egy Cordelioné;

Rá emlékeztet hangejtése is.

Nem látsz ez ember vaskos termetén

Fiaból Cordelionból valót?

JÁNOS KIRÁLY. Szemügyre vettem jól vonásait:

Richard, tökéletes. — Ficzkó felelj,

Te mért igényled bátyád földjeit?

FILEP. Azért la, hogy fél képű, mint apám,

S e fél pofához kén' egész vagyon :

Fél arczú pénznek ötszáz font bevétel!

RÓBERT. Felséges úr, míg élt szegény apám,
Szolgálatával bátyád sokszor élt.

FILEP. De hé, így nem kapod meg birtokom' :
Arról beszélj te : hogyan élt anyákkal.

RÓBERT. S egyszer követnek elküldötte volt,
Hogy a német császárral bizonyos
Fenforgó államügyben értekezzék.

Használta távollétét a király,

S atyám lakásán tölté ez időt ;

Hogy' boldogult ott, szégyen elbeszélni,

De a való, való : sok messzi tenger,

Sok part feküdt apám, anyám között,

(Apám tulajdon ajkáról tudom)

Midőn e drága úrfi megfogant.

Halálos ágyán, vég hagyásul írta

Földjét nekem ; s haló hitére mondá,

Hogy nem övé anyámnak e fia :

Máskép tizennégy héttel hámarább

Jött vón' világra, mint természetes.

Add meg tehát, felség, mi az enyém,

Apám földjét, apám hagyásaként.

JÁNOS KIRÁLY. Ficzkó, a bátyád törvényes fiú :

Apádnak szülte, nász után neje ;

Ha csalfa volt az asszony, lelke rajta ;

Ennek kiteve minden férj, ki nőt

Veszen magának. Hátha már az, a ki

Szerinted e fiuval fáradozt,

Visszaperelte volna, mint övét?

Bizony, barátom, a kerek világér'

Sem adta vón' apád üszője borját ;

Bizony nem az. Ha hát bátyám, fia

Levén, nem kívánhatta jog szerint :

Apádnak sincs kizárni őt joga,

Bár nem övé is. Egy szó annyi, mint száz :

Apád utódot nyert anyám fiától :

S apád utódja nyerje birtokát.

RÓBERT. Így hát nem áll atyám végrendelese,
A mely kizárja ezt a nem-fiát ?

- FILEP. Cseppel sem áll jobban kizárni, hé,
Mint rajta állott engem nemzeni.
- ELEONORA. Faulconbridge lenni volna kedved inkább,
S úgy mint öcséd élvezni birtokod'
Vagy Cordelion hírneves fia,
Ura magadnak, s hozzá semmi földnek?
- FILEP. Ha ő bírná külsőmet, asszonyom,
S én az övét, sir Róbert képe mását;
Ha lábam oly két vesszőparipa,
Karom két oly tömött ángolna bőr
S oly vézna orcám volna, mint neki,
Úgy hogy fülemhez egy rózsát se' mernék
Feltűzni, félve, rám kiáltanak:
«Ni a háromfilléres* hol megyen!»
Örökleném ez országot vele,
Ne mozdúljak ki e helyből soha,
Ha egy talpallat kéne, s az a kép:
Sir Róbert nem maradnék semmikép.
- ELEONORA. Tetszel nekem. Hagyd néki birtokod',
Hagyd rája földed', és jer énvelem:
Harczos vagyok, megyünk a francziára.
- FILEP. Öcsém, tiéd a föld; enyém a koczka.
Képed ma ötszáz font hasznót szerez:
Áruld öt pénzen, úgy is drága lesz.
Követlek a halálba, asszonyom.
- ELEONORA. De már előttem menj inkább oda.
- FILEP. Minálunk a feljebbvalót szokás
Elől bocsátni.
- JÁNOS KIRÁLY. Hogy' hínak?
- FILEP. Filep;
Filep vagyok, mert úgy keresztelének;
Idősb fia vén sir Róbert nejének.
- JÁNOS KIRÁLY. Viseld ezentúl annak a nevé,
Kinek alakját viseled. (Lovaggá üti.)
Térdelj le, mint Filep, s kelj mint nagyobb,
Állj fel, mint sir Richard Plantagenet.
- RICHARD. Öcsém anyáru, addsa jobbodat:

* Pénzdarab, melyen Erzsébet királynő arczképe volt, füle táján rózsaaalakú szalagesokorral.

Atyám diszt, a tied csak földet ad. —

Áldott az a nap, óra, percz, melyen

Fogantam s Róbert úr nem volt jelen.

ELEONORA. Igaz Plantagenet szellem! — Richard,
Hij nagyanyádnak, az vagyok.

RICHARD.

Esetleg

Madám; nem jog szerint: de mit tesz az?

Így, vagy amúgy — kissé bal útakon;

Ha nem az ajtón, hát az ablakon;

Éjtszaka jár, ki nappal járni nem mer;

S van a van, bár hogy' jut hozzá az ember.

Távol, közel — csak czélt lőj — egyre mén:

S én én vagyok, akárhogy lettem én.

JÁNOS KIRÁLY. Faulconbridge, elmehetsz: egy földtelen

Lovag im földes apróddá teszen. —

Jerünk, anyám; Richard jer: nincs idő;

A franszra, franszra! Útunk siető.

RICHARD. Öcsém, szerencse kísérjen, habár

Te a becsületben fogantatál. (Mind el Richardon kívül.)

Egy lábnyi ranggal több ma, mint valék,

De sok, sok lábnyi földdel kevesebb;

Most bármi Pannát úrnővé tehetnék.

«Jó reggelt, sir Richard.» — «Szervusz fiú;»

S ha Péter volt, Pálnak szólítom őt,

Mert ujdonsült rang a nevet felejt:

Ily fordulatkor, emlékezni rá

Komázás lenne s túlzott figyelem.

Nos, utazónk — ő, s fogpiszkája itt ül

«Mélt'sám» ebédjén, és midőn lovag

Gyomrom betelt, hát szívom a fogam',

S kicsipett emberkémet vallatom

Külföldök felől: «Ah! kedves úr! —

Könyékre dülve így kezdek belé,

«Szabadna kérnem». — Ez kérdés vala;

Most jó a válasz kis-katé gyanánt:

«Szolgálatára» úgymond «kedves úr!

Tessék, uram! parancsoljon velem.»

«Nem!» szól a kérdés — «a parancs öné;»

S így, mielőtt tudná a felelet,

Mi hát a kérdés, pusztá bók között

Foly Alpesről, Apenninről a szó,
 Beléjön a Pyréné és a Pó,
 És ily modorban eltart estvelig.
 De hát ez a «jó társaság,» s nagyon kell
 Kapaszkodó szellemnek, mint magam.
 Mert az korának korcs szülötte csak,
 Kin meg nem érzik e finomkodás
 (Érzik, nem érzik: én már az vagyok)
 Nem csak szokásán, módján, külsején,
 Egész valóján és viseletében:
 De, hogy bel' ösztönből is tudjon adni
 A kor fogára édes, édes mérget;
 Mit én is, bár nem szándokom vele
 Rászedni mást, igyekszem eltanúlni,
 Csak hogy kerüljem a rászedetést;
 Mert ez jövőm útját egyengeti. —
 Hanem, ki nyargal itt, lovag ruhában?
 Mi hölgyfutár ez? Nincsen férje, hogy
 Fúná előtte a tülök-szarut?

Faulconbridgené meg Gurney Jakab jó.

Ó jéh! anyám ez. — Nos, jó asszony'ám?

Mi jóba' fárad ily lélek-szakadva?

FAULCONBRIDGENÉ. Hol a gazember? hol öcséd, a ki
 Becsületem' hurezolja fel s alá?

RICHARD. Róbert öcsém? vén sir Róbert fia?

Colbrand, az órjas? a hatalmas ember?

A sir Róbert fiát tetszik keresni?

FAULCONBRIDGENÉ. Róbert fiát! Azt hát, te rossz gyerek,

A sir Róbert fiát. Mit gúnyolódol?

Ő sir Róbert fia, s az vagy te is.

RICHARD. Hagynál magunkra egy kissé, Jakab.

GURNEY. Jó, jó, Filep.

RICHARD. Filep? csirip! * Jakab;

Nem addig a! Majd mondok többet is. (Gurney el.)

* A veréb hangjára van czélzás, mert angolban a veréb tréfás neve *Philip*, mint nálunk a szajkóé *Mátyás*. Richard gúnyolja előbbi nevét. *A. J.*

Én nem vagyok sir Róberté, anyám:
 Róbert úr, a mi bennem része van,
 Megehetne volna, bőjtszegés nekül,
 Nagypénteken is. Róbert úr, ha lelkét
 Kította volna — csak szóljunk valót —:
 Birt volna engem nemzeni? Soha! —
 Ismerjük a művét. — No hát, anyám,
 Kinek köszönjem én e tagokat?
 Róbert ezekhez társ nem volt soha.

FAULCONBRIDGENÉ. Hát már öcsédhez esküvel te is,
 Ki védni tartoznál becsületed?
 Ön hasznodért is? Mit csufolkodol,
 Te mosdatlan szájú eseléd!

RICHARD. Lovag, anyám, lovag! — mint Basilisco.
 Azzá ütöttek: itt van vállamon.
 De Róbert úré nem vagyok, anyám;
 Lemondtam Róbert úrról, birtokostul;
 Törvényes állás, név — mind, mind oda.
 No hát, anyácskám, mondd apám nevét:
 Csinos legény volt, úgy-e? ki, anyám? [neved?

FAULCONBRIDGENÉ. Hát megtagadtad Faulconbridge

RICHARD. Teljes szivemből, mint az ördögöt.

FAULCONBRIDGENÉ. Oroszlánszívű Richard volt atyád.

Megejte hosszú és hév ostroma,
 Hogy férjem ágyán helyt adék neki. —
 Az ég ne rója bűnül tévedésem!
 E drága vétség gyümölcse te lől:
 Nem volt menekvés annyi csáb elől.

RICHARD. No, Isten engem! ha ma kéne újra
 Foganni, sem kívánnék jobb apát.
 Némely bűn e földön kivételes:
 Az a tiéd: bűn volt, de nem bolondság.
 Hogy is ne adtad volna szived' annak
 Kényére, mint parancsoló szerelme
 Jobbágy adóját, a kinek dühe
 S hatalma ellen még a félhetetlen
 Oroszlán sem birt harczot állani
 S megóni tőle fejedelmi szivét!
 Az, ki oroszlán szíveket rabol,
 Egy asszonyét ne? — Igenis, anyám,

Teljes szivemből köszönöm atyámat!
 Ki élve gáncsot lél e teteden,
 Annak lelkét pokolba kergetem.
 Most jer, anyám, ismerd meg a családot;
 Azt mondja, meglásd, az lett volna bűn,
 Ha Richardot «nem» szóval elbocsátod;
 Ki bűnnek mondja, hazud, egyszerűn. (Elmennek.)

MÁSODIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Franciaország. Angers falai előtt.

*Egyik oldalon Ausztria főhercege, csapatokkal; másikon
 Fülöp francia király és hadai; Lajos, Constantia,
 Arthur és kíséret jönnek.*

LAJOS. Angers előtt légy üdvöz, Ausztria. —

Vérednek, Arthur, nagy előde Richard,

Ki az oroszánt megrablá szivétől

S Palesztinában szent hadat viselt,

E herceg által ment korán a sírba:

Ki, hogy utódján ezt jóvá tegye,

Most unszolásainkra megjelent

S kibontja érted zászlait, fiú,

Hogy megtorolja természetellen

Bátyád, János király bitorlatát.

Öleld-, szeresd meg, üdvözöld meg őt.

ARTHUR. Isten bocsássa meg Richard halálát,

Kivált hogy az övéit élteted

S hadadnak szárnya védi jogukat.

Erőtlen a kéz, mely imhol köszönt,

De teljes a szív és tisztán szeret.

Üdv, herceg, itt Angers kapúinál.

LAJOS. Kedves fiú! ki hagyná el jogod'?

AUSZTRIA. Arczodra hintem e hév csókomat

Pecsétül arra, mit fogad szivem :
 Hogy innen addig nem térek haza,
 Mig Angers, s a mi fransz földön tied,
 Meg a fehérlő, halvány képü mart,
 Mely visszarugja a zúgó tenger-árt,
 S elzárja más földtől szigetlakóit,
 Mig e tenger-sövényü Anglia,
 E víz falú vár, biztos menedék
 Mindenha külföld támadási ellen,
 Mig a nyugatnak e szélső zuga
 Királyul nem köszönt: addig, fiú,
 Csatázom, és nem gondolok haza.

CONSTANTIA. Vedd anyja háláját, az özvegyét,
 Mig oly erőre kap erős karodtul,
 Hogy megtetézze szíves kölcsönöd'.

AUSZTRIA. Az ég áldása lesz a fegyveren,
 Mit ily igaz s kegyes harcban fogunk.

FÜLÖP KIRÁLY. No hát, dologra. Szegjük ágyuink'
 Ez ellen-álló város homlokának.
 Hívjátok a vezérkar főbjeit,
 Hogy ostromunkhoz tervet adjanak.
 Királyi csontunk' itt rakjuk le, vagy
 Be a piaczra véren gázolunk :
 De meghódítjuk e fúnak azt.

CONSTANTIA. Várd meg, királyom, mit hoz a követ,
 Nehogy vaktába vér szennyezze kardod'.
 Chatillon Angliából, úgy lehet,
 Meghozza békén, a mért harcra keltünk ;
 És akkor minden csöpp vér fájni fog,
 Mit hő sietség ok nélkül kiont.

Chatillon jö.

FÜLÖP KIRÁLY. Csudák csudája! — Íme, asszonyom,
 Kivánatodra itt jön a követ. —
 No, mit beszél az Angol, mondd hamar ;
 Rád várva, veszteg ülünk. Szólj, Chatillon.
 CHATILLON. Hagyd félbe hát e hitvány ostromot,
 S nagyobb tusára buzdítsd népedet.
 János király, felbőszülvén jogos

Kivánatidra, fegyvert ragadott.
 Én kedvező szelekre vártam, így
 Ő partra is szállt már, együtt velem.
 Gyors hadmenetben e város felé tart,
 Erős a serge, bíznak harczosi.
 Velök van anyja, az özvegy királyné,
 Őt vérboszúra készítő fúria ;
 Ezzel meg Blanka, spanyol herczegasszony,
 A volt király egy fattya is velök ;
 S az ország minden nyugtalan feje,
 Szilaj, nyers, vakmerő önkéntesek,
 Kisasszony arczezal, bösz sárkány epével ;
 Otthon eladtak házat és vagyont,
 Egy-egy örökség büszke hátukon,
 Hogy új szerencsét kísértsenek itt.
 Egy szóval, elszánt szellemek különb
 Csapatja ennél, mely most Anglia
 Partjárul átkelt, nem lengett soha
 A duzzadó habon, hogy a keresztyén
 Világra romlást hozzon és veszélyt. (Dobszó.)
 De büszke dobjuk megszakítja már
 Előadásom' ; jönnek, alkudozni
 Vagy víni ; rajta hát, résen legyünk.
 FÜLÖP KIRÁLY. De mily váratlan egy hadjárat ez !
 AUSZTRIA. Minél váratlanabb, annál daczosb
 Védelmi harczra szánjuk el magunk' ;
 Szükséggel együtt nő meg a merény :
 Hadd jőjenek hát, mi készen vagyunk.

*János király, Eleonora, Blanka, Richard és
 Pembroke jönnek, haddal.*

JÁNOS KIRÁLY. Békét a Franszoknak, ha békén a Fransz
 Örökbe hagyja venni a miénket.
 Ha nem, hadd folyjon a fransz vér, s a béke
 Szálljon föl égbe, míg mi, haragos
 Szolgája Istennek, a büszke gögöt,
 Mely visszaverte békéjét az égre,
 Megostorozzuk.

FÜLÖP KIRÁLY. Béke Angliának,
 Ha innen a had Angliába tér

S békén marad. Mi Angliát szeretjük,
 Érette izzaszt fegyverünk sulya.
 Ez a mi munkánk rád nézett vala:
 De nemhogy Angliát szeresd, hanem
 Alá-aknáztad törvényes királyát,
 Elvágtd az öröklés fonalát,
 A kiskorut kitudtd államából,
 S rablást tevél a szűz, szent koronán.
 Nézd, im, Godofréd bátyád arca ez:
 E szem, e homlok bátyádéra ömlött,
 E másolat kicsinyben a nagyot
 Mutatja, mely Godfréddal sirba ment,
 S e kivonatból oly nagy kötetet
 Fog majd csinálni az idő keze.
 Elsőbb szülött volt nálad e Godofréd:
 És ez Godofréd sarja. Az Istenért,
 Hogyan neveznek hát téged királynak,
 Míg e halánték élő vérral üt,
 A melyre néz bitorlott koronád?

JÁNOS KIRÁLY. Kitől nyeréd, Franz, e nagy meg-
 Hogy megfeleltess kérdő pontjaidra? [bizást,

FÜLÖP KIRÁLY. A leghatalmasb bírótól, ki üdvös
 Eszmére gyűjt fejedelmi szíveket,
 S beláttat a jog szeplőzésibe.
 Az a bíró tett örül e fiúnak,
 Parancsa folytán vádlom bűnödöt,
 Segélye által megfenyitem azt.

JÁNOS KIRÁLY. Hahó! bitorlás ám ez a tekintély.

FÜLÖP KIRÁLY. Bocsánat: a bitorlást sújtja le.

ELEONORA. Ki a bitorló? kit nevezsz te így, Franz?

CONSTANTIA. Hadd én feleljek: ten bitor fiad.

ELEONORA. Csitt, szemtelen! Fattyad legyen király?
 Te meg királyné, s paczkázz a világgal?

CONSTANTIA. Ágyam fiadhoz mindig volt olyan hü,
 Mint a tied férjedhez, s e fiú
 Jobban hasonlít atyjához, Godofréd
 Herczeghez, mint te Jánoshoz, kivel
 Erkölcsben oly hasonló vagy, miként
 Víz és esőcsepp, ördög és az anyja.
 Az én fiam fattyú! Lelkemre! apja

- Oly tiszta ágyból nem került soha!
 Hogy is, ha egyszer anyja te valál!
- ELEONORA. Jó kis mamád van, hé, gúnyt űz apádból!
 CONSTANTIA. Jó nagymamád van, hé, gúnyt űz belő-
 AUSZTRIA. Csend! [led!
- RICHARD. Halljuk a dobost!
- AUSZTRIA. Mi ördög ez?
- RICHARD. Olyan, ki ördögöt fogat veled,
 Csak bőröd' egyszer a kezére kapja.
 Te vagy a hős nyúl a példabeszédben,
 Ki holt oroszlán bajszát tépdeli.
 Megfüstölöm még kaczagányodat,
 Vigyázz, kölyök; meg én, meg én, biz' Isten!
- BLANKA. Oh! annak illet ez arsláni mez,
 Ki az oroszlánt megmezetleníté.
- RICHARD. De ennek úgy való hátára, mint
 Szamárra nagy Herakles sarui. —
 Várj csak, szamár, lerántom terhedet,
 Vagy megrakom vállad', hogy meggebed.
- AUSZTRIA. Ki e gebeszkedő, hogy itt fülem'
 Ily bő beszéddel süketíti meg? —
 Király — Lajos, határozz, mit tegyünk.
- LAJOS. Nők és bolondok, félre a vitával. —
 János király, eddig van az egész:
 Angol- meg Irhont, Anjout, Mainet, Tourainet,
 Arthur nevében kívánom s jogán.
 Lemondasz rólok, s lefegyverkezel?
- JÁNOS KIRÁLY. Éltemrül inkább: dacz neked, Fülöp. —
 Bretagnei Arthur, bízd magad' kezemre,
 S többet megád rokon szívem, bizony,
 Mint gyáva Fransztól nyernél valaha.
 Hódolj, fiú.
- ELEONORA. Jer nagymamához, édes.
- CONSTANTIA. No, édes! menj a nagymamához, édes:
 Adj nagymamának országot, fiam,
 S nagymámi ad szilvát, fügét, cseresznyét:
 Jó nagymama!
- ARTHUR. Anyám lelkem, ne többet!
 Oh bár fekünném mélyen föld alatt!
 Nem érdemes miattam ennyi patvar.

ELEONORA. Szégyent hoz anyja rá; hogy' sir szegény!

CONSTANTIA. Szégyen terád! Hoz, nem hoz anyja rá.

Nagyanyja sérti, nem anyja gyalázza;
Az csal szegénynek oly éghasgató
Gyöngyöt szeméből, mit ajándokul
Vesz a menny; úgy van, e kristály bogyók
Részére hajtják az eget, hogy álljon
Mellé ügyének, s bosszút rajtatok.

ELEONORA. Te, menny-föld szörnyeteg rágalmazója!

CONSTANTIA. Te, menny-föld szörnyeteg bántalmazója!

Rágalmazónak engemet ne mondj:
Te bitorlod s fiad, ez elnyomott
Gyermek biralmát, czimeit, jogát.
Idősb fiadnak volt ez a fia,
Boldogtalan csak benned, általad.
Te büneid vannak szegény gyerekben
Meglátogatva; érted fogta meg
A törvény súlya, mert csak másod íz,
Mely bünfogantó méhedből eredt.

JÁNOS KIRÁLY. Bolondok háza, csitt!

CONSTANTIA. Csak még ez egyet:

Nem csak nagyanyja büniért lakol,
De Isten-átok büne s ő maga
E távol ízen, melyet érte ver,
Az ő átkával, az ő büniért;
Az ő bántalma, e vétek-poroszló,
Fiam bántalma, mindért ez lakol
S ő érte mind. Az átok verje meg!

ELEONORA. Bolond czivódó, oly végrendelet

Van a kezemben, mely fiad' kizárja.

CONSTANTIA. Igen? ki kétli? Asszony-rendelet!

Rendetlen rendelet! gaz rendelet,
Minőt rendelhet egy rossz nagyanya!

FÜLÖP KIRÁLY. Csend, asszonyom! vagy mérsékelj

Illetlen e körhöz, lovalni e [magad'.

Nem illő hangú kitöréseket. —

Egy kürt idézze a falakra Angers
Lakóit; ők hadd szóljanak magok:
Arthurt uralják, vagy János királyt?

Harsona. Polgárok a falon.

POLGÁR. Ki az, ki minket e falakra hí?

FÜLÖP KIRÁLY. Franszok királya, az angol nevében.

JÁNOS KIRÁLY. Nem, az angol király, saját nevében.

Angersi nép, kedvelt jobbágyaím.

FÜLÖP KIRÁLY. Angersi kedvelt nép, Arthur jobbágyi,

Kürtünk idéze, szép szót váltani.

JÁNOS KIRÁLY. A mi ügyünkben; hát mienk a szó.

E várostok szemébe s kapui

Elé nyomuló fransz dandárok a ti

Romlásotokra táboroznak itt.

Álgyúik gyomra telve bős haraggal,

És számszerelve vannak, érez boszút

Köpdősni e város bástyái ellen.

Egy véres ostrom minden készlete

S e franszok annyi ádáz hadműve

Áll szembe várostok szemeivel, a

Behunyát kapukkal; s ha mi nem jövünk,

E szunnyadó, s öv módra titeket

Körülfogó kövek, sortüzeikre,

Mész-ágyaikból már azóta ki-

Mállottak volna, tág rést nyitva, hol

Véres erőszak rontson csendetekre.

De látva minket, a jogos királyt,

Kik gyors hadúttal, fáradalmasan

Hozánk feloldó serget e kapukhoz,

Hogy meg se sérüljön várostok arca:

Döbbenve a fransz, im, alkudni készül;

És tűzbe burkolt érez golyók helyett,

Miktől hideg rázná ki e falat,

Csak füstbe göngyölt szép szóval lövöldöz,

Hogy hitszegővé bújtsa fületek'.

Úgy hígyetek, jó polgárok, neki!

Bocsássatok be minket, e sebes

Hadútban ellankadt királytokat,

Ki nyugtanyát kér e falak között.

FÜLÖP KIRÁLY. Hadd szólak én is: úgy feleljetek. —

Jobbom felől, mely védni fogadá

Annak jogát szentül, kit fogva tart,

Áll, íme, az ifjú Plantagenet,
 Ez ember elhunyt bátyjának fia,
 S királya ennek, minden birtokostul.
 Ez eltiport igazságért tiporja
 Hadunk dobajja várostok gyöpét,
 Ellenség nem tovább, addig csupán,
 Míg kényszerítő vendégszeretet
 Buzgalma serkent e nyomott fiú
 Javára szentül. Szíveskedjete
 Megadni hát az illó tartozást
 Annak, kit illet, e királyfinak :
 S hadunk ártalma, mint kantárra tett
 — Ránézni, szörnyű — medve, kötve van ;
 Algyunk hiún fecserli bős dühét
 Az ég sebezhetlen felhőire ;
 S mi áldások között hátrálva szépen,
 Nem-csorba karddal, zúzatlan sisakkal
 Viszszük megint a pezsgő vért haza,
 Mit e falakra fecskendezni jöttünk,
 S békén hagyunk itt, nőstül, gyermekestül.
 De, hogyha rá nem álltok botorul
 Ajánlatunkra : e vén-arczu köfal
 Hadunk postái ellen meg nem óv,
 Bár mindez angol s harczi készlete
 Belül tanyázna durva gyűrűjén.
 Fog-é uralni várostok tehát,
 Annak nevében, a kiért idéztünk?
 Avagy dühünknek adjunk harczi jelt,
 S véren hatoljunk önnön birtokunkba ?
 POLGÁR. Szóval, mi az angol királyt uraljuk :
 Jogán, s nevében védjük városát.
 JÁNOS KIRÁLY. Ismerjete el hát, s bocsássatok be.
 POLGÁR. Azt nem tehetjük ; a ki megmutatja,
 Hogy ő király, mi annak hódolunk ;
 Addig kizárjuk az egész világot.
 JÁNOS KIRÁLY. Hát nem elég az angol korona ?
 S kell több bizonyság : íme a tanúk :
 Harmincz ezer szív, Angolhon fia —
 RICHARD. Fattyúk s a többi.
 JÁNOS KIRÁLY. Pecsétli jogezimünket életével.

FÜLÖP KIRÁLY. Megannyi s oly nemes vér, mint azok —
RICHARD. Fattyúk is, szinte.

FÜLÖP KIRÁLY. Áll szembe, s mond ellent igényeidnek.

POLGÁR. Mig döntve nem lesz, ki' joga különb,

Mi egyik félnek sem adunk jogot.

JÁNOS KIRÁLY. Isten bocsássa hát minden lélek bűnét,

Kik, mielőtt az estharmat leszáll,

Örök honukba, átlebennek e

Szörnyű vitán: ki országunk királya.

FÜLÖP KIRÁLY. Úgy légyen, ámen. Föl, fegyverre! lóra!

RICHARD. Szent György, ki a sárkányt megölted, és

Azóta csapszék-ajtón lovagolsz,

Taníts harczolni egy kicsit. (Ausztria herczegéhez.)

No, hé,

Volnék csak otthon, barlangodba, hé,

Nőstény oroszlánoddal: majd ökor

Fejet növesztnék arszlán bőrödön!

Csudádra járnának.

AUSZTRIA. Csitt már! elég.

RICHARD. Reszkess, világ! elbődült az oroszlán.

JÁNOS KIRÁLY. Feljebb, a síkra; ott bontjuk ki majd

Legrendesebben minden ezredünket.

RICHARD. Sietve hát, hogy jó állást vegyünk. [lomra

FÜLÖP KIRÁLY (Lajoshoz). Legyen; — s a többit e másik ha-

Parancsolod fel. — Isten és jogunk! (Mind el.)

II. SZÍN.

Ugyanott.

*Riadó, csatározás, majd hátráló. Francia hírnök jó
harsonákkal, a kapu elé.*

FRANCZIA HÍRNÖK. Angers lakói! tárjatok kaput

Arthur bretagnei herczegnek, ki ma

Frankhon kezével sok angol anyának

Könyhullatásra bő okot csinált,

Kiknek a véres földön fiai

Szórvást feküsznek; és sok özvegyasszony

Fetregő férje fagyva öleli

A színevesztett földet szanaszét.

S a győzelem, kis veszteséggel, a
 Fransz lobogókon lejtve játszadoz,
 Melyek kibontva, diadalmosan
 Közelgnek, hogy mint hódítók, bemenne,
 Bretagnei Arthurt egyben Anglia
 Királyává, s tiétekké kiáltásák.

Angol hírnök jő, harsonákkal.

ANGOL HÍRNÖK. Örvendj, andersi nép; zúdíts harangot!

János királytok s Angolhon királya,
 E hév s gonosz nap hőse, közelít.
 Ezüstös fényben indult fegyverét
 Fransz vérrel aranyozva hozza vissza.
 De toll se lengett angol sisakon,
 Melyet levert voln' a fransz dárdanyél;
 Zászlónk mind visszatér azon kezekben,
 Melyek kibonták indulás előtt;
 És mint vadászok vidám serge jő,
 Vert ellenének véritől veres,
 Bibor kezekkel, örvendő hadunk.
 Tárj kaput, Angers, a győző előtt.

POLGÁR. Láttuk mi tornyainkból, hírnökök,
 Hogy' támadott s hátrált mindkét sereg
 Eleitől végig; a legjobb szemü
 Se' birt különbséget fölvenni köztük.
 Vér díja vér volt, ütleg ütlegé,
 Dacz szembe szállt daczczal, s erő erővel:
 Egyforma két had, úgy tetszik, s egyenlőn
 Tetszik nekünk, míg a győztes kitetszik.
 A míg nagyobb nem lesz, vagy ez, vagy az:
 Mindkettőé e hely, de egyiké sem.

*Egy oldalon János király és hada, Eleonora, Blanka,
 Richard; másikon Fülöp király, Lajos, az ausztriai
 herczeg és hadaik jönnek.*

JÁNOS KIRÁLY. Van még több véred tékozolni, Fransz?
 Csapjon tovább is jogunk árvize?
 Mely gátod által megboszantva utján,

Kihág szokott medréből, s elnyeli
Zavart folyammal szomszéd partod' is,
Ha nem hagyod ezüst hullámaid
Békén lefolyni a nagy óceánba.

FÜLÖP KIRÁLY. Angol király, egy csöppel sem maradt
Több véred e tusában, mint nekünk,
Sőt több kifolyt; s karomra esküszöm,
Mely birja mind ez égalj földeit,
Hogy, mielőtt letennők fegyverünk',
Téged teszünk le, kire vontuk azt,
Vagy a holtakhoz egy királyi számot
Adunk, s királyi névvel ékesítjük
Az e csatán leöltek lajstromát.

RICHARD. Hah, fölség, mily dicsően tornyosulsz,
Ha a királyi dús vér lángra kap!
Oh, most aczélba szegi a halál
Inyét: agyar s fog benne hősi kardok;
Most lakomázik, emberhust fal ő,
Míg a király-vitának vége nincs. —
Mért áll merőn e két fejedelmi had?
«Hajrá»-t, királyok! Vissza vérmezőre,
Ti pár hatalmak, tüzláng szellemek!
Egy fél bukása szüljön másikának
Szilárd békét: addig seb, vér, halál!

JÁNOS KIRÁLY. Hát már kivel tart e nép odaben?

FÜLÖP KIRÁLY. Polgárain, ki éljen Angliában?

POLGÁR. Hát a király, ha tudnók, hogy ki az.

FÜLÖP KIRÁLY. Ismerjetek rá bennünk; jogait
Mi képviseljük.

JÁNOS KIRÁLY. Bennünk! mi tulajdon

Képünk' viselve itt személyesen,
Magunk urai vagyunk, és a tiétek.

POLGÁR. Tagadja ezt egy felsőbb hatalom;

S a míg ez eldől, mi erős kapunk
Mögé rekesztjük az előbbi kételyt;
Félsz a királyunk, míg egy bizonyos
Király a félsztől meg nem szabadít.

RICHARD. Biz' Isten! ez angersi pugrisok

Fölségekből csak bolondot üznek,
Bámulva biztos bástyáik megől,

Mint színdarabban, és ujjal mutatva
 A vércselekvényt, mit ti játszatok.
 Fogadjon szót fölségeitek nekem :
 Mint Jéruzsálem belső pártjai,
 Béküljenek ki egy időre, s úgy
 Rontsák meg, összefogva, e falat.
 Állítsa színig töltött ágyuit
 A fransz keletről, nyugatról az ángol,
 Míg lelket rázó hangjok e makacs
 Város kőbordáit lebömböli.
 Lóném szünetlen e gabanczokat,
 Míg védtelen dulás oly csupaszon
 Nem hagyja őket, mint a puszta lég.
 Ha ez megtörtént, váljanak külön
 Az egyesült hadak, vegyült színek :
 Forduljon arcznak arcz, és kard-ki-kard !
 Egy pillanatban a szerencse majd
 Kijegyzi boldog kedvenczét, vagy itt
 Vagy ott, hogy a nap hőségé tegye,
 Győzelmi csókkal hintve a dicsőt.
 Hogy' tetszik e szilaj tanács, királyok ?
 Van benne egy kis politika-íz ?

JÁNOS KIRÁLY. No, a felettünk függő boltozatra !
 Nekem tetszik. — Ne fogjunk össze, Fransz,
 Hogy ezt az Angerst rontsuk földszinig,
 S vívjunk meg aztán, hogy ki a királya ?

RICHARD. Ha van királyi benned valami,
 Melyet csak úgy bánt e város dacza :
 Fordítsd az álgyuk torkait te is
 E hetyke falnak, mint mi a miénket ;
 S ha földig ontók ezt : hajrá ! neki
 Egymásnak, ütni-vétni, és daczolva
 Ugratni egymást mennybe, vagy pokolba !

FÜLÖP KIRÁLY. Legyen tehát. — Hol fogsz támadni te ?

JÁNOS KIRÁLY. Mi napnyugatról küldünk pusztulást
 E vár szívébe.

AUSZTRIA. Én éjszak felől.

FÜLÖP KIRÁLY. Mi délről mennydörögjük a falakra
 Golyóink felviharzó záporát.

RICHARD (félre). Oh böles hadállás ! Éjszak s dél felől

Osztrák és fransz egymás szájába lő.

Rákisztem őket. — Talpra hát! Jerünk!

POLGÁR. Egy szót, királyok! Méltóztassatok

Kissé maradni, s én megmutatom

A békét, a fehér arcú frigyet.

Egy kardcsapás; egy seb nélkül tiétek

E város; ágyban halni meg, marad

A harcznak áldozandó ennyi élet.

Engedjeteek szavamra, nagy királyok.

JÁNOS KIRÁLY. Folytasd, mi kegygyel hallgatunk reád.

POLGÁR. Ím Blanka, e spanyol királyleány,

János király kis-húga. Ám tekintsd

Lajos herczeg korát és e szüzét.

Szépért ha futna kéjes szerelem:

Hol lelne szebbet, mint e Blanka itt?

Hívért ha járna buzgó szerelem:

Hol kapna hübbet, mint e Blanka itt?

Vért ha keresne büszke szerelem:

Ki már telibb vér, mint e Blanka itt?

S mint a leány szép, hű, fejedelmi vér:

Az ifjú herczeg is merő tökély.

Egy híja van: hogy ő nem e leány;

A szüznek is — hiányul róva fel,

Mi nem hiány — : hogy ő meg nem Lajos,

Ki egy oly boldog fél-ember, hogy őt

Csupán egy ily szüz egészíti ki;

És Blanka szép, de csonka műremek,

Teljét, tökélyét Lajos adja meg.

Két ily ezüst ér, óh! ha egyesül,

Dicső az, összecsatló partinak;

S két egyesült ér ily két partja ti

Lesztek, királyok, e két fejedelmi

Vérnek, ha őket egybeköltitek.

E frigy hatályosb lesz bezárt kapunkra

Ágyúitoknál: mert e nászra mi

Lőpor tüzénél pattanóbb robajjal

Tárjuk fel a bejárás nyitjait,

Hogy bébocsássunk; míg e nász nekül

A vészes tenger nincs fél-oly süket;

Oroszlán nem bátrabb; hegy, szikla nem

Rendülhetetlenebb; sőt a halál,
Gyilkos dühében, nincs oly bösz maga,
Mint mi leszünk e várost védeni.

RICHARD. Ez hát az a gát, mely a vén halál
Rohadt dögét kirázza rongya közzől!
Ez egy nagy száj, valóban, mely halált,
Hegyvet, sziklákat és tengert okád;
Sívó oroszlán oly kis szó neki,
Mint egy növendék lánynak öl-ebe.
Miféle pattantyús porontya ez,
Hogy álgyu, tűz, füst, puff, minden szava?
Huszonötig csap nyelve és fülünk'
Megostorozza; nem mond egy ígét,
Melynél nagyobbat bökne fransz ököl.
Szent uccse! szó így meg nem vert, mióta
Öcsém apját úgy hittam, hogy: tata.

ELEONORA. Fiam, hallgasd meg, állj rá e kötésre,
Adj a hugoddal gazdag hozományt:
Mert e csomó oly bizton megköti
Most ingatag s nem biztos koronád',
Hogy e fiú zöld bimbáját hatalmas
Gyümölcsesé nap nem érleli soha.
Látom szeméből, hajlandó Fülöp;
Ni, hogy susognak: verjed a vasat,
Mig még fogékony e becsvágyra lelkök,
Nehogy megolvadt mostani hevök
Lágy kérelem, szánás, önvád szelétől
Kihülve, azzá fagyjon, a mi volt.

POLGÁR. Mért nem felel hát ti-fölségeitek
E feltett város feltételeire?

FÜLÖP KIRÁLY. Angol király, ki e városhoz előbb
Tartál beszédet, szólj: mit válaszolsz?

JÁNOS KIRÁLY. Ha e dauphin itt, fönséges fiad,
Szerelmet olvas a szépség eme
Könyvéből: olyan lesz a hozomány,
Minőt királyné visz csupán jegyül:
Mert Anjou, szép Touraine, Maine, Poitiers
S mind, a mi tenger innetső felén
(Letudva ez ostrom alatti várost)
Méltóságunkra s koronánkra néz,

- Nász-ágya éke lesz, s dússá teendi
 Öt címre, rangra, díszjelekre, mint
 Szépségre, nemre, növelésre most
 Barmely királyleánnyal versenyez. [szemébe.
- FÜLÖP KIRÁLY. Mit szólsz te, gyermek? Nézz a hölgy
- LAJOS. Cselekszem váltig; és bennök csodát
 Lelek, csodálatos látványt, atyám;
 Árnyát találok bennök enmagamnak,
 Mely, bár fiadnak pusztá árnya, ott
 Nap lesz, s fiadból árnyékot csinál.
 Sohsem szerettem magamat, bizony,
 Mig képem' ott nem láttam függeni
 Levonva hízelgő lapján szemének.
- RICHARD. Levonva hízelgő lapján szemének,
 Felkötve egy redőre homlokán,
 Négygyé tagolva kamráin szívének:
 Szerelmi árulót kémlel magán;
 Kár, hogy levonva, felkötve s tagolva
 Ily szeretőt kap egy hitvány bagoly ma.
- BLANKA. Bátyám akarja, így én is. Ha ő
 Talál szeretni benned érdemest:
 Mit ő szeretni méltónak talál,
 Könnyen lesz abból nálam akarat;
 Vagy, szabatosban szólva, könnyü arra
 Szerelmemet rákényszeríteni.
 Nem is hízelgek többet, herczegem,
 — Hogy a mit benned látok, az szeretni
 Való — csak ennyit: hogy semmit se' látok,
 Bár lenne bírád a rosszkedv maga,
 Mi gyűlöletre volna érdemes.
- JÁNOS KIRÁLY. Mit mond az ifju pár? mit szól hugom?
- BLANKA. Hogy tisztelettel tiszte megfogadni,
 Mit bölcseségben felséged parancsol.
- JÁNOS KIRÁLY. Szólj, herczegem: tudnád szeretni e nőt?
- LAJOS. Kérdezd, ha nem szeretni tudom-e?
 Mert a legőszintébben szeretem.
- JÁNOS KIRÁLY. Fogadd hát Volquessent, Tourainet vele
 S Mainet, Poitierst, Anjout, ez öt tartományt,
 És ráadásnak ángol veretű
 Harminczezer ezüst márkát, kerekszám. —

Fülöp király, ha tetszésedre van,
 Mondd, fogjanak kezét fiad s menyed.

FÜLÖP KIRÁLY. Kedvünkre van. Szorítsatok kezét.

AUSZTRIA. De ajkat is; én úgy tettem, bizony,

Midőn elmondtam, hogy Isten-bizony.

FÜLÖP KIRÁLY. Angersi nép, nyisd meg tehát kapud'.

S ereszd be, a kit megbékéltetél:

Mert Boldogasszony templomába' mindjárt

Meg fogjuk ülni a nászünnepelet. —

Nincs e csoportban itt Constantia?

Nincsen, tudom; az ő ittlétele

E nászi alkut megzavarta volna.

Hol van, fiastul? A ki tudja, szóljon.

LAJOS. Búsan rajong felséged sátorában,

FÜLÖP KIRÁLY. S valóban, e frigy, a melyet köténk,

Búját kevéssé gyógyíthatja meg. —

Testvérem, Angol! hogy csitítjuk el

Ez özvegy asszonyt? Jogaért jövénk,

De tudja Isten, másra fordítók:

Saját hasznunkra.

JÁNOS KIRÁLY. Mind megorvosoljuk;

Arthurt bretagnei herczeggé teszem,

Richmondi gróffá, s e szép gazdag város

Urává. — Híni kell Constantiát:

Sebes futárunk menjen s kérje a

Nászünnepeletre. — Bizom benne, hogy

Ha bé nem töltjük is vágyát szinig,

Kiengeszteljük némi szín alatt

S végét szakítjuk jajgatásinak.

Jerünk, siessünk, a mint csak lehet,

E készületlen s nem-várt ünnepeletre.

(Mind el, Richardon kívül. Polgárok a falról visszavonólnak.)

RICHARD. Bolond világ! bolond kötés! bolond királyok!

János, hogy Arthur igényét egészben

Elállja, egy résztől önként eláll;

S a Fransz, kinek vértjét lelkösmeret

Csatolta fel, kit irgalom s kegyesség

Hozott e hadba, Isten harczosát,

Egy fülbesúgó, szándék-másoló

Furfangos ördög tanácsára hajt,

Azéna, ki a hit nyakát szegi,
Mindennap esküt szeg, s mindent behúz:
Királyt, koldúst, vént, ifjat és leányt,
— Ha nincs is a «lány» névnel egyebe,
Szegény leánytól azt is elcseni;
E síma képű úr, az önhaszon,
Csiklándó önhaszon, mind a világ
Lejtője — mely különben súlyegyent
Tartván, mehetne szépen, igyenest;
Míg e haszonvág, e jégsíma lejtő,
Mozgást irányzó hitvány nyereség,
Irány-, cél-, szándék-, pálya-, súlyegyen-
Veszítve, nyakrafőre kergeti;
Ez a lejtő, ez a haszonlesés,
Ez a hajhász, kerítő, bűvös íge
Fogá be szemhéját a fransz királynak,
Felejteté a megajánlt segílyt,
Az eltökélt, becsületes hadat
Egy aljas, egy gazul kötött frigyért. —
De mért zajongok én így a haszonra?
Hanemha, mert nem járt kedvembe' még.
Nem mintha öklöm' eldugnám előle,
Ha angyalkái ütnék tenyerem';
De mert a szűz, meg nem kenett marok
Szidhatja, mint koldús a gazdagot.
No, szidom is hát, míg koldús vagyok,
Nincs bűn előttem más, csak a ki gazdag;
Ha dús leszek, ez a szó lesz erényem:
Nincs bűn, csak élni koldusan, szegényen.
Ha már királylyal érdek szót szeget:
Jer, jer, haszon, imádlak tégedet!

HARMADIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Ugyanott. A francia király sátra.

Constantia, Arthur és Salisbury jönnek.

CONSTANTIA. Nászt ülni mentek! Békét kötni mentek
 S ál vérhez ál vért! — Kézadásra mentek!
 Blankát Lajos veszi? és Blanka mind
 E tartományt? Nem úgy van; csak te mondtad
 S hallád rosszúl; gondold meg, kezd elöl;
 Nem képes az; te mondd csak, hogy úgy van.
 Bizony nem bízom én szavadba', mert az
 Csak egy köz ember hiú lehellete.
 Higy nékem, ember, nem hiszek neked,
 Királyi eskü áll jól ellenedben.
 De meglakolsz, a mért így rám ijesztél:
 Beteg vagyok, lásd, hajló félelemre;
 Bajtól levert, így rakva félelemmel;
 Férjetlen, özvegy, rabja félelemnek;
 Nő, nem szerint születve félelemre;
 És valld be most bár, hogy csak tréfa volt,
 E felzavart szív nem békül ma ki,
 Hanem egész nap reszket és vonaglik.
 Mit rázod ily jelentősen fejed'?
 Mért nézesz ily sötéten a fiamra?
 Kebledre nyomva mit jelent a kéz?
 Miért szemedben e siránkozó nedv,
 Mint partjain felesillanó folyam?
 Szavad tanúi e komor jelek?
 Mondd újra hát; ne mind az elsoroltat,
 Csak ezt az egy szót: igaz-é beszéded?
 SALISBURY. Oly igaz, a mily csalfáknak hiszed,
 Kik azt okozták, hogy igaz legyen.
 CONSTANTIA. Oh hát, ha e bút hinni megtanitsz,

Tanítsd meg e bút, hogy öljön meg engem!
 Ütközzék egybe hívés, élet úgy,
 Mint két reményhagyott vívó dühe,
 Kik összecsapva, buknak, hálnak együtt.
 Blankát Lajos! Oh gyermek! hol maradsz te?
 Fransz, Angol egyik! Oh mi lesz belőlem?
 Menj, menj, barátom; rád se' nézhetek:
 E hír oly undok emberré teve.

SALISBURY. De mit vétettem én, jó asszonyom,

Csupán, hogy más vétkét mondtam el?

CONSTANTIA. Mely vétek oly ocsmány magában is,

Hogy elmondóját vétkessé teszi.

ARTHUR. Anyám! könnyörgök, légy nyugodt.

CONSTANTIA.

Ha te,

Ki arra kérsz, legyen nyugodt, ijesztő
 Volnál, anyádnak méh-gyalázata,
 Szepelővel, ocsmány foltokkal teljes,
 Vagy sánta, bárgyú, görbe, váz, csuda,
 S foltozna visszás anyajegy, üszög:
 Azt mondanám: jó, hát nyugodt leszek;
 Szeretni úgy nem volnék kénytelen,
 S méltó te sem nagy névre, koronára.
 De íme szép vagy: természet, szerencse
 Fogtak kezét már születéseden,
 Kedves fiú, hogy felmagaszszanak.
 Természet arczod liljomit adá
 S rá rózsabimbót. Oh! de a Szerencse,
 Az kores, az átvált, s elhódítva tőled
 János királylyal fajtalanodik;
 Arany kezével a Franszt is bevonta,
 Megtipratá fejedelmi jellemét:
 Fölsége azok kerítője lőn.
 Fransz a kerítő a Szerencse, s János —
 Ringyó Szerencse és bitor János között!
 Szólj, ember, nemde hitszegő Fülöp?
 Mérgezd meg őt szóval, vagy takaródj',
 S hagyd egyedül búm', melyet egyedül
 Kell elviselnem.

SALISBURY. Asszonyom, bocsáss meg:

Nélküled visszatérnem nem szabad.

CONSTANTIA. Szabadsfogsz: mertén nem megyek veled.
 Én bánatom' tanítom büszkeségre,
 Mert büszke a bú, görnyed a kié.
 Ide gyűljenek mind hozzám s bánatom
 Trónjához a királyok: mert ez a bú
 Oly nagy, hogy a tömör földnél egyéb
 Nem bírja meg; itt trónol búm velem:
 Hajtson főt néki minden fejdelem. (Leül a földre.)

János király, Fülöp király, Lajos, Blanka, Eleonora, Richard, Ausztria hercege és kísérek jönnek.

FÜLÖP KIRÁLY. Igaz, leányom; s ez áldott napot
 Megüli Frankhon, évrül évre, mindig.
 Ezt ünnepelni a dicső nap is
 Megáll futtába' s álkimista lesz,
 Mert csillogó aranynyá bűvöli
 Szemének tündöklő sugárral
 A föld sovány rögett. Évfordulója
 Ne más, de mindig szent ünnep legyen. [ünnep!]

CONSTANTIA. Istentelen nap! nem szent nap! nem
 Mi érdemet tön e nap, és mi jót,
 Hogy a naptárba, sátrós ünnepek
 Közé, arany betűvel bétegyék?
 Ki kell a hétből dobní e napot,
 Napját erőszak-, szégyen-, hitszegésnek!
 Vagy már ha bent lesz, terhes asszonyok
 Kérjék az Istent, nehogy e napon
 Vajudjanak, s szörny váltsa fel reményök'.
 Hajós csak e napon féljen töréstől;
 Alkut csak ez nap költet szegjenek;
 E napi kezdet mind rossz végre váljon,
 S odvas hazugsággá a hit maga!

FÜLÖP KIRÁLY. Az égre, asszonyom, nem lesz okod
 Átkozni e nap üdvös végzeményit.
 Nem zálogul adám fejedelmi szóm'?

CONSTANTIA. Rossz pénzt adál, rászédteél: próbakön
 Értéktelennek tűnt ki a csinált
 Királykép. Hitszegő vagy, hitszegő;
 Kardhúzza jöttél, hogy ontsd ellenim

Vérét: s karöltve im belé vegyülsz.
 A harcz erélyes, zord vonásiból
 Mázolt barátság, lanyha béke lön,
 S elnyomatásunk szötte a frigyet. —
 Özvegy kiált: légy férje, oh nagy ég!
 Sujtsd, sujtsd e hitszegő királyokat!
 Ki ne napoljon ez istentelen nap
 Békével: indíts fegyveres vizsályt
 E hitszegő királyok közt napestig!
 Halld meg, oh hallj meg!

AUSZTRIA.

Béken, asszonyom.

CONSTANTIA. Harcz! harcz! ne béke! békéd harcz nekem.

Oh Limoges! oh Ausztria! beh meg-
 Gyalázod azt a véres martalékot.
 Te szolgál, gyáva, nyomorú; deréknak
 Hitvány, gazembernek ugyan derék!
 Te mindig az erősb félen erős!
 Kalandor te, ki nem harczolsz soha,
 Csak ha szeszélyes úrnőd, a Szerencse,
 Melletted áll és biztosít! Te is
 Már hitszegő vagy, s bújtod a nagyot
 Hízkelkedéssel? Mily bolond, futó
 Bolond vagy: esküdözni részemen,
 Lábbal topogni, szájaskodni! Gyáva,
 Nem úgy beszéltél, mint az égdőrej
 Mellettem, esküdt lovagom gyanánt?
 Nem azt mondád-e, bízam csillagodba',
 Szerencséd- és erődbe'? Most pedig
 Nyílt ellenimhez átpártolsz te is?
 Oroszlánbőrt viselsz! Dobd el, piha!
 S akaszsz borjúbőrt gyáva tagjaidra.

AUSZTRIA. Oh, ha nekem ezt férfi mondaná!

RICHARD. Akaszsz borjúbőrt gyáva tagjaidra.

AUSZTRIA. Gazember, azt ne mondd, ha kedves élted!

RICHARD. Akaszsz borjúbőrt gyáva tagjaidra.

JÁNOS KIRÁLY. Ezt nem szeretjük; feleded magad'.

Pandolf jó.

FÜLÖP KIRÁLY. Itt jó a pápa szent legátusa.

PANDOLF. Üdv, fölkenett helytartói az égnek! —

Hozzád, János király, e szent követség.

Én Pandolf, szép Milán bibornoka,

És Incze pápa képe mása itt,

Az ő nevében, és lelkedre kérdem:

Miért rugódozol te szent anyánk,

Az egyház ellen oly makranczosan

S tiltod ki Langton Istvánt, Canterbury

Választott érsekét, e szent megyéből?

Ezt kérdem én, említett szent atyánk

A pápa, Incze nagy nevébe' tőled.

JÁNOS KIRÁLY. Mi földi név az, mely kérdőre vonja

Egy szent király szabad lehelletét?

Ki sem gondolhatsz oly silány nevet,

Bibornok, oly fonákat, becstelent

Engem feleletre vonni, mint a pápa.

Mondd meg beszédem', s hozzá Anglia

Szájával ezt még: — Hogy dézmát, adót

Nem szed olasz pap tartományimon;

De mint az Ég után fő mi vagyunk,

Utána e fő-fő hatalmat is mi

Fentartjuk ott, hol mi országotunk,

Egyéb halandó kéz segélye nélkül.

Vidd válaszul ezt a pápának és

Mellőzz nevünkben minden hódolást

Bitor hatalma s önmaga iránt.

FÜLÖP KIRÁLY. Testvérem Angol, káromlást beszélsz.

JÁNOS KIRÁLY. Bár téged és más keresztyén királyt

Bután vezérel ez izgága pap,

Reszkettek átkától, mit pénz felold

S hitvány arany, por, polyva érteken

Egy embertől bocsánatot vehet, ki

Eladja ezzel ön bocsánatát;

Bár te, s a többi, ily bután vezetve

Ez alakos tárházát töltitek:

Magam, magamban is, a pápa ellen

Szegülök, és barátja nékem ellen.

PANDOLF. Úgy, rám ruházott szent hatalma által,
 Átkozva és egyházkivetve légy.
 És legyen áldott az, ki egy eretnek
 Iránti hűség ellen pártot üt;
 És legyen érdem a kéznek nevéen,
 Szentté avatva, s úgy tisztelve az,
 Mely bármi titkos úton elveszi
 Gyülöletes élted'.

CONSTANTIA. Oh, ne rója Róma
 Vétkül nekem, ha én is átkozom!
 Jó kárdinál atyám, kiálts ament
 Bösz átkaimra: mert nincs nyelv, az én
 Sérelmeim nélkül, mely őt eléggé
 Megátkozhassa.

PANDOLF. Asszonyom, az én
 Átkomra törvény van s teljhatalom.

CONSTANTIA. Az enyémmre is: ha törvény igazat
 Nem képes tenni, hát törvény legyen, hogy
 Ne tiltsa törvény a bántalmazást.
 Törvény nem adja országát fiamnak,
 Mert a ki bírja, a törvény azé:
 Ha hát a törvény teljes bántalom,
 Hogy' tiltsa törvény vissza átkomat!

PANDOLF. Franszok királya, átoksúly alatt,
 Bocsásd el e fő szakadár kezét,
 S támaszd fejére országos hadad',
 Ha meg nem adja Rómának magát.

ELEONORA. Halványodol, Fransz? El ne vond kezéd'.

CONSTANTIA. Ördög, vigyázz, hogy a Fransz meg ne
 S kezét elvonva, egy lelket veszíts! [bánja

AUSZTRIA. Fülöp király, a kárdinálra hallgass.

RICHARD. S akaszsz borjúbórt gyáva tagjaidra.

AUSZTRIA. Jól van, gazember! ezt még zsebre tettem,
 Mivel —

RICHARD. Nadrágzsebedbe fér elég.

JÁNOS KIRÁLY. Mit szólsz, Fülöp, a bibornok szavára?

CONSTANTIA. Mit szólna mást a bibornok szavánál?

LAJOS. Atyám, gondold meg; választásod ez:

Vagy Róma súlyos átkát nyerni meg,

Vagy János léha frigyét veszteni.

Hagyd a könnyebbikét.

BLANKA. S az Róma átka.

CONSTANTIA. Oh, tartsd magad', Lajos! Sátán kísért
Egy ujdonúj menyasszony képiben.

BLANKA. Constantia asszony nem hitből beszél,
Hanem szükségből.

CONSTANTIA. Szükségből, no jó:
Ez csak azért él, hogy meghalt a hit;
E szükség szükségkép hozza magával,
Hogy, haljon a szükség, a hit föléled;
Tipord le szükségem': felhág a hit;
Tartsd fen szükségem': a hit elsülyed.

JÁNOS KIRÁLY. Fülöp király megindult, nem felel.

CONSTANTIA. Oh, hátra indulj tőle, s mondj igent.

AUSZTRIA. Azt, azt, Fülöp király; miben akadsz fel?

RICHARD. Akaszsz te csak borjúbőrt, édes ökröm. [dom.

FÜLÖP KIRÁLY. Zavart vagyok; mit mondjak, nem tu-

PANDOLF. Mondhatsz-e, a mi jobban megzavarjon,

Mint átkom és az egyházkivetés?

FÜLÖP KIRÁLY. Gondold helyembe, édes szent atyám,
S mondd, hogy viselnéd helyemben magad'?

Ím, e királyi kéz, meg az enyém,

Most kapcsolódott; frigyben lelkeink

Most házasodtak és fűződtek össze

Szent fogadással, jámbor esküvel;

A csak imént hangzott lehellet is

Esküdt barátság, béke, szeretet volt

E két királyság és fejedelmi közt;

Pedig kevéssel e frigyünk előtt,

Nem többel, mint kezünk' megmoshatók,

Hogy békejobbot üssünk alkura,

Tudj' Isten, egyre moeskolá a harc

Ecsetje, melylyel festi a boszú

Lobbant királyok rettentő vitáit.

Hát már e vértől most tisztúlt — barátság

Most fonta — mindenikben oly erős —

Kezek feloldják üdvös kapcsukat?

Gyűrű-dugósdit játszsának hitökkel?

Tréfát az éggel? Változó gyerekként

Kapdossuk egymás tenyerét ki, be ?
 Esküdt hitünket visszaesküdjük ?
 Mosolygó béke nász-ágyára véres
 Haddal tapossunk, s tomboljon csatánk
 A nyiltszívűség szende homlokán ?
 Oh tisztelendő férfi, szent atyám,
 Csak ezt ne kívánd. Adj, rendelj, parancsolj
 Valami rendszabályt kegyelmesen,
 S mi boldogok leszünk, tetszésed' is
 Megnyerni és barátok is maradni.

PANDOLF. Rend rendtelen, szabály szabálytalan,
 Ha föl nem bomlik az angol barátság.
 Fegyverre hát, egyházunk bajnoka !
 Vagy hadd lehellje átkát, anyai
 Átkát, anyánk az egyház pártütő
 Fiára, rád is. Mert kigyót fulánkknál,
 Bószült oroszánt gyilkos körminél,
 Éh tigrist a fogánál biztosabban
 Foghatsz, mint békejobbul e kezét.

FÜLÖP KIRÁLY. Kezem' feloldhatom, de a hitet nem.

PANDOLF. Így hited a hit ellensége lesz ;
 Belharczra készted esküd', esküd ellen,
 És nyelved', nyelved ellen. Oh ! az égnek
 Előbb tett esküd' teljesítsd előbb :
 Azaz, légy a szentegyház bajnoka.
 Azóta esküdt másik esküdet
 Magad ellen esküvéd, s nem tarthatod meg :
 Mert ha fonákul tenni esküvéd,
 Nem lesz fonák, viszáján tenni meg ;
 S nem téve ott, hol a tevés gonosz,
 A nem tevés kész jócselekedet.
 Ha vétkes a czél, jobb elvéteni,
 Közvetve így közvetlen jót teszünk,
 S hibával orvosoljuk a hibát,
 Mint tüzzel a tűz meghűsíthető
 Fris pörkölésü égett tag ereben.
 Vallás parancsa : tartsd meg esküdet ;
 De te, a vallás ellen esküvéd,
 Az ellen esküvéd meg, a mire,
 S hiteddel a hit ellen bizonyítnád,

Hogy igazad van ; ámde oly igazság,
 A melyre bizton nem esküdhétel,
 Nem kötelezhet hamis esküre ;
 Másként minő gúny voln' az esküvés !
 De te hamis-hitűvé esküvél,
 Még hamisabbá, ha megtartod azt.
 Azért utóbbi esküd, szembe az
 Előbbivel, kész lázadás magad
 Ellen, magadban ; s nem vihatsz soha
 Szebb győzödelmet, mint ha nemesebb
 Valódat harczra készted e hiú,
 Fej-szédelegtető kisértet ellen ;
 Mely jobb valódért mi imádkozunk,
 Ha tetszésedre van ; ha nem pedig,
 Úgy tudd meg, átkunk terhe száll reád
 Oly súlyosan, hogy nem rázod le többé,
 Hanem kétség'b'esett halálra zúz
 Sötét tömegje.

AUSZTRIA. Harcz ! harcz !

RICHARD. Hogy ne, néked !
 Nem dugja bé a szád' egy borjubőr ?

LAJOS. Atyám, fegyverre !

BLANKA. Nászod ünnepén ?

A vér ellen, melyet nőül vevél ?

Holt emberek közt tartasuk a menyegzőt ?

Üvöltő harsonák, pergő dobok

Pokol-zajánál vigy engem haza ?

Ah, férjem — oh jaj ! beh szokatlan e

Név ajkamon : férj — hallgass meg, e névért

Mely most először hangzik nyelvemen :

Térden könyörgök, ne ragadj te a

Bátyámra fegyvert !

CONSTANTIA. Én is térdemen,

Mely térdelésben össze kérgesült,

Könyörgök, oh dauphin ! hogy meg ne másold

Az ég ítéletét.

BLANKA. Most megtudom, szeretsz-e. Mi lehet

Nagyobb előtted, mint arád neve ?

CONSTANTIA. Több a becsület, mely fölemeli,

Mint téged ő most. Oh! becsületed,
Lajos, becsületed!

LAJOS. Csudálkozom,
Felséged olyan egykedvű marad,
Midőn ily fontos érdek sürgeti.

PANDOLF. Kimondom a fejére átkomat. [kitok.

FÜLÖP KIRÁLY. Nincs arra szükség. — Angol, én szá-
CONSTANTIA. Oh, számüzött felség szép visszatérte!

ELEONORA. Oh, francia léhaság rút lázadása!

JÁNOS KIRÁLY. Megbánod, Fransz, ez órát még ez

RICHARD. Az órahúzó, vén harangozó, [órán.

A vén Idő akarja így? No jól van;
Mebánja hát a Fransz.

BLANKA. Vérrrel borult

Be a nap: Isten hozzád, szép napom!

Melyikkel tartsak? Mindenik felen

Vagyok; két tábor fogja két kezem',

S dühökben, a mint szétrobbannak, engem

Von mindenik fél, s kétfelé szakitnak.

Férj, nem könyörghet szívem, hogy te győzz;

Nagybátya, kérnem azt kell, hogy veszíts;

Atyám, szerencsét nem kívánhatok;

Se, hogy beteljék vágyad, nagyanyám!

Akárki nyér, én veszték oldalán,

Vesztésem biztos, a játék előtt.

LAJOS. Velem tarts, hölgy: szerencséd már velem.

BLANKA. Hol él szerencsém, meghal életem.

JÁNOS KIRÁLY. Öcsém, eredj, vond össze sergemet.

Fransz, már elégtém lángoló haragtól (Richard el.)

Dühömben, a mi oly természetű,

Hogy el nem oltja semmi, semmi, csak vér,

Fransz vér, de annak is a legjava.

FÜLÖP KIRÁLY. Eléget a düh, és te hamuvá léssz

Előbb, hogysem vérünkkel oltsd tüzed'.

Vigyázz magadra, koczán a fejed.

JÁNOS KIRÁLY. Nem jobban, mint azé, ki fenyeget.

Csatára, gyorsan! (El mind.)

II. SZÍN.

Ugyanott. Térség Angers közelében.

Riadó; csata, Richard, az ausztriai herczeg fejével jő.

RICHARD. No, istenucsse! már ma lesz meleg;
Valami ördög repdes oda fenn
S vést szór nyakunkba. Herczegfő, pihenj itt,
A míg Filep magát kifúja.

János király, Arthur és Hubert jönnek.

JÁNOS KIRÁLY. Hubert!
Őrizd meg e fiút. — Hajrá, Filep!
Anyámat megrohanták sátorunkban,
El is fogták talán.

RICHARD. Kivágtam én,
Biztos helyen van ő felsége már.
De rajta, felség! kis erőlködéssel
Szerencsés véget ér e küzdelem. (Elmennek.)

III. SZÍN.

Ugyanott.

*Riadó; csata, visszavonulás. János király, Eleonora,
Arthur, Richard, Hubert és urak jönnek.*

JÁNOS KIRÁLY (Eleonorához). Legyen; fölséged addig,
Őrhaddal, itt marad. [jó erős
(Arthurhoz.) Öcsém, ne búsulj:

Nagyanyád szeret; s nagybátyád épen oly
Jó lesz irántad, mint megholt atyád.

ARTHUR. Oh, meghal erre bú miatt anyám!

JÁNOS KIRÁLY (Richardhoz). Öcsém, siess előre, Angliába;
S mig oda érünk, láss utána, hogy
Fősvény apátok zsákját jól kirázd,
Szöktesd meg elzárt angyalkáikat;
A béke zsíros bordáin, nosza,

Hadd lakjék jól az éhes háború.
Használd szigorral teljhatalmatod.

RICHARD. Harang, könyv, gyertya vissza nem riaszt,
Midőn kacsintva hí ezüst, arany.
Megyek, királyom. Édes nagymama,
Ha rám jön egyszer a szenteskedés,
Könyörgők érte. Csókolom kezét.

ELEONORA. Isten veled, fiú.

JÁNOS KIRÁLY. Jó utat, öcs! (Richard el.)

ELEONORA. Jer, kis rokon, jer; egy szóm lesz veled.

(Arthur félrebb vezeti.)

JÁNOS KIRÁLY. Jer ide, Hubert. — Édes drága
Sokkal vagyunk adósod; ámde e hús- [Hubert!
Falak között egy oly lélek tanyáz,
Mely tartozását kész bevallani,
S tetézve adni meg hüségedet.
Él, jó barátom, e kebelben önként
Adott hited, s forrón ápoljuk azt.
Nyújtsd jobbodat. Közölnék valamit, —
De várok, míg jobb hangból kezdhetem.
Az égre, Hubert, szinte átalom
Felhozni, mily nagy becsben állsz előttem.

HUBERT. Felséged olyan lekötelez. [hatod;

JÁNOS KIRÁLY. Most még, barátom, ezt nem mond-
De lesz okod rá: mert nem mászhat oly
Lassan, hogy el ne jöjjön az idő,
Mikor veled majd én is jót teszek.
Egyet akartam mondani, — de hagyjuk.
Nagy-fel van a nap, s büszke fénye, minden
Világi kéjtől udvarolva, még
Sokkal ledérebb, játszibb, hogysesem e szót
Hallhassa tőlem. Ha éjféλι óra
Érez ajkon és vas nyelven konganá
Végig az égnek álmos ösvenyét:
Ha ez, hol állunk, sírkert volna itt,
S te rakva sujtó gondok ezrivel:
Vagy a bükór, ez a mogorva szellem,
Sűrűre főzte volna véredet
(A mely különben futva csörg alá s fel,
Szemünkbe egy bolondot, a kaczajt,

Ültetve, mely vigságra vonja képünk',
 Oly indulatra, mit tervem gyülöl);
 Avagy, ha engem látnál szem nekül,
 Meghallanád a szómat fül nekül,
 Felelnél nyelv nekül, csak képzeletben,
 Szem, fül, veszélyes szó-hangok nekül:
 Akkor, e fészken-ülő nap daczára,
 Kebledbe ráznám, a mit gondolok.

De haj! most nem teszem; — pedig szeretlek,
 S tudom bizonynyal, hogy te is szeretsz.

HUBERT. Úgy én, az égre! hogy bármit parancsolj,
 Kerüljön életembe: megteszem. [Hubert!

JÁNOS KIRÁLY. Hát nem tudom? Meg, úgy-e drága
 Oh Hubert — Hubert, vedd csak a szemed'
 Ama fiúra. Mit mondok, barátom:
 Ez a fiú — kigyó az útamon.
 Akárhová lép lábam, ott hever
 Előtte. — Értesz? — Ore vagy.

HUBERT. S megörzöm,
 Hogy sohse marja meg fölségedet.

JÁNOS KIRÁLY. Halál.

HUBERT. Uram.

JÁNOS KIRÁLY. Sír.

HUBERT. Nem fog élni.

JÁNOS KIRÁLY. Jó.

Tudnék örülni most. Hubert, szeretlek;
 No, nem mondom meg, hogy mi vár reád;
 Csak ne felejtsd — Élj boldogúl, anyám:
 Átküldöm aztán a segéd erőt.

ELEONORA. Kisérjen áldásom.

JÁNOS KIRÁLY. Fel, Angliába!

Jerünk, öcsém; Hubert az embered:

Hű gondja lesz rád. Most Calaisba, hej! (Elmennek.)

IV. SZÍN.

Ugyanott. A francia király sátra.

Fülöp király, Lajos, Pandolf és kíséret jönnek.

FÜLÖP KIRÁLY. Így szórta hát el harsogó vihar,
Tenger dagályán, a társas vitorlák
Szétrobbantott egész hajóhadát!

PANDOLF. Merénys vigasz! Még minden jóra válhat.

FÜLÖP KIRÁLY. Mi válna jóra, ily válság után?
Nem tönkre vertek? Nincs elveszve Angers?
Elfogva Arthur? Sok kedves barátunk
Levágva? Nem tért vissza Angliába,
Áttörve minden gátat véresen,
Frankhon daczára, az angol király?

LAJOS. A mit bevett, erőddel rakta meg;

Ily hév sietség ily józan tanácssal,
Ily vakmerő ügy, ily mérsékelő rend,
Példátlan az. Ki hallott, olvasott
Ehhez hasonló tettet valaha?

FÜLÖP KIRÁLY. Tűrném az Ángol e dicséretét,
Csak volna példa min-nyalázatunkra.

Constantia jő.

Ki jó emitt? Egy lélek sírja ez;
Mely bús lehellet hitvány börtönében
Nyűgözve tartja örök szellemét. —
Jer innen, kérlek, asszonyom, velem.

CONSTANTIA. No ládd, a béke mit szült! ládd-e most!

FÜLÖP KIRÁLY. Tűrj, édes asszonyom, s vigasztalódjál.

CONSTANTIA. Nem, nem! Tanács se kell, segély se kell,

Csak a mi vég-tanács, igaz segély:
Halál, halál. — Oh kedves jó halál,
Te illatos bűz! te ép rothadás!
Kelj örök éjed ágyából, te a
Boldogság réme és gyűlölete!
S én csókkal hintem szörnyű vázodat,
Szem-üregedbe zárom szemgolyóm',

Hordom gyűrüként házi férgeid',
 E légnyilást rút porral bétömöm,
 S irtózatos dög lések, mint magad.
 Jer, viczorogj rám : azt hiszem, mosolygasz,
 S öllek mint nőd! Nyomorúk szerelme,
 Oh, jer, jer!

FÜLÖP KIRÁLY. Oh hallgass, szép fájdalom!

CONSTANTIA. Nem, nem fogok, míg van lélekzetem

Üvölni. — Oh! bár a dörgő egek
 Szájába tudnám tenni nyelvemet,
 Hogy jajszavam rázná meg a világot,
 S verné föl a rémvázat álmiból,
 Kinek fülébe női gyöngé hang
 Nem hat; ki földi hívást föl se' vesz.

PANDOLF. Nem bú ez, asszony; ez örült beszéd.

CONSTANTIA. Nem vagy te szent, ha nékem ezt veted.

Én örült nem vagyok.

Ez a haj, a mit tépek, az enyém;
 Nevem Constantia; Godfréd nője voltam;
 Arthur az én fiam volt, s elveszett!
 Én örült nem vagyok: adná az Isten,
 Volnék az, úgy feledném enmagam'!
 Oh, csak lehetne, mennyi bút felednék! —
 Papolj bölcselmet és öríts meg azzal,
 Szentté avatnak érte, kárdinál:
 Mert nem bolond, csak bús levén az elmém,
 Okos részével mind' okoskodik,
 Hogy' meneküljek búmtól, és tanít
 Megölni vagy felkötni magamat.
 Volnék bolond: feledném a fiam',
 Vagy egy rongybábra ráfognám, hogy ő az.
 Örült én nem vagyok; nagyon, nagyon is
 Érzek minden csapást külön-külön.

FÜLÖP KIRÁLY. Kösd fel hát fürteid'. Oh, mily sze-
 Mutat hajának e szép serege! [relmet

Hová ezüst csepp hull véletlenül,
 E csöppre tízezer sodros barátja
 Csapzódik össze társas fájdalomban,
 Mint válhatatlan és igaz hivek,
 Kik nagy veszélyben egymáshoz tapadnak.

CONSTANTIA. El, Angliába!

FÜLÖP KIRÁLY. Kösd fel a hajad'.

CONSTANTIA. No felkötöm, fel; s mért cselekszem azt?

Letéptem nyűgöket és felkiálték:

«Oh, vajha e kéz a fiam' szabaddá
Tehetné úgy, mint most e fűrtöket!»

De már irigylem szabadságukat,

S bilincseikbe visszakényszerítetem,

Mivel szegény jó gyermekem fogoly. —

Azt mondtad egyszer, kárdinál atyám,

Hogy kedvesinket mennyben újra látjuk:

Ha ez való: meglátom gyermekem',

Hisz' Káin, az első figyermek óta

Addig, ki tegnap vőn lélekzetet,

Ily kedves angyalt még nem szült anya.

De most virágom' örlő bú eszi,

Elúzi arca úgy-szült kellemet,

Mint egy kisértet, oly csontváz leend,

Sovány, halottszin, mint a sárgaláz,

Úgy hal meg; és ha majd feltámad is,

Előtalálom a menny udvarán

S nem ismerem rá; így soha, soha

Nem látom én Arthurt, a lelkemet!

PANDOLF. Nagyon kirívó bú ez a tiéd.

CONSTANTIA. Még ő beszél! Sohsem volt gyermeke.

FÜLÖP KIRÁLY. Szerelmes vagy te bűdba, mint fiadba.

CONSTANTIA. Búm tölti bé távol fiam helyét,

Az fekszik ágyán, az jár-kél velem:

Felölti kedves arcát, szavait

Ismétli, minden tagja kellemét

Eszembe hozza, és üres ruháit

Növendék természetével tölti be:

Van hát szeretni ezt a bűt okom.

Isten veled! Ily veszteség után

Én jobb vigasztal szolgálnék neked.

Nem kell ez a rend a fejem körül!

Midőn az elmém ily zavarba' van.

Oh Istenem! fiam! szép gyermekem!

Arthurom, éltem, kedvem, falatom,

Egész világom, özvegy napjaim
Vigasztalása, búmnak gyógyulása! (El.)

FÜLÖP KIRÁLY. Kárt tesz magában, félek; követem. (El.)

LAJOS. Nincs e világon már nekem gyönyör;

Éltem unalmas, mint álmos fület

Kétszer beszélve zaklató rege:

Keserü gyalázat ízét vette az

Édes világnak, úgyhogy már nekem

Belőle csak bú és szégyen terem.

PANDOLF. Ha nagy betegség fordulóhoz ért,

Épen ha jobbra, gyógyulásra fordul,

Tetőzik a láz; búcsuzó gonosz

Épen a válás pontján leggonoszb.

Hát mid veszett e napnak vesztivel?

LAJOS. Öröm, szerencse, hírnév napja mind!

PANDOLF. Igen, ha ezt kivívtad volna már.

Nem, nem: midőn a sors szándéka legjobb,

Legmarczonábban akkor néz reánk.

Bámulat az, mi mindent veszte János,

Ki e csatában tisztán nyerni-vélt.

Bánod, hogy Arthur foglya lett, ugy-e?

LAJOS. Oly szív szerént, mint ő örül neki.

PANDOLF. Elméd oly ifjú, mint véred, királyfi.

Halld hát beszélni jósló szellemem';

Már a lehellet, melylyel ezt kimondom,

Minden porszemnyi, gazzsál-bökkenőt

Lefú az angol trónra vezető

Utból előled; jól figyelj tehát.

Elfogta Arthurt, jó; de míg e gyermek

Erében a hó élet játszadoz',

Nincs mód, hogy e bitor nyugton lehelljen

Egy óra-, egy perc-, egy pillantatig.

Mohó kézzel rabolt királyi pálczát

Ép oly mohón kell védni, mint nyéré;

Sikamlós téren a ki áll, bizony

Hitvány fogódzó közt sem válogat.

Hogy János állni birjon, bukni kell

Arthurnak; így lesz, mert csak így lehet.

LAJOS. S én mit nyerek, ha Arthur elbukott?

PANDOLF. Nőd, Blanka herczeg-asszony örökén

Mind azt kívánhatd, mit Arthur kívánt.

LAJOS. S elveszthetem, mint Arthur, életemmel.

PANDOLF. Mily bamba vagy, s ujoncz ez ó világban!

János neked szó ármányt; az idő

Pártodra esküdt: mert ki bizodalmit

Hű vérbe mártja, véres, hűtelen

Bizalmat nyer csak. E rossz kezdetű tett

Meghúti összes népének szivét

És megfagyasztja jó indulatok,

Hogy bármi hitvány alkalom vetődjék

Buktára, felkarolják szívesen.

Nem vethet a lég oly természetes gözt,

Nem járhat úgy idő, nem egy vihar,

Nem egy szokott szél, rendes tünemény,

Hogy meg ne foszszák a természetes

Okától, hogy csudának, égi jelnek,

Baljóslatú szörnynek, Isten szavának

Ne mondanák, mely nyilván hirdeti

János király fejére a boszút.

LAJOS. De hátha nem nyúl Arthur életéhez,

Csak bizton őrzi fogságban magát?

PANDOLF. Oh jó uram! Csak hallja, hogy közelgetsz,

S ha még az ifju Arthur nem halott,

E hírre meghal; akkor tőle mind

Elpártol a nép szíve, s minden új,

Szokatlan változást csókkal fogad,

S a pártütés', düh' gyilkos ösztönét

Kitépi János véres ujja közzül.

Már mintha látnám ezt a zendülést;

S oh! mennyi szolgál még javadra olyan,

Mit föl se' hoztam. Faulconbridge, a kores,

Most Angliában egyházat zsebel

Megsértve minden buzgó érzetet.

Csak tíz-tizenkét harczos francia

Lehetne ottan, mint madárcsaló síp,

Legott követné angol tízezer;

Vagy, mint maroknyi hó, görgetve mindjárt

Hegygyé növekszik. Oh, nemes dauphin,

Jer a királyhoz. Bámulásra méltó,

Mit nem tesz e békétlen hangulat
 Most, hogy színig van lelkök sérelemmel;
 Menj, Angliába; készítsem a királyt is.
 LAJOS. Erős okod erős tettet csinál:
 Igen-edre nem mond *nem*-et a király. (Elmennek.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Northampton. Szoba a várkastélyban.

Hubert, két porkoláb-bal jő.

HUBERT. Hevítsd izzóra e vasat; te meg
 Állj e kárpit mögé: s ha lábam a föld
 Keblére toppan, hát rohanj elő,
 S kötdz erősen székhez a fiút,
 A kit velem lelsz. Jól vigyázz; eredj!

1. PORKOLÁB. Van teljhatalmad erre, gondolom?

HUBERT. Csúf aggodalmak! Láss hozzá! ne félj.

(Porkolábok el.)

Jer, kis öcsém, jer! Egy szóm lesz veled.

Arthur jő.

ARTHUR. Jó reggelt, Hubert.

HUBERT. Jó reggelt, kis herczeg.

ARTHUR. Oly kicsi herczeg, a mily csak lehet,

Bár több lehetni oly nagy czíme van.

Komor vagy.

HUBERT. Volt már vigabb kedvem is.

ARTHUR. Oh boldog Isten! Hisz' rajtam kívül

Bús lenni oka sincsen senkinek;

Pedig fransz földön laktomban, tudom,

- Sok úrfi oly komor volt, mint az éj,
 Merő hívságból. A kereszt-vízemre!
 Csak én fogoly ne volnék — örzenék
 Juhot bár — mily vidor lennék napestig!
 Sőt itt is az; csak a nagybácsira
 Gyanúm ne volna: mit forral megint.
 Féltőlem, én is tőle. Tehetek
 Én róla, hogy Godofréd volt apám?
 Nem, úgy-e? Nem bizony. Adná az ég:
 Volnék fiad! szeretnél, úgy-e, Hubert?
- HUBERT (félre). Ha szólok, ez ártatlan csevegés
 Felkölti bennem holt irgalmomat:
 Tehát dologra; végezzünk hamar.
- ARTHUR. Beteg vagy, Hubert? Oly halvány az arcod.
 Oh, vajha volnál egy kissé beteg,
 Hogy én virraszszam ágyad' reggelig;
 Jobban szeretlek, mint engem te, lásd.
- HUBERT (félre). Beszéde mindjárt meghódítja keblemet'.
 Olvasd, kis Arthur. (Papírt mutat.)
 (Félre.) Ejnye balga nedv!
 A szörnyü kinzást ajtón dobja ki!
 Sietni kell, mert elhatározásom
 Lány női könyben mindjárt elpotyog. —
 Nem szép az írás? nem olvasható?
- ARTHUR. Oh szép, nagyon is, ily rút tartalomhoz.
 Ki kell taszítnod mind a két szemem'
 Tüzes vassal, Hubert?
- HUBERT. Ki kell, fiú.
- ARTHUR. És megteszed?
- HUBERT. Meg.
- ARTHUR. Van hozzá szived?
 Ha csak fejed fáj, én zsebkezenőm'
 Kötöttem, ládd-e, homlokod köré
 (Az volt a legszebb, hercegnő himezte),
 Azóta vissza sem kértem soha;
 Kezembe' tartám éjjelig fejed',
 És, mint az óra fürge percei,
 Fel-felvidítám a nehéz időt,
 Kérdezve tőled: «Hol fáj?» és: «Mi kell?»
 Vagy: «Mit csináljak enyhítésedül?»

Sok pórfi szunnyadt volna csendesen,
 Nem vetted volna egy nyájas szavát;
 Hanem királyfi volt az ápolód.
 Gondolhatod most, e nagy szeretet
 Csak színlés, tettetés: gondold, ha tetszik.
 Ha Isten úgy akarta, hogy te bánts,
 Hát bánthanod kell. — Kisütöd szemem'?
 E két szemet, melyek terád soha
 Görbén se' néztek s nem fognak soha?

HUBERT. Megesküvém; most vassal pörkölöm ki.

ARTHUR. Ah! ez csak ily vas korban lehető.

De hiszen a vas, bár izzó-vörös,
 A míg szememhez ér, feliszsza könnyem',
 S tüzes haragját e szerint maga
 Ártatlanságom nedve oltja ki;
 Búvában akkor rozsdá rágja szét,
 A mért tüzes volt, hogy szememnek ártson.
 Tudnál keményebb lenni, mint a vert-vas?
 Angyal ha jönne s mondaná nekem,
 Hogy a szemem' Hubert kiszúrja, még se'
 Hinném; se' másnak, Huberten kívül.

HUBERT. Gyertek be, hé! (Toppant.)

Porkolábok jönnek, kötéllel, vassal stb.

Tegyétek a parancsom'.

ARTHUR. Jaj, jaj! ne bánts Hubert, ne bánts! szemem
 Már e bakók láttára oda van!

HUBERT. Mondom, kötzd meg; addszí a vasat.

ARTHUR. Jaj, jaj! mi szükség e bős durvaságra?

Hisz meg se mocczanak, mint egy darab kő.

Hallgass ki, Hubert; küldd el ezeket,

Oly csendesen megülök, mint a bárány.

Egy mocczanást, rugást, szót nem teszek,

A vasra sem tekintek mérgesen.

Csak üzd el e két embert, s megbocsátom,

Akármi kinzást tézsz rajtam magad.

HUBERT. No, várjátok künn; hagyjátok magunkra.

1. PORKOLÁB. Sokér' nem adnám, hogy itt nem leszek.

(Porkolábok el.)

ARTHUR. Oh jaj! kiszídtam egy barátomat:

Nézése zordon, de jó szíve van. —

Hidd vissza, hogy részvéte a tiédet

Éleszsze föl.

HUBERT. Fiú, készítsd magad',

ARTHUR. Hát nincs menekvés?

HUBERT. Nincs; tartsd a szemed'.

ARTHUR. Oh Istenem! bár a tiédbe csak

Egy szálla, porszem, hajsza! volna most,

Vagy bármi e becses érzéknek árt:

Hogy érzeződ, mily kínos ott az is,

S elszörnyekednél bős szándékon.

HUBERT. Hát ezt ígérted? Hallgass, fogd be a szád',

ARTHUR. Két száj se' volna sok, Hubert, midőn

A két szemet kell védenünk vele.

Ne mondd, fogjam be a szám'; oh ne, Hubert:

Inkább, ha tetszik, vágd ki nyelvemet,

Csak a szemem' ne bántsd. Oh, a szemem' ne!

Ha másért nem, csak hogy nézhesselek.

Ni! eszközöd kihült; bizony ki az!

Lám, ő se' bánt már.

HUBERT. Könnyű meghevitnem.

ARTHUR. Nem azt ugyan; meghalt bűvában a tűz.

Hogy, bár az ember kényelmére van

Teremtve, ily méltatlan szörnyű célra

Fordítatik. — No, íme, nézd magad,

Nincs már e szénben semmi ártalom;

Az ég fuvalma, ím, elfújta lelkét,

Szórván fejére bűnbánó hamut.

HUBERT. Csak rá lehellek, és föléled újra.

ARTHUR. Akkor csak elpirítod újra, Hubert:

Szégyen miatt fog égni teteden;

Sőt tán szemedbe szikrát is lövell,

És mint az eb, ha harcra mérgelik,

Hozzá kap ötet csipkedő urához.

Lám, minden eszköz, melylyel ártanál,

Megvonja tisztét; csak benned hiányzik

Az irgalom, mely tűzbe, vasba' megvan,

Tudjuk pedig, mily irgalmatlanok.

HUBERT. Jó, láss, hogy élj: én nem bántom szemed

Bátyád egész kincstáraért se; bár
 Megesküvém, fiú, és eltökéltem,
 Hogy e tulajdon vassal kisütöm.

ARTHUR. Oh! most megint Hubert vagy; ekkorig
 Álczát viseltél.

HUBERT. Csitt! Isten veled.
 Bátyád ne tudja, csak holt híredet.
 E kém kutyákat álhirrel tömöm meg.
 Aludj' te bátran, kedves kis fiú:
 Nincs a világnak kincse, a miért
 Illetne Hubert.

ARTHUR. Oh ég! köszönöm.

HUBERT. Hallgass! ne többet. Jer titkon velem;
 Koczkára dobtam érted a fejem'. (Elmennek.)

II. SZÍN.

Ugyanott. Trónterem a palotában.

*János király, koronásan, Pembroke, Salisbury és más
 urak jönnek. A király trónra lép.*

JÁNOS KIRÁLY. Megkoronázva újra, újra itt
 Ülünk, s remélem, jó szemmel tekintve.

PEMBROKE. Ez «újra», felség, úgy tetszett; különben
 Ez «újra» most egyszer fölösleges.
 Felsőged immár koronázva volt,
 Megfosztva sem lőn e királyi díszből;
 Néped szívében nem forrt lázadás;
 Országod' új vágy nem zavarta fel
 Várt változások, jobb kormány után.

SALISBURY. És így e pompát kétszer venni föl,
 Dús czimre új czikornyát himzeni,
 Futtatni színaranyt, kifestegetni
 A liljomot, pancsolni violát
 Illatszerekkel, a jeget gyalulni,
 Pótolni a szivárvány színeit,
 Vagy mécs-világgal gyámolítani fényét
 Az ég dicső szemének: ez pazar
 S nevetni méltó ráadás vala.

PEMBROKE. Ne vón' királyi tetszésed műve,
 E tett hasonló ismételt regéhez:
 Előlkedése fülháborgató,
 Kivált, ha rosszkor zaklatnak vele.

SALISBURY. Ez által ódon, ismert képe a
 Jó agg szokásnak eltorzul nagyon
 És, mint vitorlát egy szélfordulás,
 Az elme-jarást úgy téríti el,
 Megbokrosítja a józan tanácsot,
 Beteggé teszi az ép véleményt,
 Gyanússá a valót, a mért ilyen
 Ujdon szabásu köntöst ölte fel.

PEMBROKE. Kézműves is ha jónál jobbra tör,
 Becsvágyban elvész a tanult ügyesség;
 S gyakorta mentség a hibát nagyobbá
 Növeszti, mint volt a mentség előtt:
 Így, folt takarván kicsi repedést,
 Jobban gyanúba ejti a likat,
 Mint maga a lik, a foldás előtt.

SALISBURY. Váltig tanácslók mi az ünnepély
 Előtt is ezt már; de méltóztatott
 Felsőged föl se venni: jó, legyen;
 Hisz' akarásunk, részben mint egészben,
 Ott áll meg, a mit felsőged akar.

JÁNOS KIRÁLY. Némely okát már közlém második
 Koronázásomnak, s azt hiszem, erősek;
 Többet, erősbet is fogok, mihelyt
 Félelmem enyhül; addig, kérjetek:
 Mit kell javítani, a mi nem megyen jól,
 És látni fogjátok, mily készakarva
 Meghallgatom s adom kérelmetek'.

PEMBROKE. Én hát, ezeknek szája is levén
 És hangadója szívök vágyinak,
 Magam nevében s az övékben is,
 De legkivált ten-biztosságodért,
 Mely fő törekvés mind nekem s nekik,
 Szívből könyörgök, hogy bocsásd el Arthurt,
 Kinek fogsága e veszélyhozó
 Okoskodásra készti a tömeg
 Elégedetlen, morgó ajakát:

Ha, mit nyugodtan birsch, joggal birod:
 Mért akkor e félsz, mely (mondják) csupán
 A rossz' nyomán jár, hogy kalitba csukd
 Ifjú öcsédet, elfojtsd napjait
 Barbár tudatlanságba, s fiatal
 Korától megvond a nemes gyakorlat
 Oly dús előnyét? — Hogy hát ez ürügy se
 Maradjon trónod ellenséginek:
 Parancsold, kérjük, hogy mellette kérjünk;
 Magunk javára ezt csak annyiban
 Teszszük, mivel szabadságán saját
 Üdvöd alapszik, s ezen a miénk.

JÁNOS KIRÁLY. Legyen tehát; megbízlak kiskora
 Vezérletével.

Hubert jö.

Nos, Hubert, mi újság? (Hubert ság a királynak.)

PEMBROKE. Ez a vértettre választott egyén,
 Parancsát egy barátom látta is.
 Rút bűne' képe a szemében ül,
 A pisla nézés háborgó kebel
 Tanúja: megtörtént, félek s hiszem,
 Mitől remegtünk, hogy rá bízott.

SALISBURY. S ni, a királynak hogy' jó-megy színe
 Merénye s a bel-furdalás között,
 Mint szemben álló két sereg között
 A nyargalóczok. Szenvedélye megkölt:
 Ki kell fakadnia.

PEMBROKE. S ha fölfakad,
 Rút evje e fiú halála lesz.

JÁNOS KIRÁLY. Mi vissza nem tarthatjuk a halál
 Erőszakos kezét. — Kérelmetek
 Megadni bennem él az akarat;
 De tárgya elhúnyt, nincs többé, urak:
 Azt mondja, Arthur virradóra meghalt.

SALISBURY. Féltünk bizony, halálos a baja.

PEMBROKE. Hallók biz' azt, halálán van szegény,
 Bár azt sem érzé maga, hogy beteg.
 Ezért felelni kell, vagy itt, vagy ott!

JÁNOS KIRÁLY. Mit hánytok énrám ily komor szemet?

Avagy enyém a végzet ollaja?

A szívverésnek én parancsolok?

SALISBURY. Ez szembeötlő gaz játék, s gyalázat,

Hogy ezt a nagyság oly durván üzi.

Szerencsét hozzá; most élj boldogul.

PEMBROKE. Megállj, lord Salisbury; én is megyek:

Keressük fel szegény fiú örökjét,

Kicsiny országát, az erőszakos sirt.

A vér, kié hosszába', széltibe'

E nagy sziget, négy lábbal éri be.

Gonosz világ! Ezt nincsen tűrni mód:

Ez még kitör, s elébb tán, mint utóbb. (Ura el.)

JÁNOS KIRÁLY. Égnek boszútól. Bánom tettemet:

Vérben vetett alap nem biztosít;

Mások halála életet nem ad.

Egy híradó jön.

Ijedség ül szemedben. Hol az a vér,

Melyet lakozni láttam arczodon?

Ily rút idő nem tisztúl vész nekül:

Onts. — Hogy' megyen Frankhonban a világ?

HÍRADÓ. Frankhonból Angliába. — Ily erőt

Kül támadásra nem szedett soha

Egy tartományból senki, mint a fransz.

El is tanulta gyors átköltödet:

Mert míg füledhez jutna készülése,

Már itt van a hír, hogy megérkezett.

JÁNOS KIRÁLY. Ha! Részegen feküdtek és aludtak

Tudósítóink? Mit csinál anyám,

Hogy ily hadat gyűjt a franszok királya

S ő meg se hallja?

HÍRADÓ. Porral van füle

Betömve; ápril elsején kimúlt

Nemes királynénk; és úgy hallani,

Constantia asszony is tegnapelőtt

Örjögve meghalt; ezt csak szóbeszédből

Hallám; való-e vagy se? nem tudom.

JÁNOS KIRÁLY. Késleld futásod', szörnyü kénytelenség!

Kössünk frigyet, míg böszült nagyjaim'

Lecsöndesítem. — Meghalt az anyám!
 Hogyan felfordult hát fransz birtokom! —
 Ki a vezére a fransz haderőnek,
 Mely, mint igaznak mondod, partra szállt?
 HIRADÓ. Maga a dauphin.
 JÁNOS KIRÁLY. Elkábitod fejem'

Richard jő, Pomfreti Péter-rel.

Rossz híreiddel — No, mit mondanak
 Gazdálkodásodhoz? Csak sohse tömd
 Rossz hírrel a fejem', már tele van.

RICHARD. Ha félsz a legrosszabbat hallani,
 Essék fejedre hát hallatlanul.

JÁNOS KIRÁLY. Öcsém, megengedj: elnyomott az ár,
 De újra föntlélekzem, a habon.

Most már kihallgatásra kész vagyok
 Akármilyenek, szólna bármiről.

RICHARD. Hogy' boldogultam a papok között,
 Arról beszéljen gyűjtött összegem.

De átkelőben országszerte a
 Népnél csodás képzelmeket találtam,
 Sok mendemondát, hiú álmokat;
 Nem tudja bár, mitől, de fél nagyon.
 Itt hozok egy jóst, Pomfretben fogám,
 Sarkába száz meg száz ember tolult;
 Nyers hangu, durva rímekben nekik
 Azt gajdolá, hogy délben Áldozókor
 Felséged a koronát leteszi.

JÁNOS KIRÁLY. Hitvány ábrándozó, mér' tetted azt?

PÉTER. Előre látom, hogy beteljesül.

JÁNOS KIRÁLY. Hubert, vitesd el, börtönözd be jól;

S az nap delén, mikorra koronám

Letételét jósolja, függni fog.

Add jó kezekbe, s fordulj vissza, mert

Szükségem van reád. — (Hubert és Péter el.)

Oh, kedves öcs!

Hallád, mi hír van? mely had érkezett?

RICHARD. A fransz, uram; minden száz hirdeti;

De meg' Bigot s Salisbury lordokat

Találtam épen lángvörös szemekkel:
Többed magukkal Arthur tetemét
Keresni mentek; úgy mondják, az éjjel
Kivánatodra meggyilkoltatott.

JÁNOS KIRÁLY. Nemes rokon, menj, elegyülj közéjük.
Módját találtam, hogy megnyerjem újra:
Hívd vissza őket.

RICHARD. Majd fölkeresem.

JÁNOS KIRÁLY. De most, azonnal; egy, kettő: siess!

Oh! csak ne lenne jobbágy-ellenem,
Midőn kül ellen büszke támadása
Rémíti szörnyü fényvel városim!
Légy Mercurom; köss szárnyat a bokádra,
És vissza ismét szállj, mint gondolat.

RICHARD. Időnk lelke tanítson gyorsaságra.

JÁNOS KIRÁLY. Lelkes, lovaghoz illő szó vala.

(Richard el.)

Eredj utána, mert tán kelleni
Fog a lordok közt s köztem híradó:
Te légy az.

HIRADÓ. Tiszta szívből, fejdelem. (Híradó el.)

JÁNOS KIRÁLY. Anyám meghalt!

Hubert vissza jő.

HUBERT. Felség, az a hír, öt hold volt az éjjel:

Négy helyben álló, míg az ötödik
Csodás keringést tón a négy körül.

JÁNOS KIRÁLY. Öt hold?

HUBERT. Vén emberek s banyák az utcán

Ebből veszélyes módra jóslanak.
Arthur halála köz hír ajkukon,
S öt emlegetve, csóválják fejük',
Egymás fülébe súgnak; a beszélő
Megrántja csuklón a rá hallgatót,
Míg ez riadt mozdulatot csinál,
Homlokredőzve int, s forog szeme.
Láttam kovácsot, így állt pörölyével,
Miközben a vas üllőjén kihült,
Tátott ajakkal nyelni egy szabó

Ujságait, ki hirtelen fonákul
 Rántott papucscsal, a kezében olló
 S mérték, beszélt tengernyi francia
 Seregrül, a mely Kentben talpon áll.
 Egy másik vézna, mosdatlan művész
 Arthur halálát kezdve, vág szavába.

JÁNOS KIRÁLY. S te mért akarsz így elrémiteni?

Mit hányod ennyit az Arthur halálát?

Te gyilkolád meg; nékem volt okom

Holtát kivánni, nem neked, megölni.

HUBERT. Nem volt, uram? hát nem te sürgetél?

JÁNOS KIRÁLY. Fejdelmek átka szolgálja környezetet,

Mely kész parancsul fogad egy szeszélyt

S az élet véres hajlokába tör;

Mely a hatalmas egy szemvillanását

Törvénynek érti, s tudja, mit jelent

Egy ráncz e szörnyü felség homlokán,

Holott szeszély tán inkább, mint parancs.

HUBERT. Tettemre itt van írásod, pecsédet.

JÁNOS KIRÁLY. Oh! majd ha menny s föld közt vég

Megyünk, ez írás, e pecsét leend [számadásra

A kárhozatra ellenünk tanú.

Hányszor nem indít a rossz eszközök

Látása rosszra! — Ha te nem vagy ott,

Természet által immár bélyeges,

Ki-vált, kijegyzett czinkos a gonoszra:

Eszembe sem jut e gyilkos merény.

De észrevévén szörnyü arcodat,

Késznek találva, képesnek, mohónak

Véres gonoszra, főbe járó tette:

Halkan elejtém, hogy haljon meg Arthur;

S te, csakhogy egy király kedvébe juss,

Nem vétkeled, megölni egy királyfit.

HUBERT. Uram —

JÁNOS KIRÁLY. Ha csak fejet rázsz, elhallgatsz, midőn

Homályosan kimondám célomat,

Vagy kétkedőleg vetsz reám szemet,

Úgy, mintha nyiltabb szóra kérdenél:

Mélyen pirulva megnémulok, és

Abbanhagyom, mivel félelmeid

Félelmeim' fölgerjesztik vala.
 De te megértéd pusztá jelemet,
 S viszont jel által ösztönzéd bünöm';
 Igen, megállás nélkül ráleve
 Bősz lelked, ádáz jobbod elkövetni
 A tettet, a melyet kimondani
 Mindkettőnk nyelve aljasnak talált.
 Ki, színem elől! többé ne lássalak!
 Fő-rendem elhagy; országgommal, épen
 Kapumnál, idegen tábor daczol;
 Mi több, e testi országban, eme
 Vér- és lehellet-lakta tartomány
 Határi közt is belharcz, pártütés
 Foly, lelkem és öcsém halála közt.

HUBERT. Más ellenidre fegyverkezz': magad
 S lelked között im békét szerzek én.
 Nem halt meg Arthur: e kéz, e tulajdon
 Kezem, még szüz, ártatlan ekkorig,
 Nem festi vérnek bíbor mocska ezt.
 És e kebelbe még nem szállt soha
 Bősz gerjedelmű gyilkos gondolat,
 Fölséged a természetet gyalázá
 Képemben, a mely kívül durva bár,
 Szébb lelket burkol, hogysem egy gyerek
 Hóhéra lenne ily ártatlanúl.

JÁNOS KIRÁLY. Él Arthur? Oh siess hát lordjaimhoz,
 Öntsd lángoló dühökre híredet,
 Hajtsd vissza őket a hűségre hozzám.
 Mit szenvedélyem arczodról beszélt,
 Bocsásd meg; a düh vak volt bennem, és
 A vérbe fordult szem rút képzete
 Csufabbnak tüntetett fel, mint valál.
 Oh! ne felelj; csak hívd magánszobámba
 A lordokat; menj, hogy hamar jöhess.
 Lomhán sürgetlek: te jobban siess.

III. SZÍN.

Ugyanott. A várkastély előtt.

Arthur, a falon.

ARTHUR. A fal magas; de már én csak leugrom. —
 Jó föld, kegyelmezz, meg ne üss nagyon! —
 Vagy ismer itt vagy senki; ha igen:
 Ez a hajó-inas mez eltakar.
 Félek, de már csak ráadom fejem'.
 Ha lent vagyok, s lábam ki nem törött,
 Ezer kibúvóm lesz tovább inalni.
 S mindegy, szökőben, vagy itt fogva halni. (Leugrik.)
 Oh! e kövekbe bátyám szíve van. —
 Lelkem' fogadd ég! testem' Angolhon! (Meghal.)

Pembroke, Salisbury és Bigot jönnek.

SALISBURY. Hozzá megyek Szent-Edmunds-Burybe,
 Más menhelyünk nincs, s kapni kell, urak,
 A zord idők e szép ajánlatán.
 PEMBROKE. Ki hozta a bibornok levelét?
 SALISBURY. Melun gróf, egy főrangú franczia;
 Titkos beszéde a dauphin baráti
 Érzelmiről még több, mint e levél.
 BIGOT. Menjünk elébe holnap reggelig.
 SALISBURY. Azaz, hogy akkor indulunk; hiszen
 Két hosszú nap kell, úgy érünk oda.

Richard jő.

RICHARD. Még egyszer jó napot, mogorva lordok.
 Kéret magához tüstént a király.
 SALISBURY. Minket lerázott a király magáról.
 Mocskos palástját szűz becsületünk
 Nem bélli többé, s nem járunk tovább
 A vérnyomon, mit minden lépte hágy.
 Menj vissza, mondd: elszántuk életünket.
 RICHARD. Bár mit koholtok, szép szó többre megy.

SALISBURY. Sérvünk eszel most, nem illemszabály.

RICHARD. De sérvetekben nincs sok ész; tehát

Ész volna, hogy tudátok illetet.

PEMBROKE. Öcsém, öcsém! a bosszuságnak is

Megvan saját joga.

RICHARD. Meg ám, való:

Urába' tesz kárt, másba' senkibe'.

SALISBURY. Ez itt a börtön. (Meglátva Arthurt).

De ki fekszik itt?

PEMBROKE. Halál, királyi szépségtől kevély!

Oh, hát a földnek nincs egy odva e

Bünt eltakarni?

SALISBURY. A gyilkos, talán

Szörnyedve tettén, im itt hagyja, hogy

Boszút kiáltson.

BIGOT. Vagy midőn a sírba

Kárhoztatá is e szép alakot,

Sajnálta sírba e királyi gyöngyöt.

SALISBURY. No, hát te, Richard, mit szólnsz? Láttad-e

Mását? vagy olvastad, hallottad-e?

Képzelted-e, vagy most képzelheted,

Hogy, látva, látod? birna képzeted,

E tárgy nekül, ilyet teremteni?

Ez a fő csúcsa, leghegye, taréja,

Legisleg teteje a czímeres

Vérgyilkolásnak; a legvéresebb

Gyalázat, legvadabb és leggazabb

Embertelen csiny, melylyel hályogos

Szemű harag, vagy a meredtszemű düh

Szánó könyvet facsart ki valaha.

PEMBROKE. Meg van bocsátva minden eddigi

Ölés ez által: mert ez oly egyetlen,

Páratlan ádáz, hogy megszenteli

Évszázadok még nem fogant bűnét;

Halálos vérontás, ez iszonyú

Látványhoz mérve, pusztá tréfa lesz.

RICHARD. Átokra méltó, véres munka ez;

Istentelen kéz sujtoló műve;

Ha általában emberkéz műve.

SALISBURY. Ha általában emberkéz műve? —

Sejtettük azt mi, hogy mi készül itt :
 Hubert kezének aljas műve ez ;
 A csel, az ármány, a király esze.
 Megtiltom e szív hűségét iránta,
 Térdelve drága élted romjain ;
 És e lehelni szűnt fenség fölött
 Szent fogadás tömjénét lehelem :
 Hogy földi kéjet meg nem izlelek,
 Gyönyör ragálya nem kap el soha,
 Se' kényelem-vágy, tétlen lustaság,
 Míg e kezet dicsővé nem teszem
 A bosszuállás tisztessége által.

PEMBROKE. BIGOT. Szavadra lelkünk híven esküszik.

Hubert jő.

HUBERT. Uraim, kereslek nagy lélekszakadva.

Él Arthur : a király küld értetek.

SALISBURY. Oh! vakmerő ; hogy nem pirúl halálra !

Czoki, gazember! elkotródj' hamar.

HUBERT. Én nem vagyok gazember.

SALISBURY (kardot ránt). Megraboljam

A törvény fáját?

RICHARD. Fegyvered ragyog :

Uram, dugd vissza.

SALISBURY. Nem, míg hüvelyül

E gaz gyilkos bőrébe nem dugom.

HUBERT. Vissza, lord Salisbury! vissza, ha mondom :

Kardom csak oly éles, mint a tied.

Isten bizonny! kár magad' így feledni,

S kihívni vészes önvédelmemet,

Nehogy felejtsem rangod', érdemid',

Nagyságod', és csupán dühöd' tekintsem.

BIGOT. Odább, szemétdomb! Még daczolni mersz

Egy főnemessel?

HUBERT. Én nem, a viláért ;

De védni ártatlanságom' merem

Egy császár ellen is.

SALISBURY. Gyilkos vagy.

HUBERT. Azzá

Ne tégy! Még nem vagyok. Ki hamisat szól,
Nem mond valót, s ki azt nem mond, hazug.

PEMBROKE. Aprítsuk össze.

RICHARD. Békesség, ha mondom.

SALISBURY. Odább Faulconbridge, vagy megkeserülöd.

RICHARD. Meg ám az ördög, Salisbury. Ha rám

Csak rút szemet vetsz, egyet lépsz felém,

Vagy egy gyalázó szót ejtesz dühödben,

Tüstént leváglak. Dugd be kardodat,

Mert összeverlek úgy, nyársoddal együtt,

Hogy azt tudod, ördög ver, a pokolból.

BIGOT. Mit akarsz te, híres Faulconbridge lovag?

Pártolni ezt a gyilkost, e gazembert?

HUBERT. Lord Bigot, én az egyik sem vagyok.

BIGOT. Ki ölte hát meg e kis herczeget?

HUBERT. Én élve hagytam, egy órája sincs;

Tiszteltem őt, szerettem őt; s halálíg

Fogom siratni kedves életét.

SALISBURY. Hitelt ne adjon senki ál könyének!

Gazság soh' sincs ily folyadék nekül;

S ez, régen üzve, úgy mutatja fel

Mint száanalomnak ártatlan vizét.

El hát velem, ki vágópad mocsok

Szágú körétől borzad lelkileg,

Mert engem itt bűn büze fojtogat.

BIGOT. Siessünk a daupinhoz, Burybe.

PEMBROKE. Mondd a királynak: ott reánk akad.

(Lordok el.)

RICHARD. Itt jól foly a világ! Tudsz valamit

E szép dologban? Oh! az irgalom

Vég- és határtalan mesgyéin is túl

El vagy kárhozva, ha te tettetted e

Gaz tettet, Hubert.

HUBERT. Hallgass ki, uram.

RICHARD. Ha! megmondjam, mi vagy?

Oly kárhozott vagy, mint a fekete —

Nem, semmi sincsen olyan fekete:

Sötétebb színre vagy kárhozva, mint

A Lucifer király; nincs ördöge

Pokolnak oly rút, a minő te léssz,
Ha e fiúnak gyilkosa te vagy.

HUBERT. Egy lelkem, egy hitem —

RICHARD. Ha csak belé

Egyeztél, a Judás végére juss;
Kötél ha kell, a leggyöngébb fonál,
Minőt hasából pók font valaha,
Birjon meg; egy szál káka is gerendád
Legyen; s ha vízbe fojtánád magad',
Csak egy kanálba önts egy kis vizet,
Az, mint egész nagy tenger, oly elég
Lesz ily gazembert megfúlasztani.
Felette súlyos a gyanúm reád.

HUBERT. Ha tett, helyeslés, vagy bár gondolat
Által bűnös vagyok e drága élet
Elorzásában, mely e szép agyag
Lakója volt: ne légyen a pokolnak
Elég gyötrelme, engem kínzani.
Én jól hagyám.

RICHARD. Menj, fogd öledbe, s vidd el. —

Kábult vagyok, s út-vesztve bújdosom
E zord világ vésztes tuskéi közt.
Mily könnyen elbirod nagy Angliát!
Mert e hazából élet, jog, igazság
E morzsa felség eltűntén, együtt
Felszálla mennybe; itt más nem maradt,
Csupán czivódni, dűlni, tépni foggal
E büszke állam gazdátlan ügyét.
Most e királyság pusztá konczain
Bősz háború dühös taréja berzeng
S a béke lágyszemébe kurrogat;
Külső hadak, benső békétlenek
Egy útba vágnak; s roppant zűrzavar
Les, mint a hollók egy esett baromra,
Egy kicsikart trónt, mely bukóban áll. —
Boldog, kinek palástja és öve
Kibirja e vést. — Vidd el a fiút,
Aztán siess utánam a királyhoz.
Markomban ezer a sürgős dolog;
S hazánkra, im, az ég is agyarog. (Elmennek.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Ugyanott. Terem a palotában.

János király, Pandolf, kezében a korona, és kísérek jönnek.

JÁNOS KIRÁLY. És így kezedbe átszolgáltatom
Dicsőségem körét.

PANDOLF (a koronát Jánosnak nyújtva). Fogadd e kézből
Viszont: a pápa nyújtja általam,
Legfőbb hatalmu, nagy hűbér-urad.

JÁNOS KIRÁLY. De tartsd meg szent szavad': siess a
Elé, s az ő szentsége rád ruházta [fransz
Egész erőddel álld el útjokat,
A míg fölöttünk a ház is nem ég.
Im pártot ütnek zúgó lordjaink,
Népünk a jobbágy tiszttel pörbe száll,
Esküdve frigyet, lelki hódolást
Külföldi vérnek, jövevény királynak.
E felzavart kedélyek árvizét
Csupán terajta áll mérsékleni.
Ne késs' tehát: oly beteg a jelen,
Hogy rögtön adni kell gyógyszer, különben
Gyógyíthatatlan a felfogatás.

PANDOLF. Lehelletemből támadt e vihar,
Midőn a pápa ellen fortyanál.
De most, hogy visszatértél megjuházva,
E harczi szélvészt elcsitítja nyelvem,
S bős Angliában jó időt csinál.
Ma Áldozó nap van, jól megjegyezd,
Ma tétetem le a fransz fegyverét. (El.)

JÁNOS KIRÁLY. Ma Áldozó van? Nem azt jósolák,
Hogy Áldozókor, délben, leteszem
Koronámat? Épen az történt velem.

Azt gondolám : erőszak készit reá,
De, hála Isten, csak önkint tevém.

Richard jö.

RICHARD. Hódolt egész Kent ; csak Dover daczol még :

London baráti sergöl fogadá
Hadastul a dauphint. A fő urak,
Szavadra mit se' hajtva, ellenidhez
Kinálni mentek szolgálatjokat ;
S vad zűrzavar száguldoz fei s alá
Kétes barátid kised száma közt.

JÁNOS KIRÁLY. Akkor se' tértek vissza lordjaim,
Midőn hallák, hogy a kis Arthur él ?

RICHARD. Holtan találták, s az utcára vetve —
Mint egy üres tok, melyből élete
Kincsét gonosz kéz elrabolta már.

JÁNOS KIRÁLY. Hisz a gaz Hubert azt mondá, hogy él.

RICHARD. Élt, Istenemre ! ő úgy tudta még.
De mért alélsz el ? mért vagy ily borús ?
Légy tette is nagy, mint valál akarni ;
Ne lásson a világ, hogy félelem,
Sötét bizatlanság kormányoz a
Király szemében egy mozdúlatot.
Légy, mint korunk, izgalmas ; tűz a tűzben ;
Ijeszsz ijesztőt ; nézz farkas-szemet
A kérkedő-iszonynyal : így a jobbágy
Fejdelme nagy-voltáról varr himet,
Példádra nagy lesz, és felöltözi
Az eltökélés bátor szellemét.
Előre ! tündökölj, mint egy Hadisten,
Ha tetszelegni vágy a harcmezőn ;
Mutass bizalmat, dicsvágyó merényt.
Vagy odvában verjék föl az oroszánt ?
Onnan riaszszák nagy-remegve ki ?
Oh ! ezt ne halljam. Fuss, csatázz, elébe
A borzalomnak, míg ajtódba' nincs,
S birkoz le utján, míg idebb nem ér.

JÁNOS KIRÁLY. Imént volt itt a pápa követe,
Szerencsésen kibékültem vele ;

Szavát is adta, hogy elküldeti
Lajossal a hadát.

RICHARD. Oh diestelen frigy!
Hát, míg van egy rög a lábunk alatt,
Mi alkudozni, béke-szónokot,
Irott hizelgést, és fegyverszünet-
Koldulni küldjünk, foglaló sereghez?
Egy síma állu ficzkó, egy puha
Selyem piperkőcz mutasson fűgét?
Hizlalja dölyfét e harczos mezőkön?
Lengesse csúfos, tétlen zászlait
Egünkre, és ne leljen akadályt? —
Fegyverre, fölség! A bibornok úr
Talán nem is tud békét szerzeni,
Vagy, ha tud is, ne mondják legalább,
Hogy ellenálló szándékunk se' volt.

JÁNOS KIRÁLY. Te légy parancsnok e nehéz időben.

RICHARD. Előre hát; bizvást indulhatunk:
Különb sereggel is bir még hadunk. (Elmennek.)

II. SZÍN.

Térség Szent-Edmunds-Bury mellett.

*Lajos, Salisbury, Melun, Pembroke, Bigot és katonák
fegyveresen jönnek.*

LAJOS. Irasd le, gróf Melun, e pontokat,
S hogy ne feledjük, őrizd gondosan.
Add ez uraknak az eredetit,
Hogy áttekintvén ez irásba tett
Szép egyességet, tudhassák, mi is,
Miért vevők fel az úrvacsorát;
S tartsuk meg épen, sértetlen, hitünket.

SALISBURY. Megszegve, részünkről, nem lesz soha.
De, jó dauphin, bár önként esküvénk
Buzgó, baráti, nem-sürgölt hitet
Ügyed javára: hidd meg, fejdelem,
Én nem örülök, hogy sebzett korunkra
Rút pártütésnek balzsamirja kell,

S rögzött fenéjét egy sebnek csupán
 Az orvosolja, hogy többet nyitunk.
 Oh! fáj az én lelkem, hogy e vasat
 Özvegy-csinálni kell kirántanom,
 És ott pedig, haj! hol becsületem
 Mentőnek hívja s védelemre föl
 A Salisbury nevet. De oly nagy az
 Idő fekélye, hogy jogunk' csupán
 A joggalanság s romboló zavar
 Kezével ha lehet gyógyítanunk. —
 Szegény barátim! hát nem sajnós az, hogy
 Mi, e szigetnek édes magzati,
 Megérni egy ily gyász órát születünk,
 Hogy drága keblét idegen zenére
 Tapodva, töltsük elleni sorát?
 Hogy távol ország főbbjei körében
 (Haj! félre menve, sírnom kell ezen
 A ránk erőtetett gyalázaton)
 Szokatlan zászlaját kövessük itt?
 Hah! épen itt? — Oh nemzet, vajha te
 Mozdulni bírnál! vajha ölelő
 Karjára véve Neptun, kiragadna
 Öntudatodból s egy pogány vidékhez
 Csatolna, hol bősé vérit e keresztyén
 Két had szövetség medrében folytatná,
 S ne ontaná ily szomszéditlanúl!

LAJOS. Nemes természet látszik e szavakból;

Kebledben a küzdő indulatok
 Nemes valódat földrengésbe hozzák.
 Oh, mily magasztos harcztot vihatál te
 A kénytelenség s jobbágy-eskü közt!
 Hadd törölöm el e tisztos harmatot,
 Mely mint ezüst csep gördül arczodon.
 Olvadt szívem már női könnyeken,
 Bár ez csak olyan rendes áradat;
 De férfi könnyek ily ömletegén,
 Lélekviharnak egy ily záporán
 Bámúl szemem, s jobban megdöbbenek,
 Mint ha az ég boltját telesteli
 Rajzolva látnám égő meteorral.

Emeld föl arcod', híres Salisbury,
 S nagy-szívűséggel üzd szét e vihart;
 Hagyd ezt a nedvet oly kisded-szemeknek,
 Kik sohse' látták még dühében az
 Órjás világot, a szerencse sem
 Játszott velök máshol, mint lakomán,
 Hol pezsdül a vér, kedv és tréfa-szó.
 Jer, jer. Csak oly le dughat'd még kezed'
 A dús szerencse tarsolyába, mint
 Lajos maga, — s ti szintén, jó urak,
 Kiknek erőmhöz fonva idegi.

Pandolf jő, kísérettel.

Úgy látszik, épen angyal szólt belőlem :
 Itt jő a pápa szent követje, hogy
 Az égi teljhatalmat ránk ruházza,
 És tetteinkre szent lehellete
 A jog nevét.

PANDOLF. Légy üdvöz, nagy királyfi!
 Ujságom ez : — János király kibékült
 Rómával, s lelke, mely úgy kitevé
 Magát az egyház, szent szék, s az örök
 Főváros ellen, már magába szállt.
 Most hát csavard fel rémes zászlaid',
 Simítsd meg a bösz harcz vad szellemét,
 Hogy, mint orozlán, mely kézhez tanult,
 Szépen a béke lábához feküdjék,
 S ártalmas volta csak látszó legyen.

LAJOS. Kegyelmes úr, bocsánat! nem teszem.
 Többnek születtem, mint hogy mást uralva
 Parancsolásban második legyek,
 S használható jobbágya, eszköze
 Bármely hatalmas trónnak a világon.
 Te fújtad lángra a harcz holtshenét
 E sujtolt ország és magam között,
 S tápláltad új anyaggal a tüzet :
 Most már nagyobb az, mint kioltaná
 A gyenge szellő, melytől lángra gyúlt.
 Te tetted jogom arcát ismerőssé,

Fejtéd ki e honhoz igényemet,
 Kötéd szivemre e hadjáratot:
 És most avval jössz, hogy János kibékült
 Rómával? Eh! békéjük mit nekem?
 Én, nászi ágyam tisztos jogczimén,
 Enyémnek tartom Arthur örökét;
 És most, midőn meg van hódítva félig,
 Most hagyjam itt, mert hát János kibékült
 Rómával? Róma rabja vagyok én?
 Adott-e Róma egy fillért, egy embert,
 Vagy, támogatni, bármely hadiszert?
 Nem én viseltem minden terheit,
 Nem én s a tőlem függők izzadunk
 Ez ügyben, és tartjuk ki e hadat?
 Nem azt kiálták e sziget lakói,
 Hogy partjaikra szálltam: Vive le roy?
 Nincs-é kezemben a kártyák java,
 Elnyerni könnyen ez egy koronát? *
 Most adjam át a biztos nyereményt?
 Nem, úgy segéljen! azt ne várja senki.

PANDOLF. Csak külsejét tekinted a dolognak.

LAJOS. Eh! külső, benső: vissza nem megyek,
 Míg oly siker nem koronázza czélom',
 Minő biztatta dús reményimet,
 Mielőtt e hősi dandárt fölszedém
 S kiválogattam e tűz lelkeket,
 Hogy szemmel a győzelmet is leverjék
 S víjják ki a hirt épen a halál
 Veszélyi közzől és torkábul is. (Harsona szó.)
 De mely vidám kürt riadása hív?

Richard jő kísérettel.

RICHARD. Kérek kihallgatást, nemzetközi
 Illem szerint: szót szólni küldtenek. —
 Bibornok úr, azt jöttem kérdeni:
 Mit végezel már a király ügyében?
 És válaszból majd tudom tovább
 Szavam irányát s megszábotott körét.

* Szójáték: crown = a tallér egy neme és. korona.

PANDOLF. Bizony fölötte makacs a dauphin ;

Kérelmeimre nem hajt, s kereken

Kimondá : ő kardját le nem teszi.

RICHARD. No, a ki vért lehellő dühe van!

Az ifju jót mond. — Halljuk hát az angol

Királyt: belőlem ő felsége szól.

Ő készen áll: azt bölcsen is teszi;

E majmoló, e csintalan berontás,

E vértés álcza, e pajkos bohózat,

Csupasz szájú merény, gyermek hadak —

Mind csak nevetség a király előtt,

S ő készen áll, hogy vesszővel kiverje

E törpe tábort, e babszem hadat

Országá legszélső határain.

Ama kéz, mely elég erős vala

Korbácsot adni ajtótok előtt,

Mely azt okozta, hogy árkot-sövényt

Ugorva, kútfenekre, mint vödör,

Merüljete le, ól-padlásokon

Szalmába, vagy mint zár alatti zálog,

Szekrénybe és ládába bújatok,

Disznó vaczokban henteregjete,

Édes menekvést pincze, börtön alján

Keressete; hogy rázzon a hideg,

Ha egyet károg önnön nemzeti

Varjútok,* vélve angol katona :

E diadalmas kéz itt lenne gyöngébb,

Mely a szobában, otthon, megrakott?

Nem! a vitéz király fegyverben áll,

Lebegve mint sas a fészek fölött,

Készen lecsapni, ha baj közelít. —

S ti háladatlan, ti kores lázadók,

Ti szörnyű Nérók, kik föltépitek

Szülő anyátok, e hon kebelét,

Pirúljatok: tulajdon nőitek

S halvány leányitok, mint amazon-had,

Dobszóra lejtnek, a gyűszűiket

Lovag keztyűvel, tüiket gerelylyel

* Gúnyból a kakast nevezi így.

Cserélik, és lány, szende szívöket
A büszke harczok véres hajlamával.

LAJOS. Elég a nagy-szó: fordulj vissza békén.

Megengedem, letorkolsz. Jó utat;
Nincs vesztegetni szánt, olcsó időnk
Ily kérkedővel.

PANDOLF. Én hadd szólak egyet.

RICHARD. Nem, én beszélek.

LAJOS. Itt egyik se' fog.

Pörögjön a dob! s hadd pörölgjön a
Harcz nyelve: mi jogon s miért vagyunk itt.

RICHARD. Elbődül a dob, ha verik: ti is,

Ha majd verünk mi. Ám riadjon a
Visszhang dobod zajátul: itt közel
Szintén van egy dob, felszorítva jól,
Mely visszaperdül s ép oly hangosan.

Veress te másat: más ropog legott

Az ég fülébe, s ép oly hangosan

Gúnyolja a mennydörgést; mert közel

Van János, a hős (ném bizván ügyét

Ez ingatag követre, kit szeszélyből

Használt fel inkább, hogysem rászorult),

És homlokán ül egy csontváz-halál,

Melynek torozni lesz ma hívatása

A francziák hulláin, ezrivel.

LAJOS. Verd rá, dobos! Hadd lám, hol e veszély.

RICHARD. Meglátod mindjárt, jó dauphin, ne félj.

III. SZÍN.

Ugyanott. Csata tér.

Riadó. János király és Hubert jönnek.

JÁNOS KIRÁLY. Hogy' foly nekünk a nap?

Oh mondtsza, Hubert.

HUBERT. Félek, rosszul. Hogy' van felséges úr!

JÁNOS KIRÁLY. Ez a láz, mely rég háborgat, egészen

Rám nehezült. Oh! nagy-beteg vagyok.

Híradó jön.

HÍRADÓ. Uram, Faulconbridge, daliás öcséd,
 Távozni kéret a harc színhelyéről,
 S üzenje meg felséged, merre tart.

JÁNOS KIRÁLY. Swinsteadbe, mondjad: a zárdába ottan.

HÍRADÓ. Bizzál, királyom, mert a nagy segélyhad,
 Melyet várt a dauphin, tegnapelőtt
 Hajóit törte Goodwin zátonyán.
 Richard ez új hirt épen most vevé.
 Csüggedve harczol és hátrál a fransz.

JÁNOS KIRÁLY. Oh jaj! e zsarnok láz eléget, és
 Nem hágy örülni e jó hireken.
 Jerünk Swinstead felé; kólyámba, rögtön!
 Nagy gyengeség jött rám, alélt vagyok. (Mind el.)

IV. SZÍN.

Ugyanott. A csatatér más része.

Salisbury, Pembroke, Bigot és mások jönnek.

SALISBURY. Nem gondolám, hogy a királynak ennyi
 Barátja van még.

PEMBROKE. Rajta hát megint,
 A francziába lelket önteni!
 Ha ő ebül jár, úgy járunk mi is.

SALISBURY. Az a kurafi ördög, Faulconbridge,
 Köröm-szakadtig helyt áll, egymaga.

PEMBROKE. János király, azt mondják, betegen
 Hagyá el a tért.

Melun sebesülten, katonáktól vezetve jő.

MELUN. Vezess az angol pártütőkhöz itt.

SALISBURY. Míg volt szerencsénk, más volt a nevünk.

PEMBROKE. Hisz' ez Melun gróf.

SALISBURY. Sebje van, halálos.

MELUN. Eladtak, angol lordok! fussatok;
 Fejtsétek föl goromba szálait

A pártütésnek s menjetez haza
 Az eldobott hűséget üdvözölni.
 Keressétek fel és boruljatok
 János király lábához : mert ha győz
 Ma a dauphin, el van tökélve, azzal
 Díjazni annyi fáradságtokat,
 Hogy lenyakaztat. Erre tón hitet,
 Én szinte, és több mások is velem,
 Oltár előtt, Szent-Edmunds-Buryben :
 Azon oltárnál, hol nektek baráti
 Örök hűséget, frigyet esküvénk.

SALISBURY. Lehetne? és való lehetne ez?

MELUN. Nincs-é előttem a szörnyű halál?

Nem egy parányi van már életemből,
 Mely vérben elfoly, mint viasz-alak
 Idomtalanná olvad tűz előtt?
 Miért akarnék csalni, a világon,
 Ki már csalásban mit sem nyerhetek?
 Miért hazudnám, tudva igazán :
 Hogy itt halál vár, ott élet s igazság?
 Ismételem : ha e nap Lajosé,
 S ti újra láttok egy kelő napot :
 Úgy ő hamishitű; de már ez éjjel,
 Melynek ragályos, barna gözei
 Ott füstölögnek a vén s fáradott nap
 Égő taréján, már ez éjtszaka
 Végsőt lehelltek ti mindannyian,
 Így a szegődött árulás díját
 Áruló nyakszegéssel adva meg,
 Ha győz, segélytek által, a dauphin.
 Köszöntsetek majd egy Hubert nevűt
 János királynál : a hozzá való
 Barátság (és hogy angol volt ösöm)
 Furdalta lelkem, hogy kivalljam ezt.
 Miért cserébe, kérlek, vigyetek
 El innen a harc zomboló zajából,
 Hogy hátralévő gondolatimat
 Békében elgondolhassam, s kegyes
 Elmélkedésben, szent fohász között
 Vehesse lelkem a testtől bucsúját.

SALISBURY. Hiszünk szavadban — S veszszek el, ha e
 Szép alkalomnak arcza és alakja
 Kedvemre nincs, mely által a szökésnek
 Visszatapodjuk átkos ösvenyét;
 S mint a dagály, ha megtér, meglohad,
 Elhagyva árt és rendetlen folyást,
 A tulesapott part közzé megvonulunk
 És folydogálunk engedelmesen
 Az óceánba: János nagy királyhoz. —
 Jer, elsegítlek innét karomon,
 Mert a halálos szörnyü kínokat
 Látom szemedben. — El, barátaim!
 Szöknünk kell újra: de kedves dolog
 Az újítás, ha czélja régi jog. (Melunt vive, mind el.)

V. SZÍN.

Ugyanott. A francia tábor.

Lajos és táborkara jönnek.

LAJOS. Átallt lemenni mintegy a nap is,
 Megállá s elpiritá nyúgatot,
 Midőn az angol ön földjét, aléltan
 Hátrálva, mérte vissza. Oh, dicsőn
 Zártuk be! sort tüzelve megmaradt
 Töltényeinkkel, és jó éjszakát
 Kivánva ennyi vérontás után,
 Felgöngyölítve rongyos zászlainkat,
 S megtartva a tért, csaknem urai!

Híradó jön.

HÍRADÓ. Hol ő fensége, a dauphin?

LAJOS.

Mi baj?

HÍRADÓ. Melun gróf elesett; a lordokat

Felbujtogatta, s visszaszöktének;

Az új segítség, a rég várt hajóhad,

Goodwin homokján összetört, s elült.

LAJOS. Ah, szörnyü hír! Üssön beléd az átok!

Nem ily bus éjszakát vártam, minőt
Csinál ez ujság. — De ki mondta azt,
Hogy János, egy-két órával előbb
Futásra vette, mint a bukdosó éj
Elkülöníté fáradt sergeink'?

HÍRADÓ. Akárki mondta, fenség, de való.

LAJOS. Jól van; ma éjjel álljon gondos őr

Mindenfelé; én holnap fön leszek

Előbb mint a nap, megkisérteni

A jó szerencsét, mely reánk virad. (Mind el.)

VI. SZÍN.

Térség a zárda körül Swinsteadban.

Richard és Hubert más-más oldalról jönnek.

HUBERT. Ki az? megállj! szólj! Gyorsan, mert lövök.

RICHARD. Barát. — S ki vagy te?

HUBERT.

Ángol pártbeli.

RICHARD. Hová méssz?

HUBERT. Mit tartozik rád! Vagy nem kérhetem

Én a te járód', mint te az enyim'?

RICHARD. Hubert, úgy gondolom.

HUBERT.

Bölcs gondolat.

Látatlan elhiszem, jó emberem vagy,

Ha ily könnyen megismered szavam'.

Ki vagy hát?

RICHARD. A kit te akarsz; s ha tetszik,

Kedveskedésből rám is foghatod,

Hogy félig-meddig egy Plantagenet.

HUBERT. Hálátlan emlék! te, s ez a vak éj

Csuffá tevétek. — Hős vezér, bocsánat,

Hogy nyelved egy kiejtett hangja is

Rászedheté jó-ismerős fülem'.

RICHARD. Ej, ej! ne bókolj; inkább mondd: mi hír?

HUBERT. Nos, hát azért ögyelgek itt az éjben,

Ha rád találnék.

RICHARD.

Frissen hát, mi ujság?

- HUBERT. Oh kedves úr! ujságom, mint az éj,
Sötét, borzasztó és vigasztalan.
- RICHARD. Mutasd ujságod legvérzőbb sebét:
Én nem vagyok nő, nem ajúlok el.
- HUBERT. Félek, hogy a királyt egy szerzetes
Megéteté; már szinte szava is
Elállt, midőn utánad indulék,
Hogy e csapásrul értesítselek,
Hogy még erősben fölvertezd magad'
E váratlanra, mintha várva jönne.
- RICHARD. S hogy' vette bé? ki volt a kóstoló?
- HUBERT. Lám mondom, egy barát; elszánt gazember,
Rögtön kisült a béle: a király
Még tud beszélni, és tán felidül.
- RICHARD. De kit hagyál most ő felsége mellett?
- HUBERT. Hát nem tudod? A lordok visszajöttek,
Magokkal hozva Henrik herceget,
Kinek kértére atyja megbocsátott
Nekik; most ott vannak körülte mind.
- RICHARD. Tartsd vissza bosszúd', oh hatalmas ég,
S'vállunk' ne kísérsd erőnkön felyül!
Hubert, az éjjel — megmondom neked —
Hogy e mocsáros helyen átkelék,
Felét hadamnak elsőpré az ár;
Elnyelte Lincoln ingoványa őket;
Alig menekvém, jó lovon, magam.
Jerünk, vezess: előre! a királyhoz;
Félek, meg is hal, míg hozzá jutok. (Elmennek.)

VII. SZÍN.

A zárda kertje Swiensteadben.

Henrik herceg, Salisbury és Bigot jönnek.

- HENRIK. Késő; az összes vérnek élete
Már veszni indult; s az oly tiszta agy
(Hol, mint gyanitják, a lélek tanyáz)
Üres ábrándok által hirdeti
Halandó léte alkonyát.

Pembroke jö.

- PEMBROKE. Beszélni
 Tud a király még; és oly hitben él,
 Hogy a szabad lég, ha ide kihoznák,
 Enyhítené gyötrelme lángjait,
 Melyekkel a bős méreg ostromolja.
- HENRIK. Hozzák ki hát a kertbe, zsöllyeszéken.
 Dühös még? (Bigot el.)
- PEMBROKE. Csendesebb, mint a mikor
 Fenséged eljött; most épen dalolt.
- HENRIK. Oh, játsz a kórság! Tulzott fájdalom,
 Végső fokán, nem érzi önmagát.
 S ha feldulá a kül-részt a halál,
 Látatlan elvonúl; és most az elmét
 Támadja meg: badar káprázatok
 Sergével csipi, vérzi azt, melyek
 Tolongva, e végső menhely körül
 Bomolnak össze. Különös, hogy a
 Halál daloljon! Oh! én vagyok e
 Halvány s alélt hattyú fiókja, ki
 Most zengi ön halottas énekét
 És az enyészet orgonája mellett
 Énekli testét-lelkét nyugalomra.
- SALISBURY. Vigasz, királyfi! Arra születél,
 Hogy alakot adj e zilált tömegnek,
 Mit ő durván s idomtalan hagyott.

Bigot jö kíséreléssel, János királyt zsölyén hozatva.

- JÁNOS KIRÁLY. No, itt a lelkem elér legalább;
 Nem akart kimenni ajtón, ablakon.
 Oly rekkenő nyár dülja keblemet,
 Hogy a belem mind porrá öröli:
 Hártára tollal írott lap vagyok,
 Ez a sebes tűz hamvvá zsugorít.
- HENRIK. Hogy' van, felséges úr?
- JÁNOS KIRÁLY. Mérgesve — rosszul —
 Halott, elhagyott, eldobott —
 S nem hívja senki a telet nekem,

Hogy számba dugná jégesap újait;
 Se országom minden folyóvizét
 Égő szívemre nem vezérlitek;
 Se éjszakot nem kéri senki, hogy
 Csókolja fúvó széllel kérges ajkam'
 S hűs enyhét adjon. Nem kérek sokat,
 Csak hűvös enyhét; és ti azt sem adtok,
 Ti szűkkeblűek, háladatlanok!

HENRIK. Oh, bár könnyemben volna oly erő,
 Hogy megkönnyítne.

JÁNOS KIRÁLY. Éget a sava.
 Bennem pokol van, melynek ördöge,
 A méreg, itt bezárva zsarnokol
 Menthetlen elkárhozott véremen.

Richard jö.

RICHARD. Oh, a futástól majd lángot vetek,
 Rohanva, látni még fölségedet.

JÁNOS KIRÁLY. Szemem' befogni érkezel, öcsém.
 Eltépve, égve szívem köteli,
 S élethajómnak alattsága mind
 Egy czérna-, egy hajszállá változott;
 Vékony fonálka tartja még szívem',
 Az is, csak míg kimondod híredet;
 Aztán, a mit látsz, mind az egy göröngy,
 Az összetört felség mintája csak.

RICHARD. Készül erősen a dauphin ide,
 S az Isten tudja, hogy' fogadjuk el:
 Mert a hadamnak legjavát egy éjjel,
 A mint, javunkra, hátráltam velök,
 Az ingoványok közt véletlenül
 A hirtelen jött árvíz elnyelé. (A király meghal.)

SALISBURY. Holt híredet holt fülbe leheled. —
 Uram! királyom! — Csak imént király,
 S most, ime!

HENRIK. Így futok s állok meg én is.
 Mi biztos e világon, mi örök:
 Ha ez, imént király, most földi rög!

RICHARD. Elköltözél hát? Én itt maradok,

De csak, hogy bosszuálló tisztemet
 Betöltsem érted ; akkor lelkem a
 Mennyben is oly híven követ, miképen
 Itt lent a földön hív szolgád vala. —
 S ti, pályakörbe megtért csillagok,
 Hol a dandártok? Hadd lám megjavult
 Hűségteket! Forduljunk vissza tüstént,
 Kitolni vést, örök gyalázatot
 Ájult hazánknak gyöngé ajtain.
 Támadni rögtön! vagy támadtatunk :
 Sarkunkban a dauphin dülő hada.

SALISBURY. Úgy sejtem, azt te hát még nem tudod,
 A mit tudunk mi: Pandolf kárdinál
 Ott bent pihen ; csak fél órája, hogy
 Megérkezett, s oly bék'ajánlatot
 Hoz a dauphintól, a mely összefér
 Becsületünkkel, s elfogadható ;
 A háborút is félbehagyja rögtön.

RICHARD. Még rögtönebb, ha látja védelemre
 Edzett karunkat.

SALISBURY. De meglett dolog
 Már némi részben : mert több csapatot
 Indíta már a tengerpart felé,
 A kárdinálra bizván ügy-baját,
 Kivel, ha tetszik, én, te, s más urak
 Ma délután Lajoshoz rándulunk,
 Holott szerencsés véget ér ez ügy.

RICHARD. Legyen. — Te addig is, nemes királyfi,
 S a hercegek, kik nem jönnek velünk,
 Atyád temetését rendeztétek el.

HENRIK. Worcesterben nyugodjék teteme,
 Mert úgy kívánta.

RICHARD. Hát vigyék oda. —
 És most ez ország örökös királyi
 Diszét te öltsd fel, édes önmagad :
 Kinek szent hódolattal, térdemen
 Ajánlom hív jobbágyi tisztemet,
 Szolgálatommal együtt, mindörökre.

SALISBURY. S akkép ajánljuk hűségünk' mi is,
 A mely örökké szeplőtlen marad.

HENRIK. Jó szívem úgy szeretné megköszönni,
S nem tudja máskép, csak könnyűvel.

RICHARD. Oh! ne adózzunk szerfölötti búval
Az időnek: vett már sok előleget. —
Még nem borult, nem is fog Anglia
Kevély hódító lábához borúlni,
Míg önmagába tört nem döf, soha.
Most, visszatérvén im e nagyai,
Bár jőne haddal a három világrész,
Mi visszaverjük. A míg hű marad
Magához, Anglia nagy és szabad. (Mind el.)

II. RICHARD KIRÁLY.

FORDITOTTA

SZÁSZ KÁROLY.

Személyek.

II. RICHARD király.

LANGLEY EDMUND, yorki herceg, } a kir nagybátyjai.
GAUNT JÁNOS, lancasteri herceg, }

BOLINGBROKE HENRIK, herefordi herceg, Gaunt fia; a
későbbi IV. Henrik király.

AUMERLE herceg, York fia.

MOWBRAY TAMÁS, norfolki herceg.

SURREY herceg.

SALISBURY gróf.

BERKLEY gróf.

BUSHY, }

BAGOT, } Richard király teremtményei.

GREEN, }

NORTHUMBERLAND gróf.

PERCY HENRIK, fia.

Lord Ross.

Lord WILLOUGHBY.

Lord FITZWATER.

Carlislei püspök.

Westminsteri apátúr.

Lord-Marshal.

Egy más lord.

EXTON PIERCE.

SCROOP ISTVÁN.

Egy walesi csapat kapitánya.

KIRÁLYNÉ, Richard király neje.

ÖZV. GLOSTER hercegné.

YORK hercegné.

Hölgyek a királyné kíséretében.

Lordok, hírnökök, tisztek, katonák, kertészek, börtönőr,
lovászlegény s más kíséret.

Történethely felváltva Anglia s Wales.

ELSŐ FELVONÁS.

I. SZÍN.

London. Terem a palotában.

Richard király kísérettel; Gaunt János s más nemesek jönnek.

RICHARD KIRÁLY. Szólj, agg Gaunt, tisztes Lancasterem,
Elhoztad-é, esküdt hited szerint,
Merész fiadat, Hereford Henriket,
Hogy vakmerő vádját, mit a minap
Ki nem hallgathatánk, most igazolja,
Mowbray Tamás, norfolki herczeg ellen?

GAUNT. Elhoztam, felség.

RICHARD KIRÁLY. Szólj hát, ha őt kikérdezed : vajon
Személyes gyűlöletből vádolá-e
A herczeget csak, avagy igazán,
Mint árulót kell hű alattvalónak?

GAUNT. A mennyiben kipuhatolhatám :
Valóban, felséged' fenyegető
Veszély miatt, nem pusztá gyűlöletből.

RICHARD KIRÁLY. Hívjátok hát elénk, hogy szembesítve
Vádlót, vádlottat, halhassunk magunk,
Vádat s viszonzást mondva szabadon!

(Néhányan a kíséretből el.)

Mindkettejük dühös-szívű s kevély,
Süket mint tenger, bösz mint tűzveszély.

Kísérők visszajönnek. Velök Bolingbroke és Norfolk.

BOLINGBROKE. Sok boldog évek hosszú örömét
Érjed, kegyelmes uram és királyom!

NORFOLK. Nőjön szerencséd napról napra, míg

Az ég, a földet megirigyelve benned,
Koronádhhoz halhatlan czímet ad!

RICHARD KIRÁLY. Köszönöm mindkettőnek; bár egyik
Csak hizeleg. Ezt bizonyítja már
Jövéstök célja, egymást árulónak
Bizonyítani be. Szólj, Hereford öcsénk,
Mi vádat állítsz s mivel bizonyíts
Mowbray Tamás, norfolki herczeg ellen?

BOLINGBROKE. Először — és az ég legyen tanúm! —

Mint szerető és hű alattvaló,
Királyom érdekét nézván csupán,
Es szennyes gyűlölettől szabadon,
Lépek fejedelmi szent színe elé . . .
Mowbray Tamás, most hozzád fordulok,
Es jól jegyezd meg szómat, mert azért
Jót áll e földön testem és karom,
Vagy halhatatlan lelkem fönn az égen:
Hogy áruló vagy és gonosztevő;
Mert ily czimekre bár előkelő,
De élni meg, ugyan alávaló vagy!
Mert minél szebb a kék ég, tavaszon,
Annál rútabb a felhő-folt azon.
Es újra, hogy még jobban megjegyezd:
Gaz áruló vagy, szembe mondom ezt.
S ha engedi királyom: még e helyen,
Nyelvem szaváért hű kardom feleljen!

NORFOLK. Hideg szavam ne támaszson gyanút

Hüségem ellen. Mert nem női harc és
Bősz nyelvek ingerült csatája az,
Mi igazat tehet kettőnk között:
Túl-bő a vér, le kell csapolni azt;
Azonba' még sincs oly szelíd türelmem,
Hogy elhallgassam e szidalmakat.
Bár a felség iránti hódolat
Tilt féktelen bocsátni nyelvemet,
Mert meg sem állna, míg torkába vissza
Nem lökné, kétszerezve, vádait;
De számítsuk le, hogy fejedelmi vér,
S csak ne legyen királyommal rokon:
Úgy szembe állok és arczúl köpöm!

És gyáva, gaz hitványnak állítom.
 S hogy az kitessék, ily előnyt ajánlok:
 Hogy a hová akarja, elmegyek,
 Habár gyalog, lábam vérzéseig
 Kell mennem érte, bár az Alptetők
 Rideg fagyára, vagy bármely sivár
 Lakatlan helyre hi, utána mé'k,
 Hogy igazoljam kardommal, hitemmel:
 Szentelenül hazudott a gazember!

BOLINGBROKE. Ne! sápadt gyáva! itt van zálogom!

(Keztyűjét elébe dobja.)

Lemondok im, királyi vérjogom
 Előnyiről, mikkel — nem tisztelet —
 De gyáva félelemből takaróztál,
 S ha bűnöd ijedelme még elég
 Erőt hagyott, hogy fölvedd zálogom':
 Hajolj utána; mert e jelre minden
 Lovagszabály szerint im kész vagyok
 Felelni minden vádamért s mi még
 Szivedben áruló szándék lehet!

NORFÖLK. Im fölveszem. A kardra esküszöm, mely

Nemes vasával lovaggá ütött:

Hogy megfelelni kész vagyok neked
 Minden lovagtörvény s szabály szerint,
 És le ne szálljak élve a nyeregből,
 Ha kardomat mint áruló veszem föl.

[ellen?

RICHARD KIRÁLY. S mi vádja van öcsénknek Mowbray

Nagynak kell lenni, hogy szivünkbe' csak
 Gyanú árnyát is költse ellene.

BOLINGBROKE. A mit mondok, fejem áll érte jót.

Hogy Mowbray felségedtől nyolecz-ezer
 Noble-t kapott, katona-zsoldra szánva,
 Mit ő silány czélokra költe el,
 Mint tolvaj, áruló, hitetlenül.
 Továbbá: állítom s felelek érte,
 Itt, vagy akárhol, távol földön is,
 Hová csak emberi szem elhatolt,
 Hogy minden ármány s árulási terv,
 Mi csak tizenyolecz év alatt e honban
 Szövődött: az ő hamis, fekete

Agyába' kelt s ért. Állitom továbbá
 És igazolni kész vagyok, gonosz
 Lelkén: hogy ő forralta s készíté
 Bátyánk, Gloster herczeg vesztét elő,
 Felusztván hiszékeny ellenit
 S ez által szemtelen-alávalón
 Fojtá el vére árjában szelid
 Ártatlan lelkét. Ábel véreként
 Kiált e vér az égre, e sötét
 És szóttalan föld néma öbliből,
 Engem jogos boszúra hiva föl.
 S im esküszöm is, őseim nevére:

Vagy meghalok, vagy kardomon lesz vére!

RICHARD KIRÁLY. Mi fencsapongó elhatározás!

Norfolk Tamás, minderre mit felelsz?

NORFOLK. Fordítsd el arcod', felség, egy kicsinyt,

S füled legyen bár egy perczig siket,

Míg e dicső vér szennyét megtanítom:

Ég s föld mikép utál ily hazugot!

RICHARD KIRÁLY. Mowbray, szemünk s fülünk nem

Testvérem volna bár, vagy enfiam [részrehajló.

— A mint csak apa-bátyám gyermeke —

Királybotomra esküszöm: hogy itt

A vérrokonság nem adhat neki

Előnyt fölötted, s pártatlan hozandó

Ítéletembe' meg nem tántorít.

Mikép te, ő is jobbágyom nekem:

Szólj szabadon s ne félj; megengedem.

NORFOLK. No hát Bolingbroke, lelked fenekéig,

Gyalázatos gégédén át, hazudsz!

Amaz összegből három részt, mikép

Rendelve volt, Calaisban katonák

Zsoldjára adtam; negyedét pedig

Királyom tudtával vevém magamnak,

Mert ő felsége adósom vala,

Még azon útról, mikor utóljára

Frankhonba jártam a király nejéért.

No! e hazugságot lenyelheted.

Glosterre nézve: én őt meg nem öltem,

Sőt szégyenemre nem töltém be jól,

Mit tennem kellett volna ellene.
 Mi téged illet, tisztos atyja ellen-
 Felemnek, Lord Lancaster! egyszer,
 Igaz, hogy életedre lest veték,
 S e bűn ma is még nyomja szívemet;
 De hogy az Úr szent testét fölvevém:
 Meggyóntam azt, kértem bocsánatot',
 Reményem is van, hogy tán megnyerém.
 Im ez bűnöm. A több fekete vád
 Aljas boszú gyümölcse, egy czudar
 Alávaló hazug szív mélyiből.
 De szembe nézek bátran én vele,
 S a vakmerő lábához, én is im
 Odadobom e keztyűt, hogy evel
 Hűségem' a szívébe zárt nemes vér
 Legvégső csöppjéig bebizonyítsam.
 S kérem, felséged mindenek előtt,
 Harczunkra hogy rendeljen helyt s időt!

RICHARD KIRÁLY. Ti bősor urak! Hallgassatok reám!

Tisztítsunk érvágás nélkül epét;
 Bár orvos nem vagyok, ezt rendelem.
 A mély harag túlmély metszést teszen.
 Feledés, bocsánat! Nyújtsatok kezét!
 Az érvágás most jóra nem vezet.
 Jó bátya! békítsük ki, ha lehet,
 Te fiadat, én Norfolk herceget.

GAUNT. Épen koromhoz illő szerep ez.

Add vissz' a jelt, fiam, és béke lesz.

RICHARD KIRÁLY. S te Norfolk, az övét!

GAUNT.

Nos Harry! hát?

Nem hallod a király parancs-szavát?

RICHARD KIRÁLY. Norfolk! vesd azt le rögtön, akarom!

NORFOLK. Magamat vetem lábadohoz, uram!

Éltém tied, de nem becsületed:

Azzal rendelkez', ezt hagyd meg nekem.

Tiszta nevemet, bár sirom felett,

Megőrzi a szeplőtlen becsület.

Mely mérges törrel szívemig hatott,

Hogy' türjek ily szégyent, gyalázatot,

Melyre nincs balzsam, csak szívére, mely
E mérget lehelé!

RICHARD KIRÁLY. Fojtsátok el
Boszútokat. — Ide a keztyüt! add!
Oroszlán csitit leopárdokat.

NORFOLK. De feltjaikat nem moshatja le!
Vedd el nevemről csak gyalázatom':
S a zálogot tüstént visszaadom.
Uram, királyom! Egy szent, tiszta kincs
A becsület e földön; ez ha nincs,
Az ember festett sár, aranyozott agyag!
De gyémánt, mely elzárva is ragyog:
A bátor szív, hű kebel mélyiben;
S nekem csak e becsület életem,
A kettő összeforrva szorosán:
Becsület nélkül éltem odavan.
Hagyd hát, uram, nevem' megvédenem:
Érette élek s halok szívesen.

RICHARD KIRÁLY. Öcsém! add át a keztyüt! kezd te
BOLINGBROKE. Ily büntől istenim őrizzenek! [meg!
Apám láttára legyenek így leverve?
Vagy a gyalázat sarával keverve
Ez áruló előtt? Hah, nyelvemet
— E gyáva eszközt — mintsem nevemet
Ily szennyvel bélyegezzem egy napon:
En-fogaimmal összeharapom
S kiköpdösöm mindjárt, véresre rágva,
Gaz áruló, gyalázatos pofádra! (Gaunt el.)

RICHARD KIRÁLY. Nem kérni, parancsolni szült anyám.
Ha nem hajol békülni dühötök,
Készüljetek: felelni éltetekkel,
Coventry téren, Szent Lambert-napon.
Kard s dárda döntse ott vitátok' el,
Mely rögzött dühből új s új lángra kel.
Kibékülésről nincs már semmi szó,
Lovagcsata lesz köztetek biró.
Lord marsal! tiszteink fegyveresen
Legyenek e párbaj színén jelen! (Mind el.)

II. SZÍN.

Ugyanott. Szoba a Lancaster palotában.

Gaunt, Gloster herczegnő jönnek.

GAUNT. Ah! a mi részem Gloster vériből van,
 Bús jajjaidnál jobban ösztönöz
 Gyilkosi ellen bosszura. De lám,
 Azok kezébe' van e bosszu is, kik
 Szerzék halálát, mit mi helyre már
 Nem hozhatunk. Bizzuk hát panaszunk'
 A kegyes égre, mely midőn a földön
 Betelve látja már a bünrovást:
 Égő boszút önt bünösökre le.

GLOSTER. S nem sárkal jobban a testvéri érzet?
 A szeretet nem gyújtja lángra már
 Agg szivedet? — Edvárdnak hét fia
 — Kik közül egy vagy — mint ugyanazon
 Szent vérnek hét edénye, vagy mikép
 Egy tön fakadt hét ifjú tavasz ág;
 Némelyt közülök kór hervaszta el,
 Némelyt lemetsze a sors balkeze.
 S Tamás, uram, férjem, hű Glosterem,
 E szép hajtás az ős királyi fán,
 E szent edény a hős vérrel tele,
 Széttörve: drága nedve szétomolt;
 Lemetszve: gazdag lombja mind lefonnyadt,
 Irigy kezeiktől, gyilkos bárd alatt!
 Ah Gaunt! e vér tiéd! A méh, az ágy,
 Az anyag, melyből te formáltatál,
 Formálta őt is! S bár te élsz, lehelsz,
 De meg vagy ölve benne. . . S még te is
 — Hallgatva bár — részes vagy némikép
 Apád halálán, veszni hagyva azt,
 Ki jó apádnak hasonmása volt.
 Ne mondd ezt türelemnek! Gyávaság az!
 Boszútlan hagyva őt: tenéletedhez
 Mutatsz kényelmes útat ellenednek,
 Hogy téged is bátran megöljenek.

Mi köznapi emberében türelem:
 Nagyok szívében sápadt gyávaság.
 Mit mondok? — Biztosítani magadat:
 Gloster halálát kell, hogy megboszuld.

GAUNT. Itéljen Isten! mert helyette,
 Szent színe előtt fölkent képe, a
 Király tevét. Hogyha bűnösen:
 Isten boszulja meg, de én soha
 Helytartójára fegyvert nem fogok!

GLOSTER. Jaj hát! hová forduljak panaszommal?

GAUNT. Isten az özvegy véde, gyámola!

GLOSTER. Jól van tehát. Agg Gaunt, Isten veled.

Te menj Coventryhez, a bajvivást
 Henrik fiad s a vad Mowbray között
 Megnézni! Oh! férjemnek kinya mind
 Henrik kardjára szálljon s zord hegyén
 Hasson be Mowbray áruló szívébe.
 Vagy ha nem éri őt, első csapásra:
 Mowbraynak bűne oly súlyos legyen,
 Hogy megszakadjon habzó paripája
 S őt összezúzva hagyja a fővényen,
 Méltatlant Harry nemes fegyverére.
 Isten veled, Gaunt! Véred özvegye
 Bújával marad, hogy sírba vigye!

GAUNT. Isten veled, hugom. Coventrybe mé'k.

Jöjjen velem, s maradjon veled ég!

GLOSTER. Egy szót még. A bú visszapattan onnan,

Hová esék: nem hogy könnyű s üres,

Sőt ép' súlyáért. Én is búcsuzom,

Mielőtt kezdtem volna valamit:

Búm megmarad, bár szünni láttatik.

Köszöntsé bátyámat is, York hercegeget.

Ez az egész . . . De még is . . . ne siess.

Valami tán eszembe jut. Mondd meg neki . . .

— Mit is? hogy Plashyben minél előbb

Meglátogasson . . . Ah! mit lásson itt

A jó öreg York? Pusztá falakat,

Lakatlan úrt s zord köveket, miken

Nem hangzik sürgő lépés szeliden!

S mi üdvözölje ott? Sohajaim!

— Mégis! ne jöjön! Mért keresse fel
A bút, mely mindenütt lakásra lel?
Hadd maradok elhagyva, egyedül,
Míg síró lelkem sír ágyába dül! (Elmennek.)

III. SZÍN.

Gosfordi rét, Coventry mellett.

*Sorompók, trón, hírnökök, nép stb. Lord Marshal és
Aumerle jönnek.*

MARSHAL. Mylord! Hereford Henrik készen van-e?

AUMERLE. Egészen, és csak szembeszállni vágy.

MARSHAL. Norfolk is, bátran, szenvedélyesen,

Csupán a harsonák jelére vár.

AUMERLE. A bajvivók hát készen állanak

S a felség jöttét várják egyedül.

*Harsonák. Richard király jő s a trónon helyet foglal.
Gaunt, Bushy, Bagot, Green és mások helyeikre ülnek.
Trombitaszó, melyre a színpalak mögül más trombita felel.
Norfolk jó fegyverzetben. Előtte hírnök.*

RICHARD KIRÁLY. Marshal! tudakozd ama lovagot,
Mivégre jött fegyverzetben elénk?

Kérdd meg nevét s aztán szabály szerint

Eskesd meg őt, hogy ügye jogszerű.

MARSHAL. Isten s király nevében! Szólj, ki vagy?

Mi végre jösz lovagfegyverzettedben?

Ki ellen állsz? S mi végett van vitád?

Szólj igazat, lovaghitedre eskvén.

S úgy védjen Isten és vitéz karod.

NORFOLK. Nevem Mowbray Tamás, norfolki herczeg.

Esküm szerint jövök (s megszegni azt

Őrizzen Isten minden lovagot!)

Hogy védjem hitem- és hűségemet

Isten, királyom s utódi iránt

Hereford ellen, ki e csatára hitt,

S Isten s karom segélyivel, magam

Védvén, mutassam őt meg: árulónak
Isten, király s én ellenem. Az ég
Úgy óvjon, a mily jogszerűn vivok!

Harsonák. Bolingbroke fegyverzetben jő. Előtte hírnök.

RICHARD KIRÁLY. Marshal! Tudakozd ama lovagot:

Mi neve, jötte czélja, hogy ekép
A harcznak fegyvereiben érkezik?
S esked meg forma és törvény szerint:
Hogy ügye jogos és igaz!

MARSHAL. Mi a neved? Mért állsz fegyverben itt

Richard király sorompói előtt?
Ki ellen állsz? Mi végett van vitád?
Lovaghitedre szólj, s úgy áldjon ég!

BOLINGBROKE. Herefordi Henrik, Derby és Lancaster

Örököse: fegyverben állok im
Bebizonyítani Isten és karom
Segélyivel e sorompók előtt
Mowbray Tamás, norfolki herczeg ellen:
Hogy áruló, hitetlen és czudar,
Isten, Richard király s én ellenem.
Úgy védjen ég, mint igazán vivok!

MARSHAL. Ne merje senki, fejvesztés alatt,

Átlépni a sorompót, vakmerően,
A marshalon s a tiszteken kívül,
Kik a csatát intézni hívatottak.

BOLINGBROKE. Lord marshal! hagyd csókolnom a

Kezét s előtte térdet hajtanom. [király]

Mert én s Mowbray olyak vagyunk, mikép
Hosszú zarándok útra indulók.

Oh hadd vegyünk hát szíves, ünnepélyes
Bucsút barátainktól mind a ketten.

MARSHAL. Felség, a vádló tisztelettel esd,

Hogy kézcsókkal vehesse búcsuját.

RICHARD KIRÁLY. Leszállva, szívünkhöz szorítjuk őt.

Hereford öcsénk, vérem, Isten veled!

Ha azt kiontod: siratnunk szabad,

De megboszulni nem, halálodat.

BOLINGBROKE. Oh ne gyalázzon köny daljás szemet,

Ha Mowbray itt elontja véretem!
 Mily bizton áll a sólyom, kis madárra:
 Úgy szállok én Mowbray ellen csatára.
 Szerette jó uram, vedd búcsúmat:
 És te is, Aumerle, jó rokonfelem,
 Nem betegen, halálhoz bár közel,
 Ifjan, vidámon, bízva válok el.
 S mint lakomán, mi legdrágább vagyom:
 Im utoljára én is azt hagyom.

(Gaunthoz) Apám! vérem földi nemzője te,
 Kinek lelked bennem megifjula,
 S kettős hatálylyal buzdit engemet,
 Erős kezekkel megragadnom a
 Fejem fölött lebegő diadalt:
 Oh adj erőt imáddal fegyveremnek,
 Lándzsámat áldásoddal élesítsd,
 Hogy áthatoljon Mowbray vértvasán
 És adjon új fényt Gaunt János nevének
 És fia hőstettében diadalt!

GAUNT. Igaz ügyednek ég adjon segílyt!
 Legyen kezed, mint villám, gyors s erős,
 S csapásaid, kétszer megkétszerezve,
 Mint szédítő mennydörgés, essenek
 Zord ellenednek sisakos fejére.
 Föl ifju vér! Győzz s életben maradj!

BOLINGBROKE. Szent György s igazság! segedelmet adj!

NORFOLK. Intézze bármint ég s föld sorsomat,
 Itt Richard trónusához híven él
 Vagy hal egy hű, igaz s elszánt nemes.
 Nem törte több örömmel soha rab
 Szét lánczait, nem üdvözölte szentebb
 Kéjjel szabadsága arany hajnalát:
 Mint e repeső szív üdvözli, dicső
 Harczának ünnepét, bőszen ellenével.
 Uram királyom, s mind ti bajnokok,
 Sok hosszu, boldog évet lássatok!
 Szivem e harcra úgy száll, mintha kelne
 Játékra csak. Igaznak nincs félelme.

RICHARD KIRÁLY. Isten veled, lord. Megnyugtat, sze-
 [medben

Erény s vitézség lángit látnom egyben. —

Ints marshalom! S előre bajvivók!

MARSHAL. Hereford Henrik, Lancaster s Derby grófja!

Vedd e dzsidát. Ég óvja az igazt.

BOLINGBROKE. Fálnál erősb hitemmel mondom: ámen.

MARSHAL (egy tiszthez). Vidd e dzsidát Norfolk herczeg-
[hez el.

1. HÍRNÖK. Hereford Henrik, Lancaster s Derby grófja.

Áll Isten és király, s ön ügyiben,

S kész hitlen áruló nevét viselni,

Vagy megmutatni: hogy Mowbray Tamás

Norfolki herczeg hitlen, áruló

Isten, király s ő ellene. S merész

Szívvvel kihívja e csatára őt!

2. HÍRNÖK. Itt áll Mowbray Tamás, norfolki herczeg,

S kész hitlen áruló nevét viselni

Vagy megmutatni Hereford Henrik ellen,

Hogy áruló, hitlen s gyalázatos,

Isten, Richard király s ő ellene.

S ügyében bízva és a lovagi

Csatára készen, csak a jelre vár.

MARSHAL. Föl, harsonák! Előre, harczosok!

(Harsonák. A király ledobja botját a küzdőterre.)

Megálljatok! — Botját ledobta a király!

RICHARD KIRÁLY. Tegyük le a fegyvert s sisakjokat

És helyeikre visszatérjenek,

Mind vissza! Harsonák zendüljenek!

Határozatunk' fogjuk kimondani. (Hosszas harsonázás.)

(A két bajvivóhoz.) Jertek közelb!

S halljátok meg tanácsunk végzetét.

Hogy birodalmunk földe, általa

Nevelt vérrel fertőzve ne legyen,

S szemünk gyűlölvén a rokon karok

Által vadúl vert hazafisebek

Ádáz tekintetét; s mert hiszszük is, hogy

Csak nagyravágyás és sasröptü gőg

Sarkalta egymás ellen szivetek'

Irigy vetélyre, az lovalt föl így,

Fölverni békénk édes gyermek-álmát

Országunk bölcsején s az fölriadva

Zörgő siket doboktól, harsonák
 Visszhangverő réműletes zajától,
 S a bösz aczélok döngetésitől,
 Csöndes honunkból el fogná zavarni
 A drága békét és min rokonink
 Vérén tiporni kényszerítne minket: —
 Száműzetéssel büntetünk azért.
 Hereford öcsénk! mig kétszer öt nyarat
 Nem ér dús földeinken a kalász,
 Ne merj megjönni fejvesztés alatt,
 Hanem az idegen földét taposd.

BOLINGBROKE. Legyen, mint rendeléd. Egy vigaszom,
 Hogy az a nap, mely téged melegít,
 Süt engem is, s hint fényt arany sugára
 Trónodra és a bujdosó utára!

RICHARD KIRÁLY. Norfolk! súlyosb a sors, mi vár reád,
 Mit ajkam is haboz kimondani.
 A lassu órák nem vetnek határt
 Száműzetésed hosszú idejének.
 Reményt nem engedő szó: örökös
 Száműzetés a sorsod, hogy soha
 Vissza ne térj halálos bűn alatt!

NORFOLK. Nehéz ítélet, oh király, minőt
 Nem vártam volna kegyes ajkaidról.
 Jutalmat ah! nem ily nagy büntetést —
 Kidobva lenni a világba így —
 Érdemle szolgálád, felséges kezedtől.
 A nyelvet, melyet negyven éven át
 Ajkam beszélt, ez édes anyai
 Nyelvet, hajh el kell már felejtennem.
 E percztől fogva ajkam már hasonló
 Hárfához, lanthoz, melynek húrja nincs.
 Zárt hangszer az, vagy hogyha nyitva is,
 De rajta játszani nem tudó kezek
 Közé kerül. Ajkam, fogaim
 Két rácsa közzé zártad nyelvemet,
 S a meg-nem-értetés, mi zordonan,
 Sötéten őrzi börtön-ajtait!
 Öreg vagyok új dajkaszót tanulni
 S gyügyögni újra, kis gyerek gyanánt.

Itéleted hát szóttalan halál, mely
Ajkamtúl a szó hő lehet fogá el!

RICHARD KIRÁLY. Hijába a bú! nem használhat az.
Itéletünkre késő a panasz!

NORFOLK. Isten veled hát, honom verőfénye!
Lakásom árny és örök bánat éje. (Indól.)

RICHARD KIRÁLY. Megállj s magaddal vígy egy esküszót.
Tegyétek itt kardom keresztire
Számüzött kezetek', s esküdjetek
Isten iránti hitetekre (mert —
Magunk irántitól föloldalak),
Hogy úgy segítsen Isten bennetek,
A mint soha barátok nem leendtek,
Sőt egymás arczát elkerülitek,
Üdvözletet vagy szót sem váltotok,
Mely itt eredt gyűlölségetek viharját
Lecsillapitná; sem szándékosan
Nem jöttök egybe, összeesküvés
Tervét forralni ellenünk, házánk
S kormányunk ellen.

BOLINGBROKE. Én megesküszöm.

NORFOLK. Esküszöm én is.

BOLINGBROKE. Norfolk, vége itt

Vitánknak. Eddig, hogyha a király
Engedte voln': egyikünk lelke már
A puszta légben bolygna, számüzötten
Testünk törékeny sírjából, mikép
Most testeink számüzve a hazából:
Valld hát be bűnödet, míg útra kelsz.
Távol visz útat, ne hurezold a bűn
Nehéz súlyát magaddal, lelkesen.

NORFOLK. Nem, Bolingbroke! Ha áruló valék:

Legyen nevem örökre kitörülve
Az élet könyviből s számüzve lelke
A szent egekből, mint most innen én!
De tudja ég s te s én: te mi valál
S hajh, nem soká tudandja a király!
Isten veled, királyom. Én, tudom,
Nem tévedendek el, bármely uton:
Hazám' kivéve, minden út enyém! (El.)

- RICHARD KIRÁLY (Gaunthoz). Bátyám! szemednek borús
 Lelkednek olvasom baját. Komor [tükörén
 Tekinteted fiad ítéletéből
 Négy évet kitörült. (Bolingbrokehoz.) Hat tél után
 Térj vissza s üdvözölni fog szivünk.
- BOLINGBROKE. Egy kurta szóban mily hosszú idő van!
 Négy tél fagyát és négy tavasz lehét
 Elnyelte egy szó, a királyi ajkon.
- GAUNT. Köszönöm, óh király, ha kedvemért
 Négy kínos évet eltörülsz fiam
 Számüzetésiből. Bár hasztalan!
 Mert mielőtt lejárna a hat év is,
 Cserélve holdját s tünde napjait,
 Olaj-fogyott lámpámnak pislogását
 Kioltja addig kór s végetlen éj,
 Egy-újjnyi gyertyám körömig leégend
 S fia jöttén, hajh! a halott nem örvend!
- RICHARD KIRÁLY. Ej, bátya, még sok év előtted áll.
- GAUNT. Te egy perczet sem adhatsz, óh király!
 Megrövidíthedd búval napomat;
 De hatalmad csak egy hajnalt sem ad.
 Segíthedd, barázdálni, az időt;
 De nem simíthatsz el csak egy redőt.
 Megölni engem elég egy szavad;
 Új éltet egész országod nem ad!
- RICHARD KIRÁLY. Nem én, tanácsunk számüzé fiad'.
 S szavazatod' te is reá adád.
 Mért vádolod most ez ítéletet?
- GAUNT. Kóstolva édes sok falat, s savanyt
 Szül a gyomorban. A bíró szava
 Volt, a mit kérdél; bár kérdéd vala
 Inkább az apát. Oh ha idegen:
 Tán kedvezőbb lett voln' ítéletem!
 A részrehajlást kerülém — s ez által
 Szóm ennen éltemet metszette által!
 Ah! vártam is, ha mondanák: hogy én
 Envéremhez mért voltam oly kemény!
 De tétovázó nyelvem zord szavát,
 Mely engem ölt meg, te helyben hagyád!

- RICHARD KIRÁLY. Öcsém, Isten veled! Bátya, végy bu-
 (Harsonák. Richard kísérettel el.) [csút.]
- AUMERLE. Isten veled! Mit most nem tudhatunk,
 Tudasd levélben, távol útaidról!
- MARSHAL. Uram, nem búcsuzom; veled megyek,
 A míg hazánk határi engedik.
- GAUNT. Szavakban ily fősvény mi okra vagy?
 Barátidhoz nincs egy bucsú-szavad?
- BOLINGBROKE. Kevés van, hogy tőled bucsuzzam is!
 Pazarnak kéne lennem a szavakkal,
 A tele szív buját kiönteni.
- GAUNT. Búd: csak a távollét egy ideig.
- BOLINGBROKE. Öröm ha távol: bú jelentkezik.
- GAUNT. Mi a hat év? Oly gyorsan elrepül!
- BOLINGBROKE. Örömben! Oh de búban, egyedül!
- GAUNT. Mondd, hogy te jókedvedből utazol.
- BOLINGBROKE. Szívem sohajja, a mely érzi jól,
 Hogy számüzött, csak meghazudtoland.
- GAUNT. A bujdosó lépés nehéz sulyát
 Nézd durva kőnek, melybe foglalod
 A visszatérést, szép gyémánt gyanánt!
- BOLINGBROKE. Sőt minden egy nyom, mely tovább
 Azt jelölendi, milyen messzi estem [viszen,
 Gyémántjaimtól, miket szereték.
 A hosszú vándorút, melyet teszek,
 Mesterlegényként, idegen országon,
 Más tanulságot kincsemül nem ad:
 Mint vándorkönyvet, bútól láttamozva!
- GAUNT. Minden hely, mit az ég sugára süt,
 Üdv- és szerencserév a bölcs előtt.
 Tanítson erre téged is a szükség:
 Legjobb tanító ez, legfőbb erény.
 Gondold: nem téged űz el a király,
 Te számüzéd őt! A bánat sulyosb,
 Ha érzi, hogy roskadva viselik.
 Menj s mond: apád küldött tapasztalásért,
 S nem a király üzött ki. Vagy hitesd el
 Magaddal, hogy a lég itt dögvöszes
 S egészségeseb vidékre utazol.
 A mit szived szeret, gondold, hogy az

Ott van, hová méssz, nem hátad mögött.
 Képzeld zenésznek a dalos madárt,
 Dús szőnyegül nézd a zöld pázsitot,
 Nőkül a rét virágít, s lépteid'
 A gyönyörök tánczának, kéjben úszva.
 A bának nincs hatalma a fölött,
 Ki megveti, vagy kikaczagja őt!

BOLINGBROKE. Oh hordhatunk-e markunkban tüzet:
 Azért, ha jég-kaukázra gondolunk?
 Megszűnik-e az éhség mardosása:
 Ha képzelődünk dús ebéd felől?
 A tél havában meztelen heverve:
 Hő nyárról álmodozni lehet-e?
 Oh nem! Kinosb lesz még a szív keserve,
 Mellette állván az üdv képzete!
 A bú marása úgy legmérgeesebb,
 Ha rágja s föl nem metszi a sebet!

GAUNT. Jer, jer, fiam! megmutatom az útát!
 Korodban, én megváltam volna rég!

BOLINGBROKE. Isten veled, hazám, te drága part!
 Dajkám, anyám, mely még ölébe' tart!
 Bármerre járjak, annyit mondhatok:
 Számúzve bár, de híved maradok! (Mind el.)

IV. SZÍN.

Ugyanott. Szoba a királyi palotában.

*Richard király, Bagot, Green egyik ajtón, utánok
 Aumerle a másikon jönnek.*

RICHARD KIRÁLY. Jól megjegyztük. — Nos Aumerle,
 Kisérted el nagy Henrikünket? Eh? [meddig
 AUMERLE. A nagy Henrikkel — ha úgy akarod —
 Csak a nagy útig mentem, s ott hagyám.
 RICHARD KIRÁLY. S szólj, omla-é sok köny a búcsunál?
 AUMERLE. Tőlem bizony nem; a fel-szél ugyan,
 Mely szembefutta kényes arczaink',
 Fölkelté alvó csúzomat, s hideg
 Bucsúnknak egy könnyel kedveskedék.

RICHARD KIRÁLY. S mit monda Harry, hogy bucsúztatok?
 AUMERLE. «Isten veled.» S mert szívem nem hagyá

E szót befertőztetnem, oly nyomasztó
 Bút színlelék, hogy minden hang e bú
 Mély tengerébe látszék eltemetve.

De ha e szó: «Isten veled!» néhány

Órát adott voln', sőt ha éveket,

Igen rövid száműzetésihez :

Biz én köteggel adtam volna azt ;

De így, nem adtam egyet is neki!

RICHARD KIRÁLY. Öcsém, ő is öcsénk. De nem tudom, ha
 Száműzetése eltelik: barát

Gyanánt jövend-e vissza majd öcsénk?

Magunk, Bagot, Bushy s Green vettük észre :

A csöcselékkal mint kaczerkodott,

Mikép akart behatni szíveikbe

Alázatos nyájaskodásával.

Mint szórta hitvány mesteremberekre,

Hizelgve a sok mesterkélt mosolyt.

Sorsa iránt türelmet mutatott,

Mintha magával vinné a tömeg

Kegyét a száműzésbe. Egy kofa

Előtt, mi láttuk, kalapot emelt.

Két talyigás bögé: «Isten vezesse!»

S ő meghajolva kényes térdivel,

Mondá: «Köszönöm, édes jó barátim!»

Mintha reája nézve Angliánk

S népünk reménye már ő volna csak.

GREEN. Jó, eltolók már! S véle e gondokat.

De az irlandi lázadókra kell

Gondolni már, míg több idő halad,

S abból előny nekik, neked, királyom,

Veszély eredhet!

RICHARD KIRÁLY. Minmagunk megyünk

A harc színeire. S mert szekrényeink

Egykissé kimerültek a pazar

És fényes udvar sok költségivel :

Királyi javadalmink' bérbe adjuk,

És jövedelmök elég pénzt adand

Kezűnkre. Vagy ha nem leend elég :

Fehér lapokra, miket itt hagyunk,
 Irhatnak a helytartók majd utalványt
 Azok nevére, kik felől kisül,
 Hogy sok a pénzök; s küldhetik utánunk
 Irlandba, mert szükség lesz ott elég!

Bushy jó.

Nos Bushy, szólj, mi újság?

BUSHY. Az öreg Gaunt,
 Nehéz beteg. Váratlan lepte meg,
 S azonnal gyors futárt küldött ide,
 Felségedet kérvén, hogy menne hozzá.

RICHARD KIRÁLY. Hol fekszik?

BUSHY. Ely-Houseban.

RICHARD KIRÁLY. Uram, vezesd az orvosok eszét,
 Hogy ágya szalmáján könnyítsenek!
 Szekrényi bélléséből katonák
 Egyenruhája lesz a háborúra!
 Jerünk, urak! Siessünk látni őt;
 S ég adja, sietségünk késsen el! (Mind el.)

MÁSODIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

London. Ely-Houseban.

Gaunt nyugágyon. York herczeg s kíséret körülé.

GAUNT. Eljö-e a király, hogy röpkeő
 Ifjúkorát tanácssal gyámolitsa
 Vég sóhajom?

YORK. Minek gyötröd magad'?
 Nem hallgat ő tanácsra!

GAUNT.

Mégis, mégis!

Mondják: a haldokló beszéde, mint
 A mély összhang, figyelni kényszerít.
 Hol szűk a szó, nem esik hasztalan,
 Mert igazságot lehel, a kinek
 A lehelet is nehezére van.
 Arra, ki megszűn szólni nem soká:
 Jobban figyelnek, bár zord, mint kinél
 Még hízelegni bőven áll a szó;
 Több súlyu éltünk vég órája, mint
 Egész lefolyt időnk sok évei.
 A lemenő nap, a dal vég sora,
 Az édes ital végső pohara,
 Tovább maradnak fönn emlékebe', mint
 Előbbi dolgokról emlékeink.
 Ha éltem Richardnak haszontalan:
 Megnyitja tán fülét zord vég szavam.

YORK. Ah! azt hizelgés dugta bé, dicsérve

Udvara fényit, henye, buja rím
 Esésivel, mely mérgeš hangjain
 Az ifjuságot elbűvölve tartja.
 Divathirek büszke Itáliából,
 Melynek szokásit sántikálva is
 Majmolja népünk. Nincsen oly silány
 Haszontalanság, csakhogy új legyen,
 A mely figyelmét nem igénylené.
 Későn jut ott érvényre bölcs tanács,
 Hol a szeszély győz józan ész fölött.
 Az ön-útján menőt te ne vezesd!
 Lehed kevés most is: ne vesztegesd!

GAUNT. Jós ihletést érzek magamban; és

Im haldokolva jóslom róla ezt:
 Nem tart soká vad, repdeső tüze:
 Mohó tűz önmagát emészti föl;
 A halk eső soká tart, záporár
 Hamar kitombol; az idő előtt
 Sarkantyuzott ló összerogy korán;
 Mohón falót megfojtja a falat;
 A hiuság, mint telhetlen kesely,
 Prédája fogytán magát tépdesi.

E szent királyi trón, e dús sziget,
 E hatalom hona, Mars székhelye,
 Ez új éden, e félpáradicsom,
 E természetből épített erőd
 Harcz és ragályok vésze ellenében,
 E boldog népraj itt, e kis világ,
 E drágakő ezüst tengerbe szegve,
 Mely néki sánczul szolgál s fal gyanánt
 Szegényebb országok vetélye ellen,
 Ez áldott hely, e föld, e biralom,
 Királyok méhe és dajkájja, mely
 Félelmes és híres lett általok,
 Hogy a lovagnév s szent kereszt ügyében
 Vivott csatákért messze hat hire,
 El ama boldogságos szűz fiának,
 A Megváltónak sirjaig, makacs
 Vak Judeában, — ez a drága föld
 Oly drága lelkek drága, drága honja,
 Kétszerte drága ősi hireért:
 Most bérbeadva — ah e szó megöl! —
 Mint egy dülőföld, vagy silány major.
 Hah! Anglia, mit diadalmas ár
 Hijába vi, mert sziklaparti bátran
 Visszaverik Neptun irigy ostromát:
 Most a gyalázat rabja, tintafoltok
 S rossz pergamennek hitvány lánczain.
 Hah! Anglia, mely másokat szokott
 Hódítani, most silány becsáron ön-
 Magát vevé meg! — Oh ha életemmel
 Szünnék meg e gyalázat: halnom úgy
 Mi édes volna!

*Richard király, királyné, Aumerle, Bushy, Green,
 Bagot, Ross, Willoughby jönnek.*

YORK.

Itt jön a király.

Kiméljed ifjuságát; a tüzes

Csikót a sarkantyú még elvadítja.

KIRÁLYNÉ. Hogy' vagy, nemes bátyánk, öreg Gaunt?

RICHARD KIRÁLY. No's, hogy' vagyunk? Hogy' állunk,
[vén Lancaster?]

GAUNT. Oh jól illik e név reám, Lancaster:

Kit a kor elnyűtt, és a kor lankaszt el!

A bú nyakamba nagy-bőjtöt akasztta,

S ki bőjtől: a biz el lehet lankasztva.

Alvó hazámért gond nyomott, virasztván,

Pedig a hosszan virasztás lankaszt ám.

Mást fia képe éleszt, engemet

Lankaszt az is s maholnap eltemet.

Öreg korom lelejt a sír felé,

Mint lanka szűk út s lankadtan mé'k belé!

Laknak szűk, de ha lankadt szív s erő,

Vén bátyádnak jó, hisz — Lancaster ő!

RICHARD KIRÁLY. Hogy' játszhat' így nevével a beteg?

GAUNT. Hajh! a nyomor gúnyt űz magábul is.

S mert nevemet te bennem kiölöd,

Neked hizelgek, e nevet gunyolva!

RICHARD KIRÁLY. Hát haldokló az élőnek hizelg?

GAUNT. Nem, nem! az élő hízelg a halónak.

RICHARD KIRÁLY. De hisz te halsz meg: mit hizelgsz ne-

GAUNT. Én csak beteg vagyok, te haldokolsz. [kem?]

RICHARD KIRÁLY. Én jól vagyok; te készülsz halni csak.

GAUNT. Az Isten látja, te vagy beteggebb!

S azt látnom: engem jobban betegít!

Halottas ágyad az egész haza,

S te benne a beteg, hiedre nézve!

S oh, gondtalan beteg! sebzett valód

Meggyógyítását ép' azokra bizod,

Kik megsebeztek! Koronádban a

Hizelgő férgek egész rajja nyüzsg,

Bár nem nagyobb az, mint fejed köre,

S mégis ily szűk körbe szorítva el-

Fecsérlik im egész országotat!

Ha nagyapád meglátta volna egy

Jós pillanatban, mint pusztítja majd

Fiának fia az ő fiait:

Elhárítandná e gyalázatot,

És kitagad, mielőtt trónra jutsz,

Ki odajuttál: hogy magad' tagadd ki!

Öcsém, világnak volnál bár ura,
 De bérbe adni szégyen voln' e hont;
 S ezt birva csak: nem több-e, mint gyalázat,
 Így meggyalázni e dicső hazádat?
 Most jószág-birtokos vagy, nem király,
 Jogzimed más jogának rabja lett,
 S te —

RICHARD KIRÁLY. Holdkórságos, hígeszű bolond te!

A láz jogával visszaélve, hogy'
 Mered rút vádaiddal fölzavarni
 És visszaűzni arczunkból királyi
 Vérünket? Istenemre és dicső
 Királyságomra esküszöm: ne lennél
 Csak hős apám fivére, vakmerő
 Nyelved, mi még oly jól pereg fejedben,
 Lepergetné nyakadról e merész főt.

GAUNT. Oh ne kimélj, Edvárd bátyám fia,

Azért, hogy apja vére voltam én is!
 E vért te már, mint pellikán-fiu,
 Lecsapolád, vadúl tobzódva benne.
 Gloster öcsém, e drága tiszta sziv,
 — Találjon üdvöt lelke égbe' fen! —
 Jó példa rá s tanú: mi könnyedén
 Fecsérli Edvárd vérét unokája!
 Jőj nyavalyám segítségére most,
 S haragod légyen az idő kaszája,
 Levágni e rég elhervadt virágot
 Élj! meggyalázva! Ám gyaláztatod
 Ne haljon meg veled! Szavam legyen
 Gyötrőd; s feküdjék súlya lelkedén.
 Vigyetek ágyba, s onnan majd a sírba:
 Nem jó így élni, semmi jót se' birva.

(Kisérete kiviszi.)

RICHARD KIRÁLY. Haljon meg a ki agg, s bolond vele!

Te mind kettő vagy, szállj hát sírba le!

YORK. Zord szavait, kérlek, felség, csupán

Betegségére s aggságára vesd.

Szeret ő téged, egyaránt fiával,

Hereford Henrikkel, ha itt volna.

RICHARD KIRÁLY.

Úgy,

Mint Hereford engem, Gaunt is úgy szeret,
S úgy én is őket! Jobban sem lehet!

Northumberland jő.

NORTHUMBERLAND. Uram, az öreg Gaunt magát ajálja
Felségednek.

RICHARD KIRÁLY. No's mit mond?

NORTHUMBERLAND. Ö, uram,

Semmit se' mond már, elvégezte mind.

Lehúrolt hangszer nyelve, hangtalan,

Szó, élet, abból mind, mind oda van!

YORK. York légyen első, ki utána száll!

Halálos kintul old fel a halál.

RICHARD KIRÁLY. Az ért gyümölcs siet lehullni; rá már

Eljött a vég, mi egykor mi reánk vár.

— Erről elég. Most ír hadunk felől:

Ideje megtörnünk a parasztokat,

Kik, lázadozva, mérgül élnek ott,

Hol semmi más méregnek nincs tenyészte.

S mert ennyi baj költséget is kíván:

Átveszszük a Gaunt bátyánkról reánk

Maradt ezüstneműt, pénzt, s fölkelő

Minden vagyont.

YORK. Meddig kell túrnöm ezt?

Meddig parancsol a királyi jog

Békén viselnem, a mi jogtalan?

Gloster halála, Hereford számüzése,

Agg Gaunt sérelmei, a hon panasza,

Szegény Bolingbroke akadályai

A nősülésben, en-mellőztetésem,

Mindez nem vont arczomra egy redőt

S királyom érte nem hallott panaszt.

Edvárd utolsó fia én valék,

Atyád az első, a walesi herczeg;

Harczban nem volt oroszlán oly dühös,

Békébe' nem volt bárány oly szelíd,

Mint e királyi ifju! Arczvonásit

Birod, mert épen ilyen volt, midőn

Oly korra ére, melybe' most te vagy.

De ő a frankok ellen volt dühös,
 Nem önbaráti ellen. Hős keze
 A mennyit költe, többet szerze annál
 S el nem fecsérlé, a mért apja vitt.
 Kezét rokonvér nem fertőzteté,
 Az ellen vére volt azon piros!
 Oh Richard! Yorknak nagy a bújája, lásd,
 Nem tenne másképp ily hasonlítást.

RICHARD KIRÁLY. No bátya, mi lesz ebből?

YORK.

Oh királyom,

Bocsáss meg, ha akarsz; ha nem, talán
 Bocsánatod nélkül is elleszek.
 A száműzött Hereford jogzímeit
 És birtokát akarod elrabolni?
 Nem halt-e meg Gaunt? Vagy Hereford nem él?
 Nem volt derék Gaunt? Harry nem hiv-é?
 Nem érdemelt-e örökös amaz?
 Vagy e fiú nem méltó örökös?
 Vedd el Hereford jogát, de vedd el az
 Időtül is következésjogát,
 Hogy holnap a mát ne kövesse! Szünj meg
 Te lenni te! Vagy hát te is nem a
 Következés jogán vagy-é király?
 És Istenemre (s Isten mentsen attól
 Téged!) ha minden jognak ellene
 Herefordnak örökére nyújtsz kezét
 S eltiltod őt, hogy örökjog szerint
 Jogát keresse s örökét: evvel
 Ezer veszélyt idéesz ten-fejedre,
 Ezer szívet fordítsz magadtul el,
 S oly eszméig hajtod türelmem' is,
 Melyekre hűségem gondolni sem mer!

RICHARD KIRÁLY. Gondolj, a mit akarsz. Lefoglalok

Ezüstneműt, pénzt, minden birtokot.

YORK. Én nem leszek tanú. Isten veled.

Ki mondja meg, mindez hová vezet?

De annyi szent: hogy a rossz s jogtalan

Kezdetnek mindig átkos vége van! (El.)

RICHARD KIRÁLY. Menj, Bushy, Wiltshire grófhoz egye-

Jöjön, ez ügyet elrendezni, mindjárt

[nest.

Ely-Houseba. Holnap indulunk
 Irland felé, mert késni nincs idő.
 Magunk helyett, a míg távol leszünk,
 Bátyánkra Yorkra bizzuk Angliánk
 Kormányzatát. Ő most is hünk s szeret,
 Bár zordszavú. Jerünk, királyi nöm,
 Legyünk vigan, míg engedi időm.

(Harsonák. Richard király, királyné, Bushy, Green, Bagot el.)

NORTHUMBERLAND. Nos lord urak! Lancaster háthalott!
 Ross. S él, mert Lancaster herczeg lön fia.

WILLOUGHBY. Czimben csupán, de jövedelme nélkül.

NORTHUMBERLAND. Ha volna jog s igazság: abban is.

Ross. Szivem tele! De némán megszakad,

Míg terhét szóba öntenem szabad. [az ne szóljon,

NORTHUMBERLAND. Csak mondd ki a szót, s többet

Ki ellened használja föl szavad'!

WILLOUGHBY. Herefordot illetőleg van-e szó?

Ha úgy: ki véle bátran, mert fülem

Felette gyors, jót hallani felőle.

Ross. Sok jót biz' érte én nem tehetek.

Azt legfőlebb, hogy szánom szívbül őt,

Hogy örökétül így megfosztáték.

NORTHUMBERLAND. Az égre! szégyen ezt így túrni, e

Királyi véren, és szegény hazánk

Több ily nemes s hős sarjadékain.

Nem a király király! Hízkelkedők

Vezérlik őt s veszik mindenre rá.

S mit ők gonoszt czéloznak ellenünk:

Azt végrehajtja szigorún a király,

Rajtunk, fiainkon s minden örökünkön.

Ross. A népet adókkal rabolta meg,

És elveszté szívé; a nemességet

Háborgatá, és elveszté szívé!

WILLOUGHBY. S mindennap új meg új teher! Minők

Önkéntes kölcson, sarcz, s mit én tudom!

Az ég nevére, így mivé leszünk? [folytatott,

NORTHUMBERLAND. Harcz nem tevé — hisz azt nem

Gyáván od'adván, kardcsapás ne'kül,

Mit kardcsapással vettek ősei!

Békébe' többet költ, mint harczban ők!

ROSS. A birodalmat bérbe' birja Wiltshire.

WILLOUGHBY. Mi a király így? — Bukott birtokos.

NORTHUMBERLAND. Fölötte átok és romlás lebeg!

ROSS. Nem volna pénze, ir hadára most

— A nagy adók mellett — ha a száműzött

Bolingbroke Harryt meg nem rablaná.

NORTHUMBERLAND. Nemes rokonát! — Elfajult király!

De lám, mi halljuk a vihart, urak!

S még nem futunk keresni menhelyet!

Már vitorlánkban a szél: és mi még

Sem bontjuk azt ki? Bizunk — s elveszünk!

ROSS. Szemünkkel látjuk a hajótörést;

De már ki nem kerülhetjük, mivel,

Mely abba hajt, eltűrtük a szelet! [életet

NORTHUMBERLAND. Nem! A halál odvas szemében is,

Keresek én, bár szólni nem merek,

Milyen közel van mentő csolnakunk. [tevők.

WILLOUGHBY. Csak mondj ki mindent, mint mi is

ROSS. Szólj, Northumberland, bizodalmasan.

Mi tenmagad vagyunk; ha szólsz: szavad

Benned maradó gondolat; beszélhetsz. [ból, a

NORTHUMBERLAND. Halljátok úgy hát. Port-le Blanc-

Bretagneból épen most vevém a hírt,

Hogy Hereford Harry s Cobham Reginald,

Néhai Arundel Richarđ gróf fia,

Ki Exeter hercegtül elszökött volt,

S fivére a volt canterbury-i érsek,

Sir Erpingham Tamás, Ramstoni János,

Sir Norbery, Waterton Robert, Quoint Ferencz,

Ellátva a bretagnei herceg által

Nyolcz nagy hajóval s rajta háromezzer

Legénynyel: nagy sietve jönnek és

Kiszállnak éjszakon minél előbb;

Kiszálltak volna eddig is, csak azt

Várták, míg a király Irlandba megy.

Ha le akarjuk rázni rabigánkat,

Hazánk kötött szárnyát föloldani,

Kivenni zálogból a koronát, s a

Királyi páleza aranyárul e

Port letörülni, hogy megint ragyogjon:

Utánam, gyorsan! Ravenspurgba el!
 De a ki fél, maradjon! csak titokban
 Tartsa a szót; én indulok legottan.
 ROSS. Mind lóra, mind! Itt egy szív sem rezeg.
 WILLOUGHBY. Csak lovam birja: én első leszek! (Mind el.)

II. SZÍN.

Ugyanott. Terem a palotában.

Királyné, Bushy, Bagot jönnek.

BUSHY. Felsőged, asszonyom, fölötte bús.
 Hisz a királynak, mikor útra kelt,
 Igérted, hogy rongáló bánatod'
 Elűződ és vidám szívvel leendsz.
 KIRÁLYNÉ. Igértem, kedviért; nem tölthetem
 Be, magamért. Nem is tudnám különben:
 Oly zord vendéget, mint a bű, miért
 Fogadjak, ki a legkedvesbet, ah
 Őt elbocsátám! s újra gondolom,
 Valami, még születetlen keserv, a
 Sors méhiből, készül vendégemül;
 S egy semmitől belsőmben reszketek,
 S valami jobban nyomja szívemet,
 Mint férjem távozása is!
 BUSHY. Asszonyom,
 Minden keservnek hűsz árnyéka van,
 Mik olyanok, mint az, de még sem az,
 Mert a vakító könnytől fátyolos szem
 Az egy való bűt részletekre osztja.
 S mint olyan kép, mely szembe nézve csak
 Zavart mutat, oldalról nézve már
 Alakja van: felsőged bűja is,
 Oldalt tekintve férje búcsuját,
 Több bűt talál benn', mint a mennyi van,
 Ha szembe nézi, mikor árnya csak
 A benne nem levőnek. Hát, kegyes királyném,
 Ne sirj egyébért, mint hogy távozott
 Királyod: ennél több ok bűra nincs,

S ha látszik, csalfán látja bűd szeme,
 Mely képzelt dolgon sir, való helyett.
 KIRÁLYNÉ. Lehet, hogy úgy van. Ám mást mond
 S legyen akárhogy, én más lenni nem [szivem.
 Tudok, csupán bús, oly halálosan bús,
 Hogy — bár gondolva semmi gondolat
 Nem jő — e semmin szivem megszakad!
 BUSHY. Csak képzelődés, drága asszonyom.
 KIRÁLYNÉ. Nem! képzelődés bútól foganik;
 Nálam nem úgy! mert búmat, igazán,
 Egy semmi szülte; vagy valami tán
 E semmit, a mi engem úgy gyötör;
 Gyötör, holott mint várományt, csak a
 Jövöbe' bírom, s föl sem ismerem.
 Nevetlen bú, nevezni sem merem!

Green jő.

GREEN. Üdv, asszonyom! S üdv nektek, jó urak!
 Remélem, a király nem szálla még
 Hajóra?
 KIRÁLYNÉ. Mért reméled? Azt reméld,
 Hogy oda is ért már, mert sietve ment
 S a sietésben van reménye. Mért
 Reméled, hogy nem szállt hajóra még?
 GREEN. Hogy ő, reményünk, sergét visszahivná
 S kétségbe ejtné ellenei reményét,
 Kik vakmerőn földre léptenek.
 A számüzött Bolingbroke visszatért,
 S vont karddal áll már Ravenspurg előtt.
 KIRÁLYNÉ. Ne adja Isten!
 GREEN. Pedig, asszonyom,
 Való igaz. S mi még rosszabb, vele
 Lord Northumberland s fia Percy Harry,
 Ross, Beaumont, Willoughby lordok is,
 Barátaikkal, hozzá szöktek át.
 BUSHY. S mért nem kiáltád Northumberland lordot
 S a többi pártütőt mind árulóknak?
 GREEN. Azt tettük. Ám Worcester gróf azonnal
 Eltörte botját, tisztét letevé,

S minden cselédi- és kíséretével
Bolingbrokehoz szökött.

KIRÁLYNÉ. Jó Green, te lől

Bábája búmnak, és a szörny-szülött
Neve: Bolingbroke! Lelkem megszüle
Csodaszülöttét: s én, szegény anya,
Csak kínra kint, csak jajra jajt hozék.

BUSHY. Ne csüggedj, asszonyom.

KIRÁLYNÉ. Ki gátol abban?

Sőt csüggedek s utálok a csalárd
Reményt: hizelgő, rút tányérnyaló,
Távoztatója a szelíd halálnak,
Mely életünk lánczát föloldaná,
Mit a remény, kinunkra, kötve tart.

York hercege, már félig fegyverzetben, jő.

GREEN. Itt jön a Yorki herceg.

KIRÁLYNÉ. Vén nyakán

A harcz vasával. Szeme gondteli.

Bátyám, az égre, mondj vigaszt!

YORK. Ha azt

Tenném, hazudnám. Égben a vigasz,
S mi földön élünk, hol csak bú, nyomor,
S a gond lakik. Férjed a távolit
Ment védni, s addig más jó, otthonát
Elvenni tőle! Engem itt hagyott,
Hogy tartsam ezt meg, a ki vén vagyok,
S alig bírom magam' föntartani.
A tobzódásnak most jó mámora:
Mit érnek, lássa most, kegyenczei!

Szolga jő.

SZOLGA. Uram, fiad elment, későn érkezém.

YORK. Elment? No jó! Menjen, ki merre lát!

A nemesség elment; a nép hideg,
És attól félek, Bolingbrokehoz áll.

Te! — menj csak Plashyba, Gloster hugómhoz,
S kérd, küldjön egy ezer fontot nekem.

Ne, gyűrűm!

SZOLGA. Nagysád, bocsánat, el is feledém :

Jövet ma épen beszólottam ott.

De már a többbit félek mondani.

YORK. Mi az, kölyök?

SZOLGA. A hercegné azelőtt egy

Órával meghalt.

YORK. Oh irgalmas ég!

Mi bánatár borúl egyszerre ránk.

Most mit tegyek? — Oh bár csak a király

— Föltéve, hogy nem hűtlenség miatt —

Bátyámmal együtt ölt voln' engem is meg!

Mi? Hát Irlandba hírnök mégse' ment?

És hol szerezzünk most e hadra pénzt?

Jer húgom, ej — bocsáss meg. (A szolgához.)

Menj, fiu,

Szaladj haza, készíts néhány kocsit,

S mi fegyver ott van még, vitesd tova.

(Szolga el.)

Urak jerünk! tartsunk szemlét a sergen.

— Ha én tudom: mit és mikép tegyek,

S hogy' hozzam rendbe e zilált ügyet,

Hát veszszek el! — Mindkettő rokonom ;

Egyik királyom, a kit védnem eskü

Köt; rokonom a másik is, kivel

Jogtalanul bánt a király s jogát

Megvédni szívem sürget. Valamit

Kel' tenni! Jőj csak, húgom, majd felőled

Gondoskodom. Urak, gyűjtsétek össze

Hadaitok'! Elvárlak Berkleynél.

El kéne mennem még Plashyba is,

De arra nincs időm. Menjünk hamar ;

Elöl-hátul minden merő zavar! (Királyné, York el.)

BUSHY. Irland felé jó szél fú, vinni hírt.

De vissza nem. Nekünk elég hadat

— Az ellenéhez mérve — gyűjtenünk

Lehetlen.

GREEN. Aztán a királyhoz oly

Közel valánk, hogy a gyűlölet is

Közel van hozzánk ellenségítől.

BAGOT. S pedig a közrend mind az : mert szerelmök

Erszényöké, s ki ezt üritgeté,
Csak gyűlölettel tölti szívöket.

BUSHY. Ezért itélik ök el a királyt.

BAGOT. Ha rajtok áll itélni: minket is,
Kik a királyhoz legközelb valánk.

GREEN. Én is menekszem Bristol-vár felé;
Már ott van a wiltshirei gróf.

BUSHY. Megyek

Én is veled. A bős nép nem sokat
Tréfál velünk, de széttép, mint kutya,
Ha kézre kap. — Velünk jösz-e te is?

BAGOT. Nem; a királyhoz én Irlandba mé'k.
Isten velünk. Ha előérzetem

Nem csal: örökre válunk härman itt.

BUSHY. De hátha York legyőzi Henriket?

GREEN. Szegény öreg York! mit magára vállalt:

Az annyi mint fővényt számlálni, vagy
Tengert kiinni. Míg egyet lelünk,
Ki küzd: ezer szalad. Isten velünk,
Egyszerre, mindenkorra, és örökre!

BUSHY. Még tán találkozunk.

BAGOT. Félek, soha! (Mind el.)

III. SZÍN.

A glostershirei vadon.

Bolingbroke és Northumberland, hadakkal jönnek.

BOLINGBROKE. Mily messzi van még Berkley, jó uram?

NORTHUMBERLAND. Hidd el, nemes lord, én is idegen

Vagyok e tájon. E vad sziklaút,

E görbe ország nagy hosszúra nyújtja

S megnehezíti a mérföldeket.

De társaságod, mint czukor, a zord

Keserves útat is megédesíté;

Míg azt hiszem, Ross és Willoughby-nak

Unalmasabb lesz Ravenspurg s Cotswolt

Közt útjok, társaságod' nélkülözvén,

Mely, mondhatom, fölötte megcsalá

Az én utam unalmas hosszúságát.
 Övéket a remény enyhíti csak :
 Elérni azt, mit én benned bírok ;
 S pedig remélt élv csaknem oly gyönyör,
 Mint élvezett remény. A jó urak
 Csak rövidítsék ezzel útjokat,
 Mint az enyémet nagysád jelenléte
 Rövidíté.

BOLINGBROKE. Jelenlétem bizony
 Kevesbet ér, mint kedves szavaid.
 Ki jő?

Percy Henrik jő.

NORTHUMBERLAND. Fiam, az ifjú Percy Harry,
 Kit Worcester öcsém küld valahonnan.
 — Hogy' van, fiam, nagybátyád?

PERCY. Azt hívém,
 Tőled kapok felőle hírt, atyám.

NORTHUMBERLAND. Hát nincs a királynéval?

PERCY. Nincs, uram,
 Elhagyta az udvart, botját eltöré
 S szétküldte udvari személyzetét.

NORTHUMBERLAND. Mi vitte rá? Hogy elváltunk, nem
 Volt elhatározása. [ez

PERCY. Csak mivel
 Lordságod árulónak mondaték ki.
 De Ravenspurgba ment, szolgálatát
 Hereford herczegnek följánlani ;
 Engem pedig Berkleybe küldé, hogy
 Tudjam ki, York ott mily erővel áll,
 És Ravensburgba hozzam hírül azt.

NORTHUMBERLAND. Fiam, feledted Hereford herczeget?

PERCY. Nem én, atyám ; ki emlékünke' nem volt,
 Nem is feledjük: én tudtomra még
 A herczeget nem láttam.

NORTHUMBERLAND. Lásd tehát
 S ismerd meg itt. Ő herczegése ez.

PERCY. Kegyelmes úr, szolgálatom' ajánlom,
 Bár gyöngé még s tapasztalatlan az,

Mig éveim megérlelik s nagyobb
Mebízhatásra teszik érdemessé.

BOLINGBROKE. Köszönöm, kedves ifjú. S meghihetd,
Hogy semmi engem nem tesz boldogabbá,
Mint az, ha szívem hű barátimé;
S a mint hűségeddel növend szerencsém,
Jutalmadat megadja hű szívem.

A szív fogadja s ím kezem pecsétli. (Kezet nyújt.)

NORTHUMBERLAND. Mily messze fekszik Berkley?

[S hogy mozog

A jó öreg York s mennyi haddal, ott?

PERCY. Ott áll a vár, eme fatömb irányán,
Csak háromszáznyi őrizettel, úgy
Hallám, közötté Seymour, Berkley, York;
Kivülök más tekintély nincs is ott.

Ross és Willoughby jönnek.

NORTHUMBERLAND. Willoughby és Ross lordok jönnek
Véres sarkantyúval, sietség-hevülten. [itt

BOLINGBROKE. Isten hozott, urak. Az áruló

Után jövétek, úgy-e? Kincseim:

Még tétlen köszönet csak; majd ha több lesz,
Hív fáradástok díja megjövend.

ROSS. Hogy itt vagy: az kincs s jutalom nekünk.

WILLOUGHBY. Mely több, mint minden érte fáradá-
sunk!

BOLINGBROKE. Szegénynek a pénztára: hálaszó;

Ez, míg szerencsém teljes korra jut,
Jót áll helyettem. — De ki jő megint?

Berkley jő.

NORTHUMBERLAND. Ha nem csalódom: Berkley lord.

BERKLEY. Uram,

Lord Hereford, neked szól küldetésem.

BOLINGBROKE. Uram, ha mondom: Lancasternek. E

Nebet keresni jöttem Angliába.

S míg ajkadon meg nem találom azt,

Egyéb szavadra nem felelhetek.

BERKLEY. Ne érts balúl. lord. Czimeid közül
Nem czéлом egyet is kitörteni.
Hozzád, uram (s légy bármi-nevü lord),
Jövök, kegyelmes kormányzónk, a Yorki
Herczegtül. Ó kérd: hogy mi indit, a
Királyi távollét alatt, az ő
Békét zavarnod fegyveres erőddel?

York kísérettel jő.

BOLINGBROKE. Már nem szorúlok, választ vinni, rád.
Itt jő, kinek feleljek. — Óh kegyelmes
Bátyám! (Letérdel.)

YORK. Szived' hajtsd meg, ne térdedet,
Melynek csalárd és ál alázata.

BOLINGBROKE. Kegyelmes bátyám!

YORK. Csitt, csitt.

Ne kegyelmezz s ne bátyázz engemet!
Én árulónak bátyja nem vagyok,
S az a «kegyelmes» ily kegyetlen ajkon
Szentségtelen. Hogy' mertél számüzött
Lábaddal angol föld porához érni?
S még több hogy' is: — hogy' merted, bék' ölen,
Ily messzi hozni undok fegyvered'?
Békés falúink fölriasztani
Gyűlölt hadaddal? Azért jössz-e most,
Hogy nincsen itthon a fölKent király?
Bolond gyerek! nézd: itthon a király,
Hatalma hü szivemben itt maradt!
Volnék csak oly ifjú erőbe' még,
Mint a mikor Gaunt, hü atyád, s magam
Kihoztuk a fekete-herceget
— Amaz ifju Marsot — frankok tömegébül!
Oh! hü karom, csúz béna rabja most,
Mi könnyen megfenyítne tégedet
S bünödre vérrel írna büntetést!

BOLINGBROKE. Kegyelmes bátya! nevezd meg bünömet,
Hogy miben áll?

YORK. A legrosszabban áll:
Bősz pártütésben, undok árulásban;

Te számüzött vagy: s hazajönni mertél
 Időd lejárta előtt, s királyod- és
 Hazádra fegyvert mersz emelni!

BOLINGBROKE.

Mint

Hereford valék elüzve; vissza mint
 Lancaster, úgy jövök. S kegyelmes úr,
 Bátyám, könyörgök: nézd csak ügyemet
 Pártatlanul. Atyám vagy — legalább
 Én, ősz atyámat Gauntot, újra élve
 Vélem tebenned látni. Hát, atyám,
 Elnézed-é, hogy én, ártatlanul,
 Földönfutó legyek, megfosztva jog-
 S birtok-czimentől, mindenem silány
 Tányérnyalók kezén? Mire születtem?
 Ha királyrokonom angol király,
 Lancaster herczeg kell hogy én legyek!
 Neked is van fiad, a nemes Aumerle;
 Ha te előbb halsz, s ő számüzve bolyg:
 Bátyjába' Gauntban ő atyát talál,
 Ki szent jogáért bátran harczra száll!
 Nekem tilalmas minden czimerem,
 Holott az ősjog jogot ad reá;
 Atyámnak elkobozva birtoka,
 S mind a mivel birt, elfecsérlve. Szólj,
 Mit kelle tennem? Jogom' kereső
 Alattvaló vagyok; ügyvédtül is
 Eltiltva, kénytelen személyesen
 Keresni föl öröklött birtokom'.

NORTHUMBERLAND. Nagy bántalom esett a herczegen.

ROSS. Kegyelmes úr, te helyre hozhatod.

WILLOUGHBY. Kincsein nyomorúlt gazok hiztanak.

YORK. Lord uraim, hadd szóljak egyet én.

Éreztem én öcsém sérelmeit

És érdekébe' mindent megtevék. De

Karddal kezében jönni, önmaga

Birájaul, erővel vágva útat,

S jогtalanul keresve önjogát:

Nem járja; és kik így pártjára állnak,

A pártütőt segítve: pártütők mind!

NORTHUMBERLAND. A nemes herczeg arra esküvék,

Hogy csak sajátjaért jó ; s ebben őt

Segíteni, védni esküvénk mi is :

S ne lásson üdvöt, esküt a ki tör !

YORK. Jó, jó. Tudom, mi czélja harcztotoknak !

S megvallom, én meg sem gátolhatom, mert

Eróm kevés s itt mindenütt zavar.

De ha tehetném : égre esküszöm,

Mind elfognálak, s a fölkenet király

Kegyét könyörgni kényszeritenélek.

De mert eróm nincs : hát nyiltan kimondom,

Én semleges vagyok. — Isten velünk ;

Ha csak a várba nem jötök velem,

Hogy ott az éjre megpihenjete.

BOLINGBROKE. Derék ajánlat, bátya. S elfogadjuk.

De meg kell tenned még, kegyelmes úr,

Hogy Bristol-Castlebe jőj velünk, melyet

Bushy, Bagot, s czinkosaik védenek,

E közjó rút hernyói, miket én

Letépní, eltaposni esküvém.

YORK. Jó, elmegyek tán. Várjunk : mégse, nem !

Házám törvényit én meg nem szegem !

Ajkam barátnak, ellenek se' mond.

Hol nincs segítség, mit használ a gond? (Mind el.)

IV. SZÍN.

Tábor Walesben.

Salisbury s egy kapitány jönnek.

KAPITÁNY. Lord Salisbury, vártunk tíz nap itt,

Nagy bajjal összetartók sergeinket ;

De a királyról még sincs semmi hír.

Most szétmegyünk tehát. Isten veled.

SALISBURY. Várj egy napot csak, hű walesi, még,

Benned veté bizalmát a király.

KAPITÁNY. Holtnak hiszik Richardot s nem maradnak.

— Minden babérfa elhervadt körülbe,

Csillaghullás rémiti az eget,

A halovány hold véres arcot ölt

S szikár kuruzslók nagy vést jóslanak.
 A dús remeg, tombol a csócselék:
 Az, mert a mit bír, elveszítни fél;
 Ez, mert azéhoz könnyen jutni vél.
 Lásd, mind e jel királyromlást jelent.
 — Isten velünk. Hadunk mind szétszaladt,
 Azt vélve, hogy Richard király halott. (El.)

SALISBURY. Szegény Richard! a bánat szemivel
 Nézem csillagodat: hogy' esik el,
 A magas égből, hitvány föld porába.
 Napod felhőbe mén le: vést jelent,
 S szelet, vihart hoz, mire fölkelend.
 Futnak barátid, ellenidhez ált' —
 Ah! balra fordúlt szerencséd leszállt! (El.)

HARMADIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Bolingbroke tábora, Bristolnál.

Bolingbroke, York, Northumberland, Percy, Wil-
loughby és Ross jönnek. — Bushy és Green, őrizet alatt,
mint foglyok.

BOLINGBROKE. Hozzátok e kettőt élénk.
 Green és Bushy, nem kinzom lelketek'
 — Mely testetektől mindjárt válni fog —
 Rút bűneitek említésivel,
 Mert az kegyetlen volna. De kezemről
 Lemosni véretek', szükséges itt
 Kimondanom halálotok okát.
 Ti félrevezetétek a királyt;
 S kit vér s alak dicsővé tett, ti azt
 Dicsétől megfosztátok, nyomorún,

- Sőt némikép, rossz erkölcseltekkel, ő
 S királyi nője közt sajnós vizsályt
 Idéztetek föl, a királyi ágy
 Nyugtát zavarván, s egy szűz női arcz
 Vidám rózsáit hervasztván, nehéz
 Sérelme ált' facsart könyűivel.
 Engem magam', született herceget,
 Közel-levőt vér- s szeretetben a
 Királyhoz, ferde súsárlásitokkal
 Előtte gyűlöltté tevén, velem
 — Távol hazámnak drága földitől —
 Száműzetés sanyarú kenyerét,
 Söhajtva, könnyel sózva, étetétek,
 Mig magatok hizátok földemen:
 Kurtítva kertem', vágva erdeim',
 En-ablakimból czímerem ledobva,
 S nem hagyva rólam semmi ősi jelt:
 Csak a köztudatot s élő véremet,
 Mutatni, hogy mégis nemes vagyok.
 Im ennyi — és több — több mint kétszer ennyi —
 Itél halálra. — Most vigyétek el.
 Adjátok a törvény s bakók kezébe.
- BUSHY. Inkább örülök a bakónak én,
 Mint Bolingbrokenak Anglia. — Jerünk.
- GREEN. Vigasztal az, hogy lelkem égbe száll.
 Az árulóké pokol kinja lesz.
- BOLINGBROKE. Vidd, Northumberland, a halálra őket.
 (Northumberland és kíséret Bushyt és Greent elviszik.)
 Azt mondtad, bátya: nálad a királyné;
 Az égre kérlek, szépen bánj vele.
 Mondd néki szíves, hő üdvözletem';
 El ne felejtsd.
- YORK. Már küldtem hirnököt,
 Levéllel; abban megírom, mi jól
 Emlékezek nagyságod róla.
- BOLINGBROKE. Jó bátya, köszönöm. Menjünk, urak,
 Glendower ellen. Még ma fegyverünkhez!
 Ma munkanap van, holnap ünnepünk lesz! (Mind el.)

II. SZÍN.

A walesi part. Háttérben kastély látszik.

*Harsonák, hadi zene. Richard király, carlislei püspök.
Aumerle, katonaság jönnek.*

RICHARD KIRÁLY. Barkloughly-kastély mondatok azt
AUMERLE. Igen, uram. S hogy' tetszik itt a lég [ott?
Felségednek, a tengeré után?

RICHARD KIRÁLY. Felette jól; sirhatnám örömben,
Hogy birodalmam földén állhatok.
Oh drága föld, kezemmel üdvözöllek,
Míg árulók patkókkal tipranak.
Mint hű anya, rég látott gyermekét
Föllelve, köny- s mosolylyal játszadoz :
Úgy üdvözlek, mosolygva, sirva én,
S megsímogatlak e királyi kézzel.
Oh ne tápláld királyod ellenit,
Ne adj gyönyört, kéjt holló-vágyaiknak ;
Útjukba küldd a pókot, mérgivel,
S a ronda békát, hogy az áruló
Láb megriadjon, mely téged merész
Lépésivel vadul tiporni jó.
Hints útaikra szurdaló csalánt,
S ha kebleden virágot szedni nyúlnak :
Őrzesd kigyóval, mely két nyelvet öltson
Bántóira s halálos mérgivel
Királyod ellenségét ölje meg.
Ne nevéssétek bohó szavam', urak :
E föld föléréz még s köveiből
Hősök születnek, míg királyukat
Rút árulás el birná tiprani.

PÜSPÖK. Uram, ne félj; ki királylyá teve,
Meg is bír, bárki ellen, védeni.
Az ég segélyét meg kell ám ragadni,
Mellőzni nem, mert ég ha jót akar,
S mi megvetők azt: vakmerően el-
Taszítjuk a kegyelmet, mit ajánl.

AUMERLE. Azaz, felettébb hanyagok vagyunk ;

S Bolingbroke addig, míg mi bízva itt
 Mit sem teszünk, erőben gyarapúl.
 RICHARD KIRÁLY. Csüggedt szavú te! hát azt sem tudod,
 Hogy míg az ég elrejtí fényszemét
 S túl-földön azzal más világra néz,
 Itt tolvajok, rablók látatlanul
 Üzik veszélyes mesterségöket;
 De föld alatti útjából ha újra
 Tüzet vet a nap kelet ormira
 S a bünbarlangba szórja fény-nyilát:
 Akkor gyilok, rablás s a ronda bün
 — Az éj-palást letépvé vállaikról —
 Önnönmagától reszket, meztelen!
 Így jár a tolvaj áruló Bolingbroke,
 Ki itt az éjen át tombolva dőzsölt,
 Míg mink a föld túl-oldalán valánk:
 Most trónba lépni hogyha lát megint,
 Pirulva rejtí árulását el,
 A napvilágot nem tűrhetve, csak
 Reszket, magától félve, rút bünében.
 A nagy sivár tenger minden vize
 Sem mossa el fölkent király fejről
 A balzsamot, se földiek szava
 Az Úrtól tett királyt le nem teszi.
 S a hány vitézt Bolingbroke ellenünk
 Fegyverbe állit: arany-koronánk
 Védéül annyi égi angyal áll;
 S ember lehull, hol angyalok csatáznak,
 Az igazat szent Isten védi meg.

Salisbury jő.

Isten hozott, lord. Messze van hadad?
 SALISBURY. Sem messze, sem közel, felség, csupán
 E gyöngé karban. Nyelvem bút beszél
 S kétségbesésnél nincs egyéb szava.
 Egy napi késés, félek, éjt boríta
 Minden napodra, oh felséges úr.
 A tegnapot hozd vissza — és tizenkét
 Ezer vitézed azzal visszajő.

Ma, oh ma! késő, gyász-ma! mindened'
 Ez egy napért kell mind elvesztened,
 Mert hadaink holt-híredet vevén,
 Atmentek! — Árván, így maradtam én!

AUMERLE. Erőt, uram! Mért sápad arczod el?

RICHARD KIRÁLY. Imént még húszezernek vére égett
 Arczomban. Elfutottak. S e miatt
 Nincs-é okom halványnak lenni, míg
 Meg-annyi vér arczomba gyül megint?
 Ki megmaradni vágy, tölem szalad,
 Mert büszkeségem napja lehalad!

AUMERLE. Vigasztalódj'; gondold meg, hogy ki vagy?

RICHARD KIRÁLY. Majd elfelejtém! — Nem vagyok ki-
 Ébredj föl, lomha felség! Aluszol. [rály?

Nem húszezer már a király neve?

Föl, föl, nevem! Egy rossz alattvaló kelt

Csak ellened! Mit néztek így alá,

Király kedvelti? Nem vagyunk-e felség?

Föl s égre nézzünk. Bátyánk York, tudom,

Elég erős minket megóvni még.

Ki jó?

Scroop jő.

SCROOP. Legyen több jó napod, szerencséd,

Fölséges úr, mint én hirül hozok.

RICHARD KIRÁLY. Fülelem, szivem készen van egyaránt;

A legrosszabb, mit mondhatsz is, világi

Vesztés csupán. Szólj, veszve trónusom?

Gondot adott csak, s gondot veszteni

Kész nyereség. Oly nagyra vágy Bolingbroke,

Mint én vagyok? — Nagyobb nem is lehet,

Ha Istent szolgál; azt szolgálom én is,

És így egyenlő társ vagyok vele.

Föllázad népem? — nem gátolhatom,

Bár Isten ellen szintúgy szeg hitet,

Mint ellenem. — Kiáltás vést, gyászt! — Halál

A legnagyobb; de az is ránk talál.

SCROOP. Örülök, hogy felséged a sötét

Balsors hírére így fegyverzve van.

Mint vésznapon a felhőszakadás,

Mely földagaszt minden ezüst folyót,
 Hogy vízbe fojtja partját, mintha csak
 Szétfolyna könyben az egész világ:
 Úgy áradoz Bolingbroke bős duhe
 Túl partjain, s szegény országodat
 Vassal födi s vasnál keményb szivekkel.
 Őszek borítják kopasz homlokuk'
 Sisakkal ellene, lányhangu ifjak
 Erőtetik zord hangra torkukat
 S pánczélba búnak ellened, király!
 Alamizsnásid is, kétszerte gyilkos
 Ébenfa ijt görbítnek ellened;
 Sőt nők is hoznak rozsdás nyársakat,
 Mind ellened! Agg, ifju pártot üt,
 S több baj, mint elmondhatnám, mindenütt!

RICHARD KIRÁLY. Jól, jól elmondtad ezt a bús mesét.

Hol a wiltshirei gróf? hol van Bagot?
 Hol Green? Hová lett Bushy? Hogy' hagyák
 Veszélyes ellenünket gáttalan

Így birtokunkra törni? Hogyha győzünk:
 Fejök lesz érte váltság! — Fogadom,
 Békét kötöttek Bolingbroke-kal ők is!

SCROOP. Békét, valóban. Békén vannak ők.

RICHARD KIRÁLY. Oh nyomorúk! kigyók! hitetlenek!

Kutyák, farkesóválók mindenkinek!
 Háromszor három Júdás! Viperák!
 Itt melengettem — s most vérembe rág!
 Békét kötöttek? — Majd készíték én
 Harczot nekik, a pokol fenekén. . .

SCROOP. Oh látom, a legédesb szeretet,

Ha megfordul, vad gyűlöletre vál.
 Vedd vissza átkod'. Fejökkel köték
 S nem kézzel ők a békét. Szörnyü bék!
 Kínos halált szenvedtek ők; megölve
 S elásva vannak rideg öblü földre!

AUMERLE. Hát, Bushy, Green, s a wiltshirei gróf,

SCROOP. Igen. Bristolba' hullt le a fejök, [halott?

AUMERLE. S atyám, a herczeg, merre van hadával?

RICHARD KIRÁLY. Mindegy, akárhol. Vigaszt senki se

Szóljon. Beszéljünk sírról, gyász- s halálról.

A porba, sírva, véssük sírirat
 Betűit. Vagy tegyünk végrendelest ;
 — De mégse ! Hisz miről is rendelkeznének,
 Mint hogy a sírnak hagyjuk tetemünk' !
 Bolingbroke-é bizalmunk, életünk ;
 Az egy halál csak, a mi még mienk !
 S az a kevés szikár föld, a mi még ez
 Elomló csontvázt befödni elég lesz.
 Az Istenért ! ülünk a földre le,
 S mondjunk mesét királyok estiről :
 Ezt mint tévék le, mint esett el az,
 Ezt mint kísérték, a kiket megölt,
 Azt nője ölte, úgy fojták meg ezt !
 Megölve mind ! Mert a keretbe', mely
 Király halandó homlokát köríti,
 Udvar a vén halál tart, s e bohóc
 Gúnyt szórva ül ott s pompáját vigyorgja.
 Még lélezlni hagyja, egy kicsinyt
 Játszodni is királydit : féljenek
 Tekintetétől, míg magáru' ő is
 Kezd képzelődni, hogy tán így vagy úgy,
 Romolhatatlan érzű teste van ;
 S ha elhivé : akkor jó s egy silány
 Szálkával ezt az érczet átdöfi —
 S jó éjszakát, király ! — Mit süvegeltek ? —
 Mért húsna'k, vérne'k e gúnytisztelet ?
 El e szokásos czifra hódolattal !
 Csak félreismerétek engemet !
 Kenyérrel élek, mint ti, éhezem,
 Szükölködöm, busúlok. . . Így tehát
 Ki mondaná még, hogy király vagyok ?
 Püspök. Uram, a böles nem sír jelen bajon,
 De a jövő baj útját vágja el.
 A félelem lehangol ; félni hát
 Az ellenségnek ad erőt, uram,
 S így gyöngeséged önmagadnak árt.
 Félj csak s megölnek ; tán ha küzdesz is, meg ;
 De küzdve halni : legyőzött halál ;
 Halj félve : hitvány rablélek valál !

AUMERLE. Apámnak serge volt. Kérdj hírt felőle;
Ha ép tag az: egész test lesz belőle.

RICHARD KIRÁLY (a püspököknek felélve).

Méltán dorgálsz! — De jövök már, kevély!

Én sem kiméllek, hát te se kiméelj!

A félelemnek láza elmulék,

S fölfelem magam', a minő valék.

Szólj Scroop, hol leljük bátyám seregét?

Vidáman szólj, bár homlokod setét.

SCROOP. Minő az ég, derült vagy fölleges:

Abból szokás itélni a napot.

Bús homlokomról ítélj s ne keress

Szavamba' mást! Mást én nem mondhatok.

Beszédem a kőpad: egymás után

Hozom kőszekőzím': még hátra van

A rossza. Bátyád York, Herefordhoz állt

És mind föladta már az éjszakot;

S a déli rész is mind fegyverben áll — s ah

Mellette mind!

RICHARD KIRÁLY. Elég! Légy átkozott, te,

Ki eltérítél a kétségbesés

Szelid útaról, melyen indulék!

Mit szólotok most? Van-e még vigasz?

Az égre, azt halálig gyűlölöm,

Ki még valami vigaszt szól nekem.

Flint-várba el! — Elhalni bánatomba',

Király, királyi bútól földre nyomva.

Hadaim' elbocsátom! Menjenek

Oda, hol a remény vetésinek

Van földje még! — Enyém mind oda van.

— Egy szót se! Minden tanács hasztalan.

AUMERLE. Egy szót, uram —

RICHARD KIRÁLY.

Hallgass! Kétszerte sért,

Ki még hizelgő vigaszszal kísért.

Küldjétek szét hadaim'! Oszoljanak.

Richard az éjféli, Bolingbroke a nap! (Mind el.)

III. SZÍN.

Wales. Szabad tér Flint-vár előtt.

Zenével és zászlókkal jönnek: *Bolingbroke* haddal; *York*,
Northumberland s mások.

BOLINGBROKE. Szétszórva mind, úgy értjük, e szerint
A walesi had. Maga Salisbury, a
Király elébe ment, ki egynehány
Hivével ott szállt partra.

NORTHUMBERLAND. Hireink a
Legkedvezőbbek: Richard itt közel
Rejtette bús fejét el.

YORK. Azt hiszem,
Lord Northumberland, így kén' mondanod:
Richard király. Jaj, gyásznap, hogy a fölKent
Király fejét elrejt'ni kényszerül!

NORTHUMBERLAND. Nagyságod félreért. Csupán rövidség
Okáért hagytam czimzetét el.

YORK. Úgy?
Volt ám idő, ily rövidség miatt hogy
Ő is röviden bánt vón' véled és
Egy fejjel rövidített volna meg.

BOLINGBROKE. Ne vedd balúl, mit nem kell, bátya!

YORK. És te
Öcsém, ne vedd el, mit nem kell, nehogy
Balúl találj elvenni. Él az Isten.

BOLINGBROKE. Tudom s nem is szegülök ellene.
Ki jó emitt?

Percy Henrik jő.

Harry, Isten hozott!

Mit? hát a vár nem enged?

PERCY. Mert, uram,
Királyilag van védve ellened.

BOLINGBROKE. Királyilag? Nincs benne tán király?

PERCY. De van, uram! E sár- s kőborda közt
Vonúla meg Richard király. Vele
Van lord Aumerle, lord Salisbury,
Meg Scroop István s egy tisztos arczu pap,
De nem tudom ki.

NORTHUMBERLAND. Bizonyosan a
Carlislei püspök.

BOLINGBROKE (Northumberlandhoz). Nemes lord, eredj

E régi vár avúlt bordáihoz,
S roskadt fülébe zengess békeszót
Érez harsonákkal. És add hírül ezt:
Bolingbroke Henrik, itt két térden állva
Csókolja a Richard király kezét,
S hű hódolást s alattvalói szívet
Ajánl felségednek. Azért jövék, mondd,
Hogy kardom' itten lábához tegyem —
Föltéve, hogy száműzetésemet
Meggzűntetendi s birtokomba helyz.
Ha nem: hatalmam erejével élek,
S a nyári port vér-záporával oltom el,
Mit honfiak sebébül ontok.
Ám, hogy Richard szép birodalma zöld
Ölét oly vérárral füröszteni
Mily távol áll Bolingbroke lelkitől:
Azt hű alázatomból mutassa meg.
Menj, s mondd meg ezt. Mi ezalatt e gyöp
Zöld szőnyegén föl és lejárdalunk.
(Northumberland egy trombitással a vár felé indul.)
Járjunk, dobok harsány lármája nélkül,
Hogy fen a vár avult bástyái közt
Ajánlatunk megérthető legyen.
Nekem s Richardnak, azt hiszem, ma szintoly
Vészes találkozásunk, mint a tűz-
S víz-elemeknek, ha dörgéssel össze-
Csapván, az ég kárpitját megrepesztik.
Hadd legyen ő tűz, én az engedő víz:
Legyen övé a düh, míg én a földre
Öntöm vizeim! A földre, nem reá.
— Elő! s tekintsetek Richardra most.

*Künn harsona-jel adatik, melyre belülről is harsona válaszol.
A várfalon megjelennek: Richard király, a Carlislei
püspök, Aumerle, Scroop, Salisbury.*

BOLINGBROKE. Nézd, nézd! Richard jön ott, szemé-
Mint jó haraggal piruló nap, a [lyesen!

Megnyilt kelet tűz-kapuján elé,
Ha látja, hogy irigy felhő borúl
Dicsét eloltni s foltot vetni szép
Útjára, min nyugat felé halad.

YORK. Mégis királyi a tekintete!

Szeme sasénál lángolóbb; dicső
Sugárt lövell. Jaj, jaj, hogy ennyi fény
Homályosúl el így a menny ivén!

RICHARD KIRÁLY (fenn, Northumberlandhoz).

Bámulva állunk: vártuk nagy soká,
Hogy hódolatra térded meghajol,
Mert azt hívök: fölkent király vagyunk.
S ha az: pártos tagod hogyan feledte
Megadni a mély tisztelet jelét?
S ha nem: mutasd meg, mely Isten keze
Szüntette meg tisztünket? mert mi tudjuk,
Hogy halandó kéz nem nyúlhat királyi
Pálczánk után, hanemha tolvajúl,
Mint áruló s bitorló. S bár ti azt
Hivétek is, hogy mint ti tettetek;
Egész világ elfordúl tőlem, és
Magam maradtam, árván, véd ne'kül:
De megtudjátok, hogy a nagy Uristen,
Felhői közt, ragályok sergeit
Készíti védelmünkre. Majd azok
Még születetlen kisdediték fejét
Sújtják helyettetek, kik pártütő
Kézzel nyulátok koronám után.
Mondd Bolingbroke-nak (ha jól tartom, ott áll!)
Hogy minden lépte földemen árulás!
S vesztére! — A harcز vérrel csepegő
Végrendeletjét jött feltörni ő;
De mielőtt e koronám' fejére
Tenné föl: tizezer fej véresen
Borúl virágos Angliánk szelid
Keblére, s a lányárczu béke színét
Piros haragra változtatva, honfi-
Vért harmatoz kövér fűvére le.

NORTHUMBERLAND. Az ég királya mentsen, hogy mi még
Ily honfiatlan honfi-fegyverekkel

Bántsuk királyunk'. — Nemes rokonod,
 Bolingbroke Henrik, hű kézcsókolást
 Küld, és a tisztességes esküszik, mely
 Királyi nagyapátokat földi,
 S mindkettőtök királyi véreire,
 E két patakra, egy dicső kútfőből,
 S vitéz Gaunt jobb-kezére, s önmaga
 Becsületére, mely mindent befoglal:
 Hogy jövetének nincs más célja, mint
 Átvenni örökét és térdein
 Esengni czíme s joga birtokáért.
 Mint ha királyi szóddal biztosítsz,
 Rozsdának adja tüstint villogó
 Vasát, az ólba zárja vértezett
 Harczparipáit s szívét a királyi
 Felség szolgálatára szenteli;
 És herczegi hitére esküszik,
 Hogy ez való, s nemes hitemre én,
 Hogy benne megbizom.

RICHARD KIRÁLY. Northumberland,
 Jelentsd meg a királynak válaszát.
 Legyen nemes rokonunk üdvöz itt,
 S jogos kérése minden pontja szó
 Nélkül megadva. Vigy szelid szavakkal
 Nyájas köszöntést édes rokonunknak.

(Northumberland a faltól távozik.)

(Aumerlehez) Úgy-é rokon, fölötte megalázzuk
 Magunk': hogy ily félénk s szelid szavunk?
 Szólj, visszahívjuk-e Northumberlandot,
 Küldjünk a pártütőnek büszke szót,
 S haljunk meg aztán?

AUMERLE. Ne, felséges úr!
 Most szép szavakkal harczolunk, a míg
 Lesznek barátink s azoknak kardjaik.

RICHARD KIRÁLY. Oh Isten, Isten, hogy e nyelv, mely a
 Száműzetést egykor kimondta rá,
 Ama kevélyre: visszavonja most
 Szelid szavakkal! Oh volnék csak oly nagy,
 Mint bánatom, vagy kisebb, mint neyem,
 Vagy bár feledni tudnám, mi valék,

- Vagy azt ne érzéném, most mi vagyok!
Dagadsz, kevély szív? Verj, van rá jogod:
Hisz ellenség ver téged s engem is!
AUMERLE. Northumberland jó vissza Bolingbroketól.

Northumberland ismét a vár alá jő.

RICHARD KIRÁLY. Nos mit tegyen most a király? Megadja Magát? — Megadja, kész rá. — Letegyétek? Ő azt se' bánja. — Elveszítse még Király-nevét is? — Oh, Isten hírével! Odaadom gyöngyeim' egy olvasóért, Díszpalotám' egy remete-lakért, Barátságáért minden szép ruhám', Egy fa-pohárért minden érc edényim', Királyi pálczám' zarándok-botért, Pár szent-képért alattvalóimat, S tág biródalmam' egy szűk kis sirért, Kicsiny-kis sirért, félre'ső helyen. Vagy országút mentén temessetek, Hol jár a sok nép, hogy az átmenő a Király fejét tapossa szüntelen. Hisz szívemet tapossák most, mig élek; Miért ne főmet, majd ha meghalok . . . Aumerle, te sirsz, te lágyszívű rokon! Támaszsz velem silány könyvből esőt, Vihart sóhajból, hogy verjék le a Vetést s legyen szükség e pártütő Országban! Oh! — vagy üzzünk bánatunkkal Játékot? könyeinkkel tréfaversenyt? Például így: folyassuk szüntelen Egy pontra, mig a két könyvár egy-egy Sírt váj a földben; s írják rá majd: «Itt van Egy pár rokon, köny ásta sírjaikban.» Már mint mi . . . Nem lesz jó? — Haszontalan Beszéd! Azért néztek rám gúnyosan? Szólj, Northumberland, nagyhatalmu herczeg, Szólj, mit parancsol Bolingbroke király? Megengedi-e, hogy éljen Richard, Hogy holtig éljen? — Szólj, derék öreg! Bólintasz — s Bolingbroke ráhagyja: meg.

NORTHUMBERLAND. Az alsó udvarban vár rád, uram,
Egy szóra — hogyha szíves léssz lejönni.

RICHARD KIRÁLY. Le, le! Megyek. Mint fénylő Phaëton,
Mikor nem bírt a szilaj paripákkal.

(Northumberland visszavonul Bolingbrokehoz.)

Alsó udvarba! Alsó udvar, ah!

Hol megalázzák a királyokat,

Hogy pártütőkre mosolyogjanak!

Udvarba le! — Le, udvar! le, király!

A bagoly hí, a pacsirta leszáll. (A várfalról mind el.)

BOLINGBROKE. Mit mond a felség?

NORTHUMBERLAND. Bánatába félre-

Beszél, mikép az örült. Mégis, im

Lejött. (Richard király, kíséretével, alant jó.)

BOLINGBROKE. Vonúljatok csak félre mind

És hódolattal álljatok a felség

Körül. — Kegyes királyom! (Letérdel.)

RICHARD KIRÁLY. Jó rokon!

Fejdelmi térded' megalázod; az

Alacsony föld kevély lesz csókja által.

Inkább hűséged' érze né szívem,

Mint szemem lássa hódolásodat.

Föl, föl rokon! Hisz szíved legalább

Ily földre tör — bármint hajol a láb.

BOLINGBROKE. Felség, csupán sajátomért jövök.

RICHARD KIRÁLY. Sajátod a tied — s én — s mindenem!

BOLINGBROKE. Enyém vagy, annyiban, felséges úr,

A mennyiben hűségem megnyerend!

RICHARD KIRÁLY. Úgy megnyerél. Mert méltó nyerni az,

Ki legerősb utat választ reá.

Kezet, öcsém! Töröld meg szemeid';

A köny szeretet jele, de mitsem segít.

Öcsém, atyádnak én ifjú vagyok,

De te elég vén örökösömül.

A mit kívánsz, megadom szívesen,

Mert, mit erő kér, meg kell adni azt!

Londonba menjünk? — Hogy' parancsolád?

BOLINGBROKE. Jó lesz, uram!

RICHARD KIRÁLY. Nem ellenzem; — no ládd!

(Harsonák. Mind el.)

IV. SZÍN.

Langley, York herczeg kertje.

Királyné s két hölgy jönnek.

KIRÁLYNÉ. Mi játékot gondoljunk mára ki,
Hogy tovaüzzük súlyos gondjainkat?

1. HÖLGY. Golyót hajítsunk.

KIRÁLYNÉ. Jaj, úgy képzelem,
Hogy csupa rög lesz az egész világ,
A melybe minden vágyam ütközik.

1. HÖLGY. Tánczot tehát, felséges asszonyom.

KIRÁLYNÉ. Lábam nem tarthat mértéket gyönyörben,
Míg szívem búban mértéket nem ismer.
Tánczot ne hát, lányok, valami mást.

1. HÖLGY. Mondjunk mesét.

KIRÁLYNÉ. Szomorgót vagy vigat?

1. HÖLGY. Ezt is, meg azt is.

KIRÁLYNÉ. Ezt se, azt se; mert

Ha víg: a vígság távolléte csak
Eszembe hozná jelen bánatom';
S ha bús, mivel van úgy is búm elég,
Mért sokasítsam a mesével is?
A mi jelen van: ismételni mért?
És a mi nincs: mért emlegetni azt?

1. HÖLGY. Hát dallok, asszonyom.

KIRÁLYNÉ. Jó, hogy okod
Van rá! De jobb szeretném én, ha sirnál.

1. HÖLGY. Sirnék is én, ha vigaszodra volna!

KIRÁLYNÉ. Én meg dalolnék; ha könyű vigaszt
Adhatna, s azt tőled nem kölcsönöznék!
De várjatok; kertészek jönnek itt;
Vonuljunk ama fák árnyába el.

Kertész két legény-nyel jő.

Fogadok, búmra egy tű ellenébe,
Hogy ország dolgáról lesz a beszéde.

Ha változás jó, eleget se' győznek
Beszélni róla. — Gyászt csak gyász előz meg!

(A királyné hölgyeivel elvonúl.)

KERTÉSZ. Menj s kösd fel a rendetlen ágakat,

Mik, engedetlen rossz fiak gyanánt,

Pazar teherrel nyomják atyjokat;

Támaszd föl a vesszőt, mely meghajol.

Te meg metéld el, mint bakó, a tul-

Buján tenyésző hajtások fejét,

Mik nagyralátnak a köztársaságban.

Azt akarom, mind egyenlő legyen!

Majd addig én az ártalmas gyomot,

Burjánt, kitépem, mely haszontalan

Elszija földünk nevét, a virág-

Tövek elől.

1. LEGÉNY. Miért erőködünk, e

Kis kerítésben rendet tartani

S példát mutatni nagy ország előtt?

Míg tenger övezte kertünk, szép hazánk

Gyommal tele, virági sínylenek,

Korlátja rozzant, fái tisztítatlan,

Gyepűje ronda, s minden gyógy-füvén

Hernyók nyüzsögnek!

KERTÉSZ. Fogd be szádat. Az,

Ki ily gonosz tavaszt megszenvedett:

A lombhullást megérte maga is.

S mi őt, emésztve, támogatni látszék:

Kitépve mérges ihszalagja mind,

Töbül; nemes Bolingbroke tépte ki.

Védet ne leljen többé lombja közt:

Tudnillik Bushy, Green s Wiltshire gróf.

1. LEGÉNY. Hogyan? megölve?

KERTÉSZ. Meg! s Bolingbroke, a

Pazar királyra is kezet tón. Oh jaj!

Ha idejében, országában oly

Rendet csinált voln', mint e kertbe' mi!

Mi, hogyha kell, felmetszük a fa héját,

Hogy nedve folyjon, s túlpazar erő

Ne rontsa elbizottan önmagát.

Ha így tesz a nagyokkal ő, a kik

Fejére nőttek: éltek volna, hogy
 Gyümölcsöt adva, ő izlelheté.
 Fölösleges hajtást mi lemetélünk,
 Termő galyért. Tett volna ő is úgy:
 Ma is viselné még a koronát!
 Így, buja kék közt eljátszá honát.

1. LEGÉNY. Hát azt hiszed: letészik a királyt?

KERTÉSZ. Lenyomva van már, s biz én fölteszem, hogy
 Le is teszik. Az éjjel jó urunk egy
 Barátja híreket kapott gonosz
 Dolgok felől.

KIRÁLYNÉ (előlép). Megfúlok! Szólanom kell!

Te! a ki itt mint Ádám őrzöd e
 Kertet, mikép mer durva nyelved ily
 Rossz híreket beszélni? Ki sugá,
 Mely Éva, mely kigyó neked, hogy itt
 Az ember estét másodszor jelentsd?
 Te mondod, hogy Richardot leteszik?
 Te por, te féreg, alig jobb a földnél,
 A melybe' turkálsz: te mered
 Jósolni buktát? — Szólj: hogy', hol, mikor,
 Vevéd e tenger rossz hírt? Szólj, kölyök!

KERTÉSZ. Bocsánat, urnő, kedvem nem telik
 E rossz hírekben. Ámde mind igaz.
 Richard király a hatalmas Bolingbroke
 Kezébe' van. S most szerencséjüket
 Mérlegbe tették: férjed mérlegén
 Csak ő van s egy-két léha, a kivel
 Az még könnyebb lesz; a más serpenyőt
 A nagy Bolingbroke s egész Anglia
 És minden pairje tölti bé: vele
 Richard királyét könnyen nyomja le!
 Londonba menj bár, s meglásd, nem hazud
 Szóm; azt beszéltem, mit mindenki tud!

KIRÁLYNÉ. Oh könnyü lábú balsors! híreid
 Nem szólanak nekem? hogy legutolsó
 Legyek, ki róla hallok? Tán azért
 Jösz legutóbb felém, hogy legtovább
 Tartsam szivembe' gyászodat? — Jerünk
 Londonba el, lányok! London királya

Mély gyászban ül; üljünk mi is hozzája!
 Ezért születtem, ah! hogy részem légyen
 A nagy Bolingbroke diadalmenetében!
 Kertész! kívánnám, gyászos híredér'
 Veszszén ki fű, fa, melyhez kezéd ér!

(Királyné hölgyeivel el.)

KERTÉSZ. Szegény királyné! élj csak boldogan!
 Nem bánom, átkod ha meg is fogan.
 — Itt hull a könyje . . . Itt még harmata:
 Majd gyászvirágot ültetek oda.
 Hadd gyászoljon, s mindig jelölje itt
 Egy gyászoló királyné könnyeit! (Mind el.)

NEGYESEDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

London. Westminster-Hall.

*Trón. Jobbján az egyházi, balján a világi főrendek. Az alsó-
 háziak lenn. Jönnek: Bolingbroke, Aumerle, Surrey,
 Northumberland, Percy, Fitzwater, egy más lord;
 a carlislei püspök, a westminsteri apátúr. Kiséret.
 Háttul őrtszt, Bagot foglyúl.*

BOLINGBROKE. Hozzátok Bagotot elém.

Szólj hát, Bagot, világosan,
 Mit tudsz nemes bátyánk Gloster halála
 Felől: ki birta a királyt reá?
 S kora halálát ki hajtotta végre?

BAGOT. Állítsatok hát szembe lord Aumerle-lel.

BOLINGBROKE. Jőj csak, rokon, s nézz a szemébe jól.

BAGOT. Mylord Aumerle, nyelved büszkébb, tudom,
 Mint visszavonná, mit egyszer kimonda.
 A gyásznapon min elvégezve lőn
 Gloster halála, így szóltál, s magam

Hallám: «Nem elég hosszú-é karom,
 Hogy Angliának csöndes udvarából
 Calais-ig érjen, nagybátyám fejéig?»
 Szintakkor mondád, sok egyéb között,
 Hogy inkább mondanál le százezer
 Aranyról, mintsem Angliába még
 Bolingbroke visszatérjen valaha!
 Hozzátevéen: mily áldás volna e
 Hazára, ha meghalna rokonod.

AUMERLE. Herczegek s lord urak! — Mit szóljak én
 E nyomorultnak? Úgy megalázzam-e
 Csillagomat: hogy mint hozzám egyenlőt
 Fenyítsem őt meg? Azt kell; vagy czudar
 Rágalma mocska hiremen marad.
 Itt zálogom, ez a halál-pecsét,
 Mely a pokolnak téged eljegyez.
 Hazudsz! kiáltom; s hogy minden szavad
 Czudar hazugság: véreddel fogom
 Bebizonyítani; bár alávaló
 Hitvány az is, aczéлом fényéhez!

BOLINGBROKE. Megállj, Bagot! Ne vedd föl keztyűjét.

AUMERLE. Egyen kívül, szeretném, volna bár leg-
 Elsőbb e körben, ki így ingerel.

FITZWATER. Ha hősi szíved hasonlót keres:

Itt zálogom, Aumerle, a tiédért.
 A napvilágra, mely arczodra süt:
 Saját magadtul hallám, kérkedél,
 Hogy a nemes Glostert te ölted el.
 S húszszor tagadd bár: mind húszszor hazudsz,
 S kardom hegyével csaláságotat
 Szivedbe, műhelyébe, visszavágom.

AUMERLE. Azt nem mered bevárni, rossz kölyök.

FITZWATER. Lelkemre, vágynám: rögtön volna bár!

AUMERLE. Ezért, Fitzwater, a pokolra jutsz!

PERCY. Aumerle, hazudsz! Az ő becsülete

Oly tiszta ebben, mint te csalfa vagy.
 S hogy az vagy: íme keztyűm! Kész vagyok
 Megállni ebben véglehelltemig.
 Vedd föl, ha mered.

AUMERLE.

S ha nem venném: kezem

- Száradjon itt el s bosszuló vasát
 Ne birja ellen sisakára csapni.
- EGY LORD. Itt keztyüm is. Vedd, hitszegő Aumerle;
 És annyiszor kiáltom, hogy hazudsz,
 A hányszor áruló füledbe fér
 Reggeltől estig! Fogd és tedd el ezt
 — A bajvívás napjáig — ha mered!
- AUMERLE. Ki hí ki még? Mert állom, égre, mind!
 E mellben itt ezer lélek lakik,
 Mely húszezernek, mint ti, megfelel.
- SURREY. Lord Fitzwater, emlékszem arra is,
 Mely nap' beszéltetek, te és Aumerle.
- FITZWATER. Igaz! Jelen valál, s megmondhatod,
 Hogy vádam rá egy szóig mind igaz.
- SURREY. Az égre, oly hazug, a mily igaz
 Az ég maga.
- FITZWATER. Hazug, te!
- SURREY. Rossz kölyök!
 Hazug szavadat, kardom majd ha zúg,
 Annak vasával vágom úgy fejedhez:
 Hogy hazug szód, s e «hazug»-név, veled
 Pokolra szálljon, ott ha zugra lelsz!
 Ennek jeléül vedd e zálogom',
 S tartsd meg, ha mered, a diadal-napig.
- FITZWATER. Ugyan sarkantyúzod bolond lovad'.
 Ha merek enni, inni, élni: úgy
 Veled vadonban merek szembe szállni,
 S rád köpni, Surrey, mondva hogy: hazudsz,
 S hazudsz, s hazudsz. Im itt lovag-jelem,
 Mely büntetésem tárgyaul jelöl.
 S úgy boldoguljak én az új világban,
 A mily igaz, hogy Aumerle áruló!
 — S aztán a számüzött Norfolktul is
 Hallám, hogy két czinkost küldtél, Aumerle,
 Calaisba megölni a hercezet.
- AUMERLE. Adjön valaki egy keztyüt nekem! hogy
 Norfolk hazud: im ezt dobom le rá,
 Ha visszatérhet, hogy helyt álljon érte.
- BOLINGBROKE. Mind e vizsály legyen függőbe', míg
 Norfolk is itt lesz. Visszahívjuk őt,

S bár ellenünk: minden jogába és
 Czimébe visszahelyezzük. Ha honn lesz:
 Párbajra állítjuk Aumerle-lel őt is.
 PÜSPÖK. E jó napot nem érjük meg soha!
 A számüzött Norfolk soká vivot
 Szentföldön, a Jézus Krisztus nevéért
 Lobogtatá keresztes zászlaját,
 Pogány török s vad szaraczenok ellen.
 Míg harcza únva, fáradtan vonult
 Itáliába s ott Velence földén
 Adá meg közanyánknak tetemét,
 Lelkét pedig Krisztusnak, a kinek
 Zászlója mellett híven harczoła.
 BOLINGBROKE. Mit, püspök úr, Norfolk meghalt?
 PÜSPÖK. Oly igaz, mint hogy élek.
 BOLINGBROKE. Csöndesen
 Nyugodjék, lelkét angyalok vigyék
 Az Ábrahám ölébe. — Bajvivó
 Urak! viszálytok függőben marad,
 Míg bajvivástoknak napot tűzünk.

York kísérettel jő.

YORK. Dicső Lancaster, a szárnysegett Richardtól
 Jövök, ki téged kész örökösül
 Fogadni és királyi kezeidbe
 Átadni a királyi pálczát.
 Foglald el a trónt mint utóda; s éljen
 Soká Henrik, e néven negyedik!
 BOLINGBROKE. Isten nevében átveszem a trónt.
 PÜSPÖK. Ej, mentsen Isten! Bátor legrosszabbúl
 Beszélek ily királyi gyülekezetben,
 De nékem illik legjobban igazat
 Szólnom. S adná az ég, hogy e nemes
 Gyűlésbe' voln' elég nemes, ki a
 Nemes Richard felett bíró lehessen.
 Mert nemes voltuk meggyőzné hamar;
 Mily nemtelen ítélet készül itt.
 Itélhet jobbágy királya fölött?
 És ki van itt, ki nem Richard jobbágya?

Tolvajt se ítélnék hallgatatlan el,
 Világos bűne bár. S az isteni
 Kép viselőjét, szent hatalma fölcent,
 Megkoronázott helytartó vitézét,
 Alattvalók ekép ítélik el,
 Míg maga távol? — Oh őrizz meg, ég,
 Hogy keresztyén hazában ily iszony,
 Ily undok, vakmerő bűn létre jöjjön!
 Alattvalókhöz szólok, magam is
 Alattvaló, kit Isten bátorít
 Királya mellett így föllépni. E
 Hereford, a kit királynak mondotok,
 Rút pártütő, Hereford királya ellen.
 S ha koronát tesztek fejére, én
 Megjósolom im, hogy angol vér füröszt
 Itt minden talpalatnyi földet és jövő
 Sok nemzedék fog nyögni e napért.
 Pogány töröknél vesz lakást a béke
 S e békehonban szörnyű háborúk
 Veszítik össze a rokont rokonnal,
 Iszony, zavar, haláljaj költözik
 E zöld szigetbe, s attól fogva ez
 Kaponyák hegye, gyász Golgotha lesz!
 Ha e királyi vért felköltitek
 Önmaga ellen, a legiszonyúbb
 Szakadás lesz e nyomorúlt világon.
 Álljatok ellent, gátoljátok ezt meg!
 Vagy harmadízig átkozottak lesztek!
 NORTHUMBERLAND. Derék beszéd volt! S fáradságodért,
 Mint felségsértőt foglak ime el.
 Westminsteri apátur, önre bizom,
 Ítéletéig, gondos őrzetét.
 — No's lord urak, méltoztatjátok-e
 Megadni a rendek kívánatát?
 BOLINGBROKE. Hívjátok úgy hát Richardot elé,
 Hogy itt hatalmát nyilván adja át:
 Minden gyanútól így mentek leszünk.
 YORK. Én elhozom. (El.)
 BOLINGBROKE (Aumerle- és vitatársaihoz).
 Urak, kik vád alatt

Vagy vádolók vagytok, míg ügyetek
Eldől, kezest állítsatok reá.

(A püspökhöz.) Püspök, neked kevéssel tartozunk;
Hűségedtől nem is vártunk sokat.

*York visszajő, Richard király-lyal. Tisztek a korona-
jelvényeket hozzák utánok.*

RICHARD KIRÁLY. Mért hívnak engem, hajh, király elé,
Míg nem tevém le, melyhez szokva voltam,
A királyi elmét? Még nem tanulék
Hizelgni, hajladozni, szolgamód'.
Oh hagyjatok a bűnnek még időt,
Hogy betanítsan! Még emlékszem ez
Arcokra: — nem valának-é enyéim?
Nem éljeneztek-é gyakran nekem?
Krisztust is csokolá Judás; de ő
Tizenkettőben, ez egyen kívül,
Hitet talált; én, tizenkét ezerből
Egyben sem! — Éljen a király! — s az áment
Nem mondja senki rá? Én áldozár is,
Segéd is én legyek? Amen tehát!
Jó! — éljen a király, nem én vagyok bár!
De mégis, amen! ég ha engem ért.
— Mi végre hívatátok? szóljatok.

YORK. A végre, hogy szándékod' végrehajtsd,
Mit, koronád megúnva, tenmagad
Czélzál, hogy im Bolingbroke Henrynek
A koronát s hatalmad' általadd.

RICHARD KIRÁLY. Ide a koronát. Jövel, rokon,
Fogd meg e koronát. Így: egyfelől
Az én kezem, másról a te kezéd;
Mély kút-üreg most ez arany-keret,
A melyben egymást váltja két vödör:
Fen az üres, a légben könnyedén leng;
Láthatlan a más, telt, víz fenekén lent.
Ez alsó vödör, könnyel telve, én,
Nyelvén könnyüim' s téged fölvivén.

BOLINGBROKE. Úgy véltem, önként mondsz le, szívesen.

RICHARD KIRÁLY. Úgy, koronámról; búmról sohasem.

Országot, koronát neked hagyok,
Búm országát nem: itt király vagyok.

BOLINGBROKE. Hisz koronáddal gondod' veszem át.

RICHARD KIRÁLY. A te gondod nekem nyugtot nem ad.

Az én gondom, hogy gondom' elvived;

Hogy új gondot szerezz: ez a tiéd.

Gondom, bár rád vetem, rám visszahat;

A koronával jár s meg is marad.

BOLINGBROKE. A koronáról hát lemondasz-é? [előbb.

RICHARD KIRÁLY. Le, — nem. Mert semmivé kell lennem

De nem-nem! Rád adom királyságom felét.

Halld, mint teszem hát semmivé magam'.

Koronám súlyát fejemről leteszem,

S kezembül e gyámoltalan botot,

Szivembül a királyi büszkeséget,

A balzsamot enkönyvemmel mosom le,

A koronát enkezemmel dobom le,

Szent jogom' ennyelvem tagadja im meg,

S esküjök' visszaadom híveimnek;

Felség-, dicsőség-, rang- s fényről lemondok;

Nincs javadalmam, semmi birtokom;

Megsemmisítem rendelésimet.

Ki hütlen hozzám: megbocsássa ég!

De hű legyen, ki néked esküvék!

Engem ne bántson az, hogy semmim nincsen;

Neked legyen örömed mind e kincsen.

Sokáig élj Richárd trónján; szegény

Richard nyugodjék sirja fenekén.

Az Isten tartsa meg Henrik királyt! A

Királytalanított Richard kiáltja.

— Mi van még hátra?

NORTHUMBERLAND. Semmi, csakhogy e

Vádpontokat s bűnlajstromot fölolvasd,

Miket kegyenczid vagy magad tevél

Hazánk s a közjó ellen: hogy midőn

Mindezt elismered, láthassa a

Világ, mi méltán veszted trónodat.

RICHARD KIRÁLY. Ezt is tegyem? szálankint fejtsem itt

Sok balgaságim? Édes Northumberland, [föl

Ha sorba szedve volnának hibáid,

Nem szégyenelnéd ily nagy társaságban
 Olvasni fel? S ha olvasnád: tudom,
 Egy undok pont fordúlna ott elő,
 Mely egy király letézetésiről,
 Tört esküről beszélne, s feketén
 Voln' följegyezve az ég könyviben.
 Nem! Mind ti, itt kik álltok, nézve rám,
 Míg engem kinom ösztökél, s kezét
 Pilátusképen mossa némelyiktek
 S szánalmat színlel... ti, Pilátusok,
 Ti adtok kinkeresztre engemet
 És bűnötöket víz nem mossa le!

NORTHUMBERLAND. Végezd, uram, s olvasd ez iratot.

RICHARD KIRÁLY. Szemem könyez, nem látom a betűt.

S mégsem vakít a könny el annyira, hogy
 Egy sereg árulót ne lássak itt.
 Sőt enmagamra fordítván szemem',
 Csak árulót látok magamban is:
 Mert egyezésem' adtam rá magam,
 Hogy egy királynak bíborát letépjék,
 Rabbá tegyék felségít, rüt paraszttá
 Az államot, gyalázattá dicsét!

NORTHUMBERLAND. Uram —

RICHARD KIRÁLY. Nem urad; büszke, gögös ember,

Nem, senki ura! Nincs czimem, nevem.

A név, mit a keresztvizen kapék,

Az is bitor volt. Ah! e szörnyü nap:

Hogy annyi évet értem — s íme most

Azt sem tudom, mikép hívjam magam'.

Oh, bár lehetnék csúfos hó-király,

S ott állanék Bolingbroke napja előtt,

S csepegve szerte-olvadnék tüzén.

Te nagy, te jó király! s mégsem nagyon jó!

Oh, hogyha pénzértékü még szavam

Szép Angliában: hozass egy tükört,

Hadd lássam abban, arczom mit mutat,

Miót' a felség letörülve róla.

BOLINGBROKE. Menjen valaki s hozzon egy tükört.

(Egy kísértő el.)

[a tükört.

NORTHUMBERLAND. Olvasd, uram, ezt, mig elhozzák

RICHARD KIRÁLY. Pokolba sem juték s már is gyötörsz,
Gonosz!

BOLINGBROKE. Ne sürgesd, Northumberland, tovább.

NORTHUMBERLAND. A rendek addig meg nem nyug-
[szanak.

RICHARD KIRÁLY. Nyugodjanak meg! Majd fölolvassom,
A könyvbe nézek, melyben bűneim [ha
Mind följegyezték — s az magam vagyok.

Kísérő tükörrel visszap.

Add e tükört, majd abból olvasok.

— S redőim még nem mélyebbek? A bú

Jókat csapott arczomra, s mégse' vága

Mélyebb sebet? Oh hízelgő tükör!

Mint udvaronczim a szerencse napján,

Megcsalsz te is! — Ez hát az arcz, a mely

Házában eddig tarta tizezer

Embert, naponkint? Ez volt hát az arcz,

Mely, mint a nap, szemet kápráztatott?

Ez hát az arcz, mely annyi balgaság

Álarcza volt, míg könnyü harc után

Bolingbroke azt letépte? — Oh, törékeny

Fény csillog még ez arczon; s mint e fény,

Olyan törékeny maga, nézd, ez arcz.

(Földhöz vágja a tükört.)

Lám itt van, száz szilagba zúzva szét.

Oh, jól jegyezd meg, hallgatag király,

Hogy mit jelent e játék: arczomat

Milyen hamar rongálta szét a bú.

BOLINGBROKE. Csak búdnak árnya törte szét, s csupán
Arczodnak árnyát.

RICHARD KIRÁLY. Mondd még egyszer ezt.

Csak árnya búmnak! Lássuk. Oh igaz!

Búm rejtve mélyen, szívemben lakik,

S külső siralmim, mind e köny, sohaj,

A láthatatlan bú árnyéki csak,

Mely benn a lélekben hallgatva dúl.

Ez a való! S én köszönöm, király,

Nagylelkűséged', melylyel nem csupán

Okot adsz a búra, de meg is tanítsz
 Mikép siratnom azt. Még egy kegyet
 Kérek, s megyek, s nem háborítlak aztán.

BOLINGBROKE. Szólj, szép rokon!

RICHARD KIRÁLY. Úgy, szép rokon! Bizony

Nagyobb vagyok most, mint király koromban:
 Akkor jobbágyok voltak udvaronczim;
 Most egy király hizelgöm, bár magam
 Jobbágy vagyok. Ha így: kérnem se' kell.

BOLINGBROKE. Csak szólj.

RICHARD KIRÁLY. De megnyerem?

BOLINGBROKE. Meg.

RICHARD KIRÁLY. Hagyj tehát
 Mennem.

BOLINGBROKE. Hová?

RICHARD KIRÁLY. Akárhová, csak látásodtul el.

BOLINGBROKE. Menjen néhány s vigyétek a Towerba.

RICHARD KIRÁLY. Ki máskor első volt: azt most viszik.
 De jó! Paraszt az úr, hol a király esik!

(Richard király őrséggel el.)

BOLINGBROKE. Jövő szerdára teszszük ünnepélyes
 Koronáztatásunk'. Úgy készüljétek.

(Mind el, a püspökön, apátúron s Aumerleen kívül.)

APÁTÚR. Gyász látománynak voltunk tanui!

PÜSPÖK. A gyász jövőben van még. Unokáink
 Fogják viselni tövisét sokáig.

AUMERLE. S szentségtek szóljon: nincs-e rá lehetőség,
 Hogy országunk' e szégyenből kimentsék?

APÁTÚR. Uram, mielőtt szólhatnék szabadon:

Nem csak a legmélyebb titokra kell
 Esküt letenned, ámde arra is,
 Hogy bármi lesz a tervem, végrehajtod.
 Haragnak árnyát látom arczodon,
 Búval szived, szemed könnyel tele;
 De jőjjetek hozzám estére: tervem
 Kész már, segíteni e nehéz keserven. (Mind el.)

II. SZÍN.

London. A Tower felé vivő utca.

Királyné kísérettel jő.

KIRÁLYNÉ. Ezen fog jönni a király. Ez út
 Visz Julius Cæsar balvégzetes
 Tornyába, melynek kő szívébe' lesz
 Szegény uram kevély Bolingbroke által
 Rabúl bezárva. Nyúgodjunk meg itt,
 Ha nyugtot adni bír e pártütő föld,
 Igaz királya nőjének.

Richard király őrséggel jő.

De csitt,

Nézzétek. — Oh de nem! ne nézzetek
 Szép, hervadó rózsámra. S mégis, oh
 Csak nézzetek rá, míg szánalmatok
 Könyekre olvad s tiszta harmata
 Őt újra fölfrisíti. — Oh te, az
 Elpusztult Trója gyászos képe te!
 Dicsőség váza! Richard sirja csak!
 Nem maga Richard! Te drága lak! Miért
 Vendéged a mogorva bú, midőn
 Csapszék vendége lett a diadal!

RICHARD KIRÁLY. Oh, ne szövetkezz' búmmal, drága nő,
 Elöltni engem! Jó lélek, tanúld
 Képzeln, hogy szép álom volt a múlt,
 S ébredve abból: a való e bús
 Jelenre hív. A zord kényszerüséggel én
 Testvér levék, szerelmem! s síromig
 Fentartom e kötést. Frankhonba menj te,
 S zárkózz' kolostor falai közé.
 Fent életünk új koronát nyerend:
 Mit könnyelműn eldobtunk idelent.

KIRÁLYNÉ. Hogyan? Richardom szívben, mint alak-
 Megváltozott, elgyöngült? Hát Bolingbroke [ban
 Ledobta trónjáról elmédet is?

S szivedbe is beült? A haldokló oroszlán
 Kinyújtja körmét, s düh miatt, hogy őt
 Meggyőzik, tépi — mást ha nem talál —
 A földet; és te, mint a gyermek, e
 Fenyítést így veszed? csókolva a
 Vesszőt, s a düh lábánál csúszva, gyáva
 Megalázkodással? —

Bár oroszlán vagy, a vadak királya!

RICHARD KIRÁLY. Vadak királya! Úgy van, hisz külön-
 Még emberek boldog királya volnék [ben
 Ma is! Szegény jó néhai- királyném!
 Készülj te csak Frankhonba. Engemet
 Képzeld halottnak, s mint halottas ágytól
 Bucsúzz el itt, s vedd örök búcsumat!
 Majd hosszú téli este, tűz körül
 Vénekkal ülve, hagyd beszélni őket
 Rég múlt idők, gyász nyomta múlt felől:
 S ha menni készülsz, jó-éjt mondva, még
 Cserébe' mondd el estemet nekik,
 Hogy ágyaikba sirva menjenek.
 A tűznek üszke is gyászolni fog
 Akadozó nyelved nehéz beszédével,
 S tüzét kioltja részvevő könye,
 Hamvat borít fejére, s holt szénével
 Gyászolja majd a trónfosztott királyt.

Northumberland kísérettel jő.

NORTHUMBERLAND. Uram, Bolingbroke mást határo-
 Pomfretbe és nem a Towerba mészsz. [zott.
 Felőled, asszonyom, intézkedés van,
 Hogy haladéktalan Frankhonba menj.

RICHARD KIRÁLY. Northumberland, te létra, a melyen
 Trónomra föl hág Bolingbroke király!
 Nem fog sokat vénülni az idő,
 Míg undok bűnöd kelevénye rút
 Genynyel törik föl. Ő ha kétfelé
 Osztrandja is biralmát, hogy fele
 Tied legyen: azt is keveslenéd;
 Hisz az egészhez te segélted őt.

Ö meg, mivel te útját már tudod,
 Hogy' kell bitorlót trónra vinni: félend,
 Hogy' azt is eltalálad, mint lehet
 — Bármily ürügyön — őt ledobni róla.

Rosszak barátságából félelem,
 A félelemből könnyen gyűlölet lesz;
 A gyűlölet meg egyiket, talán
 Mind kettejét, méltó halálba dönti.

NORTHUMBERLAND. Fejemre szálljon bűnöm! — Ám
 Bucsuzzatok, mert el kell válnotok. [elég!

RICHARD KIRÁLY. S kétszerte válnom! Oh rossz em-
 Kettős szövetség, mit fölbontotok: [berek,
 Köztem s koronám; köztem s nőm között.

Hadd csókolom le ajkad esküjét!
 De nem! Hiszen csók volt, mi megköté!
 Northumberland, szakaszzs el! Én vad éjszak
 Nehéz fagy ülte tájhoz megyek;
 Frankhonba nőm, a honnan ékesen,
 Mint a virágos május érkezék,

S most vissza mint ősz zúzos napja megy!

KIRÁLYNÉ. S el kell-e hát szakadnunk?

RICHARD KIRÁLY. Édes! el!

Kéz kéztül és szív szívtől elszakad.

KIRÁLYNÉ. Oh számüzzétek őt is énvelem!

NORTHUMBERLAND. Szép volna tettetnek, de nem ildo-

KIRÁLYNÉ. Hát hagyjatok, hogy én kísérem őt. [mos.

RICHARD KIRÁLY. Bűnk nagyobb volna: kettős, össze-
 Sirass te engem ott, én téged itt. [nőtt!

Mit ér közelség, mely csak távolít

Utad' sóhajjal mérd, nyögéssel én!

KIRÁLYNÉ. Jaj, úgy nekem több jut, utam felén!

RICHARD KIRÁLY. De én kettőt sohajtok, minden-egy

Lépésre, s így bú-részünk egyre megy.

Váltsunk jegyet hát bűnkkel röviden,

Hisz élettársunk lesz, örökhiten.

Zárjuk be szánk' e csókkal! Szótlanul

Vedd szívem', én tiédet, társamúl! (Csókolóznak.)

KIRÁLYNÉ. Add vissza szívem'! Én, a te szived'

Vigyem megölni? Nem, vedd vissza, vedd!

(Újra csókolóznak.)

Így! Visszavettük! Most menj, menj külön!
 Míg én sóhajjal szívem' megölöm. [szótól!
 RICHARD KIRÁLY. Menjünk. Jajunk szarvat kap ennyi
 Isten veled! — Búnk minden szót kipótol.
 (Mind el, kétfelé.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

London. Szoba York herceg palotájában.

York herceg és hercegné jönnek.

HERCEGNÉ. Uram, ígérted, hogy a többit is
 Elmondod; ám sirásod két szegény
 Rokonunk történetét megszakítja.

YORK. Hol hagytam el?

HERCEGNÉ. A gyászponton, midőn
 Az ablakokból bösz kezek Richard
 Királyra port hajgáltak s szemetet.

YORK. Úgy. Mondtam: akkor Bolingbroke — tüzes
 Kevély lován, mely büszke lovagát
 Ismerni látszék, s kényesen, kimérten
 Lépdelt — a nagy herceg, mondom, lejött,
 Hol minden lélek: «Éljen nagy Bolingbroke!»
 Kiálta. Vélnéd, még az ablakok is
 Ujjongtak, annyi ifjú s agg fej inte
 — Vágygyal tekintve rá — üdvözetet.

Még a falak is, festett czimerekkel
 Aggatva bé, mind ezt kiáltozák:
 «Isten hozott, Bolingbroke! Tartson Isten!»
 Míg ő, majd erre, majd amarra fordult.
 Kalap levéve, lova sörényeig
 Hajolva szólt: «Köszönöm, honfiak!»
 S így téve folyvást, ment tovább s tovább.

HERCZEGNÉ. S szegény Richard! hol járt ő azalatt?

YORK. Mikép a színkörben, midőn a kedvencz
 Színész lelép, utána a ki jó,
 Rá sem tekint a nép, vélvén, akár-
 Mit szól, unalmas és haszontalan:
 Úgy s megvetőbben néztek mindenek
 Richardra itt. Egy szó sem mondta: Éljen!
 Egy hang sem üdvözlé örömmel őt;
 Sőt szent fejére hamvat szórtak és gazt,
 Mit ő oly nyájas búval ráza le,
 Míg arcza köny s mosoly közt küzködék,
 Türelme s kinja e tanúi közt,
 Hogy minden szív, ha Isten valamely
 Nagy czél miatt meg nem aczélozá,
 Megolvadt volna kétség kívül és
 Megszánta volna a pogány is őt.
 De mindezekben Isten ujja van,
 S én erejének megadom magam'.
 Bolingbrokenak hűséget esküvénk,
 S királyunk már, Isten törvényeként.

HERCZEGNÉ. Itt jó Aumerle, fiunk.

YORK. Csak volt Aumerle,
 De végre, mert Richardot pártolá,
 Nevezd csak, asszonyom, Rutlandnak őt.
 A rendek előtt, hűségiért az új
 Király iránt, én lettem a kezes.

Aumerle jó.

HERCZEGNÉ. Isten hozott, fiam. Kik lettek a
 Violák az új tavasznak kertiben?

AUMERLE. Én nem tudom s nem gondolok vele,
 Nekem mindegy: legyenek, ne legyenek ott!

YORK. Ez új tavaszban jól viseld magad',
 Nehogy idő előtt szegjék nyakad'.
 — S Oxford felől mi hír? Még tartanak
 Az ünnepélyek?

AUMERLE. Gondolom, talán.

YORK. Úgy hallom, oda készülsz.

AUMERLE. Úgy lehet,
 Ha közbe nem jő valami.

- YORK. S miféle
Pecset ez itt, mely kebledből kicsüng?
Mit? sápadozsz? Hadd lám ez irományt.
- AUMERLE. Uram — de semmi —
- YORK. Úgy láthatja bárki.
Akarom látni! Nem nyugszom! Ide!
- AUMERLE. Kérem nagyságodat, bocsássa meg,
Kis fontosságú tárgy, de bizonyos
Okból szeretném nem mutatni meg.
- YORK. S bizonyos okból látni akarom.
Félek —
- HERCZEGNÉ. Mitől félsz? Kétségen kívül
Adóslevél lesz, mit az ünnepélyek
Miatti készület igénybe vön.
- YORK. Adóslevél? Magának? Mit keres
Az irat nála, hogyha ő adós?
Bolond vagy, asszony. Ide véle, gyermek.
- AUMERLE. Kérlek, bocsáss meg, nem mutathatom.
- YORK. S én akarom. Meg kell mutatnod. Add!
(Kiragadja kebléből s olvassa.)
Hah, árulás! Gaz, áruló czudar!
- HERCZEGNÉ. Uram, mi az?
- YORK. Hé! ki van oda ben?
Lovat nekem tüstént! — Irgalmas ég!
Mily undok árulás!
- HERCZEGNÉ. Uram, mi az?

Szolga jő.

- YORK. Csizmáimat! Lovat nyergeljetek.
Mert Istenemre, életemre! föl- (Szolga el.)
Adom a kölyköt.
- HERCZEGNÉ. Jaj nekem! Mi az?
- YORK. Csitt, balga asszony.
- HERCZEGNÉ. Hasztalan csitítsz,
Nem hallgatok. — Aumerle, te szólj: mi baj?
- AUMERLE. Anyám, nyugodj' meg, annyi csak, miért
Szegény fejem felel.
- HERCZEGNÉ. Mit szólna? Fejed?
- YORK. Csizmáimat! A királyhoz megyek.

Szolga csizmát hoz.

[levért!

HERCZEGNÉ. Üsd meg, Aumerle. — Szegény, minő

(A szolgához.) El, nyomorúlt! többé ne lássalak!

YORK. Csizmáimat, mondom. (Szolga el.)

HERCZEGNÉ. Az égre, York!

York, mit akarsz? Nem rejtéd el fiad

Vétkét? Van-e fiunk ezen kívül,

Vagy várhatunk-e többet? Nincs-e rég

Bezárva méhem? S aggkorom vigaszát, le-

Téped szivemről? Ah megfosztasz-e

A boldog anya-névtől? Nézz reá:

Nem rád ütött-e? nem sajátod-e?

YORK. Te gyöngé, balga asszony! e sötét,

Bősz árulást titokban tartanád?

A szent ostyára esküdtek tizen-

Ketten meg, adtak írást róla, hogy

Oxfordban meggyilkolják a királyt!

HERCZEGNÉ. Ne légyen köztük ő! Honn tartjuk őt!

Mi köze hozzá?

YORK. Félre, balga nő!

Ha húszszor volna is fiam, feladnám.

HERCZEGNÉ. Ha úgy vajudtál voln', mint én, vele,

Szánád, tudom. De már szivedbe látok:

Gyanúba vettél, hogy hűtlen valék

Ágyadhoz, s itt ez fattyú, nem fiad.

De édes férjem, édes York, ne hidd!

Olyan szakasztott képed mása, nézd!

Hozzám nem is hasonlít, senkihez

Se' véreim közt — s mégis szeretem.

YORK. Bocsáss, te zsémbes! — (El.)

HERCZEGNÉ. Menj! Utána, Aumerle!

S gyorsan, lovára! sarkantyúzd, röpjél,

Érd, hagyd el őt! Előzd meg a királynál!

Mire bevádol, esdj bocsánatért!

Én nem soká késem, bár vén vagyok;

Oly gyorsan én is járok, mint atyád,

S térdemről addig föl sem is kelek,

Mig a király meg nem bocsát. Siess! (El mindketten.)

II. SZÍN.

Windsor. Szoba a kastélyban.

Bolingbroke mint király; Percy s több lord.

BOLINGBROKE. Hát senki sem tud rossz fiam felől?

Három hava, hogy már nem láttam őt.

Isten csapása nincs rajtam : csak ő!

Urak, szeretném feltalálni őt.

Londonba' kell keresni ; hallom, a

Kocsmák körül jár éjjel-nappal ; oly

Rossz cimborákkal, a kik féktelen

Csint tesznek, a szük utcákat elállják,

Őrt megverik, rabolnak, verekesznek,

S ő — pulya, balga ficzkó — büszkeséget

Lel abban, hogy ily népet pártfogol.

PERCY. Két napja, felség, láttam herczeged',

És az oxfordi ünnepély felől

Szóltam vele.

BOLINGBROKE. S mit mond rá a vadoncz?

PERCY. Azt mondta, bordélyházba megy s a leg-

Olcsobb leánytól keztyűt kölcsönöz,

Pajzsára tüzi és a legjelesb

Vitézeket kidobja érte a

Nyeregbül.

BOLINGBROKE. Oly vásott, a mily merész ;

De mindkettőbül némi jobb remény

Csilláma tűn ki, mit későbbi kor

Tán jóra érlel. Nos ki jó?

Aumerle sietve jő.

AUMERLE. Hol a király?

BOLINGBROKE. Mi baj, rokon, hogy oly

Zavart tekintetű vagy?

AUMERLE. Tartsa ég

Felségedet! De esdek, én külön,

Tanútlánul kívánnék szólani.

BOLINGBROKE. Hát menjetek ki s hagyjatok magunkra.

No hát, rokon, mi baj? (Percy s a lordok el.)

- AUMERLE. Örökre itt
 Lenőve álljon térdem, és inyemhez
 Ragadva nyelvem, hogyha fölkelek
 S szólok, királyom, míg meg nem bocsátsz!
- BOLINGBROKE. Czelzott, vagy végrehajtott volt bünöd?
 Ha czelba vett csak: légyen bármi bős, z,
 Hálád fejében megbocsátom azt.
- AUMERLE. Hagyd hát a kulcsot ráforditanom,
 Hogy senki, míg beszélék, meg ne lepjen.
- BOLINGBROKE. Legyen.
 (Aumerle az ajtót bezárja. York künn zörget.)
- YORK. Vigyázz, királyom! Áruló
 Van ott veled becsukva!
- BOLINGBROKE (kardot ránt). Nyomorúlt!
 Elbánok én veled!
- AUMERLE. Megállj, uram,
 Bocsásd le kardod', félni nincsen ok.
- YORK. Csak nyisd ki ajtód', vakmerő király!
 Hűségből kell személyed' sértenem?
 Nyisd meg hamar, különben betöröm.
 (Bolingbroke kinyitja az ajtót. York belép.)
- BOLINGBROKE. No bátya, hát mi baj? Szólj, jőj ma-
 El vagy fuladva. Közel a veszély? [gadhoz.
 Hogy készületlen meg ne lepjen.
- YORK. Olvasd
 Ez irományt és lásd az árulást,
 Mit én, sietvén, el sem mondhatok.
- AUMERLE. Eszedbe jusson elsőbb, mit ígértél.
 Megbántam! — Oh ne olvasd ott nevem'.
 Szívem kezemmel már egyet nem ért.
- YORK. De egyetérte, mikor ezt irád!
 Az áruló kebléből téptem ezt ki,
 Királyom; bánatát csak félelem
 S nem szülte hűség. Meg ne szánd! Kigyó lesz
 A szánalomból s megmar szíveden.
- BOLINGBROKE. Oh vakmerő, rút, undok árulás!
 S oh áruló fiú hiv atyja te!
 Te tiszta szép ezüst forrás, a melyből
 Szennyes csatornát tör e vad folyam
 S bemocskolá magát! Jóságod im,

Túlözönölve, bűnre vál fiadban.
De nagy hűséged mentségül legyen
Megtévedett fiad bünének.

YORK. Igy
Erényem bűne kerítője lett:
S becsületed kincsét gyalázata
Fecsérli el, mint a pazar fiu
Fukar apja kincsét. Hajh, becsületed
Gyalázata holtával él csupán!
Vagy én gyalázott éltem' elvetem,
Ha élhet ő, ily gyalázat után.
Hagyd élni őt: megöltél engemet:
Mert jó apát egy rossz fiú eltemet!

YORK HERCEGNÉ (kín zörget).

Uram király! az Istenért, bocsáss be!

BOLINGBROKE. Mi jajgató hang esd s kiált megint?

HERCEGNÉ. Asszony s nénéd az. Én vagyok, király!

Oh könyörülj, szólj, nyiss ajtót nekem:

Oly koldus esd, ki nem kért soha még.

BOLINGBROKE. A színpad változik; s épen talál

Az a darab ránk: «Koldusnő s király.»

Bocsásd anyád' be, veszélyes rokon,

Mert bűnödért fog esdni, fogadom.

YORK. S ha megbocsátsz, királyom, bárki kér,

Több bűn tenyészend e bocsánatér'.

Mind ép lesz, csak e rossz tagot lemesd;

De hagyd meg ezt, s utána vész a test.

Herczegné belép.

HERCEGNÉ. Ne hígy e szívtelennek, óh király!

Ki rossz övéihez: hozzád is ál!

YORK. Mit akar e botor nő? emlein

Ily árulót nevelni föl megin'?

HERCEGNÉ. York! légy türelmes. Hallgass meg, ki-
(Letérdel.) [rályom!]

BOLINGBROKE. Ej néne! (Föl akarja emelni.)

HERCEGNÉ. Nem! Itéleted' bevárom,

Örökre inkább csúszom térdemen,

S ne süssön rám öröm napfénye, nem!

A míg te nem szólsz, míg nem adsz vigaszt.

Rutlandom bűne nyom! bocsásd meg azt!

AUMERLE. Anyámmal együtt hajtom térdemet. (Letérdel.)

YORK. Enyémet én im ellenökbe meg. (Letérdel.)

Ha most kegyelmezel: vesztedre lész.

HERCZEGNÉ. Vaj' komolyan szól? Nézz arczára, nézz!

Játék, a mit mond! Nincs egy köny szemén;

Nyelvén kel a szó; szívbül jó enyém.

Kérelme bágyadt, nem bánna, ha nem nyer;

Én esdve kérek, lelkemmel, szívemmel.

Már kelne, mert elfáradt térden, ő;

Én térdelek, míg térdem ide-nő.

Kérése szín, merő képmutatás;

Mienk valóság, nem csalárd fogás.

Mi túlkönyörgjük őt, bármennyit esd:

Bizó imánkat oh hát meg ne vesd.

BOLINGBROKE. Jó néne, kelj föl.

HERCZEGNÉ. Oh ne mondd azt: kelj föl.

Mondd: megbocsátok! s akkor mondjad: kelj föl.

Dajkád ha volnék: ez a szó: «bocsánat».

Voln', melyre legelőbb tanítanálak.

Nem vágytam még úgy szót hallani, mint

Most ezt: bocsánat. Szíved megtanít,

Hogy ejtsd ki! Kurta s édes egy ige:

Királyi ajkra, oh mint illik e'!

Szemed beszél már: tedd helyébe nyelved'!

Vagy füledet bár lágy szivedbe helyhedd!

Hogy hallva: szónk, bünk mint áthatja azt,

Lágyulva adj bocsánatot s vigaszt!

BOLINGBROKE. Jó néne, kelj föl.

HERCZEGNÉ. Nem: hogy kelnem engedj,

Hanem bocsáss meg: szóm ezért esengett.

BOLINGBROKE. S én megbocsátok, úgy, mint Istenemtől

Várok magamnak is bocsánatot.

HERCZEGNÉ. Oh áldott szó! Oh üdvös térdelés!

Ám félelemtől még beteg vagyok.

Még mondd ki egyszer; kétszer mondva sem

Kettős bocsánat, s mégis biztosabb.

BOLINGBROKE. Úgy! megbocsátok hát, teljes szíveimből.

HERCZEGNÉ. Oh te földi isten!

BOLINGBROKE. Mi drága sógorunkat illeti,
 S apát urat s rossz czimboráikat:
 Boszúm azonnal érje sarkokat!
 Bátyám, azonnal küldj Oxford felé,
 S bárhol találják, hadat ellenök.
 Nem fognak élni, arra esküszöm;
 Csak megtaláljam, poklokig üzöm.
 Isten veled, bátyám! s veled, rokon!
 Jól kért anyád. Légy hű: van rá jogom.
 HERCZEGNÉ. Jer, régi fiam! Újjá teremtsen ég!
 (Mind el.)

III. SZÍN.

Sir Exton Pierce s egy szolgáló jönnek.

EXTON. Nem vetted észre, mit szólt a király?
 — «S nincs egy barátom, ki megmentsen ez
 Eleven félelemtől?» Nemde így volt?
 SZOLGA. Ez volt szava.
 EXTON. «Hát nincsen egy barátom?»
 Másodszor is, s ugyancsak sürgetőn.
 Nem úgy?
 SZOLGA. De úgy volt.
 EXTON. S ezt mondván, merőn
 Tekinte rám, úgy mintha mondta volna:
 Bárcsak te lennél, ki szivemtül e
 Félelmet elszakítnád! tudniillik:
 Pomfretben a királyt. Jerünk tehát.
 Megmentem a királyt én, mint barát. (Mindketten el.)

IV. SZÍN.

Pomfret. A várbörtön.

Richard király jő.

RICHARD KIRÁLY. Gondolkodám, hogy' hasonlitsam e
 Börtönt, hol élek, a világhoz; és
 Mert a világ emberrel oly tele,

Mig itt kivülem nincs egy lélek is:
 Nem birtam. Ámde majd csak kisütöm.
 Agyam legyen lelkem nősténye, lelkem
 Legyen a nemző: ketten így örök
 Termékeny eszmék sergeit fogantják,
 Mik úgy benépesítik e kicsiny
 Világot itt búhajjal, mint a nagy
 Világot künn az emberek. Mivel
 Az eszme nyugtalan mind. — A java
 — Az isteneszmék — kételyek között
 Vergődnek, mik magát a szent igét
 Az ige ellen harczra költik. Így:
 «Mind jöjtek!» S megint: «A mennybe jutni
 Bajosb, miként tevének tűfokán
 Átmenni.» —

A nagyravágyás gondolatjai
 Nagy, képtelen csodákra törnek: a
 Silány körömmel hogy' lehetne át-
 Hatolni, e kemény világ, e börtön
 Vastag falán? S mert ez lehetlen: ön-
 Gögjökbe fúlnak. — Az elégülés
 Eszméi önmagoknak hízelegnek:
 Hogy hisz nem ők az elsők, kik a bal-
 Sors martaléki s utolsók se'; mint
 Pizkos csavargó, ki a kalodában
 E gondolattal üzi szégyenét:
 Hogy már sok ült s még sok fog ülni ott;
 S megnyugszik ebben, önbaját azok
 Hátára tolva, kik előtte már
 Kiszzenvedék azt. — Im, így játszom egy
 Személyben én sokat. De köztök egy sincs
 Elégedett. Olykor király vagyok,
 S az árulók miatt óhajtozom
 Koldus lehetni: és az is vagyok.
 Majd a nyomor kiáltja, hogy király
 Koromba' mégis jobb dolgom vala.
 S megint király leszek; de akkor ismét
 Eszembe jut, hogy Bolingbroke mikép
 Királytalaníta meg s tett — semmivé!
 De bármi légyek: én se', más se', a

Ki egyszer ember, nem lehet elégült.
 Míg semmivé-lét nem nyugtatja meg. (Zene hangzik.)
 Mi ez? Zene? Hah! tartsatok idő-
 Mértéket! Oh, az édes zene mily
 Fanyar, ha benne nincs mérték s idő!
 Az emberéletnek zenéje is
 Így van. S im én most, kényes füllel, egy
 Bomlott húron hibát lelek, mivel
 Mérték s idő megtartva benne nincs;
 Azonban éltem idejét magam
 Mértéktelen pazarlám el. Időmet
 Én elemésztém; most engem emésztt
 El az idő. Szoros mértékre vett
 S órát csinált belőlem: gondjaim
 A perczek; sóhajokkal szegzik a
 Szemek lapjára számjaik'; s kezem
 Mint mutató jár rajtok szüntelen,
 Törülve könnyjeik'. Az óraütés
 Jelhangja: mély nyögés, mindannyiszor
 A szivre ütve, mint harangra. Így
 Sohaj, köny és nyögés mutatnak
 Perczet s időt s órát. De mind ezek
 Rohanva futnak Bolingbroke kevély
 Öröminél; s én, a bolond kakuk,
 Nagy ostobául: óráit kiáltom.
 — E zene fásaszt! Oh hagyjátok el!
 Mert hát sok örült józanúlt ki már
 Zenétül: engem józant még megőrjít.
 S mégis, megáldlak, a ki ezt hozád!
 Mert szeretet-jel; s szeretet, Richardnak
 Mi ritka gyöngy e gyűlölő világban!

Lovászlegény jő.

LOVÁSZLEGÉNY. Királyi felség, üdv!

RICHARD KIRÁLY.

Üdv, nemes lovag!

Melyőnk dobá a sulykot távolabb?

Ki vagy te? hogy' jövel ide? holott

Ember se' jár, csak a mogorva eb,

Ki étket hoz, tengetni nyomorom'.

LOVÁSZLEGÉNY. Lovász valék óladban, oh király.

Királykorodban. S most, útamba esvén —
Mert Yorkba mék — nagy bajjal megnyerém,

Hogy volt uram' meglátogassam itt.

Oh jaj, mikép fájt a szívem, midőn

A koronázáskor Bolingbrokeot

A szürke Barbaryn látám hogy ült;

Ezt a lovat üled te annyiszor,

Ezt tanítottam annyi gonddal én!

RICHARD KIRÁLY. Hát Barbaryn ült? — Mondd el csak,

Hogy' járt alatta? [barátom,

LOVÁSZLEGÉNY. Büszkén, mintha meg-

Vetné a földet.

RICHARD KIRÁLY. Szintoly büszke volt

Hátán Bolingbroke... Ez a ló, királyi

Kezembül ett kenyért; e kéz tev é

— Megsimogatva sokszor — oly kevélylyé!

Mért nem botolt meg? mért el nem bukott?

— Hisz gőg s bukás egymást kísérni szokták —

S nem törte a kevély lovag nyakát,

Ki nyergét bitorolta? Megbocsáss,

Jó ló! Te arra vagy teremtve, hogy

Hordozd az ember terhét! Ime én

Ló nem vagyok, s mégis, mint a számár,

Terhet viszek, sarkantyutól nyögök

S tajtékba' vérzem Bolingbroke alatt!

Börtönőr jó, tállal.

BÖRTÖNŐR (a lovászegényhez).

Tágulj fiú, tovább itt nem maradhatsz. [kell!

RICHARD KIRÁLY. Ha engemet szeretsz, menj; menni

LOVÁSZLEGÉNY. Mit nem mer a nyelv, szívem mondja

BÖRTÖNŐR. Tessék, uram. [el! (EL)

RICHARD KIRÁLY. Kóstold meg hát elébb,

Mint szoktad eddig, rabod ételét.

BÖRTÖNŐR. Uram, sir Exton most jön a királytól

S ellenkező parancsokat hozott.

RICHARD KIRÁLY. Ördög vigyen Lancaster Henrikeddel!

Türelmem elfogyott! (Megüti.)

BÖRTÖNŐR.

Jaj, jaj, segítség!

Sir Exton, szolgálkkal, fegyverezve jó.

RICHARD KIRÁLY. Hah! ily vadúl rohan meg a halál?
— Czudar! kezekben hoztad megölődöt!

(Elveszi egytől a fegyverét és megöli azt vele.)

Eredj te is, tölts' egy pokol-lyukat!

(Megöli egy másikat, Exton őt leszúrja.)

Örökre égő tűzben égjen a kéz,
Mely engem így megöl! Exton, merész kezéd
Királyi földet királyvérrel fertezett!
Föl, lelkem, égbe! ott van fényhazád!
Testem poré, neki nyugvást az ád. (Meghal.)

EXTON. Hős szív, királyi vér! Ezt öltem el!

S oh nem tudom, tettem mit érdemel.

Bár volna jó; de ördögöm, ki ezt
Sugallta itt ben, most vádolni kezd.

E holt királyt az élőhöz viszem.

A többit el! Sírjok ott künn leszen.

(A holtakat fölveszik s mind el.)

V. SZÍN.

Windsor. Terem a kastélyban.

Harsonák. Bolingbroke, York, lordok, kíséret jönnek.

BOLINGBROKE. Hü York, legújabb hír, melyet veszünk,
A lázadók Cicester városunkat [hogy
Földig leégeték. — Le vannak-é
Már verve, fogva: nincs még róla hír?

Northumberland jó.

Isten hozott, nemes lord. Nos mi újság!

NORTHUMBERLAND. Először is, szent trónusodnak üdv!
A többi újság: hogy Londonba már
Elküldtem Spencer, Blunt, Salisbury
S a Kent fejét. Mikép fogattak el,
Elmondja bőven im e lap, ha kell.

(Iratot ad át.)

BOLINGBROKE. Ég áldja, drága Percy, hű szived'.
S a földi díj se' késik, elhihedd.

Fitzwater jő.

FITZWATER. Felség, Brocas és sir Bennet fejét
— E két veszélyes pártosét, a kik
Oxfordban életedre törtek — én
Londonba küldtem onnan.

BOLINGBROKE. Fitzwater,
Nem lesz feledve semmi érdemed.
Tudom, mit érsz s nem húnyok rá szemet.

Percy jő s hozza a carlislei püspököt.

PERCY. Felség, a főpártos, a westminsteri
Apát a büntudattól üldve és
Kedély-nyomottan, sirba szállt. De itt
Áll élve még e püspök, hogy sötét
Bűnének elvegye ítéletét.

BOLINGBROKE. Carlisle; sorsod ez: válaszs magad
Zárdát, mely enyhet s szent nyugalmat ad.
Szükséges az neked. Élj ott nyugodtan,
S ha béken élsz, bántatlan halj meg ottan.
Bár ellenem vagy: szived fenekén.
Sok nemes szikra ég, s becsüllek én.

Exton jő. Kiséret koporsót hoz utána.

EXTON. E koporsóba', nagy király, megölt
Félelmedet hozom temetve itt:
Nézd fő-fő ellened tetemeit,
Bordeauxi Richard: nézd, ha akarod.

BOLINGBROKE. Nem köszönöm meg, Exton. Vad karod
Szégyent hozott rám e bősztette által,
Reám s mindünkre itt, egész hazáddal!

EXTON. Uram, magad szavából jött e vértett...

BOLINGBROKE. Ki mérget használ: gyűlöli a mérget.
Így téged én. Kivántam őt halottnak,
De gyilkosát utálok! Tette rothadt!

Dijad a kínzó öntudat legyen,
Helyben hagyó szóm soha! sem kegyem!
Bujdoss' Kainnal, sorsod merre vet,
Nappal se mutasd gyűlölt képedet.
— Urak, higyétek, bú emészt. Miért
Kell trónusom lépcsőin látni vért?
Jertek, keservimen osztozzatok,
Gyászt öltve és szívbéli bánatot.
Szent földre megyek én, lemosnom ott
Bűnös kezemről ah e vérnyomot.
Jertek! kísérvük gyászban legalább
Egy volt-király kora ravatalát! (Mind el.)

IV. HENRIK KIRÁLY.

ELSŐ RÉSZ.

FORDITOTTA

LÉVAY JÓZSEF.

Személyek.

- IV. HENRIK király.
HENRIK, walesi herceg.
LANCASTER JÁNOS herceg.
WESTMORELAND gróf.
Sir WALTER BLUNT.
PERCY TAMÁS, worcesteri gróf.
PERCY HENRIK, northumberlandi gróf.
PERCY HENRIK, más nevén HŐVÉR, fia.
MORTIMER EDMUND, markgróf.
SCROOP, yorki érsek.
ARCHIBALD, douglasi gróf.
OWEN GLENDOWER.
Sir RICHARD VERNON.
Sir JOHN FALSTAFF.
Sir MICHAEL, a yorki érsek barátja.
POINS.
GADSHILL.
PETO.
BARDOLPH.
Lady MORTIMER, Glendower leánya.
Lady PERCY, Hővér neje.
FÜRGE, kocsmárosné az eastcheapi kocsmában.
- Lordok, tisztek, bíró, pinczér, szolgák, fuvarosok,
utasok és kíséret.
- Színhely Anglia.

ELSŐ FELVONÁS.

I. SZÍN.

London. Terem a palotában.

*Henrik király, Westmoreland, Sir Walter Blunt
és mások jönnek.*

HENRIK KIRÁLY. Halványan a gondtól s rendülve bár,
Időt nyerünk, hogy a zaklatott béke
Lélekzetet vegyen s tört hangokat
Rebegjen új küzdelmekről, melyek
Kezdődni fognak messze partokon.
Ajkát e föld szomjú Erinnyse
Nem festi önszülötti vérivel,
Mezőit éles harez nem dúlja többé
S virányát ellenek patkói nem
Tiporják; a düh-szikrázó szemek,
Melyek, mint háborult egen az egy
Lényü s természetü légtünetek,
Nem rég csak belzavarban s iszonyú
Polgár-vérengzésben találkoznak,
Most kölcsönös szép rendben, egy irányt
Követnek már, és nem dühöngenek
Szövetséges s rokon, barát iránt;
S a harci kard, mint a rosszul bezárt kés,
Nem sebzi már öngazdáját. Azért
Az Idvezítő sirjához (kinek
Vitéziül, feltűzve szent keresztjét,
Harcolni készek és buzgók vagyunk,)
Azonnal egy angol serget szedünk;
A melynek karja úgy alkottaték
Már anyja méhiben, hogy a pogányt
Üldözze ott ama szent téreken,

Hol a megáldott láb járt egykoron,
 Melyet tizennégy század év előtt
 Kínos keresztre üdvünkért szögeztek.
 De szándokunknak már egy éve és
 Nem is szükség ezt nektek mondanunk:
 Nem e czélből vagyunk itt. Szólj tehát,
 Kedves rokon, Westmoreland, hogy tanácsunk
 A mult éjen mi jót határozott
 E drága terv siettetésire.

WESTMORELAND. A gyorsaságot hévvel tárgyalák,
 Szövének némi harczi tervet is
 Még tegnap éjjel, s im váratlanúl
 Gonosz hírekkel Walesből posta jött;
 A legrosszabb, hogy a hű Mortimer,
 A herefordshirei népet harcra vívén
 A lázongó szilaj Glendower ellen,
 Foglyúl ejtette őt e zord kezű vall
 És sergéből ezret mészárla le,
 Kiknek holttestein oly gyalázatot,
 Oly szemtelen csonkitgatásokat
 Vívének véghez a vall-asszonyok, hogy
 Pirulás nélkül el se' mondható.

HENRIK KIRÁLY. Úgy látszik hát, hogy e vizzály hire
 Szentföldi tervünket félben szakasztja.

WESTMORELAND. Ez, és egyéb is még, kegyelmes úr,
 Mert még rosszabb, még vézesebb hírek
 Érkeztek éjszokról, beszélve, hogy
 Keresztmagasztalás napján a hősi
 Hővér, az ifjú Percy Henrik, ráütött
 Hős Archibaldra, e mindig vitéz
 S dicsőített skótra Holmedon körül,
 Hol véres órát kelle állniok,
 A mint az ágyuk dörrenése és
 Más effélék után a hír beszél,
 Mert a ki ezt hozá, harcuk hevében,
 Sietve pattant lóra, nem tudá,
 Az ütközetnek milyen vége lett.

HENRIK KIRÁLY. Im itt van egy hív és serény barátunk
 Sir Walter Blunt, most szállott le lováról,
 Minden vidék porával földve, mely

Székvárosunk s Holmedon között terül;

Ő meg szelíd jó híreket hozott:

Douglas leverve, tízezer szilaj skót

S huszonkét hős lovag hever halomban

Saját vérebe' Holmedon síkjain;

Sir Walter látta. Hővér foglyai:

Mordake, a fifei gróf, a tönkre vert

Douglas idősb fia, és gróf Athol,

Murray gróf, Angus és Menteith. Tehát

Nem tisztességes egy zsákmány-e ez?

Vagy nem dicső díj? No's, rokon, nem-e?

WESTMORELAND. Oly győzelem valóba', melylyel

Dicsekhetnék bármely királyfi is.

HENRIK KIRÁLY. Busítasz és vétkezni kényszerítsz,

Irigylem Northumberlandot, hogy ő [mert

Olyan derék fiúnak apja, kit

A hír s dicsőség nyelve emleget,

Legsudarabb törzs a berekben és

A jó szerencse kedvencz büszkesége;

Míg én, az ő dicsét szemlélve, csak

A dőzsölés s gyalázat foltjait

Látom Henrik fiamnak homlokán.

Bár volna úgy, hogy éji csalfa tündér

Cserélte vón' ki kettőnk gyermekét

Még bölcsejökben! és Plantagenetnek

Övét hívnák, enyímet Percynek!

S Henrikjét én birnám, enyímet ő!

De félre ezzel! Mit gondolsz, rokon,

Ez ifju Percy büszkeségiről?

Ő e csatában ejtett foglyokat

Megtartja, és üzente, hogy nekem csak

A fifei gróf Mordake-t adja ki.

WESTMORELAND. Ez bátyja műve, a Worcesteré,

Ki ellened szünetlen torzsalog

S fuvalkodottan egyre berzeli

Az ifju gögjét méltóságod ellen.

HENRIK KIRÁLY. De számadásra hívtam őt ezért,

S e végett egy időre elhalad

Szent szándokunk Jeruzsálemre nézve.

Jövő szerdán tanácsot tartatunk

Windsorban : értesítsd a lordokat;
 De önmagad térj vissza csakhamar,
 Mivel többet kell tennem s mondanom,
 Mint ily hevülten nyilvánítható.
 WESTMORELAND. Úgy lesz, királyom. (Mind el.)

II. SZÍN.

Ugyanott. Más terem a palotában.

Henrik walesi herczeg és Falstaff jönnek.

FALSTAFF. Ugyan, hé Riki, hogy' áll most az idő?

HENRIK HERCZEG. Oly hájfejüvé tön a borivás, a vacsora utáni öv-eresztés, a délutáni lóczán-aluvás, hogy elfelejtéd sajátlag azt kérdezni, a mit sajátlag tudni akarsz. Mi az ördög bajod van neked az idővel, ha csak az órák nem boros poharak, a perczek nem kappanok, az óraművek nem kerítők nyelvei, az óralap nem bordélyházi czímer s maga az áldott nap nem lángszín selyembe öltözött szép tüzes dáma; különben meg nem foghatom, mi okon kérdezősködöl oly kelletlenül az időről.

FALSTAFF. Valóban érzékeny oldalamon érintesz most Riki: mert mi, kik pénztárczákat csipegetünk, a holddal, meg a gönczöl szekérrel járunk, nem Phoebussal, «e szép vándorlovaggal». S kérlek is, édes kópém, ha király leszesz, a mint hogy Isten tartsa kegyelmeségedet, akarám mondani, felségedet, mert kegyelemben ugyan nem igen lesz részed.

HENRIK HERCZEG. Mit! nem?

FALSTAFF. Nem biz annyi se, mennyit egy vékony ebédhez kérni szoktunk.

HENRIK HERCZEG. No jó! hát aztán? Csak kereken ki vele!

FALSTAFF. No hát, kedves kópém, ha király leszesz, ne engedj bennünket, az éj hőseit, naplopó tolvajoknak nevezni: hadd legyünk Diána erdőszei, az árny lovagjai, a hold kegyenczei. Mondasd az emberekkel, hogy mi jó járatban vagyunk, olyan járatban, mint a

tenger, mely szűz és nemes hölgyünket, a holdat követi, kinek védelme alatt lopni szoktunk.

HENRIK HERCZEG. Jól mondod s igen is illik reánk: mert a hold védencei levén, szerencsénk ép úgy apálylyal bír, mint a tenger s ép úgy a hold kormányja alatt áll, mint a tenger. Például egy erszény aranyat hétfőn éjjel a leghatározottabban elcsípünk, kedden reggel a leghatártalanabban elverjük. Beveszszük egy «ide vele!» káromlással, kiadjuk egy «oda vele!» kiáltással. Most oly mély apály, mint a lajtorja legalsó lépcsője, majd oly magas dagály, mint a bitófa teteje.

FALSTAFF. Biz Isten igazat beszélsz, fiú. — S nem kedves egy teremtés ez az én kocsmárosném?

HENRIK HERCZEG. Mint a hyblai méz, öreg vasgyúró. S a bivalbőr mellény nem kedves koptatni való-e?

FALSTAFF. No no, te ficzkó; már megint szurkálsz és csipkedsz? Mi a mennykő gondom van nekem a bivalbőr mellényre?

HENRIK HERCZEG. Hát nekem mi az ördög gondom van a kocsmárosnénkra?

FALSTAFF. Egyszer-másszor te is csak magadhoz intetted számadásra.

HENRIK HERCZEG. S intettelek-e téged, hogy fizesd részedet?

FALSTAFF. Nem; az igazat meg kell adnom; itt mindent te fizettél.

HENRIK HERCZEG. Igen, s egyebütt is, míg erszényem birta; s ha nem birta, hitelemet használtam.

FALSTAFF. Igen, s úgy el is használtad, hogy ha világos nem volna, hogy világos trónörökös vagy . . . De ugyan, édes czimborám, lesznek még bitófák Angliában, ha te király leszel? s a vitézséget akkor is úgy marcangolják ama vén komédiás, a törvény rozsdás fogai, mint most? Egy tolvajt se akasztass fel, ha király leszel.

HENRIK HERCZEG. Nem; te fogod.

FALSTAFF. Én fogom? Pompás! Istenemre, derék ítélő bíró leszek.

HENRIK HERCZEG. Már is hamisan ítélsz. Én úgy

gondolom, hogy a tolvajokat te fogod felaggatni s így derék hóhér leszesz.

FALSTAFF. Jó, Riki, jó. Némi részben egybe is vág az az én kedélyemmel úgy, mint az udvari bókolgatás, azt mondhatom.

HENRIK HERCZEG. Hogy felebb juthass.

FALSTAFF. No igen, hogy főlebb juthassak, a mire a hóhérnak nem igen van szüksége, mert ő juttat főlebb másokat. Az ördögbe is! oly ábrándozó lettem, mint valami doromboló vén kandúr, vagy orrán vezetett medve.

HENRIK HERCZEG. Vagy egy vén oroszlán, vagy egy szerelmes lantja.

FALSTAFF. Igen, vagy egy lincolshire-i duda szuszogása.

HENRIK HERCZEG. Hát a nyúl, vagy egy búzhódt mocsár melancholiája, mit vétett?

FALSTAFF. Hasonlataid a legízenetlenebbek, s magad valóban a leghasonlitatóbb, leghamisabb, kedves ifjú herczeg vagy. De kérlek, Riki, ne boszants többé efféle gyarlóságokkal. Bárcsak te meg én tudnók már, hol tehetni szert egy rakás jó hírnévre. A minap egy öreg tanácsúr ugyancsak megpirongatott éretted az utcán; de bíz én föl se vettem, pedig nagyon okosan beszélt; rá se hederítettem, bár igen bölcsen beszélt, még pedig az utcán.

HENRIK HERCZEG. Jól tetteted, mert «a bölcsesség az utcákon szerül szerte kiáltoz és senki sem hallgatja azt.»

FALSTAFF. Oh! be átkozott idézeteid vannak, képes volnál magát egy szentet is megrontani. Hej! sokat rontottál te énrajtam, Riki! Isten bocsássa meg. Mig téged nem ismerélek, Riki, semmit sem ismertem. S most, ha igazat kell szólanom, kevéssel vagyok jobb, mint bármely gazember. Abban kell hagynom ez életet, abban fogom hagyni. Istenemre! gazember legyek, ha úgy nem lesz. Nem akarok elkárhozni semmi királyfiért e világon.

HENRIK HERCZEG. Hol csipünk holnap tárczát, Jankó?

FALSTAFF. Teringettét! a hol akarod, én ott leszek.

Nevezz semmirekellőnek s piríts reám, ha nem teszem.

HENRIK HERCZEG. Ugyan szép javulást veszek rajtad észre: imádságtól tárczalopásra.

Poins távolban előlép.

FALSTAFF. Hja! Riki, ez az én hivatásom, Riki, s nem bűn, ha az ember hivatását követi. Poins! No most meghalljuk, szagolt-e ki valamit Gadshill. Oh! ha az ember érdem szerint idvezül, a pokol melyik katlanja lesz nékie elég forró? Ez a legtúlcsapongóbb gazember, ki valaha becsületes emberre «megállj»-t kiáltott.

HENRIK HERCZEG. Jó reggelt, Edus.

POINS. Jó reggelt, drága Riki! Mit mond Lélekfurda ő kigyelme? mit mond Bor-czukor John uram? Nos Jankó, hogy egyeztetek ki, te meg az ördög, lelked fölött, melyet neki a mult nagypénteken egy pohár madeiráért s egy hideg kappanczombért eladtál?

HENRIK HERCZEG. Sir John állni fog szavának; az ördög megkapja, a mit vett. Ő sosem szegi meg a közmondást: megadja az ördögnek, a mi az ördögé.

POINS. Így hát elkárhozol, ha szavadat az ördögnek megtartod.

HENRIK HERCZEG. Különben is elkárhoznék, ha az ördögöt megcsalná.

POINS. Node, fiúk, holnap reggel négy órakor el Gadshillbe. Zarándokok mennek Canterburyba dús ajándékokkal s kereskedők lovagolnak Londonba teli tárczákkal. Van nálam álarcz mindnyájatok számára, magatoknál meg vannak lovak. Gadshill ma éjjel Rochesterben hál. Vacsorát holnap estére Eastcheapben rendeltem. Oly biztosan tehetjük, mintha aludnánk. Ha jöttök, tallérral tömöm meg erszényeiteket; ha nem: veszszetek itthon, akaszszanak fel.

FALSTAFF. Hallod, Yedward, ha én itthon veszek s el nem megyek, én akasztatlak fel benneteket, hogy elmentetek.

POINS. Te, te haspók?

FALSTAFF. Elmégy, Riki?

HENRIK HERCZEG. Ki? én, rabló? én, tolvaj? Nem én, lelkemre, nem!

FALSTAFF. Nincs benned becsület, nincs bátorság, nincs igazi czimboraság, sőt nem is királyi vérből származtál, ha egy pár koronás tallérért lesbe állni nem mersz.

HENRIK HERCZEG. No jó! hadd vetemedjem hát életemben ez egyszer ostoba csínra.

FALSTAFF. Ez már helyes beszéd.

HENRIK HERCZEG. Ej! történjék bármi, én itthon maradok.

FALSTAFF. Istenemre mondom, akkor árulóddá szegődöm, ha király leszesz.

HENRIK HERCZEG. Nem bánom.

POINS. Kérlek, Sir John, hagyj magunkra a herczeggel; oly érveket hozok fel neki e kaland mellett, hogy el fog jönni.

FALSTAFF. Ah! szálljon meg tehát a rábeszélés szeleme, őt pedig áldja meg érzékeny fülekkkel, hogy a mit mondasz, meghassa, s a mit hall, el is higye: hogy így a valódi herczeg, tréfából, áltolvajjá legyen, mert buzdítás kell a divatozó jámbor visszaéléseknek. Isten veletek. Eastcheapben találkozunk.

HENRIK HERCZEG. Isten veled, kései tavasz! Isten veled, vén asszonyok nyara! (Falstaff el.)

POINS. Tehát, czukor-édes jó herczegem, lovagolj velünk holnap. Tréfát gondoltam, melyet nem vihetek végbe egyedül. Falstaff, Bardolph, Peto és Gadshill hadd rabolják ki azon embereket, kik után már lest vetettünk. Te meg én ne legyünk ott; de midőn a zsákmánynyal visszatérnek, ha tőlök azt ketten el nem veszszük, üttesd le a fejemet vállaim közül.

HENRIK HERCZEG. De mint válunk el tőlök lovaglás közben?

POINS. Hát előbb indulunk, vagy később. Találkozási helyet jelölünk nekik, hol tőlünk függ meg nem jelelni. Ekkor a kalandot nélkülünk viszik véghez, mi meg rájuk rontunk, mihelyt véghez vitték.

HENRIK HERCZEG. Igen, de könnyen felismerhetnek lovunkról, öltönyünk- és más egyéb jeleinkről.

POINS. Paff! hiszen lovunkat nem fogják látni, megkötöm az erdőben. Ha elváltunk tőlök, más álarczot teszünk, s aztán, barátocskám, van nekem elég viaszos vászon felöltöm ilyen alkalomra, hogy rendes külsönket elfödözhessek.

HENRIK HERCZEG. Attól is tartok, hogy nagy erővel lesznek hozzánk képest.

POINS. Oh: kettőt közülök a legkönnyebben meg-hökkenő banyának ismerek, s ha a harmadik tovább verekszik, mint tanácsosnak látandja, azonnal lemondok a fegyverviselésről. Legpompásabb a tréfában az a megfoghatlan hazugság lesz, melyet előttünk ez a kövér kamasz fog majd beszélni vacsora mellett, mint vívott legalább is harmincz ellen, mily rohamokat, döféseket s életveszélyeket állott ki! s ha mindezt szemére lobbantjuk, az lesz majd a tréfa.

HENRIK HERCZEG. Jó, elmegyek. Gondoskodjál a szükségesekekről s várj holnap este Eastcheapben; ott vacsorálok. Isten veled.

POINS. Isten veled, uram. (Poins el.)

HENRIK HERCZEG. Ismerlek én, de még kissé csak óvom

Henyességtek szilaj szeszélyeit.

Követni vágyom ezzel a napot,

Mely túri, hogy tespedt, alanti felhők

Takarják fényét a világ elől;

Hogy, majd ha ismét önmagába' lesz,

Áttörve a sötét gőztorlaton,

Mely úgy látszott, hogy elfojtandja már,

Inkább csodálják, mert nélkülözék.

Ha ünnep volna mindenik napon,

A játék úgy úntatna, mint a munka;

De most ohajtjuk, mert ritkán esik,

S nincs kedvesebb, mint a mi ritkaság.

Így balgaságim' abbaahagyva majd,

S lefizetve, mit nem ígértem soha,

Akként csalom meg a világ reményét,

A mint hiremnél sokkal jobb leszek.

És mint sötét lapon a fényes ércz,

Hibáimon feltündöklő javultom
 Szebben ragyog majd s több szemet leköt,
 Mint a ki dőre tán nem volt soha.
 Így vásottságimat fortély viszi
 S eljő idöm, bár senki sem hiszi. (El.)

III. SZÍN.

Ugyanott. Más terem a palotában.

*Henrik király, Northumberland, Worcester, Hövér,
 Sir Walter Blunt s mások jönnek.*

HENRIK KIRÁLY. Vérem hideg, nyugodt volt s képtelen
 Fölforni im e bántalmak miatt,
 S ti ezt ismerve, csak tiportatok
 Türelmemen; de tudjátok meg ime
 Hogy én, jövőre, inkább én leszek,
 Kedélyemnél erősb, félelmesebb.
 Pehelylágú volt az és olajsima,
 Azért veszté el tiszteletjogát,
 Mit büszke szív csak büszke szívnek ad.
 WORCESTER. Házunk nem érdemes, fölséges úr,
 Hogy ép azon nagyság korbácsa érje,
 Ama nagyságé, melyet önkezünk
 Segíte ily magasra.

NORTHUMBERLAND. Mylord, —

HENRIK KIRÁLY. Eredj, Worcester, mert szemedben én
 Vészt és daczot szemlélek. Oh uram,
 Föllépésed nagyon merész, makacs,
 S a fölség e sötét gögöt soha
 Nem tűrte még egy szolgáló homlokán.
 Távozhatol. Ha kell tanácsod és
 Segélyed, akkor ismét hivatunk. (Worcester el.)
 Beszélni kezdtél. (Northumberlandnak.)

NORTHUMBERLAND. Úgy van, oh uram!

A felséged nevéen kért foglyokat,
 Kiket Holmedonnál Percy elfogott,
 Ő mondja, hogy nem úgy tagadta meg,
 Miként arról felséged értesült.

Tehát vagy irigység vagy tévedés
Ejté itt a hibát, de nem fiam.

HÖVÉR. Uram! a foglyokat meg nem tagadtam;

De a mint a csatának vége volt,

Én a düh- és a túlzott izgalomtól

Pihegve, bágyadtan támaszkodám

Kardomra, s ekkor érkezett oda

Egy czifrán öltözött, kikent, kifent úr,

Vidám, mint vőlegény, borotvált álla,

Mint aratáskor a tarolt mező.

Oly illatos volt, mint piperke hölgy;

Illatszelenecét tartá ujja közt;

És azt koronkint orrához vivé,

Meg elvoná; az orr, mintegy dühében,

Hogy oly közel jár hozzá, tüsszögött.

Mindig mosolygott és beszélt, s midőn

A harczosok hordták a holtakat,

Paraszt, pimasz fattyúknak szidta, hogy

Oly éktelen hullákat visznek el

A fuvalom s ő méltósága közt.

Tőlem mézes szavakkal kérdezett

Egyet-mást, és e közben kérte ki

A foglyokat felséged részire.

Én, a kinek fájtak hült sebei

S kit egy papagály ekkép gyötre most,

Türelmetlen, hevessé lettem, és

Hogy mit feleltem, már nem is tudom,

Igent-e vagy nem-et: mert feldühíte,

Hogy oly csiszolt s oly illatos vala

S fecsegni csacska nőként úgy tudott

Ágyú-, dob- és sebről. (Isten bocsássa!)

Mondá nekem, hogy nincs fölségesebb

A csonttörésre, mint a spermacet.

És hogy valódi kegytelen dolog

Az ártatlan föld anyakebliből

Kiásni a czudar salétromot,

Mely annyi természetes derék fiút

Gyáván ledönt, s ha ágyúk nincsenek,

Akkor bizonynyal ő is harczfi lesz.

E zagyva dőre csacskaságra én

Feleltem is, nem is, mint említém. —
 Kérlek, ne engedd hát e híradást
 Értékes vád gyanánt tolni be
 Ragaszkodásom s felséged közé.

BLUNT. Tekintve a körülményt, jó uram,
 Bármit beszélt is Percy Henrik akkor,
 Olyan személyhez, oly helyen s időben,
 Mind azzal együtt, a mi mondva volt,
 Jobb lesz, ha elhal s többé föl se támad
 S nem költ veszélyt, vagy vádat ellene;
 Mit akkor monda, visszavonja most.

HENRIK KIRÁLY. De foglyait még most sem adja ki,
 Csak oly föltétel és kötés alatt,
 Hogy sógorát, a dőre Mortimert,
 Ön költségünkre váltanók ki rögtön,
 A ki pedig önként árulta el
 Azoknak éltét, kiket harcza vitt
 A nagy varázs, gonosz Glendower ellen,
 Kinek leányát, hallomás szerint,
 Nem rég vevé nőül a marki gróf.
 Kincstáraink azért ürüljenek ki,
 Hogy visszaváltsunk majd egy árulót?
 Árulásért fizessünk, és frigyet
 Kössünk a hitvány emberekkel is,
 A kiket önhibájok buktatott meg?
 Nem! veszszén a kopár hegyek között.
 Barátomnak többé nem ismerem,
 Ki még csak egy fillért is szóba hoz
 Kiválni Mortimert, a lázadót.

HÖVÉR. Mortimer lázadó!

Nem! tőled őt csupán a harc-ésély
 Voná el: arra nem kell több tanú,
 Mint a nyilván szóló sebek, ama
 Seb-ajkak, melyeket hősleg kapott
 A tiszta Severn nádas partjain,
 Midőn külön tusában, összetűzve,
 Szintén egy teljes óráig vivott
 A nagy Glendower-ral engedés ne'kül.
 Háromszor álltak meg, háromszor ittak
 Közegyezéssel a futó Severn

Hullámiból. Véres tekintetöktől
 Riadva folyt az rengő nádja közt
 S borzas fejét a partüregbe rejté,
 Mit a vívók hős vére áztatott.
 Sohsem szinezte művét ily sebekkel
 A leplezetlen dőre árulás
 S nem kaphatná a nemes Mortimer
 Mindezt ily számmal, úgy önkéntesen.
 Azért ne vádold lázadással őt.

HENRIK KIRÁLY. Hazudsz mellette, Percy oh! hazudsz;
 Glendowerral ő nem állt szemben soha,
 Azt mondhatom neked,
 Inkább az ördögöt lelné magában,
 Mint Owen Glendowert ellenségeül.
 Nem szégyeled? Azonban, ifju úr,
 Egy szót se többé Mortimer felől.
 A foglyokat küldjed sietve hozzám,
 Vagy olyakat fogsz tőlem hallani,
 Miket megbánhatsz. Lord Northumberland,
 Fiaddal együtt eltávozhatol.
 A foglyokat! vagy lesz mit hallani.

(Henrik király, Blunt és kíséret el.)

HÖVÉR. Ha értök az ördög orditna bár,
 Még sem teszem. Megyek rögtön utána,
 S kimondom ezt, könnyitni szívemet,
 Ha mindjárt a fejemmel játszom is,

NORTHUMBERLAND. Mit? hogy? részeg vagy a dühtől?
 Itt jó bátyád. [Megállj!]

Worcester visszajő.

HÖVÉR. Ne szóljak Mortimerről?
 De mennydörgettét! szólok én bizony,
 S kárhozzam el, ha nem tartok vele.
 Sőt felnyitok mellette minden ért
 S csöppenkint ontom drága véremet,
 Fölvívni a letiprott Mortimert
 Olyan magasra, mint e rossz király,
 Mint e hálátalan férges Bolingbroke. [király.
 NORTHUMBERLAND (Worcesternek). Megörjíté öcsédet a

- WORCESTER. Távoztommal ki szítá a tüzet föl?
HÖVÉR. No lám! magának kér minden fogolyt,
S midőn viszonzásul kiváltni kértem
A nőm testvérít, ő elsápadott
S halálszemekkel nézett rám, mivel
Mortimernek nevétől is remeg.
- WORCESTER. Nem bántom érte. A megholt Richárd
Mint vérrokont nem őt jelölte-é ki?
- NORTHUMBERLAND. Igen: hallottam e jelöltetést,
Midőn ez a szerencsétlen király,
Kiért Isten bocsásson meg nekünk,
Irlandi hadjáratjához fogott,
Honnán, sürgetve, ismét visszatért,
Trónját, majd életét elveszteni.
- WORCESTER. S kinek halála a világ előtt
Bennünket oly botránnyal bélyegez.
- HÖVÉR. De kérlek! Hát Richárd király a trónra
Mortimer Edmundot jelölte ki
Utódjaú!?
- NORTHUMBERLAND. Magam hallottam azt.
- HÖVÉR. Király rokonját így nem vádolom,
Ki őt kopár hegyek közt veszni hagyná!
De rátok, a kik e feledt egyén
Fejére tettétek a koronát
S gyilkos cselek gyalázatfoltjait
Hordjátok érte: rátok mindezért
Átok világa súlyosuljon-e,
Levén csak eszközök, vagy czinkosok,
Zsineg, lajtorja, vagy inkább — bakók?
Bocsánat, oh! hogy ily alantra szállok,
Láttatni azt a rangfokot, melyen
Ti álltok e ravasz király alatt.
Hát, szégyen! azt említse-é korunk
S írják fel a jövők évkönyvei,
Hogy ily nemes, hatalmas emberek,
Oly jogtalan ügyhöz szegődtenek,
Mint ti ketten, Isten bocsássa meg!
A drága rózsát, Richárdot kitépni,
S ültetni e csalán, tövis Bolingbroke-ot?
És még nagyobb gyalázatúl említsék,

Hogy az, kiért e szégyent hordozátok,
 Kigúnyolt, eldobott és megvetett?
 Nem! még idő van visszaszerzeni
 A számüzött becsületet s ujjant
 Kivívni a világ jó véleményét,
 És megboszulni a megvettetést
 És gúnyt eme gőgös király fején,
 Ki éjjel-nappal mindig arra gondol,
 Hogy tartozását mint törleszsze le
 Halálotoknak vérdíjával is.
 Mondom tehát —

WORCESTER. Öcsém, csitt! szót se többé!

Titkos könyvet fogok feltárni most
 S belőle a te gyorsan ébredő
 Haragodnak vészes dolgot olvasok,
 Oly vészes, oly merényes jellemüt,
 Mint gyöngé kopja-nyélen kelni át
 Egy zúgva zajló vízroham felett.

HÖVÉR. Ha elbukik, jó éjt! haljon vagy úszszék.

Bocsáss veszélyt kelettől nyugatig,
 Ha a becsület déltől éjszakig
 Elékerül, megvívna: oh! a vér
 Inkább buzog bennünk, midőn oroszlánt
 Riasztunk, mintha nyúlat ugratunk.

NORTHUMBERLAND. A nagy tetteknek gondolatja is
 Túlkapja a tűrés határain.

HÖVÉR. Ugy látszik, Istenemre! csak könnyű

Szökés volna a halvány holdvilágról
 Letépni a fénylő becsületet,
 Vagy a mélylő fenekre szállani
 S hajfürtinél ragadva vonni fel
 Az elmerült becsületet, ha az, ki
 Megmenti onnan, versenytárs ne'kül
 Viselné aztán méltóságait.
 De félre a félszeg szövetkezéssel!

WORCESTER. Ábrándvilágot kerget, én nem azt,

A mit főleg tekintni kellene.
 Öcsém, figyelj csak egy kissé reám
 S hallgass meg.

HÖVÉR. Oh! ne bánts.

- WORCESTER. Ama nemes skótok,
 Kik foglyaid —
- HÖVÉR. Enyim lesz mindenik.
 Az égre! tőlem egy skótot se kap,
 Nem, hogy ha egy skót üdvözítené is.
 Nálam marad mind, mind.
- WORCESTER. Te csak dühöngsz
 S ajánlatimra épen nem figyelsz,
 A foglyokat megtarthat'd.
- HÖVÉR. Meg fogom.
 Az már való. Ő azt mondotta, hogy
 Ki nem váltandja Mortimert soha,
 S megtilta szólnom Mortimer felől.
 De én hozzá megyek, ha szendereg;
 S ezt harsogom fülébe: Mortimer!
 Sőt egy seregélynek majd megtanítom
 A Mortimer szót, s azt adom neki,
 Hogy izgalomba' tartsa bőszi dühét.
- WORCESTER. Hallgass, öcsém, csupán egy szót.
- HÖVÉR. Törekvésem nem lesz egyéb ezentúl,
 Mint hogy gyötörjem e Bolingbroke-ot
 S e kocsmahóst, a walesi herceget,
 Kinek, ha nem tudnám, hogy atyja őt
 Nem kedveli s vesztén örülne is,
 Egy kanna sörbe mérget öntenék.
- WORCESTER. Maradj tehát, öcsém! Akkor beszéllek,
 Midőn figyelni jobb kedved leend.
- NORTHUMBERLAND. Minő darázscsipett türelmetlen
 Hogy asszony módra folyton így pörölsz [vagy
 S füled csupán saját nyelvedre tart.
- HÖVÉR. Ah! engemet vessző vág s ostoroz,
 Csalán és hangya csíp, ha e ravasz,
 Hitvány Bolingbrokeról csak hallok is.
 Richárd korában hol is volt csak az?
 Átok reája! Gloucestershirebe' van,
 A hol nagybátyja York, a féleszű
 Herczeg tartózkodék: először ott
 Hajtottak térdet e mosoly-királynak,
 E Bolingbrokenak, a mint ő veled
 Ravenspurgból jött vissza.

NORTHUMBERLAND. Berkley-várban.

HÖVÉR. Valóban ott.

S akkor mi édes nyájasságokat
 Ontott elém e hízelgő kopó!
 «Gyermekszerencsém majd ha nagyra nő»
 És «drága Percy Henri, jó rokon»...
 Isten bocsá! pokolba ily csalókkal.
 Most már beszélhetsz, bátya, kész vagyok.

WORCESTER. Nem, hogy ha nem vagy, csak kezd el
 Bevárom én. [megint,

HÖVÉR. Valóban kész vagyok.

WORCESTER. Tehát skót foglyaidról újlag.

Bocsásd el őket váltságdíj nélkül
 S Douglas fiát válaszsza eszközül
 Serget szerezni Skótiában, a mi,
 Miként írásban majd okát adom,
 Könnyű leend. S mylord, te, míg fiad

(Northumberlandnak.)

Skóthonban ekkép szorgalmaskodik,
 Titkon csatold magadhoz szív szerint
 Ama kedvelt derék egyháznagyot,
 Az érseket,

HÖVÉR. A yorkit úgy-e?

WORCESTER. Igen, ki öcsese, lord Scroopnak
 Bristolban elhaltát mélyen kesergi.
 S nem csak gyanítva mondom ezt, miként
 Történhetőt; hanem mivel tudom,
 Meg van fontolva s állapítva jól
 És már csupán csak alkalomra vár.
 Csak egy intésre vár, hogy létesüljön.

HÖVÉR. Előre érzem,

Minden bizonynyal sikerülni fog. [csátsz

WORCESTER. Még vadnyomunk sincs, már sebet bo-

HÖVÉR. Tervünk nem is lehet más, csak helyes.

Hisz Skóthon és York serge egyesül
 Majd Mortimerrel, ah!

WORCESTER. Az úgy leend.

HÖVÉR. Valóban azt dicsőn kitervezéd.

WORCESTER. Sietni nem csekély ok ösztönöz,
 Egy fő csapással főnket mentni meg.

Mert bármi nyugton éljünk, a király
Magát mindig adósunknak hiszi
S nyugodtagnak bennünket nem hiszen,
Míg megfizetni nem talál időt;
És már is érzitek, mint vonja meg
Mindnyájunktól nyájas tekintetét.

HÖVÉR. Úgy, úgy; boszút kell rajta állanunk.

WORCESTER. Öcsém, Isten veled! Semmit ne tégy,
Míg tőlem írva nem veendsz irányt.
Ha majd időnk megért (s nincs messze már),
Glendowerhoz, Mortimerhez átsikamlok,
A hol te, Douglas és egész hadunk,
Miként óhajtom, gyorsan egyesül,
Hogy így erős karunkra fölvegyük
Szerencsénket, mely most még ingadoz.

NORTHUMBERLAND. Isten veled! Én jó sikert remélek.

HÖVÉR. Isten veled! Bár repülne az óra
S harcztér, zaj és jajszó felelne szónkra! (El mind.)

MÁSODIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Rochester. Fogadó udvara.

Egy fuvaros jó, kezében lámpával.

1. FUVAROS. Áh! há! Akaszszanak fel, ha reggeli négy óra el nem mult. A gönczölszekere már az új kémény fölött áll s lovunkat mégse raktuk meg. Hé! szóga!

SZOLGA (bentről). Mindjárt, mindjárt.

1. FUVAROS. Készítsd el, hé Tamás! a fakóm nyeregét s tégy egy kis csepükóczot is a kápa alá! Szegény dög marja csupa seb.

Más fuvaros jó.

2. FUVAROS. A bab meg a borsó olyan pállott itt, akar az ördög, s ettől férgesedik meg legkönnyebben az ilyen szegény gebe. Fel is fordult ez a ház, mióta az öreg Róbert meghalt.

1. FUVAROS. Szegény öreg! sohse tudott zöld ágra vergődni, a hogy a zab ára felszökkent; ez lett halála is.

2. FUVAROS. Úgy látom, ez a legrondább bolhafészek az egész londoni útban. Oly tarkára csíptek engem, mint egy czompó.

1. FUVAROS. Mint egy czompó? De istenucscse! egy királyt se marhattak volna czifrábbrá, mint engemet az első kakasszóra martak.

2. FUVAROS. No persze! mert sohse adnak éjjeli edényt, hát csak a tűzhelyre pösöl az ember, a sós víz aztán csak úgy ontja a bolhát, mint a békatojás.

1. FUVAROS. Hé! szógám! gyere már, hogy kössenek föl; gyere már.

2. FUVAROS. Egy ódal szalonnát, meg oszt' vagy két csomó gyömbért viszek Charing-crossba.

1. FUVAROS. Teremtettét! a kosaramban biz' éhen döglenek meg ezek a pulykák. Hej! cseléd! üssön beléd az a mennydörgős mennykő. Nincs szemed? nem hallasz? Gazember legyenek, ha oly szívesen be nem vágnám a fejedet, mint a hogy be szoktam vágni egy pohár bort. Gyere már, hogy akaszszanak fel. Nem érsz egy fakovát.

Gadshill jó.

GADSHILL. Jó reggelt, fuvarosok! Hány az óra?

1. FUVAROS. Gondolom, kettő.

GADSHILL. Ugyan add csak ide lámpádat, hadd nézzem meg lovamat az istállóban.

1. FUVAROS. No lám, lám! különb csint is láttam már én ennél.

GADSHILL. Add ide hát te.

2. FUVAROS. Ah! dehogy! Add ide lámpádat! Hogy is ne! Majd ha az akasztófán fityegsz.

GADSHILL. Ugyan hé, fuvarosok, mintegy mikor érkezhettek Londonba?

2. FUVAROS. Elég korán arra, hogy gyertyavilág mellett feküdjünk le, kezeskedem róla. Gyere no, szomszéd, költsük fel az urakat; együtt utaznak a társasággal, mert sok drága holmijok van.

GADSHILL. Hé, pinczér! (Fuvárosok el.)

PINCZÉR (bent). Kéznel légy! azt mondja a zsebmetsző.

GADSHILL. Ez ép annyi, mint: kéznél légy; azt mondja a pinczér; mert te sem vagy távolabb a zsebmetszéstől, mint az utasítás a cselekvéstől. Te szövöd a hálót.

Pinczér jö.

PINCZÉR. Jó reggelt, Gadshill mester. A dolog úgy áll, mint tegnap este mondtam. Itt van egy földesúr a kenti vadonból, háromszáz márka arany van nála. Hallottam, mikor ezt tegnap este vacsoránál mondotta volt egyik társának, a ki olyas számvivőféle ember; annál szintén sok a podgyász. Isten tudja, mi lehet. Már fenn vannak s rántottát kérnek. Rögtön indulnak.

GADSHILL. Nyakam' teszem rá neked, hogy jó madarainkkal találkozni fognak.

PINCZÉR. Nem, az nekem nem kell; csak tartsd meg a hóhér számára, mert tudom, hogy te is csak oly jó madár vagy, mint akármelyik rablómadár.

GADSHILL. Mit beszélsz nekem a hóhérről? Ha engem felkötnek, két bitófát teszek én akkor kövérré; mert ha engem felkötnek, az öreg sir Johnt is felkötik velem, s tudod, hogy ő nem valami sovány ember. Hja! más szegény legények is vannak ám még, kikről te nem is álmodod, hogy csupa mulatságból becsületére válnak foglalkozásunknak, a kik, ha nyomozásra kerülne a dolog, saját hitelök végett mindent elkövetnének a kiegyenlítésre. Nem holmi gyalog csavargóval, nem öt hat filléres tolvaj bothóssal szövetkeztem ám én; nem holmi bolond rézszínű, bajuszos sörbogárral: hanem illem- és nemességgel, polgármesterek- és főtisztviselőkkel, a kik aztán megteszik, a kik

inkább nekirontanak, mint beszélnek, inkább beszélnek, mint isznak, s inkább isznak, mint imádkoznak. De hazudom, mert folyvást imádkoznak saját szentjökhöz, a közjóhoz, vagy inkább nem hozzá imádkoznak, hanem elimádkozzák, mert lehúzzák a bőrit s csizmát készítenek belőle.

PINCZÉR. Mit? csizmát a közjóból? Vízhatatlan-e aztán a lucskos úton?

GADSHILL. Az ám! a bizony! a törvényszék maga kente azt meg. Úgy lopunk, mintha valamely várban volnánk: lömentesen. Páfránmag van nálunk s láthatlanul kalandozunk.

PINCZÉR. De biz' én csak azt hiszem, hogy mégis inkább az éjnek, mint a páfránmagnak köszönhetitek láthatatlanságotokat.

GADSHILL. Adj kezet, s nyereségünkben te is osztozni fogsz, a mily igaz, hogy igaz ember vagyok.

PINCZÉR. Nem! inkább azt mondd: a mily igaz, hogy csaló tolvaj vagy.

GADSHILL. Mindegy. A homo név minden ember közneve. Mondd meg a szolgának, hozza ki a fakómat az istálóból. Isten veled! te szurtos pimasz. (El mind.)

II. SZÍN.

Országút Gadshill mellett.

Henrik herczeg s Poins. Kissé távolabb Bardolph és Peto jönnek.

POINS. No állj félre, állj félre. Falstaff lovát eltávolítám s maga itt nyiszorog már, mint egy kikeményített bársony.

HENRIK HERCZEG. Bujj el.

Falstaff jő.

FALSTAFF. Poins! Poins! Kössenek fel! Poins!

HENRIK HERCZEG. Csitt, te kihizlalt tulok! Micsoda nagy zajt ütsz!

FALSTAFF. Hol van Poins, Riki?

HENRIK HERCZEG. Ama dombtetőre ment; utána megyek, fölkeresem. (Szinli, mintha Poins-t keresné.)

FALSTAFF. El vagyok átkozva, hogy e tolvaj czimboraságában kell rabolgatnom. A gazember elvitte a lovamat s megkötötte, nem tom hol. Ha még négy közönséges lépést gyalogolok, végem van. No legalább szép halálom lesz, mert kikerülöm a bitót, ha e pimaszt megölöm. Huszonkét év óta minden órában megesküdtem, hogy elszakadok czimboraságától s a gazember czimborasága még most is lebűvölve tart. Akaszszanak fel, ha nem valami varázs italt adott be az az istentelen, hogy magát megszerettesse. Úgy van, varázs italt ittam. Poins, Riki! ördög vigyen el mind kettőtöket. Bardolph, Peto, éhen veszszek el, ha egy tapodtat is rabolok tovább. Ha nem oly jóságos cselekedet előttem becsületessé lenni s elhagyni e tolvajokat, mint egyet inni, legyenek a leghitványabb gézengúz mindazok között, kik valaha fogaiknak hasznát vették. Nyolcz sing, ily göröngyös úton, gyalog, annyi nekem, mint hetven mérföld, s ezt jól tudják a köszívű átkozottak. Hóhér csapja ki őket, ha már egyik tolvaj se hú a másikhöz. (Fütyöntenek.) Fjű! hogy bomoljatok meg mindnyájan. Hozzátok elő a lovamat, gazemberek! Idé a lovamat! hogy kössenek fel.

HENRIK HERCZEG. Csitt, haspók! feküdj le; nyomd a füledet a földhöz, s figyelj, nem hallod-e az utasok lépteit.

FALSTAFF. De ha lefekszem, van-e aztán emelő rudatok újra fölemelni? Teremtettét! nem viszem én többé oly messzire a testemet gyalog, az apád kincstárának minden aranyáért sem. Hogy az ördögbe tetél engem így lóvá.

HENRIK HERCZEG. Hazudsz, nem lóvá, hanem lovatlanná vagy téve.

FALSTAFF. Kérlek, édes jó Riki herczeg, segíts engemet a lovamhoz, kedves királyfiacskám.

HENRIK HERCZEG. Ejnye, te gazember, hát én legyek a lovászod?

FALSTAFF. No eredj hát, kösd fel magadat herczegi

ñadrágszíjadra. Dejszen, ha engem elcsípnek, majd el-
 áztatlak én mindnyájakat. Ha nótát nem csapok
 rólatok s rikitó hangon nem dalolgotom: legyen akkor
 mérgem egy pohár bor; de ha a tréfa ily messze megy,
 még pedig gyalog, azt már gyűlölöm.

Gadshill jő.

GADSHILL. Megállj!

FALSTAFF. Azt teszem, ha nem akarnám is.

POINS. Ah! hiszen ez a mi vizslánk; ismerem a
 hangját.

Bardolph jő.

BARDOLPH. No mi újság?

GADSHILL. El, el az arczot! Föl az álczákkal! Pénz
 közelít a halomról a király számára s a király kincs-
 tárába vándorol.

FALSTAFF. Hazudsz, ficzkó; a király kocsmájába vándorol.

GADSHILL. Elég lesz az mindnyájunkat fölsegíteni.

FALSTAFF. Az akasztófára.

HENRIK HERCZEG. Fiúk, ti négyen a mély úton üsse-
 tek rájok. Poins Ede meg én alábbra menünk, s ha
 töletek elosonnának, reánk fognak bukkanni.

PETO. Hányan lehetnek?

GADSHILL. Mintegy nyolczan, vagy kilenczen.

FALSTAFF. A mennykőbe! nem ők rabolnak-e ki ben-
 nünket?

HENRIK HERCZEG. Mit? nyúlszívű!? Sir John Potrohos?

FALSTAFF. Igaz, nem az ön nagyatyja, Gaunt János
 vagyok, de nyúlszívű sem vagyok ám, Riki.

HENRIK HERCZEG. No majd próba választja.

POINS. Hé, Jankó, lovad ott a bokor mögött van;
 ha szükséged lesz rá, ott találod. Isten veled! Csak
 aztán keményen tartsd magadat.

FALSTAFF. S most még csak el sem páholhatom, ha
 mindjárt felkötnek is.

HENRIK HERCZEG. Edi! (Poinsnak félre.) Hol vannak ál-
 ruháink?

POINS. Itt közel; csak rejtse el magadat.

(Henrik herczeg és Poins el.)

FALSTAFF. No most, czimborák, a ki mer, az nyer! Kiki álljon helyt magáért.

Utasok jönnek.

1. UTAS. Jőjjön, szomszéd; a fiú majd levezeti lovainkat a hegyről; gyalogoljunk egy kicsit, hadd járódjék meg a lábunk.

RABLÓK. Megállj!

UTASOK. Jézus! segíts!

FALSTAFF. Rajta! le velök, messétek el a gaznép torkát! Ah ronda férges, szalonnán hizott pimaszok; gyűlölnék bennünket ifjakat. Le velök, koppasszátok meg.

1. UTAS. Oh végünk van, háznépünkkel együtt örökre végünk.

FALSTAFF. Bitóra veletek, puffadt kölykök. Végetek van? Nem, hétfejű pimaszok. Bár minden vagyontok itt volna. El, hizott sertések, előre! Mit, fattyúk! hisz a szegény legénynek is élni kell. Esküdt személyek vagytok, úgy-e? No megesketünk most, fogadom.

(Falstaff s a többiek, az utasokat hajtva, el.)

Henrik herczeg s Poins visszajönnek.

HENRIK HERCZEG. A tolvajok megköztették a becsületes embereket. Ha most te meg én kiraboljuk e tolvajokat s vígan megyünk Londonba, elég beszélni valónk lesz egy hétre, nevetni valónk egy hónapra s derék tréfánk örökre.

POINS. Rejtőzzél el; úgy hallom, jönnek.

A tolvajok visszajönnek.

FALSTAFF. No, czimborák, osztozzunk meg, aztán lóra! még hajnal előtt. Nincs igazság e földön, ha a herczeg meg az a Poins nem nyomorult banyák. Ennek a Poinsnak nincs annyi bátorsága, mint egy vad kacsának.

HENRIK HERCZEG. Ide a pénzt! (Rájok rontva.)

POINS. Gazemberek!

(Míidőn osztoznak, a herczeg és Poina rájok ütnek, Falstaff néhány ütletet kapva, a többiekkel együtt megugrik; zsákmányukat ott hagyják.)

HENRIK HERCZEG. E győzelem könnyű volt! Lóra

A rablók oly rémulve szétfutottak, [most!

Hogy összejönni sem merészlenek.

Pandurnak véli társát mindenik.

El, jó Edém! Falstaff halálra izzad

S meghízik a sovány föld, merre jár.

Ha oly nevetséges nem volna, szánnám.

POINS. Hogy' ordított a bitang! (El mind.)

III. SZÍN.

Warkworth. Szoba a várkastélyban

Hővér jő, levelet olvasva.

HŐVÉR. «Részemről ugyan, uram, nagyon örülnek ott lehetni, már csak házatok iránti szeretetemnél fogva is.» — Örülne? Miért nem teszi tehát? Házunk iránti szereteténél fogva: ezzel azt mutatja, hogy jobb szereti saját csürét, mint házunkat. — Lássuk tovább. «Kitűzött czélotok veszélyes.» No, az bizonyos. Veszélyes meghülni, aludni, inni; de mondhatom azért, bolondházi uram, e veszély csalánja közül szedjük mi a biztosság virágát. — «Kitűzött czélotok veszélyes. Nevezett barátaitok bizonytalanok, maga az idő sincs megválasztva s egész tervetek fölötté könnyű oly nagy akadály ellensúlyozására.» Úgy gondolod, úgy gondold? Én pedig viszont azt gondolom, hogy te egy félénk, gyáva pimasz vagy és hazudsz. Miféle oktondi ember ez? Istenemre, tervünk oly helyes, minő csak valaha terv lehetett; barátaink hívek és szilárdak; jó terv, jó barátok, teli jó reménnyel. Mily fagyos lelkű, hitvány kölyök ez? Hiszen tervünket s működésünk egész folyamát maga York is dicséri. Teringettét! ha most ama gazembernél volnék, neje legyezőjével zúz-nám be koponyáját. Nincs-e ott atyám, bátyám meg

én? lord Mortimer Edmund, lord York és Owen Glendower? s ezeken kívül nincsen-e ott Douglas? Nincsen-e mindnyájuktól levelem, hogy a jövő hó 9-én fegyveresen csatlakoznak hozzám? s nem állt-e már síkon közülok némelyik? Mily pogány gazember ez? A hitetlen! Hah! még meglátjátok, hogy csupa merő félelemből és szorongásból a királyhoz fordul s egész terünkét elárulja. Ah! szeretném magamat ketté hasítani s felfofozni, hogy ezt a tál aludt tejet ily dicső vállalatba akartam vonni. Hóhér vigye! hadd mondja meg a királynak; készen állunk. Én még az éjjel indulok.

Lady Percy jő.

Nos, Katinkám? Két óra mulva búcsuznom kell tőled.

LADY. Oh kedves férjem, mért vagy így magadban?

Mi bünt tevék, hogy Henrikem ágyától

Elúzótt nő vagyok már két hete?

Mondd, édesem, mi vonja tőled el

Az étvágyat, gyönyört s aranyálmodat?

A földre vajon mért szegzed szemed',

S merengsz mindjárt, mihelyt magadban ülsz?

Hová lett arczad üde pirja? és

Hozzád való jogom' s kincsem' minek

Atdad sötét ábrándok- és borulatért?

Lágy szenderedben melletted viraszték

S kemény csatákról hallám hogy susogsz.

Szilaj ménedhez ösztönözve szóltál:

Gyi! a mezőre! S szózatid valának:

Roham, vonulat, sátorok, vi-árok,

Erődítés, mellvédek, sánczvonat,

A tűzkigyók, ágyúk és a rabok

Váltsága, a vitézek este s egy

Heves csatának minden képei.

Oly harcban volt a szellem benned és

Álmodban oly szörnyen elgyötre, hogy

Homlokodon verejték gyöngyözött,

Mint búborék a felzavart folyón,

És arczodon oly kínos izgalom,

Mint a ki nem bir jól lélekzeni

Siettiben. — Oh mit jelenthet ez?
 Súlyos ügy tartja férjemet kezében.
 Meg kell tudnom; ha nem, hát nem szeret.
 HÖVÉR. Hé! elvitte már Vilmos a málhát?

Szolga jő.

SZOLGA. El, mylord, egy órával ez előtt.
 HÖVÉR. Elhozta Butler a sherifftől azokat a lovakat?
 SZOLGA. Ép most hozott egyet, mylord.
 HÖVÉR. Minőt? szürkét? metszett fülűt, ugy-e?
 SZOLGA. Igen, mylord.
 HÖVÉR. E szürke lesz a trónom,
 Azonnal ráülök. Jelszóm: Remény!
 A kertbe hadd vezesse Butler ezt. (Szolga el.)
 LADY. De hallgass meg hát, férjem.
 HÖVÉR. Mit mondasz, édesem?
 LADY. Mi visz téged innen el?
 HÖVÉR. No hát, a lovam, kedveském, a lovam.
 LADY. Ej! te hamis majom!
 Biz a menyétnek sincs oly sok baja,
 Mint mennyi tégedet zavar. Valóban
 Mit forralsz, Henri? Tudnom kell; igen.
 Félek, testvérem, Mortimer jogát
 Érvényesíteni indul s tégedet
 Kivánt segédül; ámde hogyha mégysz —
 HÖVÉR. Gyalog s oly messze, elfáraszt. Szerelmem!
 LADY. Jer, jer, te kis szajkó; felelj nekem
 Őszinteséggel, a mit kérdezek.
 Mert, Henrik, a kis ujjad' kitöröm,
 Ha meg nem vallasz mindent igazán.
 HÖVÉR. El, el!
 Te hizelgő! Szerelmem? Nem szeretlek,
 Ügyem sincs rád, Katám! Nincs most idő,
 Bábozni és ajakkal pörlni;
 Most véres orrok és zúzott fejek
 Jönnek divatba. Ide a lovam!
 Mit mondasz, Katinkám, mit tegyek veled?
 LADY. Hát nem szeretsz? valóban nem szeretsz?
 No jó; legyen; ha nem szeretsz, magam se

Szerethetem többé magam'. — Szeretsz ?

No mondd csak, tréfából beszélsz-e vagy nem ?

HÖVÉR. Akarod látni, mint lovagolok ?

Majd a nyeregben ülve esküszöm,

Hogy végtelen szeretlek ; ámde most

Kérlek, Katinkám, szűnj meg kérdeni,

Hová megyek s mit tenni szándokom.

Megyek, hová kell, s egy szó annyi, mint száz,

Elhagylak még ez estve, kedvesem.

Eszes nő vagy, tudom, de nem eszesb,

Mint Percy Henri hölgye ! és szilárd vagy,

De mégis nő, titoktartásra tán

Egy hölgy sem természetebb : mivel hiszem,

Hogy a mit nem tudsz, föl sem is feded.

S eddig bizom benned, kedves Katám.

LADY. Hogyan ! eddig ?

HÖVÉR. Egy izzel sem tovább. De halld, Katinkám,

Eljössz te is, hová most én megyek ;

Elégled-é ezt ?

LADY. Kénytelen vagyok. (El mind.)

IV. SZÍN.

Eastcheap. Szoba a Vadkanfő kocsmában.

Henrik herczeg és Poins jönnek.

HENRIK HERCZEG. Ede, jőj ki, kérlek, abból a piszkos szobából, segíts egy kicsit kaczagnom.

POINS. Hol jártál Riki ?

HENRIK HERCZEG. Három-négy tökfilkóval, három-négy tuczat kanna között. A nyájaskodás legalsó hurját pengetém. Igen fiú ! czimbora lettem egy csapat pinczérel ; most már mindnyájokat keresztnevükön szólíthatom, így : Tamás, Friczi, Feri. Üdvösségökre esküszik, hogy ámbár csak walesi herczeg vagyok a nyájasságnak, s egyenest kimondják, hogy nem vagyok oly pöffeszkedő fajankó, mint Falstaff, hanem korinthusi vidor ficzkó, derék gyerek vagyok. Igazán így neveznek, s ha Angolország királya leszek, paranesomra

áll Eastcheapben minden derék legény. A részegséget berúgásnak hívják, s ha ivás közben lélekzetet veszsz, rád kiáltanak: Le vele gyorsan! ne czifrázd! Szóval egy negyed óra alatt annyira vittem, hogy most már egész életemben minden üstföldözőval saját nyelvén ihatom. Mondhatom, Ede, sokat vesztettél, hogy e kalandon velem nem valál. Azonban, édes Edém, megédesbitni az Ede nevet, nesze ez a czukros apróság, melyet épen egy kis pinczér nyomott a markomba, ki soha életében sem beszél egyebet angolul, mint: «Nyolcz shilling, meg hat fillér!» és «Isten hozta!» megtoldva e rikoltással: «Mindjárt! mindjárt, uram! Egy pint édes bor a holdvilágszobába!» s a többi. Hanem, Ede, szórakozásul, míg Falstaff elérkezik, vonulj csak ez oldalszobába, hadd kérdem meg kis pinczéremtől, mi végre adta ő nekem azt a czukrot, s kiabáld neki szüntelen: «Feri!» hogy velem beszéde ne lehessen egyéb, mint: «Mindjárt!» Lépj csak oldalt, kísért-sük meg, hogy' megy.

POINS. Feri!

HENRIK HERCZEG. Pompás.

POINS. Feri! (Poins el.)

Feri jó.

FERI. Mindjárt, uram, mindjárt. Ralph! nézz le csak a pomagránát-szobába!

HENRIK HERCZEG. Jer csak, Feri.

FERI. Mylord —

HENRIK HERCZEG. Meddig kell még szolgálnod, Feri?

FERI. Biz öt évig s addig, míg —

POINS (belülről). Feri!

FERI. Mindjárt, uram, mindjárt.

HENRIK HERCZEG. Öt év! Biz az hosszú idő a czinkannát csörgetni. Azonban, Feri, mernél-e te oly bátor lenni, hogy szerződésed irányában a gyáva szerepét játszszad, nyakadba vedd a lábadat s búcsút végy a kapufélfától?

FERI. Oh Istenem! esküszöm Angolország minden könyvére, hogy én érzének szivemben —

POINS (belülről). Feri!

FERI. Mindjárt, uram, mindjárt!

HENRIK HERCZEG. Hány éves vagy, Feri?

FERI. Hadd lám! Szent Mihálynap táján leszek —

POINS (belülről). Feri!

FERI. Mindjárt, uram, no! Kérem várjon egy kicsit.

HENRIK HERCZEG. Hallod, te Feri! az a czukor, melyet nekem adtál, egy garas ára volt, úgy-e?

FERI. Oh Istenem! hiszen bár két garas ára lett volna.

HENRIK HERCZEG. Ezer fontot adok azért neked; csak kérjed, megnyered, mihelyt akarod.

POINS (belülről). Feri!

FERI. Mindjárt, mindjárt!

HENRIK HERCZEG. Mindjárt, Feri? Nem. Feri; hanem holnap, Feri, vagy csütörtökön, Feri, vagy akkor, Feri, midőn akarod. Azonban, Feri —

FERI. Mylord?

HENRIK HERCZEG. Nem rablanád-e ki ezt a börmelényt kristály gombjával, kopár fejével, agátgyűrűje-, fekete harisnyája-, selyem harisnyakötője-, édeskés nyelve-, spanyol zsebeivel, —

FERI. Oh Istenem! hát kit gondol ön, uram?

HENRIK HERCZEG. No hát csak szopogasd édes vörös borodat, mert látod, Feri, bepizskolnád fehér vászon kabátod'. A barbárságban, hé, nem is lehet oly megszire vinni.

FERI. Hogyan, uram?

POINS (belülről). Feri!

HENRIK HERCZEG. Takarodjál, fattyú; nem hallod, hogy hívnak?

(Ketten is hívják; a pinczér azt sem tudja zavarában, melyik oldalra menjen.)

Kocsmáros jö.

KOCSMÁROS. Mi? hát te itt nyugodtan állasz s elhallgatod ezt a kiáltozást? Nézz a vendégek után. (Feri el.) Mylord, az öreg sir John, ötöd-hatod magával, ott künn áll: bebecsáthatom?

HENRIK HERCZEG. Hadd álljon egy kissé, majd aztán nyiss ajtót. (Kocsmáros el.) Poins!

Poins bejő.

POINS. Mindjárt, uram, mindjárt.

HENRIK HERCZEG. Te, Falstaff s a többi gaznép ott künn vannak: vígan legyünk-e?

POINS. Vígan, pajtás, mint a prücsök. De mily ügyesen játszad a tréfát e pinczér-inassal! Mondd, mit tegyünk már most?

HENRIK HERCZEG. Én minden bohóságra kész vagyok, a mi jó öreg Ádám régi kora óta e mai éjféli 12 óra csecsemő koráig bohóságnak bizonyult. (Feri jó borral). Hány óra, Feri?

FERI. Mindjárt, mindjárt, uram!

HENRIK HERCZEG. Hogy e kölyök kevesebb szót tud, mint egy papagály, s mégis asszony szülötte? Foglalkozása: lépcsőn fel, lépcsőn le; ékes szólása: egy kis számolás. Csakhogy én nem oly természetű vagyok, mint Percy, éjszak Hövére, ki reggelire hat-hét falka skótot gyilkol le, megmossa kezét s így szól nejének: «Pi há! mily tétlen élet! nekem munka kell». „Oh kedves Henrikem, felel az, hányat öltél meg a mai napon?“ «Itassátok meg bogár lovamat,» mond ő; s egy óra múlva feleli: «Mintegy tizennégyet. Potomság, potomság!» — Hidd be csak Falstaffot; majd én Percy-t játszom; ez a vastag barom meg nejét, Mortimer asszonyságot. Rivó! így kiált föl az iszák. Hidd be a golyhót, hidd be azt a faggyútömeget.

Falstaff, Gadshill, Bardolph s Peto jönnek.

POINS. Jó napot, Jankó! Hol kóboroltál?

FALSTAFF. Pusztuljon el minden gyáva pimasz! vigye el az ördög! Úgy legyen, ámen! Adj egy pohár bort, kölyök. Inkább harisnyát kötök, aztán megfoltozom, aztán megtalpalom, semhogy ez életet tovább folytassam. Pusztuljon el minden gyáva pimasz. Adj egy pohár bort, gaz ficzkó. Nines többé erény a földön!

(Iszik.)

HENRIK HERCZEG. Láttál-e már Titánt, midőn egy tányér vaját csókdos? lágy szívű Titánt, ki fiának édes

regéjén olvadoz? Ha igen, akkor tekintsd im e hús tömeget.

FALSTAFF. Te gazember, hiszen e bor meszes. Csupa gázság e hitvány embereknél minden, de a gyáva pimasz rosszabb a meszes bornál is: hitvány, gyáva pimasz! Menj utadon öreg Jankó; halj meg, ha akarsz. Ha a bátorság, az igazi bátorság feledve nincs e föld színén, akkor én egy sovány hering vagyok. Három bátor ember sincs Angliában felkötetlen. S egy azok között elhízott és öregszik. Isten segítsen rajtunk. Bár takács volnék, hogy zsoldárokat s más efféléket énekelgetnék. Pusztuljon el minden gyáva pimasz! megint azt mondom.

HENRIK HERCZEG. Hogyhogy? te gyapjú zsák, mit morogsz?

FALSTAFF. Királyfi! ha királyságodból egy szál farkarddal ki nem kergetlek s előtted nem hajtom minden alattvalódat, mint egy farka vad ludat, egy szál szőr se legyen többé arczomon. Te walesi herczeg!

HENRIK HERCZEG. Mi a bajod, te gömbölyü kurafi?

FALSTAFF. Hát nem vagy-e gyáva pimasz? felelj nekem erre, s Poins is.

POINS. Teringettét! haspók, ha engem gyávanak mondasz, leszúrlak.

FALSTAFF. Téged gyávanak mondani! Előbb lássalak elkárhozva, mint azt tenném. Hanem csakugy n ezer fontot adnék érte, ha úgy tudnék szaladni, mint te. Vállban elég egyenes vagy; s föl se veszed, ha valaki a hátadat látja: ezt nevezed te barátid hátvédjének? Ördög vigye el az ilyen hátvédet. Embert ide, a ki szemtől szembe áll velem! Egy pohár bort, hé! Gazember legyek, ha még ma egy kortyot is ittam.

HENRIK HERCZEG. Ejnye, gazember, hiszen még alig törléd meg ajkadat az előbbi ivástól.

FALSTAFF. Az már mindegy. Pusztuljon el minden gyáva pimasz! mindig csak azt mondom. (Iszik.)

HENRIK HERCZEG. De hát mi ez?

FALSTAFF. Mi ez? Négyen vagyunk itt, kik ma ezer fontot raboltunk.

HENRIK HERCZEG. Hol van hát, Jankó, hol?

FALSTAFF. Hol van? Hát el van véve tőlünk. Százan rohantak négyecskénkre.

HENRIK HERCZEG. Mit mondasz, ember! Százan?

FALSTAFF. Gazember legyek, ha közülök tizenkét darabbal két óráig nem dulakodtam egy fél kardnyi közletről. Csodásan menekültem meg. Nyolcz döfést kaptam a mellényemen, négyet a nadrágomon, pajzsom összevagdálva, kardom kicsorbítgatva, mint egy fűrész. — Ecce signum! Sohsem álltam meg jobban helyemet, mióta férfi vagyok; de mind hijába. Pusztuljon el minden gyáva pimasz! Hadd beszéljenek ezek. Ha többet vagy kevesebbet mondanak, mint a mi igaz, mindnyájan gazemberek és sötétség fiai.

HENRIK HERCZEG. No beszéljeteK, mint történt?

GADSHILL. Mi négyen megtámadtunk vagy tizenkettőt.

FALSTAFF. Legalább is tizenhatot, mylord.

GADSHILL. S megkötöttük.

PETO. Nem, nem; megkötözve nem voltak.

FALSTAFF. Ejnye, te semmire kellő, hisz mindegyikök meg volt kötözve; zsidó legyek, héber zsidó, ha nem volt.

GADSHILL. A mint osztozkodtunk, hat-hét pihent legény ütött ránk.

FALSTAFF. Aztán föloldozták a többieket s mindnyájan ránk rohantak.

HENRIK HERCZEG. Mit? és ti mindnyájatokkal megküzdöttetek?

FALSTAFF. Mindnyájokkal. Nem tudom, mit nevezesz te mindnyájoknak; de ha magam nem küzdöttem közülök ötvennel: váljak egy csomó retekke. Ha ötvenkettő, ötvenhárom nem jutott a szegény öreg Jankóra, nem vagyok két lábu teremtmény.

POINS. Hiszem Istenemet, hogy egyet sem öltél meg közülök!

FALSTAFF. Hja! biz ez a hit elkésett: kettőt lesóztam közülök. Valamit mondok, Riki, köpj a szemembe, ha hazudok, s nevezs gebe lónak. Ismered régi vívási parádémat: így ugrottam elő, így forgattam kardomat. A viaszos-vászón kabátú négy gazember rám rohant —

HENRIK HERCZEG. Már négy? Hisz előbb csak kettőt mondtál.

FALSTAFF. Négy, Riki; négyet mondtam.

POINS. Igen, igen, négyet mondott.

FALSTAFF. Ez a négy szembe szállt velem s vakmerően rám csapott. Én se' csináltam sok czeremóniát hanem mind a hét kard hegyét pajzsommal fogtam föl, így —

HENRIK HERCZEG. Hetet? Hiszen csak négyen voltak.

FALSTAFF. Viaszos kabátban.

POINS. Igen, négyen viaszos-vászon kabátban.

FALSTAFF. Heten voltak, kardomra mondom, gazember legyek.

HENRIK HERCZEG. Csak hagyd, kérlek; mindjárt több lesz az megint.

FALSTAFF. Te is hallgatsz rám, Riki?

HENRIK HERCZEG. Sőt figyelek is, Jankó.

FALSTAFF. No de méltó is a megjegyzésre. A viaszvásznonban levő kilencz, kikről szólottam —

HENRIK HERCZEG. Kettővel már megint több.

FALSTAFF. Övtartó kapcsaik eltörvén —

POINS. Leesett a nadrágjok.

FALSTAFF. Kezdetek eltágulni; de én rögtön kézzel lábball utánok, s egy gondolattal hétnek a kilencz közül befizettem.

HENRIK HERCZEG. Szörnyűség! Kilencz vászon kabátú ember lett a kettőből.

FALSTAFF. De im itt hoz az ördög három istentelen gonoszt világos zöld kabátban a hátam mögé; rám rohannak: mert oly sötét volt, Riki, hogy kezedet sem láthattad volna.

HENRIK HERCZEG. E hazugságok ép olyak, mint apjok, ki ezeket gyártotta: nagyok, mint egy hegy, nyilván valók, kézzel foghatók. Hát te korpa velejü torkondi, te buksi fejü bolond, te sehonnai pimasz, kövér golyhó —

FALSTAFF. Megbolondultál? bolond vagy? Hát az igazság nem igazság?

HENRIK HERCZEG. Hát mint tudhattad, hogy ama légenyek világos zöldben vannak, ha oly sötét volt,

hogy kezedet sem láthattad? No add okát; mit szólsz ehhez?

POINS. Okát, Jankó, okát.

FALSTAFF. Mit? kényszerítve? Ha mindjárt a világ legrémítőbb kinpadjára vonnának, se mondanék nektek kényszerítve semmit. Add okát, kényszerítve! Hát ha oly olcsó volna az ok, mint az áfonya, kapna-e tőlem valaki okot kényszerítve? Én --

HENRIK HERCZEG. Én nem akarok tovább e vétkekben bűnös lenni. E vérengző mamlasz, e nyoszolya terhe, e lóhát-törő, e hústorony --

FALSTAFF. Eredj, te éhenkórász, te angolnabőr, te szárasztott marhanyelv, ökörézimer, tökfilkó. — Oh csak elmondhatnám egy szuszra minden hasonmásod! — Te szabó-rőf, te kardhüvely, te nyilvesszőtok, te hitvány vívó-tőr!

HENRIK HERCZEG. Jól van; végy lélekzetet, aztán kezd el újra; s ha kimerülnél a rossz hasonlatokban, csak ennyit hallgass meg.

POINS. Jankó, figyelj.

HENRIK HERCZEG. Mi ketten láttuk, hogy ti négyen megtámadtatok négyet, megkötöttétek őket s elvettétek holmijöket. Most halld csak, mily egyszerű történet vag le téged. Mi ketten támadtunk négyetekre, s röviden szólva, zsákmányotokból kifosztottunk: itt van az benn a házban, meg is mutathatjuk. És te, Falstaff, oly gyorsan elhordtad kövér irhádat, úgy bögtél, futótál és bögtél, a mint bögni bikaborjút sem hallottam. Mily semmirekellő valál kardodat így kicsorbitani, s azt mondani, hogy ez a vívásban történt így. Mi kifogást, ürügyet vagy bűvóajtót találsz most menekülni e nyilvános, tagadhatlan gyalázattól?

POINS. No, Jankó, halljuk csak, mily fogáshoz folyamodol?

FALSTAFF. Istenemre mondom, oly jól ismertelek, mint a tulajdon édes apátok. De hát gondoljátok meg, urak: illet-e hozzám megölni a valószínű trónörökösöt? Ráronthattam-e a valódi herczegre? Hiszen tudod, oly hős vagyok én, akár Hercules; de gondold meg csak az ösztönt: az oroszlán nem nyul a valódi

herczeghez. Az ösztön igen fontos dolog. Én ösztönből voltam gyáva legény. Egész életemben annál többet tartok magamra és reád: magamra mint hős orosz-lánra, reád, mint valódi herczegre. Azonban fiúk, Istenemre, örvendek, hogy a pénz nálatok van. Kocsmárosné, zárd be az ajtót; ez éjjel viraszsz, holnap imádkozzál. Hősök, legények, fiúk, aranyszívek, a jó czimboraság minden nevei rátok. No hát vígan legyünk-e? játszunk-e komédiát ex tempore?

HENRIK HERCZEG. Jó! s tárgya legyen a te futamodásod.

FALSTAFF. Ah! ne többet erről, Riki, ha szeretsz.

Kocsmárosné jő.

KOCSMÁROSNÉ. Oh Jézusom! Kegyelmes herczeg —

HENRIK HERCZEG. Nos, kegyelmes kocsmárosné, mit akarsz?

KOCSMÁROSNÉ. Hát, uram, egy udvari ember van ott künn, beszélni óhajt önnel, s azt mondja, atyjától jön.

HENRIK HERCZEG. Adj neki annyit, hogy királyi emberré legyen s küldd vissza anyámhoz.

FALSTAFF. Miféle szőrű ember az?

KOCSMÁROSNÉ. Egy öreg ember.

FALSTAFF. Mi dolga van ágyán kívül a gravitásnak éjféلكor? Adjak neki választ?

HENRIK HERCZEG. Kérlek, Jankó.

FALSTAFF. No hát haza küldöm. (El.)

HENRIK HERCZEG. No, urak, Istenemre! szépen viaskodtatok: te Peto, te Bardolph, ti is orosz-lánok vagytok; megszaladtok ösztönből s nem nyultok a valódi herczeghez, nem! Pihá!

BARDOLPH. Én, igaz, elfutottam, mivel a többiektől láttam.

HENRIK HERCZEG. Valld meg most komolyan, mint csorbult ki annyira Falstaff kardja?

PETO. Hát maga csorbitotta ki törével, s azt mondá, kiesküszí Angliából az igazságot, mégis elhitei veletek, hogy viadalban történt. Bennünket is hasonlóra ösztönzött.

BARDOLPH. Sőt arra, hogy orrunkat éles szalmaszállal addig csiklandjuk, míg nem vérzik, aztán ruháinkat fecskendjük be azzal, s esküdjünk rá, hogy becsületes emberek vére volt. Azt tettem, a mit hét év óta nem: elpirultam ez utálatos fortély hallásán.

HENRIK HERCZEG. Oh te gaz lélek! Hiszen 18 évvel ezelőtt egy üveg bort loptál, rajta csiptek s azóta mindig ex tempore pirulsz. Tűz és kard áll a melletted, mégis megszaladtál. Miféle ösztön indított arra?

BARDOLPH. Nézd, mylord, látod ezen tüneményeket? Veszed észre ezen tűzparázatokat?

HENRIK HERCZEG. Igen.

BARDOLPH. Vajon mit jelentenek ezek?

HENRIK HERCZEG. Forró májat s hült erszényt.

BARDOLPH. Epét, mylord, ha jól veszszük.

HENRIK HERCZEG. Nem; ha jól veszszük, kötelet.

Falstaff visszajő.

Itt jön sovány Jankó, itt jön a csont-bőr. Nos, édes dagadó párnám? Ugyan, Jankó, mennyi ideje már, hogy saját térdedet nem láttad?

FALSTAFF. Saját térdemet? Mikor én olyforma korú valék, mint te, Riki, nem voltam vastagabb egy saskörömnél. Atbújhattam volna a polgármester pecsétnyomó gyűrűjén is. De Isten verje meg azt a sóhajtozást és búsongást, úgy felfújja az az embert, mint egy fúvó. — Veszett hírek szállonganak. Sir John Bracy volt itt atyádtól; reggel az udvarhoz kell visszatérned. Az az örült ficzkó éjszokról, Percy, és az a walesi, a ki Amaimont elpántolta, Lucifernek szarvat rakott s az ördögöt hűbéresévé eskette egy vall-hellebárd keresztjén. — Mi a mennykőnek is hívják?

POINS. O! Glendower.

FALSTAFF. Owen, Owen! az az, és veje Mortimer, meg az öreg Northumberland, és a legbátrabb skót a skótok között, Douglas, ki lóháton vágat fel a meredek halomra.

HENRIK HERCZEG. A ki vágatva lovagol s a közben lelövi pisztolyával a röpülő verebet.

FALSTAFF. Eltaláltad.

HENRIK HERCZEG. De ő nem ám a verebet.

FALSTAFF. Hanem a gazembernek helyén van ám a szíve, nem könnyen szalad meg.

HENRIK HERCZEG. Te vagy a gazember, hogy futásaért magasztalod.

FALSTAFF. Hisz lóháton, te kakuk! de gyalog biz egy talpalatnyit se tágít.

HENRIK HERCZEG. De igen, Jankó, ösztönből.

FALSTAFF. Ösztönből, azt megengedem. Elég, hogy ő is ott van, meg bizonyos Mordake és ezer kék sipkás. Worcester is kereket oldott. Atyád szakála megöszült e hírektől. Oly olcsón vehetsz most földet, mint akár büzhödt halat.

HENRIK HERCZEG. Ép úgy tehát, mint majd ha a forró június eljő s e polgári esetepaté tart, százával vehetünk szüzességet, mint akár patköszeget.

FALSTAFF. Ucssegéljen! igazad van, fiú! Lehet, hogy ez úton jó vásárt fogunk csinálni. De mondd csak, Riki, nem félsz-e borzasztón? Kétségtelen trónörökös létedre akadáhatott volna-e a világon három gonoszabb ellenséged, mint az az ős ellenség Douglas, az a manó Percy, az az ördögös Glendower? Nem félsz-e borzasztón? Nem hül-e meg benned a vér?

HENRIK HERCZEG. Legkevésbé sem, mondhatom: valamit elsajátítok ösztönödből.

FALSTAFF. No, holnap reggel borzasztón le fognak rakni, ha atyád elé kerülsz. Ha engem szeretsz, előre készülj el a felelettel.

HENRIK HERCZEG. Képzeld csak, mintha atyám volnál, s kérdezősködjél kalandjaimról.

FALSTAFF. Tegyem? Jó. E karos szék itt trónom, e tör királyi pálczám s e párna koronám.

HENRIK HERCZEG. Trónodat csak számolyszéknek tekintik, arany királyi pálczádat ólomtörnek s drága értékes koronádat szegény kopasz koponyának.

FALSTAFF. No ha belőled a gyöngédség minden szikrája ki nem aludt, most meg fosz indulni. Adjatok egy pohár bort, hadd veresedjék ki a szemem, gondolják, mintha sírtam volna, mert megindultan aka-

rok beszélni s föllépni a Cambyses király modorában.

HENRIK HERCZEG. Ime, bókolatom.

FALSTAFF. S ime beszédem: Nemes urak, álljatok félre.

KOCSMÁROSNÉ. Pompás tréfa, bizony Isten.

FALSTAFF. Ne sírj, királynő, könyved hasztalan foly.

KOCSMÁROSNÉ. Krisztusom! hogy tudja magát tartani!

FALSTAFF. Urak, vigyétek el a bús királynőt,

Mert szem-zsilipje könytől megreked.

KOCSMÁROSNÉ. Beh pompás! Oly jól viszi, mint akár-mely komédiás, kit valaha láttam.

FALSTAFF. Csitt, jó sörkanna! Csitt, jó butella! Henrik, nem csak azt nem foghatom meg, hol fecsérled az időt, de azt sem, kiknek társaságában. Mert jól-lehet a szegfű annál gyorsabban nő, minél inkább tiporjuk, de az ifjúság annál hamarabb elkopik, minél inkább pazaroljuk. Hogy az én fiam vagy, részint anyád mondja, részint magam is úgy vélem; de különösen kezeskedik arról szemeid gaz tekintete s alsó ajakad bárgyú fityegése. Ha tehát az én fiam vagy — s ez a dolog mutatója, hogy fiam levén, miért mutogatnak rád újjal az emberek? Hát az ég dicső napja csak naplopó és áfonyapusztító lesz-e már? Kérdés, a mire nincs felelet. Hát Anglia gyereke tolvajjá, zsebmetszővé válik-e? Kérdés, a mire felelni kellene. Van egy tárgy, Henrik, melyről gyakran hallottál, s az nálunk szurok név alatt ismeretes; ez a szurok, mint régi írók állítják, bepiszkol: épen így a te czimboraságod is. Mert én most, Henrik, nem ittasan, hanem könyezve, nem örömmel, hanem fájdalommal, nem csak szóval, hanem keserűséggel beszélek így hozzád. S mégis van egy erényes férfiú, kit társaságodban olykor észrevettem; de nem tudom, hogy hívják.

HENRIK HERCZEG. Miféle ember, ha úgy méltóztatnék felség?

FALSTAFF. Egy valóban tekintélyes, testes férfiú, kedves tekintetű, megnyerő kinézésű és fölötte nyájas

viseletű; gondolom, úgy ötven, vagy legfőlebb hatvan felé járhat, s most már emlékszem a nevére: Falstaff. Ha ezen ember is hajlammal birna a kicsapongásra, igen csálódnám. Mert, Henrik, én erényt látok az ő tekintetében. Ha a fát megismerhetni gyümölcséről, vagy a gyümölcsöt fájáról, akkor a leghatározottabban állítom, hogy e Falstaffban erény lakozik. Övele tarts, a többit üzd el. S most mondd meg, te semmire kellő gézengúz, hol csavarogtad el e hónapot?

HENRIK HERCZEG. Úgy beszélsz, mint király? Most jőj helyembe, hadd játszszam én az atyámat.

FALSTAFF. Leteszsz? Ha fél ennyi komolyság s méltóság lesz szavaid- es modorodban, lábamnál fogva akaszsz fel, mint egy kis tengeri nyulat, vagy süldőt a vadkereskedő.

HENRIK HERCZEG. No, itt ülök.

FALSTAFF. Én meg itt állok; urak, ítéljenek.

HENRIK HERCZEG. Nos, Henrik, honnan jössz?

FALSTAFF. Eastcheapból, felséges uram.

HENRIK HERCZEG. Súlyos vádakat hallék ellened.

FALSTAFF. Teringettét! mylord, mind hamisak azok. Helyt állok én neked az ifjú herczegért, fogadom.

HENRIK HERCZEG. Fenyegetőzöl, hálátlan gyerek? Szemem elé ne kerülj többé. Erőszakkal vonnak le a jó útról. Ördög üldöz téged egy vén kövér ember alakjában; egy hordónyi ember a te czimborád. Miért társalkodol te ezen elázott tuskóval, a baromiség e sütőteknőjével, a vízkór e pöfetegével, e kitömött paczal zsákkal, e roppant boros hordóval, e puddinggal töltött pünkösdi sült ökörrel, e tisztos bűnnel, e szürke gonoszszággal, e vén kerítővel, ez elvetemült hiúsággal? Mi egyébbre való ő, mint bort izlelni és meginni? mi másban tiszta és ügyes, mint a kappandarabolásban és evésben? mi egyébben jártas, mint a ravaszszágban? mi egyébben gaz, mint minden dologban? s mi egyébben érdemes, mint épen semmiben?

FALSTAFF. Szeretném, ha világosabban szólna felséged. Kit gondol felséged?

HENRIK HERCZEG. Az ifjúság gyalázatos, semmire kellő csábítóját, Falstaffot, azt a fehér szakálú sátánt.

FALSTAFF. Felséges uram, én ismerem e férfiút.

HENRIK HERCZEG. Tudom, hogy ismered.

FALSTAFF. De ha azt mondanám, hogy több rosszat tudok benne, mint önmagamban, többet mondanék, mint mennyit tudok. Hogy öreg, elég fájdalom! fehér fürtei bizonyítják; de hogy, tisztességgel mondva, kerítő volna, kereken tagadom. Ha a jó édes bor hiba, Isten bocsássa meg a bűnösöknek; ha öregnek és vidámnak lenni bűn, akkor sok vén kocsmáros elkárhozik, a kiket ismerek; ha a kövérség gyűlöletes, akkor a pharaó sovány tehenei szeretni valók. Nem, drága jó atyám! üzd el Petot, üzd el Bardolphot, üzd el Pointst; de az édes Falstaff Jankót, a kedves Falstaff Jankót, az őszinte Falstaff Jankót, a vitéz Falstaff Jankót — ki annál vitézebb, hogy öreg Falstaff Jankó — őt ne üzd el Henriked társaságából, ne üzd el őt Henriked társaságából: a vastag Jankót elüzni annyi, mint egész világot elüzni.

HENRIK HERCZEG. De megteszem, azt akarom.

(Kopogtatnak. Kocsmárosné, Peri s Bardolph el.)

Bardolph sietve visszajő.

BARDOLPH. Oh mylord, mylord! a sheriff nagy őrsapattal áll az ajtó előtt.

FALSTAFF. Takarodjál, kölyök! Játszszuk végig a játékot: nekem még sok mondani valóm van e Falstaff védelmére.

Kocsmárosné visszajő.

KOCSMÁROSNÉ. Oh Jézusom! mylord, mylord!

HENRIK HERCZEG. Hahó! hahó! pemetén lovagol a boszorkány! Mi a baj?

KOCSMÁROSNÉ. A sheriff és az egész őrség az ajtó előtt áll: kutatni akarnak! Bebocsáthatom?

FALSTAFF. Hallod, Riki, sohse mondd az igazi aranyat rossz pénznek: te tökéletes bolond vagy, annak látszata nélkül.

HENRIK HERCZEG. Te meg természetes gyáva vagy, ösztön nélkül.

FALSTAFF. Tagadom az elsőt. Ha eltagadsz engem a sheriff előtt, jó; ha nem, bocsásd be őket. Ha ép oly jól föl nem fogok illeni egy szekérre, mint bárki más, ördög vigye a neveltetésemet. Remélem, engem is ép oly könnyen megfojthatnak egy kötéllel, mint akárkit.

HENRIK HERCZEG. Eredj, rejtőzzél a falszönyegek mögé. Ti meg menjetek föl. S most, uraim, becsületes arcz! jó lelkiismeret!

FALSTAFF. Mind a kettővel birtam, de lejárt az ideje; tehát csak elrejtőzöm. (Mind el, a herczegen s Petcn kívül.)

HENRIK HERCZEG. Hívjátok be a sheriffet.

Sheriff s egy fuvaros jönnek.

No hát, sheriff úr, mit akar velem?

SHERIFF. Először is bocsánat. Lárma, zaj
Kisért e házba néhány férfiút.

HENRIK HERCZEG. Miféle férfiak?

SHERIFF. Egy köztök ismerős, kegyelmes úr.
Vastag, kövér ember.

FUVAROS. Kövér, mint a vaj.

HENRIK HERCZEG. Nincs itt ez ember, bizvást mond-
Ügyemben épen most küldém tovább. [hatom,
De azt, sheriff, szavamra állítom,
Hogy holnap délre hozzád küldöm őt
Számolni néked, avagy bárkinek,
Ki bármi vádat hoz fel ellene:
S most arra kérlek, hagyd el e lakot.

SHERIFF. Rögtön, mylord; de e rablásba' két úr
Három száz márkáját vesztette el.

HENRIK HERCZEG. Lehet; s ha őket ez rabolta ki,
Ez fog felelni érte: most eredj.

SHERIFF. Jó éjt, kegyelmes úr. [nem-e?

HENRIK HERCZEG. Úgy gondolom, jó reggel van:

SHERIFF. Úgy van, mylord: két óra, azt hiszem.

(Sheriff s fuvaros el.)

HENRIK HERCZEG. Ez a kövér barom oly ismeretes,
Pál temploma. Eredj, hívd elő. [mint a

PETO. Falstaff! — Mélyen alszik a szőnyeg alatt s horkol, mint egy ló.

HENRIK HERCZEG. A! mily nehezen szedi a lélekzetet. Kutasd ki csak a zsebeit. (Peto kutatja.) Mit találtál?

PETO. Holmi papirokat, mylord.

HENRIK HERCZEG. Hadd hallom, mik azok: olvasd.

PETO. Item egy kappan... 2 sh. 2 fillér.

Item mártáslé... — " 4 "

Item két pint bor... 5 " 8 "

Item szardella és bor ozsona után 2 " 6 "

Item kenyér... — " 1/2 "

HENRIK HERCZEG. Szörnyűség! fél fillér árú kenyér e roppant mennyiségű borhoz. Szedd ki, a mi még bent van, majd elolvassuk alkalmasb időben. Hadd aludjék itt reggelig. Reggel az udvarhoz indulok: mindnyájan harcza megyünk, s te tisztas állomást fogsz nyerni. E kövér semmiházinak a gyalogságnál szerzek alkalmazást; tudom, belehal az első ezer lépésbe. Azt a pénzt kamatostúl vissza kell fizetni. Holnap korán jőj hozzám. S most jó reggelt, Peto.

PETO. Jó reggelt, kegyelmes herczegem! (El mind.)

HARMADIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Bangor. Szoba a főpap lakában.

Hövér, Worcester, Mortimer s Glendower jönnek.

MORTIMER. Biztos szövetség, szép ígéretek,
S legjobb reménnyel telve kezdeményünk.

HÖVÉR. Lord Mortimer s nagybátyám Glendower,
Nem ültök-é le?

S Worcester bátya. Ej! ördögbe is!

Feledtem a térképet.

GLENDOWER.

Oh! nem; itt van.

Ülj le, Percy; ülj le, Hővér öcsém;
 Mert a midőn Lancaster e neven
 Beszél felőled,
 Elsápad arczában s fel-feltörő
 Sohajjal égbe kíván tégedet.

HŐVÉR. Téged meg a pokolba, a midőn
 Owen Glendower felől beszélni hall.

GLENDOWER. Nem is kárhoztatom: midőn születtem,
 Lángzó jelek és tűzalakzatok
 Borították el a menny homlokát,
 S világra jöttömön megreszketett
 A föld erős alapja s oszlopa,
 Mint egy banya.

HŐVÉR. Biz úgy tett volna az azon időszakban, ha
 anyád macskája kölykezett volna is meg, s világra
 nem te jösz.

GLENDOWER. Mondom, hogy akkor a föld reszketett.

HŐVÉR. A föld nem úgy gondolkozott, miként én,
 Ha azt hiszed, hogy tőled reszketett.

GLENDOWER. Rengett a föld, az égbolt tűzben állt.

HŐVÉR. Oh! hát azért ingott, mert tűzbe' látta

Az égboltot, de nem, mert te születnél.

A megbomolt természet néha szörnyű

Rohamban tör ki s a megterhesült

Földet gyakorta kínozzák szelek,

Szilaj vihar levén méhébe zárva,

A mely kitörni vágyik onnan és

Megrázogatja föld-anyót, hogy a

Tornyok s mohos tetők leomlanak.

Föld nagyanyánk így szenvedett, midőn

Te a világra jöttél, s reszketett

Kínjában.

GLENDOWER. Én kevésnek türöm el

Az ily ellenkezést. Hadd mondjam ismét,

Hogy születésemén tüzes jegyek

Borították el a menny homlokát.

Bérczről a zerge elriadt s a nyáj

Szörnyen zajongott a rémült mezőn.

E jegy mind rendkívülinek jelölt,

S egész élttem folyása is mutatja,

Hogy nem vagyok hétköznapi ember :
 Mert hol van élő lény, az angol, a
 Skót s walesi parton, mit tenger körít,
 Ki engem, gyermeket, tanítgatott ?
 Vagy nő szülötte hol találkozik,
 Ki engem a bűvészetben utól ér
 S a mély buvárlatokban meghalad ?

HÖVÉR. Ki sem beszél jobban vallul, hiszem . . .
 Ebédelhethném.

MORTIMER. Hagyd abba, Percy; örültté teszed.

GLENDOWER. A szörnyü mélyből rémeket hívok.

HÖVÉR. Hisz azt én is tudok s mindenki tud;

De jönnek-é vajon, midőn hívod ?

GLENDOWER. Sőt megtanítlak parancsolni az ördög-

HÖVÉR. S én megtanítlak elkergetni, bátya, [nek.

Az ördögöt csupán igaz beszéddel :

Szólj igazat s az ördög elriad,

Ha van hatalmad hívni, hozd ide,

S én esküszöm, hatalmamban van őt

Elűzni. Oh míg élsz, mindúntalan

Szólj igazat s az ördög elriad.

MORTIMER. Jer, jer!

Hagyd abba már e hasztalan beszédet.

GLENDOWER. Háromszor mérkőzött Bolingbroke Hen-

Hatalmammal; de a Wye szélitől [rik

S fővény medrű Severnnek partitól

Háromszor útasítottam haza

Mezitláb és kiteve a viharoknak.

HÖVÉR. Mezitláb és hozzá viharban is?

Hogy a manóban nem kapott hideg lázt ?

GLENDOWER. Itt a térkép. Eloszszuk-é jogunkat,

Kötött alkunk szerint, három felé ?

MORTIMER. A fődekán azt már elszeldelé

Három egyenlő részre : Angliát

Trent- és Severntől dél s kelet felé

Nekem jelölte : és nyugatra, Walest,

Túl a Severn partján, a dús vidéket,

Owen Glendownernek ; neked meg, öcsém,

Trenttől éjszakra, a mi még maradt.

Hármas kötésünk meg van írva már,

S ha megpecsételők együttesen,
 Mi még ez éjjel megtörténhetik,
 Holnap korán, öcsém Percy, te és én,
 S a jó Worcester együtt utazunk,
 Atyád- s a skót hadakkal egyesülni
 Határozatunk szerint Shrewsburyban.
 Atyám Glendower még el nem készülé,
 Pár hét alatt nincs is szükség reá.
 Addig körötted összegyűjtheted
 Barátid-, védenczid' s szomszédidat.

GLENDOWER. Hozzátok én előbb megérkezem
 S vezérletemben jönnek nőitek.

Tőlök bucsúzatlan kell szöknötök most,
 Mert könytenger áradna el, midőn
 A hölgyektől meg kell majd válnotok.

HÖVÉR. Ugy tetszik, részem itt Burton felé
 Nem egy nagyságú lesz a többivel.

Im e folyó itt beszögellik és
 A földem legjavából egy derék
 Fél holdat, egy igen nagy tért kivág.
 Elgátolom folyását e helyen,
 Hogy itt a tiszta és ezüst habú Trent
 Szép új mederben hadd fusson tovább,
 S ne vágjon olyan mély görbületet,
 Mely tőlem ily dús földet elrabol.

GLENDOWER. Ne vágjon? ámde kell! s imé tesz is.

MORTIMER. Igen;

De nézd, futása változik s felém
 Szintúgy bemélyed a más oldalon,
 Elmetszve a túlpártot annyira,
 A mennyit tőled elrabolt amott.

WORCESTER. De nem nehéz azt elvezetni itt
 S bővítani a határt éjszak felé:
 Így gyorsan s egyenest fut.

HÖVÉR. Úgy is teszek; hisz az nem lesz nehéz.

GLENDOWER. De én meg nem változtatom.

HÖVÉR.

Nem-e?

GLENDOWER. Nem, és te sem fogod.

HÖVÉR.

Ki mondja azt?

GLENDOWER. No, én.

- HÖVÉR. Úgy hát ne értesd meg velem,
 Mondd vallul.
- GLENDOWER. Én angolul csak úgy tudok, miként
 Az angol udvarnál növelkedém, [te.
 Hol hárfá mellett ifju éveimben
 Zengtem nem egy angol szerelmi dalt
 S a nyelvnek így díszlő segélyt adék.
 Tebenned ily erény soh'sem lakott.
- HÖVÉR. Örülök én annak szivem szerint,
 Mert macska lennék inkább, mely nyaúkol,
 Mint egy ama vers-gajdolók közül.
 Réz gyertyatartó srófja hogy csikorg,
 Vagy tengelyén sir a száraz kerék,
 Mind szívesebben hallgatom, mivel'
 Az nem vásolja úgy el a fogam',
 Mint e negélyezett rim-pengetés.
 Ép' mint midőn a rázós ló üget.
- GLENDOWER. Jó, hát vezesd el a Trentet.
- HÖVÉR. Mindegy nekem. Egy jó barátnek
 Két-három annyi tért átengedek;
 De alku mellett — jól jegyezd meg azt —
 Kötekszem egy tized hajszaál fölött.
 Kész a kötés? Indulhatunk tehát?
- GLENDOWER. Szép holdvilág van, éjjel menjetelek.
 Én majd az írkokot siettetem
 S a nőekkel közlöm utazástokat.
 Félek, leányom megcsábul miatta,
 Mert Mortimerjén oly felette csügg. (El.)
- MORTIMER. Ej, Percy, mért ingerled így atyámat?
- HÖVÉR. Hát hogy ne? Hisz mindúntalan gyötör,
 Ha összehord hangyát, vakondokot,
 Az álmodó Merlint és jóslatát,
 Sárkányt s halat, melynek párája nincs,
 Tar hollót, szárnyatépett griffmadárt,
 Ugró cziczát, alvó arszlánokat,
 És összevissza annyi kotyvalékot,
 Hogy a fejem zúg. Tegnap este is,
 Csaknem kilenczig azzal tartta, hogy
 Az ördögök nevét számlálgatá,
 A kik szolgálái. Hm! — mondám — derék, tovább!

S egy szót se' szóltam rá. — Unalmas ő,
 Mint lomha ló, vagy zsémbes, csacska nő.
 Egy füstölő hajléknál is rosszabb.
 Sajt s hagyma mellett inkább tengenek
 Egy szélmalomban, mint ízes falattal
 Töltözsem és beszélni halljam őt
 A nagy világ bármely disztermiben.

MORTIMER. Hidd el, bizony derék egy ember ő;
 Rendkívül olvasott és járatos
 A bűvészetben; hős, miként oroszán;
 Csodásan nyájas és oly bőkezű,
 Mint India bányái. Mondjam-e,
 Hogy lényedet nagyon becsüli és
 Erőszakot tesz öntermészetén,
 Ha néki ellenmondasz? Úgy van; úgy!
 Jót állok érte, nincs ember, ki véle
 Veszély vagy összekocczanás ne'kül
 Akként kötődhetnék, miként te most.
 De kérek is, ne tedd gyakorta ezt.

WORCESTER. Úgy van, mylord, fölötte aggatózol,
 S mióta itt vagy, oly sokat tevé,
 Hogy őt türelméből végkép kivedd.
 És helyre is kell ütnöd e hibát.
 Bár néha a merészség és a vér
 Nagyságot árul el, s ez legbecsesb dísz,
 Mit az neked nyújthat; de néha meg
 Nem más az, mint csupán vad nyersség,
 Mérséklet- és szelidségben hiány,
 Fenhéjazás, dacz, gög és megvetés,
 Melyek közül csak egy tapadjon is
 Nemes lovaghoz, elriasztja a
 Jó szíveket mellőle, foltot ejt
 Nemes tulajdonán minden felé
 S megfosztja azt ajánló szinitől.

HÓVÉR. No, szót fogadok. Jöszte, finom erkölcs!
 Itt jönnek hölgyeink; vegyünk bucsút.

Glendower a nőekkel visszajő.

MORTIMER. Halálosan boszant ez engemet, hogy

Nőm angolul nem ért, vallul meg én nem.

GLENDOWER. Sír a leányom; itthon nem marad;

Ő is vitéz lesz, — ő is harcza jön.

MORTIMER. Mondd azt neki, hogy ő meg Percy

Követni fognak bennünket veled. [húgom

(Glendower leányával vallul beszél s ez szintűgy válaszol neki.)

GLENDOWER. Kétségb'esik; szeles, makacs, bohó,

A rábeszélés mit sem ér neki.

(A nő Mortimerrel vallul beszél.)

MORTIMER. Értem szemed'; a szép vall csöppeket,

Mik e síró egekből hullanak le,

Jól ismerem, s ha nem szégyenleném,

Ily nyelven adnám én is válaszom'. (A nő ismét beszél.)

Értem csókod'; te érted az enyimet:

S ez aztán érzelmes vitatkozás.

Nem, nem fogok nyugodni, kedvesem,

Míg nyelvedet meg nem tanulgom,

Mert ajkadon a vall beszéd oly édes,

Miként magas röptű dal hangjai,

Mit lantja mellett szép királyi hölgy

A nyári lomb közt bájosan dalol.

GLENDOWER. Eszét veszíti, ha így érzelegsz.

(A nő ismét beszél.)

MORTIMER. Oh! ebben én tanúlatlan vagyok.

GLENDOWER. Heverj el a könnyű gyékényen, úgy-

S gyöngéden hajtsd ölébe a fejed', [mond,

Majd eldalolja legkedvesb dalod'

S pilláidon az álom istenét

Megkoronázza, elbűvölve véred'

Édes aléltsággal, s oly helyzetet

Idézve éberlét s álom között,

Minő az éj s nappal között vagyon,

Korábban, mint az égi díszfogat

Keleten aranyfutását kezdené.

MORTIMER. Örömmel ülök s hallgom dalát;

Addig kötésünk elkészül, hiszem.

GLENDOWER. Tedd azt.

Ama zenészek, kik itt játszanak,
Még fönt a légben lengnek messze, messze;
De rögtön itt lesznek; csak ülj le, várj.

HÖVÉR. Jöszte, Katinkám; igen jól értesz te az el-
heveréshez; jer hamar, hamar; hadd hajtom öledbe
a fejem'.

LADY PERCY. Eredj, te bohókás. (Zene hangzik.)

HÖVÉR. No lám, vallul tud még az ördög is.

Nincs mit csodálni hát, hogy oly szeszélyes,
S lelkemre mondom, pompás egy zenész.

LADY PERCY. Akkor neked csupa zenészinék kellene
lenned: mert téged mindig a szeszély kormányoz. Légy
csendesen, te gonosz, s hallgasd a lady vall énekét.

HÖVÉR. Inkább hallgatnám Lady kutyám irlandi
vonítását.

LADY PERCY. Kitekerjem a nyakad'?

HÖVÉR.

Ne.

LADY PERCY. Légy hát csendesen. [bája.

HÖVÉR.

Soha; az nők hi-

LADY PERCY. Úgy hát vigyen a manó.

HÖVÉR.

A vall nő ágya

LADY PERCY. Mi az?

[felé.

HÖVÉR.

Csitt! Dalol.

Lady Mortimer vall énekét kezd.

HÖVÉR. No, Katinka, dalolj egyet te is.

LADY PERCY. Nem én, hitemre mondom.

HÖVÉR. Nem te, hitedre mondog! Úgy esküdözöl,
szivem, mint egy czukrász neje. Nem te, hitedre mon-
dog! és: Oly igaz, mint élek! és: Isten úgy irgal-
mazzon! és: Oly világos, mint a nap!

S esküd biztositéka oly selyemlágy,

Mintha Finsburynál nem jártál vón' odább.

Esküdjél Katám, mint ily nőhöz illik,

Ajkadra méltó esküt s hagyjad e

Hitedre mondást s paprikás bizonylást

Piperés hölgyeknek, mázos úrfiaknak.

No dalolj.

LADY PERCY. Nem akarok dalolni.

HÖVÉR. Ez a legrövidebb út, szabóvá vagy pintytanítóvá lennem. — Ha a szerződés kész, pár óra múlva indulok; jőj utánam, midőn akarod. (El.)

GLENDOWER. Jőj, Mortimer; te ép oly lassu vagy,
Mint Percy lobbanó és útra kész.

Ha kész az iratunk, pecsét reá!

Aztán azonnal lóra!

MORTIMER.

Szívesen. (El mind.)

II. SZÍN.

London. Terem a palotában.

Henrik király, a walesi herczeg s lordok jönnek.

HENRIK KIRÁLY. Urak, bocsánat! Némi szónk leend

A walesi herczeggel; de itt közel

Maradjatok, mert hivatunk azonnal. (Lordok el.)

Isten határozá-e, nem tudom,

Tán néki nem tetsző lépésimért,

Hogy im számomra titkos végzete

Ostort, csapást önvéremből terem;

De életed folyása kényszerít

Hinnem, hogy épen tégedet jelölt

Az ég, tüzes boszúja s vesszeje

Gyanánt, hibáim büntetéseül.

Mondd, oly csapongó, aljas vágyak és

Oly hasztalan, oly vásott póri tettek,

Oly dőre kedvtelés, oly durva kör,

Mint a minőben szüntelen mozogsz,

Nemes véreddel mint férhetnek egybe

S mint birhatják fejedelmi szivedet?

HENRIK HERCZEG. Ohajtanék, felség, minden hibától

Olyannyira mentté válhatni, mint

Kétségtelen, hogy tisztává mosom

Számos reám rótt vád alól magam:

Csak annyi elnézést engedj, ha majd

Czáfolva lesznek a mesék, miket

Gyakran susognak a nagyok fülébe

Nyájas hizelgők, aljas hírkovácsok,

Hogy holmiért, a mikre ifjuságom
Hibásan és csapongva tévedett,
Alázatomban nyerjen bocsánatot.

HENRIK KIRÁLY. Isten bocsásson meg neked! —
Hogy hajlamidnak röpte úgy elűt, [Csodálom,
El minden ösöd szárnyalásitól.
Helyed' rútvál elvesztéd a tanácsban,
Utánad azt öcséd foglalta el,
S az udvar és családom hercegi
Csaknem mint idegent tekintenek;
Korod reménye és kinézete
Rombban hever; mindenki jósszerűn
Előre sejtí már bukásodat. —
Ha ily sűrűn, ha ilyen pórilag
S alatt köröknek is ily könnyen, olesón
Forogtam volna én a nép előtt,
A vélemény, mely trónra fölsegitett,
A régi birtokoshoz hű marad
S engem sötét száműzetésbe' hágy,
Mint a ki mit sem ér, vagy mit sem ígér.
De ritkán látva, nem csak észrevettek,
Hanem csodáltak, mint egy üstököst.
A gyermekeknek mondák: Im ez ő!
Mások pedig: Ki és mi e Bolingbroke?
Leloptam így az ég minden kegyét,
S magamra ölték oly alázatot,
Hogy mindenik szív hódolatra gyult
S üdvözlet- és örömré minden ajk,
Még a király jelenlétében is.
Ekként személyem új és friss maradt,
És feltünésem mint oltári öltöny,
Melyet ki lát, megbámul: így fölléptem,
Mit én csak olykor, ámde fényesen
Mutattam, ünnep volt: a ritkaság
Azt mindig ünnepélyessé tevé.
Föl- és lejárt a szökdelő király,
Hitvány bohócok, forgács nép között,
Hamar kigyulva s oly hamar kiégve.
Eljátszta a tekintélyt, udvarát
Tréfás bolondokkal töltötte meg

S gúnyjokkal szennyezé be nagy nevét;
 Tekintélyét, e névnek ellenére,
 Suhanczoknak röhögni engedé;
 Minden kölyök kötődhetett vele,
 Az utczanépek czimborája és
 A népszerűség hűbérencze lett,
 S mivel naponkint nyelték a szemek;
 Jóllakva mézzel, elkezdték megünni
 Az édességet, melyből egy kevés is
 Több mint kevés, s igen sok, a mi sok.
 Így, hogyha alkalom volt látni őt,
 Mint a kakukkot júniusba', csak
 Hallák, de nem tekinték; oly szemekkel
 Nézték, melyek bárgyúk a megszokástól
 S mi rendkívüli bájta sem érzenek,
 Minőt a napszerű felség mutat, ha
 Ritkán ragyog fel bámuló szemünknek.
 Csak szundikáltak és szemhéjokat
 Alábocsáták, úgy tekintve, mint
 Borongó ember társfelére néz,
 Kinek jelenlétét megúnta már.
 S te, Henrik, épen ilyen ponton állsz,
 Mert elvesztéd, aljas köröd miatt,
 Fejdelmi előjogod'. És nincsen is
 Szem, mely reád nem únva néz, csupán
 Enyém kívánt gyakrabban látni csak.
 Mit tenni nem kén, épen azt teszi;
 El-elvekítja dőre gyengeségem.

HENRIK HERCZEG. Legkegyelmesb uram, jövőre már
 Inkább úrrá leszek magam felett.

HENRIK KIRÁLY. Valóban,

Mi most te vagy, az ép Richárd vala,
 Midőn Frankhonból Ravenspurgba léptem;
 S mi akkor én valék, az Percy most.
 Királyi pálczám-, sőt lelkemre mondom,
 Több érdemen igényli ő e hont,
 Mint az öröklés pusztá árnya, te.
 Mert jog, vagy a jog színe nélkül is
 Vérttel borítja a mezőket és
 Az arszlán éles körmivel daczol.

Értebb korú se lévén, mint te vagy,
 Sok régi lordot s püspököt vezet
 Véres csatába, fegyverzaj közé.
 Mily halhatatlan hírnevet vivott
 Ama dicsőített Douglas felett,
 Kit harzi nagy név, hősi tettek és
 Hadjáratok legelső bajnokúl
 És harzi nagyságul hirdetnek a
 Keresztyén földeken mindenfelé!
 E Hővér, e még bölcsejébe' Mars,
 E gyermek hős háromszor verte meg
 A nagy Douglaszt: egy izben elfogá,
 Meg elbocsátá; így barátja lett
 S a mély vizzály torkát betömte, hogy
 Trónom biztos nyugalmát elriaszsza.
 S mit szólsz ehhez: Percy, Northumberland,
 A yorki érsek, Douglas, Mortimer
 Szövetkeztek s fölkeltek ellenünk. —
 De mért hozom föl mind e hírt neked?
 Miért beszélek ellenim felől?
 Hisz' legközeleb s fő ellenem te vagy,
 Kit dőre hajlam, szolgafélelem,
 Vagy örvöngő szeszély könnyen ragad
 Harczolni Percy zsoldján ellenem,
 Nyaldosni lábát s vágyinak hizelgni,
 Mutatva, mily igen korcsesá levél.

HENRIK HERCZEG. Oh azt ne gondold; az nem úgy
 Isten bocsássa meg, hogy tőlem így [leend.
 Eltávolíták felséged szívét!
 De Percy fog fizetni mindezért,
 S ha majd néhány dicső napot megérek,
 Bátran kimondom, hogy fiad vagyok.
 Vérből veszek diszöltönyt fel magamra,
 S arczomra véres mázt, a melylyel együtt
 Lemosva lesz minden gyalázatom.
 Így lesz azon nap, bármikor jön az,
 Midőn e hír s dicsőség gyermeke
 E hősi Hővér, e hires lovag
 Föl sem vett Henrikeddel összecsap.
 Bár a dicsőség, mely vértén ragyog,

Ezerszer annyi volna, s arczimon
 Kétannyi a gyalázat! Lesz idő,
 Hogy hírnevét éjszакnak e fia
 Az én szennyfoltomért cseréli ki.
 Hisz Percy, jó atyám, csak ügynököm,
 Ki hírnevet számomra gyűjt, s erős
 Nagy számadásra vonzom egyszer őt,
 Hogy nyert dicsőségét id' adja mind,
 Korának bármi kis diszét ide;
 Vagy szívből szakítok számadást.
 Isten nevében ezt ígérem itt,
 S véghez viszem, ha Isten engedi.
 Enyhítse ez felségednél az én
 Vásottságom ütötte mély sebet;
 Ha nem: felold az élet vége mindent,
 És százezer halált inkább nekem, mint
 Csak részben is megszegjem eskümet!
 HENRIK KIRÁLY. Ez százezer föllázadót megöl
 Parancsot és hatalmat nyersz reá.

Blunt jó.

No, jó Bluntom, arczod oly nyugtalan.
 BLUNT. Miként az ügy, a melyről szólni jöttem.
 A skót lord Mortimer jelenti, hogy
 Douglas s az angol fölkelők vele
 E hó tizenegyedikén egyesültek
 Shrewsburyban: oly félelmes had ez,
 Ha mind megtartja tett ígérétét,
 Minő csak felzavarhat államot.
 HENRIK KIRÁLY. Westmoreland gróf elindult már ma
 Fiam Lancaster János is vele. [és
 Hisz im e hír még alig öt napos.
 Jövő szerdán indulsz, Henrik, te is;
 Mi csütörtökön megyünk utánatok.
 Bridgnorth a gyűlhely. Glostershiren át
 Vonulj te, Henrik; ekként gondolom,
 Hogy tíz-tizenkét nap multán hadunk
 Bridgnorthban egymással csak egyesül.
 Sok a teendőnk: gyorsan föl tehát!
 Előnyt a késedelmezés nem ád. (El mind.)

III. SZÍN.

Eastcheap. Szoba a vadkanfőhöz címzett fogadóban.

Falstaff és Bardolph jönnek.

FALSTAFF. No, Bardolph, hát nem szörnyen megfogytam az utóbbi históriánk óta? Nem olvadtam el, nem zsugorodtam össze? A bőröm, igazán, csak úgy lötyög rajtam, mint bő szoknya egy agg szüzön. Kifonnyadtam, mint egy szent János-alma. Jó! megtérek, még pedig sietve, míg némi hús van csontomon; nem sokára oda leszek, akkor aztán nem lesz erőm a megtérésre. Borsszem, vagy gebe ló legyek, ha el nem feledtem, minő belseje van a templomnak. Templom belseje! A czimboraság, a rossz czimboraság rontott meg engem.

BARDOLPH. Sir John, rendkívül búsongsz; már nem élhetsz soká.

FALSTAFF. Hja! úgy van az. Jer, danolj valami furcsa nótát, hadd vidúlok fel. Hisz ép oly hajlammal voltam én az erényhez, mint bármely nemesnek lennie kell; eléggé erényes valék; keveset káromkodtam; hetenkint nem koczkáztam többet, csak hétszer; bordélyházba se mentem többször, csak egyszer egy óra-negyedben; a kölcsönpénzt megfizettem háromszor vagy négyszer; istenesen, korlátoltan éltem, s most minden rend, minden korlát nélkül élek.

BARDOLPH. Ah! sir John, hisz oly kövér vagy, hogy szükségkép minden korlát, minden képzelhető korlát nélkül kell élned.

FALSTAFF. Jobbitsd meg arcodat, én megjobbitom életemet. Te a mi admirálhajónk vagy; te viszed a lámpát a taton, csak hogy az az orrodon van. Te az égő lámpa lovagja vagy.

BARDOLPH. Ej, sir John, nem bánt téged az én arczom.

FALSTAFF. Nem, esküszöm, hogy én épen annyi hasznát veszem annak, mint némely a halál főnek, vagy egy memento morinak. Ha arczodra tekintek, mindig a pokol tüze jut eszembe, és az a dúsgazdag, a ki

biborban élt s most öltönyében ott ég, ott lángol. Ha csak kissé erényes volnál, arczodra esküdném. Esküm lenne: «Im ezen lángoló chérubra!» Hanem te tökéletesen semmirekellő vagy, s vastag sötétség fia volnál, ha e fény nincs arczodon. Midőn éjjel Gadshillre fel-futottál a lovamat megfogni, a pénz se pénz, ha ignis fatuusnak vagy bolygó tűz lobjának nem hittelek. Oh! te egy örök fáklyás menet s szüntelen örömtűz lobo-gása vagy. Ezer márkot takarítál meg számomra gyertya- és fáklyában, hogy veled jártam éjjel kocsmáról kocsmára; de boroméért, melyet megittál, Európa legdrágább gyertyásánál is ép oly olcsón vehettem volna gyertyát. Harminczkét éve tartogatom én tűzzel ezt a te szalamanderedet. Azt csak az Isten fizeti meg.

BARDOLPH. Teringettét, bár a gyomrodban volna hát arczom.

FALSTAFF. Isten mentsen! úgy bizonynyal gyomor-égésben vesznek el.

Kocsmárosné jö.

No itt van, Tyutyu asszonyság? Kitapogatta már, ki üritette ki a zsebemet?

KOCSMÁROSNÉ. Ah! sir John! Mit gondol, sir John? Azt hiszi, hogy tolvajokat tartok házamban? Utána jártam, megmotoztam nem csak én, de a férjem is, minden embert, fiút, szolgát, szolgálót. Soha egy szőr-szál se' veszett el házamban ez előtt.

FALSTAFF. Hazudik, kocsmárosné. Bardolphot itt borotválták s nem egy szőrszála veszett el. Megesküszöm, hogy zsebemet kiüritették. Menjen, maga is csak asszony, menjen.

KOCSMÁROSNÉ. Mit? én? Kövesse meg magát, engem még senki sem nevezett így tulajdon házamban.

FALSTAFF. Elmehet; eléggé ismerem már.

KOCSMÁROSNÉ. Nem, sir John, maga nem ismer engem, sir John; de én ismerem magát, sir John. Maga nekem adósom, sir John, s most zajt üt, hogy meg ne adhassa. Tizenkét inget vettem én a maga nyakába.

FALSTAFF. Rongy, hitvány durva rongy; a sütő asszonyoknak adtam, szitát csináltak belőle.

KOCSMÁROSNÉ. Nem, ne legyek becsületes asszony, ha nem hollandi volt, röfe nyolcz shilling. Azon felül adós maga, sir John, ételéért, italáért; a készpénz-kölcsön is rámegy huszonnégy fontra.

FALSTAFF. Ez is részes abban, fizettesse meg övele.

KOCSMÁROSNÉ. Ez? Ah! hiszen ez szegény; ennek semmije sincs.

FALSTAFF. Mit? szegény? Nézzen az arczára: hát mit nevez maga dúsnak? Veresse pénzzé az orrát, veresse pénzzé a két pofáját. Én egy fillért se' fizetek. Mit, hát valami együgyü sihedernek tart maga engem? Nyugton sem lehetek szállásomon a nélkül, hogy a zsebemet ki ne ürítsék? Itt veszett el a nagyapám pecsétnyomó gyűrűje is, megért negyven márkot.

KOCSMÁROSNÉ. Oh Jézusom! hányszor hallottam a herczegtől, hogy az a gyűrű csak réz volt.

FALSTAFF. Mit? A herczeg egy füles, egy élödi; s volna csak itt, elpáholnám, mint egy ebet, ha ezt állítaná.

Henrik herczeg s Poins tépdelve jönnek. Falstaff a herczeg elé megy, ki pálczáján, mint sípon játszik.

FALSTAFF. No mi újság, fiú? Hát valóban kapunk előtt fúj a szél? Mindnyájunknak el kell menni?

BARDOLPH. El ám! még pedig párosával newgate-i szokás szerint.

KOCSMÁROSNÉ. Mylord, hallgasson meg, kérem.

HENRIK HERCZEG. No mi a baj, Fürge asszony? Hogy van a férjed? Szeretem, becsületes ember.

KOCSMÁROSNÉ. Hallgasson meg, drága jó mylord.

FALSTAFF. Hagyd őt, kérlek, hallgass énreám.

HENRIK HERCZEG. No hát mi a baj, Jankó?

FALSTAFF. Az éjjel itt a szőnyeg mellett elaludtam s szépen kizsebeltek. Ez a ház bordélyházzá lett s benne zsebmetszők tanyáznak.

HENRIK HERCZEG. Mit vesztettél el, Jankó?

FALSTAFF. Hiszed, vagy nem, Riki, három vagy négy

darab negyven fontos kötelezvényt, meg a nagyapám pecsétnyomóját.

HENRIK HERCZEG. Csigavér! hisz alig ért nyolcz pennyt.

KOCSMÁROSNÉ. Épen ezt mondtam neki én is, mylord, s mondtam, hogy fenségedtől hallottam ezt. És ő oly czударul beszélt fenségedről, mint egy magához hasonló szájhősről, s azt mondta, hogy elpáholja fenségedet.

HENRIK HERCZEG. Mit? Ezt nem gondolnám.

KOCSMÁROSNÉ. Ne legyek hü, igaz, becsületes nő, ha nem mondta.

FALSTAFF. Nincs több hűség benned, mint egy aszuszilvában; se több igazság, mint egy üzött rókában; s a mi nőiségedet illeti, a mór-tánczban átöltözött mórió tisztességes asszony hozzád képest. Eredj, te izé, eredj.

KOCSMÁROSNÉ. Mondd meg, micsoda izé, micsoda izé?

FALSTAFF. Micsoda izé? Hát olyan izé, a miért hál' Istennek.

KOCSMÁROSNÉ. Én nem vagyok olyan izé, a miért hál' Istennek, azt már tudhatnád. Én tisztességes ember neje vagyok; de te, lovagi mivoltodat félretéve, semmire kellő vagy, hogy engem így nevezté.

FALSTAFF. Asszonyi mivoltodat félretéve, más szóval állat vagy.

KOCSMÁROSNÉ. Miféle állat, te semmirekellő, te?

FALSTAFF. Miféle állat? Hát vipera.

HENRIK HERCZEG. Vipera, sir John? Miért vipera?

FALSTAFF. Mert az se nem hal, se nem hús, s az ember nem tudja, hol kapható?

KOCSMÁROSNÉ. Nem igazat szólasz, ha így beszélsz; te és mindenki jól tudja, hol vagyok én kapható, te semmiházi, te.

HENRIK HERCZEG. Igazad van, kocsmárosné, ő téged igen gorombán sérteget.

KOCSMÁROSNÉ. Fenségedet is csak úgy. A minap azt mondta, hogy fenséged ezer fonttal adós neki.

FALSTAFF. Ezer fonttal, Riki? millióval; szeretetted milliót ér s szeretetteddel adósom vagy.

HENRIK HERCZEG. Ejnye, kópé, hát tartozom én neked ezer fonttal?

KOCSMÁROSNÉ. Sőt fülesnek nevezte fenségedet, s azt mondta, hogy megpáholja.

FALSTAFF. Mondtam én azt, Bardolph?

BARDOLPH. Bizony, sir John, azt mondtad.

FALSTAFF. Igen, ha ő azt állitná, hogy a gyűrűm réz volt.

HENRIK HERCZEG. Állitom, hogy réz: mersz-e most embere lenni szavadnak?

FALSTAFF. Ej, Riki, ha közönséges ember volnál, mernék; de te herczeg vagy: félek tőled, mint az oroszlánkölyök ordításától.

HENRIK HERCZEG. S mért nem úgy, mint az oroszlánétól?

FALSTAFF. Maga a király oly félelmes, mint az oroszlán. Azt hiszed, úgy félek tőled, mint az atyádtól? Nem! Nem. Az övem szakadjon meg, ha igen.

HENRIK HERCZEG. Oh! hisz akkor térdedre omolna a hasad. Bizony hé, parányi hely sincs a te testedben a hűség, igazság és becsület számára; gyomorral és hájjal van az tele. Becsületes asszonyt vádolni zsebed kiürítésével! Hiszen, te kurafi, te szemtelen puffadt gazember, ha zsebedben volt egyéb, mint kocsmai számlák, bordélyházi jegyzetek s egy garas ára égetett czukor fuladásod ellen, ha zsebednek volt egyéb becses tartalma: gazember legyek. S még neked áll feljebb, nemhogy zsebre tennéd a gyalázatot! Nem szégyenled magad'?

FALSTAFF. Hallod-e, Riki? Tudod, Ádám az ártatlanság állapotában esett el: mit tegyen Falstaff Jankó a gonoszság ez idejében. Magad látod, hogy több a húsom, mint más embernek; több hát a gyengém is. Tehát megvallod, hogy te kutattad ki a zsebemet?

HENRIK HERCZEG. Olyformán van a dolog.

FALSTAFF. Kocsmárosné, megbocsátok. Eredj, készíts reggelit. Szeresd férjedet, ügyelj szolgálodra, tartsd jól vendégeidet. Minden helyes okkal meggyőzőhetőnek találsz engem; lásd, már kibékültem. Nos? Ugyan kérlek, menj már. (Kocsmárosné el.) Most az udvari hire-

ket, Riki. Hát a rablás ügye, hé! Hogy simítottad azt el?

HENRIK HERCZEG. Oh kedves marhapecsenyém, mégis csak nekem kell a te jó angyalodnak lennem. A pénz vissza van fizetve.

FALSTAFF. Ej, én nem helyeslem e visszafizetést. Az kétszeres fáradság.

HENRIK HERCZEG. Kibékültem atyámmal, s most tehetem, a mit akarok.

FALSTAFF. Rabold ki hát először is a kincstárát, még pedig minden teketória nélkül.

BARDOLPH. Tedd azt, mylord.

HENRIK HERCZEG. A gyalogságnál szereztem helyet számodra, Jankó.

FALSTAFF. Bár csak a lovasságnál volna az a hely. Találok-e közöttök valakit, a ki jól tud lopni? Oh csak egy finom tolvaj akadna, úgy huszonkét éves, vagy olyanforma! Szörnyen meg vagyok szorulva. No hiszen Istennek hála e lázadókért! Ezek csak a becsületes embereket bántják. Tisztelem, becsülöm őket.

HENRIK HERCZEG. Bardolph!

BARDOLPH. Mylord —

HENRIK HERCZEG. Eredj, vidd Lancasternek e levélt, János öcsémnek; Westmorelandnak ezt.

Poins, te lóra! lóra! mert te s én

Ma délig harmincz mérföldet lovaglunk.

Jankó, holnap Templehallban találsz,

Ebéd után két órakor.

Megbizatást, pénzt tőlem ott nyerendsz,

S parancsot a népellátás iránt.

Ég a vidék és Percy fennen áll:

Vagy ő, vagy én, de egyikünk leszáll.

(Herczeg, Poins s Bardolph el.)

FALSTAFF. Szép szó! vitéz nép! Hé, a reggelit!

Oh! bár dobom e csapszék lenne itt. (El.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Felkelők tábora Srewsburg mellett.

Hövér, Worcester és Douglas jönnek.

HÖVÉR. Derék, nemes skótom. Ha e finom Világba' nem hizelgés volna az Igazság nyelve, Douglas érdemelné, Hogy a jelenkor bélyegével írott Hősök közt legkelendőbb ő legyen. Én nem tudok hizelgni, megvetem A bókolók nyelvét; de senki sincs Elsőbb helyen szívemben, mint te vagy. Fogj szavamon, tégy próbára, mylord.

DOUGLAS. Te a becsületnek királya vagy: Nincs oly hatalmas ember, a kivel Szembe ne szállnék.

HÖVÉR. Jó, ha úgy teszesz.

Hírnök jő levéllel.

Minő levél ez? — Vedd köszönetem'.

HÍRNÖK. E levél atyádtól való —

HÖVÉR. Levél, ő tőle! Mért nem jő maga?

HÍRNÖK. Mert nem jöhet, mylord; súlyos beteg.

HÖVÉR. Teringettét! hogy' érhet arra ily

Zavart időben? Serge így kitől függ?

Kinek vezényletén nyomúl elő?

HÍRNÖK. Czélját írása mondja el, nem én.

WORCESTER. De mondtsza csak, kérlek, fekvő beteg?

HÍRNÖK. Az volt négy nappal indultom előtt,

S még akkor is, midőn elútazám,

Aggódtak élteért az orvosok.

WORCESTER. Inkább időnkől fogytunk volna ki,

Mintsem hogy öt betegség szállja meg ;
 Egészségére ily szükség sohsem volt.
 HÖVÉR. Most gyöngé! most beteg! Oh e betegség
 Művünk életvérét elmérgezi,
 Sőt átragad még táborunkra is.
 Azt írja itt nekem, hogy belbetegség,
 S hogy oly hamar barátit össze nem
 Gyűjthetni, és nem látja jónak ily
 Igen veszélyes, fontos egy ügyet
 Akárki másra bízni, mint magára.
 De mégis oly merész tanácsot ad,
 Hogy kis hadunkkal is vágjunk belé,
 Meglátni, a szerencse mint kegyel.
 Most késni — így ír — nincs tovább idő,
 Mert a király egész tervünk felől
 Jól értesült. — Mit szóltok hát ehhez?

WORCESTER. Bénítva hat ránk, hogy atyád beteg.

HÖVÉR. Halálcsapás, levágott kéz valóban!

És mégsem az: hiánya tán nem oly
 Fontos, minőnek látszik; s hasznos-e
 Egész létünk- s crönket teljesen
 Egyetlenegy koczkára tenni föl?
 Föltenni egy kétséges óra pusztá
 Véletlenére ily becses vagyont?
 Nem lenne jó, mert azzal már elérnök
 Reményeink mélységét, szellemét,
 S minden szerencsénk legmagasb fokát
 S távol határit.

DOUGLAS. Úgy tennénk valóban!

Míg így most egy jó támaszunk marad:
 Bátran koczkázhatunk annak fejében,
 Mit még remélünk;
 Menedék-vigaszunk lesz ez nekünk

HÖVÉR. Ez a gyűlhely, ez a menhely, ha tán
 Az ördög és vész kancsalul tekint
 Vállalatunk első kísérletére.

WORCESTER. Én óhajtom, bár volna itt atyád!
 E kezdemény oly színü és fajú, mely
 Nem tűr megoszlást. Némely, a ki nem
 Tudandja, mért hiányzik, azt hiszi,

Hogy öt eszély, hűség, vagy lépteink
 Kárhoztatása vontá innen el.
 S tudjátok, ily gyanú miként fajulhat
 Vészes fondorlatokra és ügyünkbe
 Miként olthatna némi kétkedést.
 Mint támadóknak, óvni kell magunkat,
 Nehogy kémlelve átpillantsanak;
 Elzárni minden titkos nyilatot, melyen
 Reánk lövell a fontolás szeme.
 Atyád hiánya felvon egy lepelt, mely
 Az együgyűnek rémképet mutat,
 Miről nem is álmodott.

HÖVÉR. Tűlságba mégy.
 Hiánya hasznos is lesz annyiban, hogy
 Nagyobb hír és fény háramol reánk,
 S a vállalat merényesebb leend,
 Mint hogy ha ő itt volna: azt hiszik, hogy
 Ha szembe szállhatánk segélye nélkül
 A királysággal: az ő segélyivel
 Gyökerestül felforgatandjuk azt.
 Minden helyén van, minden jól megyen
 DOUGLAS. A mint szívünk óhajtja: Skóciában
 A félelem szót még nem ismerik.

Sir Richard Vernon jó.

HÖVÉR. Vernon bátyám, szívemből üdvözöllek!
 VERNON. Bár arra méltó hírt is közlenék!
 Hét ezredével gróf Westmoreland
 Nyomul felénk s János herczeg vele.
 HÖVÉR. Se baj! S tovább?
 VERNON. Aztán úgy értesültem,
 Hogy a király személyesen elindult
 És nagy sietve épen erre tart
 Erős, hatalmas harci készülettel.
 HÖVÉR. No csak hadd jöjjön. Hol van a fia,
 A röpkelábú, dőre walesi herczeg,
 És czimborái, a kik a világot
 Félre lökték és futni engedék?
 VERNON. Mind fölszerelve, mind fegyverben állnak,

Tollazva, mint széllegetett ölyű,
 Vagy mint a nem régen fürdött sasok ;
 Aranyhimekben, mint oltári képek,
 Oly élet-telve, mint május hava,
 S ragyogva, mint derék nyáron a nap ;
 Vigan, mint zergék, s mint bikák, vadan.
 Fegyverdiszében láttam Henriket,
 Fején sisak, lábszárin vért vala.
 Mint röpke Merkur járt a földön és
 Oly könnyedén lebbent nyergébe, mint
 Ha fellegekből angyal hull alá
 Megülni egy tüzes Pegazt s nemes
 Lovagművészettel büvölni a
 Világot.

HÖVÉR. Hagyd el! E magasztalás
 Erősben ingerel, mint márczius
 Napfénye. Am hiszen hadd jöjjenek ;
 Díszöltönyükben áldozatra jönnek.
 A füstölgő harcz lángszemű szüzének
 Áldozzuk őket hévvel, véresen.
 A vértezett Mars trónusán ülend
 Nyakáig vérben. Ah! a lelke é,
 Hallván, hogy a dús zsákmány ily közel,
 S még nem mienk. Elő! elő lovam!
 Miként a villám, hadd repítsen az,
 Egyenest a walesi herczeg mellinek.
 Henrikre Henrik, lóra ló száguld,
 S nem válnak el, míg egyik porba hullt.
 Oh csak Glendower jönne!

VERNON. Több hírem is van.

Hallám, Worcesteren átjőve, hogy
 Két hét alatt sergét nem gyűjthet ő.

DOUGLAS. E hír, a többi közt, legvészesebb.

WORCESTER. Valóban, ennek hangja fagyfaló.

HÖVÉR. És mennyi a király egész hada?

VERNON. Harminczezer.

HÖVÉR, Ha mindjárt negyven is,
 Habár atyám s Glendower távol marad:
 Elég nekünk e nagy napon a had.

Tartsunk fölötte szemlét hirtelen ;
 A végnap int, haljunk meg szívesen.
 DOUGLAS. Ne szólj halálról! É fél évbe' már
 Nem ér halál félelme, vagy halál! (El mind !)

II. SZÍN.

Országút Cowentry mellett.

Falstaff és Bardolph jönnek.

FALSTAFF. Bardolph, eredj te előre Cowentrybe, Tölts meg nekem egy palaczkot jó borral. Katonáink ott vonulnak keresztül: éjszakára Sutton-Colfield-ben leszünk.

BARDOLPH. Adsz-e rá pénzt, kapitány?

FALSTAFF. Fizesd ki, fizesd ki.

BARDOLPH. A palaczk ára egy márvás.

FALSTAFF. Ha annyi is, vedd magadnak e fáradságot, s ha mindjárt húsz volna is, csak vedd; jót állok a veréseért. Mondd meg Peto hadnagyomnak, várjon rám a város végén.

BARDOLPH. Megmondom, kapitány. Isten veled. (El.)

FALSTAFF. Beszózt hering legyek, ha nem szégyenlem katonáimat. Ugyan gonoszul használtam a királyi hadfogadási parancsot. Másfél száz harczos helyett háromszáz egynéhány fontot kapartam össze. Nem toborzok mást, csak jó házi gazdákat, haszonbérlők fiait: kipuhatom a jegyben járó legényeket, kik már kétszer is be voltak írva; a suton ülő kamaszokat, kik akár az ördögöt hallanák, akár a dobszót, kik egy fegyver csattanásától jobban megijednek, mint egy megütött veréb vagy sebzett vadkacsa. Nem toborzottam mást, mint oly mamlaszokat, kiknek testében a szív nem nagyobb egy gombostű-fejnél, s azok is mindnyájan megváltották magokat. Most egész parancsnokságom zászlótartók-, káplárok-, hadnagyok, szabadosok- és csöcselékből áll, oly rongyosan, mint Lázár a festett ponyván, hol a dúsgazdag ebei nyaldossák fekélyeit; olyanokból, kik soha sem voltak katonák, hanem

elkergetett hűtlen cselédek, ifjabb testvérek ifjabb fiai, lázadó pinczerek, bukott kocsmárosok, a csendes világ és a hosszú béke rákfenéi, tizszerte disztelenebbül elrongyolva, mint egy régi foltos zászló. Ily pimaszokat vettem azok helyére, kik magokat megváltották, úgy hogy azt hihetnék, hogy százötven tékozló fiút hajtottam össze, kik most jönnek a disznóörzéstől, a moslék- és hulladékfaldosástól. Valami gonosz kölyök találkozott velem az úton; azt kiáltotta, hogy minden akasztófát megkönnyítettem s halottakat toborzottam katonának. Nem látott emberi szem ily madárijesztőket. Én ezekkel keresztül nem vonulok Cowentryn, az már szent. A pimaszok, olyan kaszával rakják a láboikat, mintha láncz volna rajta. Hiszen igaz, hogy legtöbbnyire tömlőczből kerültek. Egész kompániámban másfél ing van: s a fél ing két törlő kendőből van összetoldva s hátra akasztva, mint egy újj nélküli herold-köntös; az egész inget pedig, igazat vallva, szt. albansi fogadosomtól, vagy a daintry-i veres orrú sörmérőtől lopták. De az mindegy, fehéreneműt eleget találnak minden sövényen.

Henrik herczeg s Westmoreland jönnek.

HENRIK HERCZEG. Hogy' vagy, vastag Jankó? hogy' vagy, pöfeteg?

FALSTAFF. Ej, Riki! Hogy' vagy, te bolygó gyerek? Mi a manót keressz te Warwickshireben? Bocsánat, nemes lord Westmoreland, azt hívém, hogy kegyelmességed már Shrewsburyban van.

WESTMORELAND. Valóban, sir John, nagy ideje volna ott lennem veled együtt. De csapatom már ott van. A király, mondhatom, mindnyájunkra igen figyel. Egész éjjel utaznunk kell.

FALSTAFF. De hisz engem nem kell félteni! Éber vagyok én, mint egy tejföl után lesködő macska.

HENRIK HERCZEG. Igen ám! tejföl után lesködni: mert téged a tolvajság már egészen vajjá tett. Mondd meg csak, Jankó, ki legényei jönnek itt utánunk?

FALSTAFF. Enyimek, Riki, enyimek.

HENRIK HERCZEG. Soha ily szánandó, rongy népet.

FALSTAFF. Hm! hm! elég jók azok felnyársalni; ágyútöltelékeknek, ágyútöltelékeknek. Csak úgy megtelik velök egy árok, mint különbekkel. — Hja! pajtás, halandó emberek, halandó emberek.

WESTMORELAND. De, sir John, úgy látszik, mégis igen nyomorúak, soványak, igen kiéhezettek.

FALSTAFF. Nyomorúságukat a mi illeti, azt nem tudom, hol vették; soványságukra nézve mondhatom hogy azt nem tőlem tanulták.

HENRIK HERCZEG. Nem, azt már én is állítom, ha csak két újjnyi kövérséget az oldalbordán soványnak nem nevezünk. Azonban, ficzkó, csak szaporán! Percy már a csatamezőn van.

FALSTAFF. Mit? a király táborba szállt?

WESTMORELAND. Úgy van, sir John; félek, sokáig késünk.

FALSTAFF. Jól van!

Csata végeztére, lakma kezdetére!

Ez a röst vitéz, meg gyors vendég vezére. (El mind.)

III. SZÍN.

Fölkelők tábora Shrewsbury mellett.

Hövér, Worcester, Douglas és Vernon jönnek.

HÖVÉR. Éjjel támadjuk őt meg.

WORCESTER. Nem lehet.

DOUGLAS. Hisz úgy előnyt adsz néki.

VERNON. Legkevésbbé.

HÖVÉR. Hogy' mondod ezt? Nem vár-e ő segílyt?

VERNON. Mi is.

HÖVÉR. De abban ő biztos; mi nem.

WORCESTER. Öcsém, fogadj szót; éjjel meg ne indulj.

VERNON. Ne ám, mylord.

DOUGLAS. Nem jól tanácslotok:

A félelem s hideg szív súgja ezt.

VERNON. Douglas, ne böcsmérelj. Éltetemre mondom

S jót állok érte étetemmel is,

Ha a való becsület hí, tanácsot
A félelemtől ép úgy nem veszek,
Mint önmagad s akármely skót vitéz.
Meglátjuk reggel a csatába', hogy
Ki fél.

DOUGLAS. Vagy még ez éjjel.

VERNON. Hagyd el azt.

HÖVÉR. Éjjel, ha mondom.

VERNON. Nem, nem, az lehetlen!

Csodálkozom, hogy ily vezéri ember
Nem látja, mily gát tartja vissza még
A támadást. Hisz Vernon résziről
Még egy csapat ló meg sem érkezett;
Worcester lovassága csak ma jött:
Elbágyadott dicsvágyok és hevők,
Söt megtörődött bátorságuk is,
Úgy, hogy valóban egy ló sincs helyén.

HÖVÉR. A ló az ellenfél részén is úgy

El van csigázva a nagy út miatt,

S nálunk nagyobb rész már meg is pihent.

WORCESTER. Több a mienknél a király hada.

Az Istenért, öcsém! várjuk be mind.

(Harsonaszó hírnök érkezését jelenti.)

Sir Walter Blunt jő.

BLUNT. Szelíd ajánlatot küld a király,

Ha szívesen figyelnétek reám.

HÖVÉR. Isten hozott, Walter Blunt! Bár te is

Határozatunkra térnél. Itt sokan

Szeretnek téged, ámde gyűlölik

Szolgálatoddal együtt hirneved',

Mert nem vagy a mi rendünkből való

S ellen gyanánt állasz szemközt velünk.

BLUNT. Ég óvjon attól, hogy másképen álljak,

Míg a föl Kent a király ellen ti ily.

Jog- és korláton kívül állotok.

Czélomra most. Nehezteléseitek

Okát ismerni vágyik a király,

A polgárbéke kebliből miért

Idéztetek föl ily ellenkezést,
 Szörnyű merényre szítva híveit?
 Ha a király jótéteményteket,
 Mit sokszorosnak ismér, elfeledte,
 Mondjátok a panaszt: és vágyatok
 Azonnal bőven teljesítve lesz;
 Közös bocsánat nektek és kiket
 Reábeszélve így bevontatok.

HÖVÉR. Nyájas király! s jól tudjuk, érti is,
 Mikor kell ígérni s mikor fizetni.
 Atyám és nagybátyám, meg én magam,
 Mi adtuk e királyi diszt neki,
 S míg alig volt huszonhat embere,
 Szegényen, aljasan, megvetve és
 Mint árva számüzött csúszott haza.
 A partokon atyám fogalta őt,
 S midőn az égre esküdött, hogy ő
 Csak úgy jó, mint Lancaster herczeg, és
 Sajatját kéri és békét ohajt:
 Atyám akkor, megindultan, segélyt
 Igért neki; meg is tartá szavát.
 A grófok és a bárók látva, hogy
 Northumberland szövetkezett vele,
 Hozzá siettek térdet hajtani,
 Födetlen fővel nagyja, apraja;
 Üdvözlék városok, faluk, községek,
 Várták az utczákon, a hidakon,
 Ajándékkal halmozva, esküszót
 Ajánlgatának néki; elhozák
 Utódikat, hogy apródok gyanánt
 Fényes csoportban kísérik nyomát.
 A mint nagysága öntudatra ébredt,
 Magasbra kezdte törni, mint atyámnak
 Fogadta, míg szegény sorsú vala,
 Ravenspurnál a pusztá partokon.
 Valóban óhajtott javítani
 Nehány törvényt s kemény határozatot,
 Mely közhazánkra súlyosult vala;
 A visszaélés ellen szót emelt,
 Könyezni látszott honja végzetén;

S ez arcz, e méltány színe homlokán,
Minden szívet meghódított, ha ő
Hálót vetett utána. Majd tovább ment,
Elütteté azon hivek fejét,
A kiket itt a távozó király
Kormányzókul hagyott, midőn maga
Az ir hadjáraton volt.

BLUNT. Én nem ezt
Hallgatni jöttem.

HÖVÉR. Most jön a java.
És csakhamar letette a királyt;
Elvette nem sokára életét;
Ezek folytán sarczolta a hazát,
S mi több, rokonját, a grófot (ki most,
Ha tán jogos helyét birná kiki,
Királya volna) walesi börtönében
Váltságtalan senyvedni engedé.
Győzelmeiben felbőszült reám
S törébe csalni is mesterkedett.
Kizaklatá bátyámat a tanácsból,
Haragjában az udvartól atyámat
Elküldte; esküt esküre szegett,
Bűnt bűnre halmozott, s bennünket ez
Önvédelemre kényszeríte, hogy
Jogát is latba vessük, mely nem oly
Tisztában áll, hogy soká tartana.

BLUNT. Jelentsem-é a választ a királynak?

HÖVÉR. Nem, sir Walter; kissé tanácskozunk.
Menj a királyhoz, biztosítsa ő
A bántatlan visszatérés jogát,
S bátyám elinduland holnap korán
Ajánlatunkkal. Most Isten veled.

BLUNT. Bár elfogadnátok szíves kegyét!

HÖVÉR. Lehet, hogy úgy lesz.

BLUNT. Bár az Isten adná.

(El mind.)

IV. SZÍN.

York. Szoba az érsek házában.

A yorki érsek és sir Michael jönnek.

ÉRSEK. Siess, sir Michael, vidd ez iratot

A lord marshalnak, gyorsan, izibe ;
Ezt Scroop öcsémnek ; a többit pedig
A kiknek a cím szól. Ha érzenéd,
Mily fontosak, sietnél is, tudom.

SIR MICHAEL. Tartalmokat sejtem, kegyelmes úr.

ÉRSEK. Az meglehet. Holnap leend a nap, mely

Eldobja tízezer vitéz fölött
A koczkát. Mert biztos hírül hozák,
Hogy a király nagy és gyorsan szedett
Haddal támadja meg Shrewsburnnál
Henriket; és félek, sir Michael,
Northumberland betegsége, kinek
Hadára építettek oly sokat,
Owen Glendower hiánya, a kit ők
Bizton beszámítottak, és ki egy
Jóslat következtén most elmarad,
Félek, hogy Percyt gyöngévé teszi
Mérkőzni a királylyal hirtelen.

SIR MICHAEL. Ne félj, mylord, Douglas meg Mortimer
Velök vagyon.

ÉRSEK. Nem, nincs ott Mortimer.

SIR MICHAEL. De ott van Mordake, Vernon, Percy
Lord Worcester, meg egy egész csapat [Henrik
Harczós vitéz s. derék nemes lovag.

ÉRSEK. Úgy van, de a király egész hazánk

Legjobb vitézít szedte össze, mint:
A walesi herceget, Lancaster Jánost,
Westmorelandot, a hősi Bluntot és
Más ilyeket, kiket tapasztalás
És harci hírnév kedvezőn ajánl.

SIR MICHAEL. Ne félj, mylord, mind emberére lel.

ÉRSEK. Remélem is, de mégis félni kell;

S hogy elkerüljük a bajt, csak siess :

Mivel, ha Percy nem győz, a király,
 Hadát el sem bocsátva, ránk jövend,
 Mert tudja, hogy mi is szövöttekünk.
 Eszély tehát készülni ellene.
 Siess azért. Most mennem kell; irok
 Még más barátinkhoz. Isten veled! (El mind.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

A király tábora Shrewsbury mellett.

*Henrik király, Henrik herceg, Lancaster János
 herceg, sir Walter Blunt és sir John Falstaff
 jönnek.*

HENRIK KIRÁLY. Mi vérpirosan kél napunk amaz
 Erdős halom felett! Zavart színére
 Sápadvá néz a reg.

HENRIK HERCEG. Szándékait
 A déli szél harsogva hirdeti,
 S üres sípjával a lombok között
 Véres napot s vihart jósol nekünk.

HENRIK KIRÁLY. A vesztesekhez hadd beszéljen így:
 Nincs rossz előjel annak, a ki nyer. (Harsonaszó.)

Worcester s Vernon jönnek.

Hogyan, mylord Worcester? Az bizony
 Nincs jól, hogy ily módon találkozunk
 E pillanatban. Visszaéltetek
 Bizalmunkkal; kénytettedek levetni
 A béke könnyü öltönyét, s kemény
 Aczélba vonni agg csontunkat. Ez
 Nem jól van így, mylord, nem jól van így.

Mit czélzotok? Ohajtjátok megoldni
 E rettegett harcok vészes csomóját,
 S a hódolat körébe lépni, hol
 Természetes, dicső fényt szórtatok,
 S nem lenni többé pára, légtünet,
 Egy rémjel, egy előfutára a
 Még nem szülött idők veszélyinek?

WORCESTER. Hallgass rám, fejedelmem.

Mi engem illet, én óhajtanám
 Nyugodtan élni, a mi hátra van
 Még életemből: mert állíthatom,
 Én nem kerestem e vészes napot.

[zett el?

HENRIK KIRÁLY. Te nem kerested? Hát hogy' érke-

FALSTAFF. Útjában hevert a lázadás, s csak úgy ta-

HENRIK HERCZEG. Csitt, te hústömeg, csitt! [álta.

WORCESTER. Felségednek tetszett megvonni tőlem

S családunktól a kegy tekintetét,

Pedig föl kell említani, hogy mi voltunk

Legislegelső hív barátaid.

Richárd korában érted törtem el

Tisztem pálczáját; éj-nap utazám, hogy

Fölleljelek s csókolhassam kezed',

Midőn tekintély- és rangban velem

Mérkőzhető még távol sem valál;

Hazádba én, bátyám, meg a fia

Hozánk el, és a kor veszélyivel

Bátran daczoltunk. Akkor esküvél.

Azt esküvéd Doncasterben nekünk,

Hogy nincs e honnal semmi szándokod,

Sem más igényed, mint mi rád jutott:

Gaunt székhelye s Lancaster birtoka.

Így esküvénk segélyt. De csakhamar

Mint zápor omlott földre a szerencse,

S emelkedésed árja vett körül:

Részben segélyünk, részben a király

Hiánya, részben a nehéz idők

Nyomása, színlett szenvedéseid,

Visszás szelek, mik a királyt e gyászos

Ir háborúhoz oly soká kötötték,

Hogy Angliában már holtnak hívék.

S e kedvező esélyek halmazában
 A fő kormányhatalmat hirtelen
 Kézhez ragadni alkalmat nyerél;
 Doncasterben tett esküd' elfeledted,
 S hogy fölneveltünk, úgy tevél velünk, mint
 Hálátalan pelyhes kakukfiú
 Tesz a veréssel: mert fészkünkbe törtél
 És tápszerünkön lettél oly erős, hogy
 Feléd közelni hajlamunk se' mert.
 Félvén, hogy elnyelsz: kényszerítetténk
 Gyors szárnyakon menekni tőled és
 Önvédletül e tábort gyűjteni.
 Így ellened most oly eszközzel állunk,
 Minőt magad nyújtál kezünkbe zord
 Bánásod és vészes mivoltod által,
 A hit s a hűség megtörésivel,
 Melyet nekünk kezdetben esküvél.

HENRIK KIRÁLY. Mindezt el is számláltátok, tudom.

Hiresztelétek utczaszegleten,
 Felolvasátok templomokba', hogy
 A lázadásra szép szint adjatok,
 Mely elvakítsa számos ingatag,
 Szegény elégületlenek szemét,
 Kik bámészkodva, kézdörzsölve várják
 A zürzavart újítás híreit.
 Saját ügyére mindig is tudott
 A lázadás muló szint festeni,
 Mindig epedtek bosszús koldusok
 Szilaj zavar s vad gyilkolás után.

HENRIK HERCZEG. Mindkét seregben vannak embe-
 Drágán fogják fizetni a viszályt, [rek, kik
 Ha jó az óra. Vidd hírül öcsédnek:
 A walesi herczeg Percy Henriket
 Dicsőíti, mint mások. Reményeimre!
 Ha nem bukása lesz e vállalat,
 Nem gondolom, hogy bajnokabb nemes,
 Tevékenyebb hős, hősebb ifju ember,
 Bátrabb s merészebb élne most, ki nagy
 Tettekkel ékesítse ezt a kort.
 Mi engem illet, szégyenelve mondom,

Vitézkedésben én hanyag valék,
S hallom, felőlem ő is így beszél;
De im atyám előtt nyilvánítom:
Örülök én, hogy nagy nevének és
Tekintetének oly túlsúlya van,
S a vért kimélni mindkét oldalon,
Párbajt ohajtok vívni övele.

HENRIK KIRÁLY. Számos tekintet szól bár ellene,
Mi a kockára téged, walesi herczeg,
Bátran bocsátunk. Nem, Worcester. Oh nem!
Kedves nekünk a nép, sőt mindazok,
Kiket rokonod tévedésre vont,
S ha elfogadják kegyajánlatunkat,
Ő és azok s ti mindnyájan megint
Barátim lesztek, én meg a tiétek.
Mondd ezt öcsédnek; szándokát pedig
Tudasd velem: ha nem hajolna rá,
Elég erő s fenyíték van köröttem,
Mely tenni fogja tisztét. Most eredj;
Felelgetésre nincs kedvünk tovább.

Latoljátok meg jól ajánlatunkat. (Worcester s Vernon el.)

HENRIK HERCZEG. El nem fogadják, életemre! nem:
Douglas meg Hövér, egyesülve, egy
Harczos világgal is daczolni kész.

HENRIK KIRÁLY. Helyére hát most mindenik vezér.
Mihelyt felelnek, rájok támadunk.
Segít az Isten, mert ügyünk jogos.

(Király, Blunt és János herczeg el.)

FALSTAFF. Riki, ha a csatában majd elesni látsz:
lépj át rajtam, így ni! Ez baráti kötelesség.

HENRIK HERCZEG. E barátságot veled csak óriás te-
hetné. Imádkozzál; aztán Isten veled.

FALSTAFF. Bár alvás ideje volna, Riki, s minden jól
folyna.

HENRIK HERCZEG. Ej! hisz te is adós vagy egy ha-
lállal. (El.)

FALSTAFF. De az idő még nem jött el, s nem akar-
nám lefizetni adósságomat a határnap előtt. Miért
legyek oly előzékeny az iránt, a ki még fel nem szó-
lított? Úgy van, mit se' tesz: a becsület sarkal engem

előre. De hát ha a becsület halálra sarkal, midőn előnyomulok? Nos akkor? Kipótolhat a becsület egy lábat? Nem. Vagy egy kart? Nem. Tehát a becsület nem ért a sebészethez? Nem. Mi a becsület? Egy szó. Mi az a becsület-szó? Levegő. Tiszta számvetés. Ki bir azzal? A ki a mult szerdán meghalt? Érzi ő azt? Nem. Hallja ő azt? Nem. Tehát észrevehetlen? Igen, a holtra nézve. De hát nem élhet együtt az élővel? Nem. Miért? A rágalom nem engedi. No hát nekem egy szikra sem kell belőle: a becsület csak festett halotti czimer. S ezzel vége katekizmusomnak. (El.)

II. SZÍN.

Felkelők tábora.

Worcester és Vernon jönnek.

WORCESTER. Nem, sir Richárd, öcsém ne tudja meg
A fejdelem szelid ajánlatát.

VERNON. Jobb lenne mégis.

WORCESTER. Akkor elveszünk.

Teljes lehetlen az, hogy a király

Bocsánatigérő szavát beváltsa.

Sohsem bizik bennünk, s talál időt,

E sérvet más hibán boszulni meg.

Gyanúja mindig őrszemmel kísér, mert

Az árulásnak úgy hisznek, miként

A rókanak, mely bár szelid legyen,

Jól ápolt és bezárt: mégis marad

Természetében némi ősi csel.

Vidámak avagy gyászolók legyünk,

Arcunkat csak balúl értelmezik.

Ápolnak, mint ólban az ökröket:

Minél jobban, annál közelb a vég.

Öcsém hibáját elfeledhetik:

Mentsége a tűz és az ifjuság,

S ismert előjoggal bíró neve,

A lángfi Hövér, kit szeszély ragad.

Minden vétke az én fejemre és

Az apjáéra száll: hisz mink neveltük,
 S tőlünk vevén romlottságát, mi mint
 Fő ok fogunk lakolni mindenért.
 Azért ne is tudassuk, jó rokon,
 Henrikkel a király ajánlatát.
 VERNON. Bármit határozz, én jóvá hagyom.
 Itt jó öcséd.

Hövér s Douglas jönnek; utánok tisztek s katonák.

HÖVÉR. Im visszatért bátyám. Ereszszük el
 Westmorelandot. Mi újság, bátya? szólj.
 WORCESTER. Rögtön csatát áll a király veled.
 DOUGLAS. Westmoreland által hívassuk fel őt.
 HÖVÉR. Eredj, Douglas, te mondd meg ezt neki.
 DOUGLAS. Örömmel és nagy szívesen teszem. (El.)
 WORCESTER. Bocsánatnak színe sincs a királynál.
 HÖVÉR. Tán kérted azt? Isten mentsen.
 WORCESTER. Szelíden mondtam sérelminket el
 S önhitszegését, a mit úgy javíta,
 Hogy esküjét most már elesküvé.
 Bennünket árulók- és lázadóknak
 Nevezget, s rajtunk e gyűlölt nevet
 Bősz fegyverekkel vágy megtorlani.

Douglas visszajő.

DOUGLAS. Föl, föl, vitézek! Oly daczos kihívást
 Vágtam Henrik király szemébe, melyet
 Westmoreland visz, ki itt tuszunk vala,
 Hogy arra rögtön indul ellenünk.
 WORCESTER. A walesi herczeg, a király előtt
 Föllépve, tégedet párbajra hitt.
 HÖVÉR. Oh bár fejünktől függne e vizsály,
 S szorongva más ne is pihegne ma
 Csak én meg Monmouth Henrik. Szólj, beszélj,
 Mint hiva ki? Nem megvetőleg-e?
 VERNON. Lelkemre, nem! Sőt életembe' sem
 Hallék kihívást nyájasabban ejtve;
 Testvér se' hívhat testvért szebb szerén

Fegyvergyakorlat- és próbára föl.
 Megadta néked mind, mi férfit illet;
 Fejdelmi dús nyelven magasztala;
 Szólt tetteidről, mint egy krónika;
 Magasbra helyezett, mint saját dicsét,
 S mindig csekélylé, hozzád mérve, azt.
 S mi herczegnek mutatta őt valóban,
 Az, hogy magáról csak pirulva szólt
 S ifjú korának vásottságít oly
 Kellemmel emlité föl, mintha kettős
 Szellemmel birna, mely tanul s tanít.
 Nem szólt tovább. De hadd mondok ki én, hogy
 Ha e nap írigy ostromán tulél,
 Nem volt ily szép reménye Angliának,
 Igy félreértve, nem, szeszélyiben.
 HÖVÉR. Úgy látszik, bátya, dőreségibe
 Belé szeretted. Egy herczeg felől
 Sohsem hallottam én ily féktelen
 Vadságot. Ám legyen, miként akarja;
 De még ma estig én magamhoz őt
 Harczos karral fogom szorítani,
 Hogy összeroppan nyájasságomon.
 Fegyverre, gyorsan! Harczosok, barátim,
 Jobban tudjátok, mit kell tennetek,
 Mintsem hogy én, ki a szóhoz nem értek,
 Buzditással gyujtsam föl véretek'.

Hírnök jö.

HÍRNÖK. Levelek számodra, mylord.
 HÖVÉR. Nem érek most rá olvasni.
 Oh! hiveim, az élet oly rövid;
 De e rövid kor, hitványan letöltve,
 Hosszúra nyúlik, bárha életünk
 Egy óramutatón lebegne is,
 S bevégeződnek, mig egy órát lefut:
 Királyokat tiprunk le, hogyha élünk,
 S ha meghalunk, dicső halál, midőn
 Fejedelmek együtt hálnak el velünk.
 S mi lelkisméretünket illeti,

Mindig tiszták a fegyverek, midőn
Használatokban a szándék jogos.

Más hírnök jő.

HÍRNÖK. Készülj, mylord; közelget a király.
HÖVÉR. Köszönöm, hogy szavamban megszakaszt,
Mert nem szokásom a beszéd. Csak egyet!
Mindenki állja meg helyét: ime
Kardot vonok, s aczélát, mint hiszem,
A legnemesb vérrel föstöm be, melyet
E vésznap zürzavarjában lelek. —
Most föl, Remény! Föl Percy! Rajta most!
Zendüljön a harcz minden hangszere
S öleljük egymást annak zengzetén:
Mert, mennyre-földre! már némelyikünk
Nem tesz másodszor ily barátkozást.

(Harsónak szólnak. Ölelkeznek, aztán el.)

III. SZÍN.

Térség Shrewsbury mellett.

*Rohamok. Vivó csapatok. Csatazaj. Douglas és Blunt
találkozva jönnek.*

BLUNT. Mi a neved, hogy a csatában úgy
Kerengsz körültem? mily dicset remélsz
Fejemtül?

DOUGLAS. Tudd meg, Douglas a nevem,
És a csatán azért kereslek így,
Mivel király vagy, azt mondták nekem.

BLUNT. Valót mondtak.

DOUGLAS. Stafford lakolt már e hasonlatért.
Henrik király, helyetted őt e kard
Ölé meg. Ez fog téged is, hanemha
Magad' megadva foglyommá leszesz.

BLUNT. Nem úgy születtem, hogy magam megadjam.
Királyt találtál, büszke skót, a ki
Stafford halálát megboszúlja. (Harczolnak. Blunt elesik.)

Hövér jö.

HÖVÉR. Oh! Douglas, ha Holmedonnál így csatázol,
Győzelmet én egy skóton sem nyerek.

DOUGLAS. Kivívtuk. Ime halva a király.

HÖVÉR. Hol?

DOUGLAS. Itt.

HÖVÉR. Ez, Douglas? Nem! Ez arczot ismerem:

Vitéz lovag volt, Blunt az ő neve;

Úgy öltözék, mint a király szokott.

DOUGLAS. Bolond a lelked, bárhová megyen:

Drágán fizetted kölcsön czímedet.

Miért mondtad, hogy a király te vagy?

HÖVÉR. Sokan harcolnak a király mezében.

DOUGLAS. Kardomra! mind azt a mezt átverem,

Raktárokat darabra gyilkolom,

Mig megtalálom a királyt!

HÖVÉR.

El! el! (El mind.)

Csatázaj. Falstaff jö.

FALSTAFF. Londonban ugyan nem igen fizettem meg a mulatságot; tartok tőle, hogy itt meg kell fizetnem; itt a mit feljegyeznek, csak a fejre jegyzik. Pszt! Ki vagy? Sir Walter Blunt! Ne neked becsület! Ez aztán nem hiúság. Forró vagyok, mint a megolvadt ón, s ép oly súlyos is. Isten mentsen az óntól. Nem kell nekem több teher, mint a magam belső része. Rongy népemet oda vezettem, a hol le-sózták. Százötvenből alig maradt három, azok is azért, hogy teljes életökben a város végén kóduljanak. De ki jön itt?

Henrik herczeg jö.

HENRIK HERCZEG. Mit állsz henyén itt? Addsza kar-
Holtan hever számos nemes, tiporva [dodat.

A tomboló ellen patkóitól,

S még bosszulatlan. Addsza kardodat.

FALSTAFF. Oh Riki! kérlek, hadd lihegjem ki maga-

mat egy kissé. Török-tatár se vitt véghez annyi hőstettet, mint én a mai napon. Befizettem Percynek, szépen elbántam vele.

HENRIK HERCZEG. Valóban, el; és él is, hogy téged megöljön. Kérlek, add ide kardodat.

FALSTAFF. Isten mentsen, Riki: ha Percy él, kardomat nem adom; vedd inkább, ha kell, pisztolyomat.

HENRIK HERCZEG. Add ide hát. Mit? hát a tokjában hever?

FALSTAFF. Igen, Riki; meleg, nagyon meleg van. A város is megég, ha nem locsolják.

(A herczeg egy butella bort vesz elő.)

HENRIK HERCZEG. Mit? hát ideje most tréfát s bohóságot üzni. (A butellát oda dobva, el.)

FALSTAFF. Jó, ha Percy még él, fölperzselem. Ha utamba jön, jó; ha nem jön, vagdalt húst készítsen belőlem, mikor én önkéntesen az övébe megyek. Nem szeretem az olyan vigyorgó becsületet, minő a sir Walteré. Hagyjatok életben. Ha azt megszerezhetem, jó; ha nem, úgy a becsület hivatlanul érkezik, s azzal vége. (El.)

IV. SZÍN.

A harcmező más része.

Csatazaj. Rohamok. A király, Henrik herczeg, János herczeg és Westmoreland jönnek.

HENRIK KIRÁLY. Kérlek,

Vonulj el, Henri; hisz vérzel nagyon.

Lancaster János is menjen vele.

JÁNOS HERCZEG. Nem én, mylord, míg csak nem
[vérzem én is.

HENRIK HERCZEG. Térj vissza, felség: távollételed

Zavarba ejtené barátidat.

HENRIK KIRÁLY.

Úgy is teszek.

Vezesd sátrába őt, mylord Westmoreland.

HENRIK HERCZEG. Vezetni engem? Ah! nem kell Isten mentsen, hogy egy kis karczolás [segélyed.

Letéritné a walesi herczeget
 Olyan mezőről, melyen a nemesség
 Tiporva és vérfoltosan hever
 És öldökölve győz a lázadás.

JÁNOS HERCZEG. Soká pihenünk; Westmoreland rokon,
 A munka int; jőj, jőj, az Istenért!

(János herczeg s Westmoreland el.)

HENRIK HERCZEG. Elámitál, Lancaster. Nem hívém,
 Hogy benned ily derék szellem lakik.
 Eddig testvéremül szerettelek,
 Most úgy tekintlek, mint önlékemet.

HENRIK KIRÁLY. Láttam, miként állt szembe Percyvel,
 Merészebben, mint föltehetni ily
 Kezdő harczosról.

HENRIK HERCZEG. Oh! Ez a gyerek
 Mindegyikünket lángra gyújt. (El.)

Csatazaj. Douglas jő.

DOUGLAS. Megint király! Nőnek, mint hydra-fők.
 Douglas vagyok, halálos mindazoknak,
 Kik e szint hordják. És ki vagy te, hogy
 Ilyen királyi álarczot viselsz?

HENRIK KIRÁLY. Én a király maga, kinek nagyon fáj,
 Hogy ekkorig csak árnyait leled,
 S nem a való királyt. A két fiam
 Téged keres, meg Percyt a mezőn;
 De, mert szerencsésen kezemre jöttél,
 Magam rontok reád: no, véd magad'.

DOUGLAS. Félek, hogy ismét egy új másolat vagy
 És mégis úgy forogsz, mint egy király;
 De bárki légy, enyim vagy, azt tudom,
 S hatalmamba kerítlek. (Vívna. A király csügged.)

Henrik herczeg jő.

HENRIK HERCZEG. No, hitvány skót, emeld föl a fejed',
 Vagy nem fogod többé emelni azt.
 A hős Shirley, Stafford, Blunt szellemét
 Érzem karomban. Wales herczeg vagyok,
 Ki annyit ígér, mennyit megfizet. (Vívna. Douglas megfut.)

Üdülj, mylord. Hogy' vagy, felséges úr?
 Sir Gawsey Miklós is segílyt kíván,
 Úgy Clifton is. Én Cliftonhoz futok.

HENRIK KIRÁLY. Maradj, pihenj, egy kissé.
 Most visszanyerted vesztett hírneved',
 S hogy életemet becsülöd, megmutattad
 Ez áldozatban, mit nekem hozál.

HENRIK HERCZEG. Oh ég! mi mélyen sértettek, kik úgy
 Beszéltek, hogy halálodat lesem.
 Ha így volna, könnyű lett volna most
 Rajtad feledni Douglas vad kezét,
 Mely oly gyorsan végedre jár, miként
 Bármely méregpohár, s az árulás
 Bajátul is fölmentve lesz fiad.

HENRIK KIRÁLY. Siess Cliftonhoz ; én meg Gawseyhoz.
 (Henrik király el.)

Hóvér jő.

HÓVÉR. Ha nem csalódom, Monmouth Henri vagy.

HENRIK HERCZEG. Úgy szólsz, mintha tagadnám a

HÓVÉR. Nevem Percy. [nevem.]

HENRIK HERCZEG. Úgy hát e néven a

Leghősebb lázadót szemlélem itt.

Én Wales herczeg vagyok, s többé velem

Dicsőségben, ne véld, hogy osztazol.

Két csillag egy légkörben nem forog,

Két honra nem szakadhat Anglia,

A Percyére s a Wales herczegére.

HÓVÉR. Nem is kell, Henrik: itt az óra, mely

Véget vet egyikünknek. Bár hired

A harcban oly nagy volna, mint enyém.

HENRIK HERCZEG. Míg elválunk, nagyobbá tészem azt:

Sisakbokrétád' mind leszaggatom,

Belőle homlokom füzére lesz.

HÓVÉR. Fenhéjázásod' nem tűröm tovább. (Összeacsapnak.)

Falstaff jó.

FALSTAFF. Jól van, Riki! Rajta, Riki! No, itt ugyan nem gyermekjáték foly, mondhatom.

(Douglas jó, s Falstaffal összecsap; ez leesik, mintha meghalt volna. Douglas el. Hővér sebet kap, s elesik.)

HŐVÉR. Oh Henrik! elraboltad ifjuságom'.
 Nem fáj muló élttem vesztese úgy, mint
 Rajtam kivívott büszke hirneved.
 Érzésimet mélyebben sebzí az,
 Mint testemet kardod. De ám az érzés
 Az élet rabja, az élet pedig
 Idő bolondja, s a világot érző
 Időnek vége lesz. Ah! jóslanék is,
 De a halál nyirkos, hideg keze
 Lezárja ajkamat. Nem, Percy, por vagy
 És étke a — (Meghal.)

HENRIK HERCZEG. A férgeknek, hős Percy. — Ritka
 Isten veled! Oh visszásan szövött [szív!
 Dicsvágy! miként huzódtál össze most!
 Midőn e testbe' még lélek lakott,
 Egy ország is csekély tér volt neki;
 Most bármi hitvány földből már elég
 Pár lábnyi hely. A föld, mely halva tart,
 Nem hordoz élve ily derék vitézt.
 Ha érzenéd a nyájasságot, én
 Nem is mutatnék ily megindulást.
 De torzult arczod' hadd takarjam el
 S nevedben hadd köszönjem meg magamnak
 A gyöngédség ime szolgálatát.
 Isten veled! Az égbe vidd magaddal
 Dicsőséged'; gyalázatod pedig
 Aludjék a sirban veled; de azt
 Siriratod ne mondja el soha. (Meglátja Falstaffot a földön.)
 Mit? Régi czimborám. Hát minde hús
 Nem tarthatott meg egy kis életet?
 Szegény Jankóm! Isten veled. Talán
 Különbet is könnyebben nélkülöznék.

Ah! érze­nem hiányodat, ha még
A hivsággal úgy egy­ütt tartanék.
Halál nem ejte ily kövér vadat,
Ejtett pedig ma sokkal jobbakat.
Míg majd bebalzsamozva tesznek el,
Vérben fe­küdj' hős Percyhez közel. (El.)

FALSTAFF (fölemelkedve). Bebalzsamozva! Dejszen, ha te engem bebalzsamozol, szabadságot adok rá, hogy holnap megfüstölj s felfalatozz. Meny­dörgettét! ideje volt álarczot öltenem, különben ez a fenevad skót felapritott és beszózt volna. Álarczot? Hazudom; én nem vagyok álarcz. Meghalni! ez az álarcz, mert hisz csak álarcza az embernek az, ki már ember életével nem bír; de halálforma, hogy ez által megéljünk, ez nem álarcz, hanem az élet tökéletes, igazi képe. A vitézség legfőbb kelléke az óvatosság, s én életemet e legfőbb kellék által mentettem meg. Teringettét! úgy félek ettől a lobbanó Percytől, pedig már meghalt. De hátha ez is csak álarcz, és felugrik? Valóban tartok tőle, hogy jobban játsza ez álarczot, mint én. Mindjárt tesz­ek is róla, s rá esküszöm, hogy én öltem meg. Hát miért ne kelhetne föl úgy, mint én? Csak szemtanú czáfolhatna meg, s itt senki sem lát. Nesze tehát, gazficzkó! (Beleszúr.) Tomporodban új sebet kapva jössz velem. (Hővért hátára veszi.)

Henrik herczeg és János herczeg visszajönnek.

HENRIK HERCZEG. Öcsém János, vitézül szenteléd föl Szűz kardodat.

JÁNOS HERCZEG. Csitt csak! Ki sebtet itt?

Halottnak mondtad e kövér fiút!

HENRIK HERCZEG. Úgy mondtam; én halottnak lát-Élettelen s vérzön a harcmezőn. [tam őt,

Élő vagy-é, avagy csak tünemény, mely
Szemünkkel játszik! Oh kérlek, beszélj;
Fülünk ne'kül szemünknek sem hiszünk.

Nem az vagy, a kinek látszol.

FALSTAFF. Nem, az már való igaz. Nem vagyok kettős ember; de ha nem Falstaff Jankó vagyok,

akkor Bandi legyenek. Ihol van Percy la! Ha atyád ezért valami kitüntetésre méltat, jó, de ha nem, aztán maga ölje meg a legközelebbi Percy-t. Biztosíthatlak, hogy grófságra vagy herczegségre van kilátásom.

HENRIK HERCZEG. Hisz Percy-t én öltem meg s téged holttnak láttalak.

FALSTAFF. Annak? Istenem, Istenem, mily hazuggá lett már az egész világ! Megengedem, hogy lélekzet nélkül hevertem a földön, s úgy feküdt az is, ni! de egyszerre mindketten felugrottunk s egy álló óráig harczoltunk, a shrewsbury-i óra szerint. Ha hiszitek, jó; ha nem, azok fejére szálljon a bűn, kiknek az érdemet jutalmazniok kéne. Halálig állok mellette, hogy én szúrta tomporán e sebet; s ha az ember élne s tagadni merné, mennydörgettét! kardomból etetnék meg vele egy darabot.

JÁNOS HERCZEG. Ez már ugyan csodálatos rege.

HENRIK HERCZEG. Ez meg csodálatos ficzkó, öcsém.

Hozd hátadon gyöngéden terhedet;

Ha fillentésed kegyhez juttat, én

Legszebb szavakkal ékesítem azt. (Hátrálót fújnak.)

A visszatérő szól. A nap mienk.

Öcsém, jer, nézzük egy magasb halomról,

Ki él s ki halt bajtársaink közül.

(Henrik herczeg s János herczeg el.)

FALSTAFF. Utánok megyek a jutalomért. A ki engemet megjutalmaz, azt az Isten jutalmazza meg. Ha nagygyá leszek, akkor megkevesbedem: mert tisztítót szedek, felhagyok a boritallal s józanul élek, a hogy' nemes emberhez illő. (El a holttesttel.)

V. SZÍN.

A csatatér más része

Harsonahangok. Henrik király, Henrik herceg, János herceg, Westmoreland és mások. Worcester és Vernon mint foglyok jönnek.

HENRIK KIRÁLY. A lázadás mindig így bűnhődött.

Ravasz Worcester, nem vivél-e tőlünk
Kegyét s bocsánatot mindnyájatoknak?
Ajánlatunkat mért forgattad el?
Rokonfeled bizalmát mért család meg?
Három lovag, ki érettünk ma elhullt,
És egy nemes gróf s mások számosan,
Ez órában is élénének, ha te,
Mint hű keresztyén, sergeink között
A közbenjárást híven végezed.

WORCESTER. Az önmentés vitt arra, mit tevék.

Türelmesen veszem most sorsomat,
Mivel súlyát ki nem kerülhetem.

HENRIK KIRÁLY. Worcester és Vernon, halálra innen!
A többi bűnösről később végezzünk.

(Worcestert s Vernont elviszik.)

Mint áll a harcztér?

HENRIK HERCEG. Ama nemes skót, Douglas, látva,
Elhagyta a szerencse e napon, [hogy
Hogy Percy halva, serge megriadva:
Félőn futott azzal, mi még maradt,
S úgy megsérült, lebukva egy halomról,
Hogy elfogták. Most sátoromba' van.
Kérem felségedet, bocsássa őt
Az én szabad kényemre.

HENRIK KIRÁLY. Szívesen.

HENRIK HERCEG. Öcsém, Lancaster János, én tehát
Rád bízom ezt a tisztes küldetést.
Eredj Douglashoz és bocsássad el
Váltságdíj nélkül, merre vágya van.
Hős bátorsága, melyet e napon
Kitüntetett pajzsunkon, megtaníta,

Miként becsüljük ily nagy tetteket

Még ellenségeink szívében is.

JÁNOS HERCZEG. Fogadd hálámat, e fő-fő kegyért;

Halasztás nélkül, rögtön végezem. [megosztjuk.

HENRIK KIRÁLY. Most hátra van, hogy sergünket

János fiam s te Westmoreland rokon,

Nyomuljatok sietve York felé

Northumberlandot és Scroop főpapot

Leverni, kik, hallom, fegyverben állnak;

Én és te, Henrik, Wales felé megyünk

Glendowert s a márk-grófot leküzdeni.

Megtörnek a lázongás szárnyai,

Ha egy napunk lesz még, mint a mai;

S mert így ütött ki e kísérletünk,

Ne szünjünk, míg mindent meg nem nyerünk.

(El mind.)

IV. HENRIK KIRÁLY.

MÁSODIK RÉSZ.

FORDITOTTA

LÉVAY JÓZSEF.

Személyek.

IV. HENRIK király.

HENRIK, walesi herceg,
TAMÁS, clarencei herceg,
LANCASTER JÁNOS, herceg
GLOSTER HUMPHREY, herceg, } fiai.

WARWICK, gróf,
WESTMORELAND, gróf,
GOWER,
HARCOURT, } a király pártfelei.

A lord főbíró, a kir. törvényszék főbírája.
Altiszt a főbíró kíséretében.

NORTHUMBERLAND, gróf,
SCROOP, yorki érsek,
Lord MOWBRAY,
Lord HASTINGS,
Lord BARDOLPH,
Sir JOHN COLEVILLE, } a király ellenei.

TRAVERS és MORTON, Northumberland szolgálói.

FALSTAFF, BARDOLPH, PISTOL s apród.

POINS és PETO.

FERDE és HALLGA, falusi bírák.

DÁVID, Ferde szolgálója.

REDVES, ÁRNYÉK, SZEMŐCS, VÉKONY, BORJÚ, újonczok.

ZSINEG és KÖRMÖS, törvényszolgák.

A Hír, előadó.

Kapus.

Lady NORTHUMBERLAND.

Lady PERCY.

FÜRGE asszony, kocsmárosné.

VÁSZON DOROTTYA.

Tánczos, az utóhang előadója.

Urak és kíséret. Tisztek, katonák, hírnök, pinczerek,
poroszlók, inasok stb.

Színhely Anglia.

BEVEZETÉS.

Warkworth. Northumberland kastélya előtt.

A Hír, nyelvekkel egészen befőstve, jő.

Hír. Figyeljete! Ki zárja el hallása
Utját, midőn a hangos Hír beszél?
Kelettül a lankasztó nyúgatig,
Szelek hátán nyargalva hirdetem,
Mit ember tenni kezd a földtekén.
Nyelveimen örök rágalmazás ül,
S terjesztem azt minden nemzet között.
Al hírrel töltve a népek fülét,
Békét beszélek, míg biztos mosoly
Alatt rejtett vész sebzi a világot.
S ki más szerezh, ha a Hír nem, ha én nem,
Ijesztő támadást és védszerét,
Mig úgy látszik, a más bajtól nehéz év
Teherbe' zsarnok harcokkal vagyón! ?
Holott nem úgy van! Sip a Hír, melyet
Féltés, gyanú meg sejtelem fuval,
S oly könnyü, hogy a számtalan fejü szörny,
A háborgó, az ingatag tömeg
Rajt' játszhatik. — De mért elemzem így
Saját jól ismert lényemet, önön
Családom közt? Miért van itt a Hír? . . .
Henrik király győzelmével futok,
Ki Shrewsbury mellett, a vérmezőn,
Az ifju Hővért sergestül leverte,
A lázadók vérével oltva el
A lázadás tüzét. De mért beszélek
Mindjárt ilyen nyiltan? Hisz hivatásom
Kitárni azt, hogy Monmouth Henrik a
Nemes Hővér kardjától hullá el,

S hogy a király, Douglas szilaj dühétől,
 Halálra hajtá fölkenett fejét:
 Imezt hirdettem én a falvakon,
 Shrewsburnynak fejedelmi tére és
 E zord kövü, porlott erőd között,
 Hol Hővér atyja, vén Northumberland
 Csak ál-beteg . . . Fáradtan jönnek a
 Futárok, és egygyel se' jó közöttök
 Egyéb ujság, csak a mit én adék:
 A Hír nyelvéről édes, ál-vigasz,
 Veszély, a mely lesujtóbb, mint igaz. (El.)

ELSŐ FELVONÁS.

I. SZÍN.

Ugyanott.

Kapus a kapunál. Lord Bardolph jö.

BARDOLPH. Ki áll őrt a kapun? Hé! hol van a gróf?

KAPUS. Kit mondjak, hogy ki ön?

BARDOLPH. Jelentsd a grófnak

Hogy lord Bardolph vár itt reá.

KAPUS. A gróf

A kertbe' sétálgat: ha tetszenék

Zörgetni ajtaján, majd válaszol.

Northumberland, jö.

BARDOLPH. Im itt jön a gróf.

NORTHUMBERLAND. Mi hír, Bardolph! Most minden

Egy harezi tény szülőjévé lehet. [pillanat

Szilaj napok! A pártdüh, mint a ló, mely

Tüzelő tápszerrel élve, elragad,

S útjába' mindent eltípor.

- BARDOLPH. Nemes gróf,
Shrewsburyból én némi hírt hozok.
- NORTHUMBERLAND. Adná az ég, hogy jót.
- BARDOLPH. Szívem szerint jót.
Csaknem halálra sebzett a király.
Fiad szerencséjétől hirtelen
Elhulla Henrik, és a Bluntokat
Douglas ölé meg. János herczeg és
Westmoreland, Stafford elfutottanak,
S Monmouth Henrik kövér tulokja, sir John,
Fiadnak foglya. Oh! ilyen nap, így
Harczolva, üldve s így megnyerve, nem
Volt még, korunk dicsőítéseül,
Cæsar előnye óta.
- NORTHUMBERLAND. Honnan e hír?
Láttad a harczmezőt? Shrewsburyból jössz?
- BARDOLPH. Azzal beszéltem, ki onnan jöve,
Egy jó nevű s hirű lovag, ki mind
Valónak állította ezt a hírt.
- NORTHUMBERLAND. Itt jó szolgám, Travers, kit hír
Kémlelni még kedden küldöttem el. [után]
- BARDOLPH. Mellette száguldék út közben el,
És biztosabbat ő se' hoz bizony,
Csak a mit énutánam mondhatand.

Travers jő.

- NORTHUMBERLAND. No hát, Travers, mi jó hír jön
[veled?]
- TRAVERS. Engem sir John Unfrevile visszaküldé
Kedves hirekkel, s jobb levén lova,
Megelőzött. Utána egy nemes,
Vágtatva, csaknem elfuladva jött
S nálam pihenteté fáradt lovát.
Az utat kérdező Chester felé,
S én tőle, hogy mi hír Shrewsburyban.
Azt mondta, elbukott a lázadás
S az ifju Percy Henri vére hült.
Ezzel fölkantározta gyors lovát,
S előre nyulva rajta, a szegény

Állatnak reszkető vékonyába vágta
Sarkantyuját gombjáig; úgy rohant,
Hogy nyelni látszott útját és tovább
Szónak sem állott.

NORTHUMBERLAND. Oh! beszélj csak újra.
Mondá, hogy Percy Henri vére hült;
Hővérből Hült-vér! És a lázadás
Rosszúl ütött ki!?

BARDOLPH. Mondhatom, mylord!
Ha nem fiad lett a nap hőse, én,
Becsületemre! a lordságomat
Teszem föl egy szalagra: hagyjuk ezt.

NORTHUMBERLAND. Miért adott hát Travers úti társa
Oly pontos hírt a veszteség felől?

BARDOLPH. Ki?
Tolvaj kölyök volt az, ki a lovat,
Melyen lovaglott, csente, és csak úgy
Beszélt találomra. Im a közelb hír.

Morton jö.

NORTHUMBERLAND. Czímlap gyanánt ez ember hom-
Gyász költemény értelmét hirdeti. [loka
Ép ilyen a part, melyen a dühös
Hullám a pusztulás nyomát hagyá.
Shrewsburyből jösz-é, Morton? beszélj.

MORTON. Shrewsburyből futok, mylord, hol az
Undok halál legszörnyűbb arcot ölte,
Rémitni pártunkat.

NORTHUMBERLAND. Hogy' van fiam s öcsém
Remegsz; utadról hívebben beszél
Nyelvednél a sápadt szín arcodon.
Ily ember, ily bágyadt, lélektelen,
Ily bús, keserves, holttekintetű,
Lebbentheté föl éjjélkor Priam
Leplet, ohajtva néki mondani,
Hogy Trója lángba' van: s Priam előbb
Találta a tüzet, mint ő a szót.
Percym halálát én is így előbb,
Semmint te szólnál. Azt vágysz mondani:

Im ezt meg ezt tevé fiad s öcséd,
 Így víva Douglas! — hogy sovár fülem'
 Hős tetteikkel tömd be; ámde végre,
 Hogy azt valóban is betömd, eme
 Magasztalást elfúvod egy sohajjal,
 Mondván: Öcséd, fiad, mind elveszett.

MORTON. Életbe' van Douglas; öcséd is él még,
 De hajh! nemes fiad —

NORTHUMBERLAND. Nos, ő halott!
 Im a gyanúnak mily gyors nyelve van!
 Ki attul fél, mit tudni nem szeretne,
 Ösztön szerint olvassa más szeméből,
 Hogy a mitől félt, megtörtént. Beszélj!
 Mondd az uradnak, hogy sejtelve csal:
 E meghazudtolás kedves nekem,
 S dússá teendelek bántalmadért.

MORTON. Nagyobb vagy, semhogy ellenmondanék.
 Igaz sejtelked s félelmed való.

NORTHUMBERLAND. De mégse, mégse mondd, hogy
 Látom szemedből a gyász vallomást. [Percy holt.
 Rázod fejed', s veszély, vagy bűn előtted
 Valót beszélni. Mondd, ha elesett.
 Nem sért a nyelv, mely holtnak mondja őt.
 Az a bűnös, ki holtakról hazud,
 Nem a ki holtat élőnek nem állit.
 De gyászos ujság első hírnökének
 Rossz hívatása van, s előbb-utóbb
 Úgy hangzik nyelve, mint egy bús harang, mely
 Elköltözött barátunkról beszél.

BARDOLPH. Fiad' halottnak én nem tarthatom.

MORTON. Fáj, hogy el kell hitetnem véletek,
 Mit bár ne láttam volna meg soha;
 De e szemek látták őt vériben,
 Pihegve és bágyadtan állva ellen
 Monmouth Henriknek, a ki gyors dühvel
 Sújtotta földre a nem csüggedő
 Percy, ki többé nem kelt élve föl.
 S midőn halála híre szétfutott
 Annak, ki táborában szellemével
 Tüzet fuvalt a bárgyu pórba is:

Sergében elvevé tüzét, hevét
 A legbátrabbnak is: mivel csupán
 Aczéla edzte volt párthíveit;
 S midőn ez egyszer nála megtörött,
 Mindnyájan összehajlottak, miként
 A tompa, súlyos ón, vagy mint az a tárgy,
 Mely önmagába' súlyos, s hirtelen
 Röpül, ha kénytetik: így emberink,
 Hóvér elestétől nyomatva, úgy
 Megkönnyítették a súlyt félelemmel,
 Hogy nyíl se' száll gyorsabban cél felé,
 Mint harczosink menekvő czéllal a
 Térről futottak. Ekkor a nemes
 Worcester csakhamar foglyúl esett,
 S a vérengző Douglas, e lángoló skót,
 Ki fúrge fegyverével a király
 Hasonmását háromszor ölte meg,
 Csüggedni kezdte, s enyhítette így
 A megszaladtak szégyenét, s mivel
 Futásában remegve megbotolt,
 Elfogták. Az egésznek vége az,
 Hogy a király győzött és gyors hadat
 Küldött ki immár ellened, mylord,
 Az ifju Lancaster és Westmoreland
 Vezérletében. Én ennyit tudok.

NORTHUMBERLAND. Gyászolni ezt elég időm leszen.

Gyógyszer van a méregben, és e hír,
 A mely, ha ép volnék, megrontana,
 Szintúgy üdit most, hogy beteg vagyok.
 S mint a szegény, kinek láztól gyötört
 Csuklói, bénitott horgok gyanánt,
 Függnék alá az élet terhitől,
 Egy-egy erős rohamra, mint a tűz,
 Kipattan őre karjából: azonkép
 Fájdalmiban elgyöngült testem is,
 A szenvedéstől megragadva, most
 Háromszoros lesz. El hát, gyöngé mankó!
 Most pikkelyes keztyű, aczélcuklókkal
 Borítsa e kezét. El, kór kötőlék!
 Mert gyöngé véde lennél im e főnek,

A melyre győzelemben ittasult
 Fejdelmek ütnek. Halántékimat
 Érczcel körítsük. Hadd közelgjen aztán
 A rémes óra, mit dacz és idő hoz,
 Tombolni vén Northumberland felett.
 Csókolja egymást ég s föld! a folyam
 Lépjen ki medriből! haljon ki a rend!
 S többé ne légyen szinpad e világ,
 Hol a vizsály unott színműve foly.
 Uralkodjék minden kebelben az
 Elsőszülött Kainnak szelleme,
 Hogy így, ha minden sziv vér-útra lép,
 A szörnyü játék végződjék be és
 A holtakat homály temesse el.

TRAVERS. E szenvedélyes hév megárt, mylord.

BARDOLPH. Becsérzeted' ne foszd meg az eszélytől.

MORTON. Ragaszkodó társidnak élete

Fönléteden függ, mely aláhanyatlik,
 Ha rajtad így dül a bőszenvedély.
 Számot vetél a harczzal, mérlegelted
 A vak esélyt, mielőtt kiadtad e szót:
 Lépünk a sikra! Sejtetted, hogy a
 Csapások közt eleshetik fiad,
 S hogy vészes útja egy mélység fölött visz,
 Hol inkább elbukik, mint átkelend.
 Jól tudtad azt, hogy teste a sebekre
 Fogékony és hogy izgult szelleme
 A legsürübb veszélybe vonja őt;
 És mégis azt mondád: Eredj! s ezen
 Határatodnak semmi félelem
 Nem vethetett korlátot. Most megtörtént.
 Mi mást hozott e merész vállalat,
 Mint a mit úgyis egyre sejtheténk?

BARDOLPH. Mi, kikre súlyosúl e veszteség,
 Tudtuk, hogy oly vészes habon vagyunk,
 Melyről menekni kétes koczka lesz;
 De mégis mertünk s a magas díjért
 Föl sem vevők a rémitő veszélyt.
 S bár most elessünk, újlag merünk.
 Föl, föl! tegyük rá éltünket, javunkat.

MORTON. Nagy ideje! mert én, tisztelt uram,
 Biztosnak hallom és szavam való, hogy
 A yorki érsek feltámadt erős
 Fegyverzetű haddal: s oly férfi ő, ki
 Kettős bilincsesel vonja hiveit.
 Fiad csupán csak testet, árnyakat
 És ember-képeket vitt a csatába,
 Mert elkülönzé e szó: lázadás,
 Tettöknek működését szellemöktől,
 Így undorral s kénytetve harczolának,
 Mint a ki gyógyszerert vesz s csak fegyverök
 Volt részünkön, de lelkök, szellemök
 Úgy megfagyott e szóra: lázadás,
 Miként tóban a hal. De most az érsek
 Vallássá tette már a felkelést,
 S mert szándokát hünek, szentnek hiszik,
 Mellette vannak test s lélek szerint.
 Richard királynak a Pomfret kövéről
 Vakart vérével táplálgatja ő
 A fölkelést, mondván, hogy im ez üg
 Az ég ügye, s hogy véres tartományt jár,
 Mely élteért nyög Bolingbroke alatt.
 Nagy és kicsiny buzog követni őt.

NORTHUMBERLAND. Előbb is tudtam ezt; hanem való-
 Kitörlé lelkemből a szenvedés. [ban
 Jertek! s a biztosság meg a boszú
 Legjobb útját fontolja meg kiki.
 Bocsássatok felhívást, hírvivőket,
 S vonjunk párthíveket magunkhoz hirtelen.
 Kevés van még, pedig most kéne végtelen! (Mind el.)

II. SZÍN.

London. Utcza.

*Sir John Falstaff jön apród-jával, ki kardját és pajzsát
 hozza.*

FALSTAFF. Hé! óriás! mit mond vizemhez az orvos?
 APRÓD. Azt mondja, uram, hogy a víz magában jó,

egészséges víz; de az, a kinek az sajátja volt, több betegséggel bír, mint önmaga is hinné.

FALSTAFF. Minden szőrü ember tetszik magának abban, hogy velem kötődjék. E bolondul összetákolt agyag veleje, melyet embernek hívnak, nem képes több nevetni valót találni, mint a mit én találok, vagy a mi énrajtam található. Én nem csak önmagam vagyok élczes, hanem oka a mások élzességének is. Úgy járok itt előtted, mint emse disznó, mely malaczeit egynek kivételével felfalta. Ha téged nem azért adott szolgálatomba a herczeg, hogy feltünővé tegyen általad, akkor nincs helyes ítéletem. Te kurafi Babszem Jankó, te, inkább való volnál süvegem mellé, mint hogy mindig sarkamban légy. Még eddig soha sem szolgált nálam ily metszett figura. De nem is foglaltatlak ám se aranyba, se ezüstbe, hanem hitvány gúnyába, s úgy küldelek vissza uradhoz, mint drágakövet. A drágalátos, a herczeg, a te urad, kinek még az álla sem pelyhedzik. Előbb növeszték én szakálat a pusztá tenyeremen, mint ő az arczán, s még sem átallja azt mondani, hogy az ő képe királykép. Az Isten tökéletesen bevégezheti, ha akarja; még eddig egy hajszál sincs rajta megromolva. Folyvást megtarthatja azt királyképnek; azon soha egy borbély se keres őt-hat garast. Mégis mindig úgy károg, mintha meglett ember lett volna már akkor, mikor az apja még siheder volt. Tartsa magának a kegyét; enyémet ugyan elvesztette, azt mondhatom. Mit mondott Domboru mester a rövid köpenyemnek és bő nadrágomnak való bársonyról?

APRÓD. Azt mondta, sir, hogy jobb biztositékról gondoskodjék, mint a minő Bardolph; se az ő, se az ön kötelezvényét nem fogadja el. Nem tetszik neki e biztositék.

FALSTAFF. No, hogy járjon úgy, mint az írásbeli dúsgazdag: tapadjon inyéhez a nyelve. A kurafi Akhítófel! A hitvány, bókolgató gazember! Parolát venni egy nemes embertől, aztán még biztositékot követelni. A kurafi tökfilkók! Most már nem is járnak máskép, csak magas csizmában, egy-egy csomó kules lóg az

övükben, s ha tisztos ember tisztességes szóba áll velök, még biztosítékot követelnek. Inkább patkányméreggel tapasztszák be a számat, mint arra ajánlkozom, hogy biztosítékkal tömjék be. Azt hittem, hogy igazi lovag létemre huszonkét rőf bársonyt fog küldeni, s ime ő nekem biztosítékot küld. Dej'szen attól biztosan alhatik. Nála van a bőség szarva, feleségének könnyelműsége áttündököl azon, s ő még sem látja, pedig saját lámpájával világít. Hol van Bardolph?

APRÓD. Smithfieldbe ment lovat vásárolni kegyelmességédnek.

FALSTAFF. Én a Sz. Pál-templom mellett vettem őt, ő meg Smithfieldbe megy nekem loért. Ha még egy nőhöz juthatok a bordélyházban, akkor aztán meg szolgálásodtam, meglovasodtam és megnősödtem.

A lord főbíró egy altiszt-tel jő.

APRÓD. Uram, ez azon uraság, a ki a herceget tartóztatta, mivel a herceg őt Bardolphért megütölte.

FALSTAFF. Hallgass, nem akarom látni.

FŐBÍRÓ. Ki az, a ki ott megy?

ALTISZT. Falstaff, nagyságod parancsára.

FŐBÍRÓ. Az, a ki útonállásért vizsgálat alatt állott?

ALTISZT. Az, mylord; de azóta jó szolgálatokat tett Shrewsburyban, s most, mint hallom, Lancaster János herceghez megy, valami tiszti rangban.

FŐBÍRÓ. Hogyan? Yorkba? Hídd vissza.

ALTISZT. Sir John Falstaff!

FALSTAFF. Fiú, mondd, hogy siket vagyok.

APRÓD. Hangosabban szóljon, mert az uram siket.

FŐBÍRÓ. Elhiszem, ha valami jót kell hallania. Eredj, rántsd meg a karját, szólnom kell vele.

ALTISZT. Sir John!

FALSTAFF. Mit? ily fiatal ember, és koldul? Hát nincs háború? Nincs hadi szolgálat? Nincs-e szüksége a királynak alattvalókra? Nem kell-e a fölkelőknek katona? Habár szégyen más párton állani, mint egyen, de még czudarabb szégyen koldulni, mint a legczuda-

rabb részen állani, ha még czudarabb volna is, mint a mit a lázadás szó kifejezhet.

ALTISZT. Téved rám nézve, uram.

FALSTAFF. Hát mondtam én azt, hogy ön becsületes ember? Lovagságom- és katonaságomat félretéve, roppantúl hazudtam, ha azt mondtam.

ALTISZT. Akkor kérem, uram, tegye félre lovagságát, s engedje azt mondanom, hogy roppantúl hazudik, ha azt mondja, hogy egyéb vagyok, mint becsületes ember.

FALSTAFF. Engedelmet adni arra, hogy nekem ezt mondhasd? Félretenni, a mi velem összenőtt? Ha tölem engedelmet kapsz, akaszsz fel; ha engedelmet veszsz tőlem, téged akaszszanak fel. Eredj, te egérfogó! Pusztulj innen.

ALTISZT. A nagyságos úr akar önnel szólni.

FÖBIRÓ. Sir John Falstaff, egy szóra.

FALSTAFF. Drága jó uram! Tartsa Isten nagyságodat jó egészségben. Örvendek szobáján kívül láthatni nagyságodat. Gondolom, engedély mellett jött ki nagyságod? Nincs ugyan még nagyságod egészen túl az ifjúságon, de mégis van már rajta a kornak egy kis ize-büze; az időnek sós fűszere; s alázatosan esedezem nagyságodnak, hogy becses egészségére teljes gonddal vigyázni méltóztassék.

FÖBIRÓ. Sir John, én önnek Shrewsburyba utazása előtt érette küldtem.

FALSTAFF. Nagyságod engedelmével, úgy hallom, hogy ő felsége némi kellemetlenséggel tért vissza Walesből.

FÖBIRÓ. Én nem ő felségéről beszélek. Nem akart ön jönni, mikor érte küldtem.

FALSTAFF. S hallom ezenkívül, hogy ő felségét az a régi átkozott szélhűdés érte.

FÖBIRÓ. No hát az ég gyógyítsa meg. De hadd beszéljek már vele.

FALSTAFF. Ez a szélhűdés, mint gyanítom, az álomkórság egy neme, ha nagyságod megengedi; egy neme a vér alvásának; olyan veszett zsibbadás.

FÖBIRÓ. Mit tartozik ide? Legyen, a mi akar.

FALSTAFF. A sok búsongásból veszi eredetét, meg a fejtörésből s az agy megerőltetéséből. Galenusban olvastam én annak hatása okát; az a siketség egy neme.

FŐBIRÓ. Úgy látszik, önt is az a baj lepte meg, mert nem hallja, a mit mondok.

FALSTAFF. Ah, igen jól, nagyságos úr, igen jól. Kezves engedelmével, inkább a nem figyelés baja, a nem hallgatás betegsége az, mely engemet megszállott.

FŐBIRÓ. Lábára kellene tenni a gyógyszert, mindjárt javulna füleinek figyelme is, s nem bánom, ha én leszek is egyszer az orvosa.

FALSTAFF. Oly szegény vagyok, nagyságos uram, mint Jób, de nem olyan béketűrő is. Rendelheti ugyan nekem nagyságod, szegénységemet tekintve, az elfogatás italát; de hogy türelmes leszek-e rendelveit követni, már a fölött aztan egy grám scrupulusa lehet minden okos embernek.

FŐBIRÓ. Érte küldöttem, midőn életét veszélyező vádakot hordtak föl ellene, hogy nekem azokra nézve nyilatkozzék.

FALSTAFF. A mint nekem akkor e közszolgálat törvényeiben jártas tanácsadóm javaslá, meg nem jelentem.

FŐBIRÓ. Egy szóval, Sir John, az az igaz, hogy ön nagy gyalázatban lélegzik.

FALSTAFF. A ki magát az én övemmel kapcsolhatja körül, nem lélegezhetik az kisebbben.

FŐBIRÓ. Nincs valami derék vagyona, mégis oly fényes lábon él.

FALSTAFF. Bár másképp volna, hogy derékban volnék vékony s lábaimban erősebb.

FŐBIRÓ. Félrevezette az ifjú herceget.

FALSTAFF. Az ifjú herceg vezetett engem félre. Én vagyok a haspók, ő az én ebem.

FŐBIRÓ. Nem örömet szaggatom fel a csak most hegedő sebet. Shrewsburnnál nappal tett szolgálatai megaranyozták egy kissé Gadshillben éjjel véghez vitt cselekedeteit; a zavaros időknek köszönje ön, hogy e vádon oly könnyen általesett.

FALSTAFF. Nagyságos úr —

FŐBIRÓ. De minthogy mindent jóra visz a köszörű, ám legyen; hanem ne költse fel a szunyadó farkast.

FALSTAFF. Farkast felkölteni ép oly kellemetlen, mint rókát szagolni.

FŐBIRÓ. Eh! olyan ön, mint egy mécs, melyből a jobb rész kiégett.

FALSTAFF. Báli mécs, nagysás uram, egészen fagyva; sőt ha azt mondanám, hogy lámpa-gömb, azt is bizonyítaná gömbölyű termetem.

FŐBIRÓ. Minden fehér hajszálának csak becsületéről kellene tanúskodnia.

FALSTAFF. Testütemről, testütemről.

FŐBIRÓ. Úgy jár-kezel ön az ifjú herczeggel, mint egy rossz angyal.

FALSTAFF. Nem épen, nagysás uram: a rossz angyal fölötte könnyű; engem pedig, a ki rám tekint, remélem, arany mérce nélkül is teljes súlyúnak tart. s mégis meg kell vallanom, bizonyos tekintetben nem vagyok forgalomba hozható. Én nem tudom, de az erényt e dibdáb kufáridőkben oly kevésre becsülik, hogy a valódi vitézség már medvehurczolóvá lett; az éleselműség sörméressé fajult s élet számadásokban gyakorolja; minden egyéb tulajdon, mely az embert megilleti, nem ér egy szem szőlőt, úgy elfaragcsálta az idő gonoszsága. Nagyságtok, kik már korosabbak, meg sem gondolják, mily képességgel birunk mi ifjak. Nagyságtok a mi májunk hevesességét is saját epéjük keserűségével mérik. No hiszen igaz, hogy mi, kik még ifjúságunk első felét tapossuk, elvetemült kópék is vagyunk.

FŐBIRÓ. Ön is az ifjúság rovatába sorozza nevét, a ki az előhaladt kor minden jelével van bejegyezve? Hát nem nedves-e a szeme? nem száraz a keze? nem sárga az orcája? nem fehér a szakállá? nem fogyott meg a lábikrája? nem nőtt meg a hasa? nem gyöngö a hangja? nem rövid a lélekezete? nem vált ketté az álla? nem együgyü az élce? s nincs-e rajta és körülötte minden a kortól megrontva? Mégis ifjúnak akarja magát nevezni! Pihá, sir John! pihá!

FALSTAFF. Nagyságos uram, én délutáni három óra

tájban születtem, fehér hajjal és némileg gömbölyű hassal. A mi hangomat illeti, azt a hangos újjongatással és templomi énekléssel rontottam meg. Ifjúságomat tovább bizonyíthatni nem akarom: az igazság az, hogy csupán itélet- és értelemre vagyok idős, s a ki velem ezer tallér fogadásba árkot ugrani kész, adja ide a pénzét, a többit aztán ő lássa. A mi azt a pofont illeti, melyet nagyságodnak a herczeg adott, azt ő úgy adta, mint goromba herczeg, s nagyságod úgy fogadta, mint finom érzékű uraság. Meg is korholtam érte, s az ifjú oroszán bűnbánatot is tarta — no hiszen nem hamuban és zsákban, hanem új selyemben és óborban.

FŐBIRÓ. Isten adjon a herczegnek jobb társalgót.

FALSTAFF. Isten adjon a társalgónak jobb herczeget. Én nem szabadulhatok tőle.

FŐBIRÓ. Azonban a király eltiltotta önt Henrik herczegtől. Hallom, hogy Lancaster János herczeggel vonúl ön az érsek és Northumberland ellen.

FALSTAFF. Úgy van, s ezt a nagyságod igen kedves, finom élczének köszönhetem. Azonban imádkozzanak is mindnyájan, kik otthon nyugalom asszonyoságot csókolgatják, hogy seregeink forró napon ne ütközzenek: mert Istenemre! csak két inget vittem magammal, s nem várom, hogy rendkívül izzadjak. Ha forró nap lesz s én palaczkomon kívül valami mást forgatok, ne köpjek többé fehéret. Semmi vészes fordulat nem tűnhetik föl, hogy én bele ne vágjak. Hiszen úgysem tarthatok örökké. Mindig is az volt a mi angol nemzetünk sajátsága, hogy ha valami jóval bírt, mindjárt visszaélésig használta. Ha általában azt állítja nagyságod, hogy vén ember vagyok, nyugalomban kellene hagynia. Adná Isten, ne volna nevem oly rettentő az ellenség előtt, mint a minő. Inkább rozsdá emésztene meg, mint hogy ez örökös forgatással semmivé csiszoljanak.

FŐBIRÓ. Legyen ön becsületes, legyen becsületes. Isten áldja vállalkozását.

FALSTAFF. Kölcsönöz nagyságod ezer fontot fölfegyverzésemre?

FŐBÍRÓ. Egy fillért se', egy fillért se'. Nincs önnek türelme a megfontolásra. Üdvözlöm Westmoreland rokonomat. (Főbíró s altiszt el.)

FALSTAFF. Három ember emelintésű sulyokkal adjanak fricskát, ha én azt teszem. Ép oly kevéssé választhatni el egymástól a kort és korhadtságot, mint nem különíthetni el az ifjú tagokat és a pajzánságot. S mivel lábköszvény gyötri az egyiket, bujakór a marja a másikat, így az én átkaim mind a két osztályra nézve fölöslegeseek. — Hé, fiú!

APRÓD. Tessék.

FALSTAFF. Mennyi pénz van a tárczámban?

APRÓD. Hét garas meg két fillér.

FALSTAFF. Nem tudok orvosszert e tárczasorvadás ellen. A kölcsönzés csak húzza-halasztja, de a betegség gyógyíthatlan. Menj. vidd e levelet Lancasternek, ezt a hercegnek, ezt Westmoreland grófnak, ezt az öreg Orsolya asszonynak, kinek hetenkint azt esküdöztem, hogy elveszem, mióta államon az első fehér szálat észrevettem. Gyorsan rajta! Tudod, hol fogsz találni. (Apród el.) Hogy a bujakór vigye el ezt a köszvényt; vagy hogy a köszvény vigye el ezt a bujakórt: mert a kettő közül egyik veszettül játszik a nagy lábujjammal. Eh! mit se tesz, ha sántítok is. A háborút használom rá ürügyül s nyugdíjam annál indokoltabbnak fog látszani. Okos fej mindenből hasznot húz: én a nyavalyából csinállok üzletet. (El.)

III. SZÍN.

York. Terem az érsek palotájában.

A yorki érsek, lord Hastings, Mowbray lord marshal és Bardolph jönnek.

ÉRSEK. Hallottátok, mint áll ügyünk s érünk:

Nemes barátim, nyiltan mondjatok

Most véleményyt reményeink felől.

S mit szólsz te, lord marshal, elsőben is?

MOWBRAY. Én a miért fegyvert fogunk, helyeslem;

De sokkal inkább megnyugtatta, ha
Sergünkkel immár akkép állanánk,
Hogy szembe szállhatnánk bátran s merészen
A fejdelem hatalma- s népivel.

HASTINGS. Most sergeink létszáma huszonöt
Ezer kiválasztott vitézre megy;
De bő segílyt remélünk még a nagy
Northumberlandtól is, kinek szívét
Sérelminek tüzlángja égeti.

BARDOLPH. Tehát a kérdés, lord Hastings, csak az:
Hogy imezen huszonöt ezredünkkel
Kilépünk-e Northumberland ne'kül?

HASTINGS. Csak övele.

BARDOLPH. Ez ép a bökkenő. De
Ha nélküle ilyen gyöngék vagyunk,
Ne mentünk voln' ily messze, gondolom,
A míg segílye kéznél nem leend:
Mert ily véres tekintetű dologban,
Hozzávetés, várás bizonytalan
Segélyre számítás nem tűrhető.

ÉRSEK. Nagyon igaz, lord Bardolph; így esett
Az ifju Hővérrel Shrewsburnál.

BARDOLPH. Úgy van, mylord: reménybe öltözött ő,
Segélyigéretek legét szívá,
S oly hadsereggel áltatá magát, mely
Kisebb lón, mint legkisebb gondolatja;
És így vezette képzelgésiben
Őrült gyanánt halálra népeit,
S veszélybe így dönté magát vakon.

HASTINGS. Bocsánat; ámde számításba venni
Reményt s valószínűséget nem árt.

BARDOLPH. De árt, midőn a harc jelen folyása,
Cselekvésünk s ügyünk indulta oly
Reményű, mint korán tavasszal a
Jelentkező bimbók, melyek reményt
Gyümölcsözésre nem nyujtnak, hanem
Csupán kételyt, hogy a fagy elveszi. —
Midőn építeni szándokunk, előbb
A hely színét kell megtekinteni,
Tervet csinálni, s látva már alakját,

Megmérlegelni a költséget; és
 Ha látjuk, hogy erőnk felett van az:
 Mi mást teszünk, mint új tervet csinálunk,
 Kevesb szobával, avagy teljesen
 Elállunk tőle? — Im e nagy münél,
 Mely csaknem egy országot dönt le, hogy
 Ujat teremtsen, még szükségesebb
 Vizsára venni tervet s helyzetet,
 Biztos alapról gondoskodni és
 Az építészeket megkérdeni,
 Ismerni értékünket, vajon ily
 Nagy műre képes és elég-e az!
 Gondolni a gátakra is, különben
 Papíron és csak számmal építünk
 S ember-nevet rakunk ember helyett,
 Mint a ki oly háztervet alkotott,
 Melyet kivinni nem bir s félbe hágy,
 S így félig egybeszerkesztett javát
 Siró felhők mezetlen tárgyaul
 S rideg télnek zsákmányul engedi.

HASTINGS. Ha szinte fönnen biztató reményünk
 Halva születnék és már több vitézt
 Ne is várnánk, mint mennyi most van itt;
 Sergünk, a mint vagyunk, elég erős
 Mérközni a királylyal, úgy hiszem.

BARDOLPH. Mit? néki is huszonöt ezre van?

HASTINGS. Ránk nézve nem több, Bardolph! Annyi
 Három felé vannak csapatjai. [sincs.
 A mint a hír szól: egy a francziákra,
 Egy Glendower ellen, egynek ellenünk
 Kell jönnie: így a gyengült király
 Három felé van osztva s tárai
 Inségesen ürülve konganak.

ÉRSEK. Hogy sergeit mind összevonja és
 Egész erővel jöjön ellenünk,
 Attól nem tarthatunk.

BARDOLPH. Ha azt teszi,
 Hát-véde nem lesz, mert a francz meg a vall
 Sarkába hágy; attól ne féljeteK.

BARDOLPH. Ki vezérli seregét ellenünk?

HASTINGS. Lancaster herczeg és Westmoreland ;
 A vallok ellen Monmouth s önmaga ;
 A francziák ellen kit állított,
 Azt még bizonynyal nem tudom.

ÉRSEK. Jerünk!

S hirdessük ki e fölkelés okát,
 Önválasztását sinli most hazánk
 S csordultig van forró szerelme már.
 Csak szédítő és biztalan lakot bir,
 Ki a tömeg kegyére épített.
 Oh dőre nép! áldván Bolingbrokeot,
 Mily örömjazzal vívtad az eget,
 Míg azzá tetted, a mivé akartad,
 S midőn kedved szerint elkészüle,
 Mohó falánk! úgy jóllaktál vele,
 Hogy most kihányni izgatod magad'!
 Így, így, te hitvány eb! Elhangolád
 Richard királylyal, égő gyomrodát,
 S most, mit kihánytál, azt fölfalni váagsz
 S utána ordítsz. — Hol legyen bizalmunk?
 Kik Richardot, mig élt, megölni vágytak,
 Sirjába lettek most szerelmesek.
 Te, ki port hintél födetlen fejére,
 Midőn a büszke Londonon keresztül
 Sohajtva ment Bolingbroke ünnepelt
 Nyomába, most meg azt kiáltod: «Oh föld!
 Azt a királyt add vissza, vedd el ezt!»
 Oh átkos embervágyak! Mult s jövő
 Mind jó, csak a jelen nem türhető.

MOWBRAY. Rendezzük a serget s indulni mind!

HASTINGS. Idő a gazda s az sietni int. (El mind.)

MÁSODIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

London. Utcza.

Kocsmárosné Körmös-sel jö, utánok Zsineg.

KOCSMÁROSNÉ. Beírta keresetemet, Körmös uram?

KÖRMÖS. Be van írva.

KOCSMÁROSNÉ. Hol a segédje? No ez ugyan derék segéd, szépen tartózkodik az ura mellett.

KÖRMÖS. Hol vagy, hé, Zsineg?

KOCSMÁROSNÉ. Oh Istenem! a jó Zsineg úr!

ZSINEG. Itt, itt.

KÖRMÖS. Zsineg, sir John Falstaffot el kell csipnünk.

KOCSMÁROSNÉ. Igen, édes Zsineg uram, megindítottam ellene és mindnyájok ellen a keresetet.

ZSINEG. Némelyikünknek életébe is kerülhet ám ez, mert megszurhat.

KOCSMÁROSNÉ. Jaj eszem adta! óvakodni kell tőle. Tulajdon házamban szúrt meg engem, még pedig nagyon baromilag. Nem gondol vele, hogy milyen veszedelmet okoz, ha egyszer a fegyvere ki van vonva; bökdös, mint egy ördög, nem kímél se férfit, se nőt, se gyermeket.

KÖRMÖS. Dejszen, ha egyszer birokra mehetek vele, ott lehet a bökdösése.

KOCSMÁROSNÉ. Felőlem is; majd én is segíteni fogok.

KÖRMÖS. Hiszen csak megragadhassam, csak körmöm közé kaparíthassam.

KOCSMÁROSNÉ. Ha elmegy a háborúba, végem! Bizonyomra mondom, inormis rovása van nálam. Csipje nyakon, édes Körmös; ne hagyja elosonni, drága Zsineg. Mindéig a Pástétom-szegletre jár, vitézségök engedelmével legyen mondva, nyeret venni s a Lombard-utczában a Leopárdfőnél Simafi selyemárúshoz van

ebédre invideálva. Miután hát a prófesszusom meg van indítva s ügyemet mindenki nyilván ismeri, vonják őt feleletre, kérem. Száz markot kidobni mégis csak sok, ily szegény elhagyatott asszonynak. Váramoztam, váramoztam s napról napról csaltak, mindig csaltak, úgy hogy gyalázat még csak rá gondolni is. Hiszen nem becsületes eljárás az ilyen, hogy egy szegény asszony, ha csak számár és barom lenni nem akar, minden gazember bántalmait szenvedje.

Sir John Falstaff, az apród és Bardolph jönnek.

Épen itt jön la! s vele az a málnaveres orrú gaz Bardolph is. Tegye tisztét, Körmös mester; tegye tisztét, Zsineg mester. Segítsenek, segítsenek rajtam!

FALSTAFF. Hogy-hogy? Kinek a háza ég itt? Mi a baj?

KÖRMÖS. Sir John, én önt Fürgéné asszonyság panaszára ezennel letartóztatom.

FALSTAFF. Félre, kötni valók! Kardot ránts, Bardolph! Üsd el a fejét ennek a gazembernek; dobd e nyomorultat az utcza-csatornába.

KOCSMÁROSNÉ. Az utcza-csatornába dobni engem? Én doblak téged oda. Megtennéd, megtennéd, te becsutelen gézengúz! Gyilkos, gyilkos! Oh te rabló gazember, te! megölnéd az Isten és a király im ezen szolgálait! Oh te rablógyilkos, istentelen! te rablógyilkos emberölő! asszonyölő!

FALSTAFF. Csípd nyakon, Bardolph.

KÖRMÖS. Segítség, segítség!

KOCSMÁROSNÉ. Rajta, jó emberek! Keritsetek elő egyet vagy kettőt abból a segítségből. Nem akarsz? nem akarsz? Csak rajta, rajta, te gonosztevő, te kötéltre való.

FALSTAFF. Eredj, te vászonceléd; te hárpia, te csatagos: mert megtalálom legyinteni a hátulsó arczodat.

Főbíró kísérettel jő.

FŐBÍRÓ. Mi a baj? Csend legyen itt, azt mondom.

KOCSMÁROSNÉ. Édes jó nagyságos uram, legyen olyan jó, segítsen rajtam.

FŐBÍRÓ. Hogyan, sir John, tehát ön itt pöröl?

Rangja-, kora-, sorsához illik ez?

Hisz már úton kén lennie York felé.

Odább, fiuk. S te mért csüggsz rajta úgy?

KOCSMÁROSNÉ. Oh nagyságos uram, nagyságod engedelmével, én szegény özvegy asszony vagyok Eastcheapból s ő panaszom folytán van letartóztatva.

FŐBÍRÓ. Mily somméért?

KOCSMÁROSNÉ. Nem somma az, nagyságos uram, hanem mind mindaz összesen, a mivel csak bírok. Házból, udvaromból kievett, egész vagyonomat ebbe a kövér gyomrába temette. De kicsikarok belőle valamit, vagy rajta lovagolok éjjel, mint a kísértet.

FALSTAFF. Gondolom, én is oly könnyen lovagolhatok a kísérteten, ha alkalmas helyem lesz reá felhágni.

FŐBÍRÓ. Hogyan történik ez, sir John? Pihá! Melyik jó hirnevű ember túrná a rákiabálás ily viharát? Nem szégyenli-e ön, egy szegény özvegyet ily szigorú eszközre kényszeríteni, hogy sajátjához juthasson?

FALSTAFF. Mi hát az a nagy somma, a melylyel én neked tartozom?

KOCSMÁROSNÉ. Oh Istenem! Hát ha becsületes ember volnál: önmagad és a pénz is hozzá! Hiszen egy aranyozott pohárra esküdtél nekem, mikor ott ültünk a delfin-szobában, a kerek asztalnál, a köszöntűz mellett, pünkösd hetében szerdán, mikor a herceg betörte fejedet, mivelhogy az apját a windsori kántorhoz hasonlítottad: akkor esküdted nekem, a mint sebedet mosogattam, hogy el fogsz venni s feleségeddé, asszonyossággá teszesz. Tagadhatod-e? Nem akkor lépett-e be hozzánk Darócz asszony, a hentes felesége, s nem szólított-e engem FÜRGE komámasszonynak? Egy kíséretet kérni jött. Elbeszélte, hogy egy jó tál rákja van, mire vágyat kaptál, néhányat megenni; mire én

azt mondtam, hogy nem jó lesz az a friss sebre; s nem kívántad-e, midőn a lépcsőkön lement, hogy ily selejtes néppel ne társalogjak többé oly bizalmasan; s azt mondtad, hogy nem sokára madámnak fognak engemet hívni? Nem csókoltál-e meg? Nem hoztatad-e elő velem a harmincz shillinget? Most szent esküdre kényszerítlek, tagadd, ha birod.

FALSTAFF. Nagysás uram! szegény, zavarodott lélek ez. Úton-útfélen azt mondogatja, hogy a legidősb fia egészen a nagyságod szakasztott mása. Jó állapotban volt, s kétségkívül a szegénység zavarta meg. Hanem ez otromba törvényszolgák ellen, kérem nagyságodat, szolgáltasson nekem elégtételt.

FŐBÍRÓ. Sir John, sir John! Jól ismerem a módot, melyen az igaz ügyet el szokta ön csavarni. Semmi bizalmaskodó arcz, semmi szóhalmaz, melyet több mint szemtelen tolakodással szór, nem téríthet el engem a méltányos megfontolástól. Oh, a mint látszik, hatalmába ejté e nő könnyen hajló kedélyét, s fölhasználta azt mind erszénye-, mind személyére nézve.

KOCSMÁROSNÉ. Való igaz, nagysás uram!

FŐBÍRÓ. Hallgass. Fizesse vissza ön neki, a mivel tartozik, s ne fizessen neki többé oly gazsággal, minőt eddig rajta elkövetett: az egyiket teheti ön készpénzzel, a másikat igaz megbánással.

FALSTAFF. Nagysás uram, én e mosdatót nem hagyom felelet nélkül. Nagysád a nemes bátorságot szemtelen tolakodásnak nevezi. Ha valaki hajlong, udvarol s egy szót se' szól, erényes. Nem, nagysás uram, minden alázatos tiszteletem mellett sem akarok az ön udvarlója lenni. Mondom, szabadulni óhajtok e törvényszolgáktól. Sietős utam van a király ügyében.

FŐBÍRÓ. Úgy beszél ön, mint a kinek bántalmazásra is hatalma van. Azonban tett által feleljen meg hírének s elégítse ki e szegény asszonyt.

FALSTAFF. Jere csak, kocsmárosné. (Félre vonja.)

Gower jő.

FŐBÍRÓ. No Gower, hát mi újság?

GOWER. Közel van a király s a walesi herczeg. A többit im ez írat mondja el.

FALSTAFF. A mily igaz, hogy nemes vagyok —

KOCSMÁROSNÉ. Igen, hisz régebben is így mondtad.

FALSTAFF. A mily igaz, hogy nemes vagyok. Fer; szót se többet.

KOCSMÁROSNÉ. E mennyei padozatra mondom, melyen lépdelek, örömet zálogba teszem ezüstneműimet s a szőnyegeket az ebédlő szobámból.

FALSTAFF. Az üveg, csak az üveg az egyedüli ivó eszköz. S a mi falaidat illeti, egy kis csinos bábjáték, a tékozló fiú meséje, vagy egy német vadászat vízfestésben többet ér, mint ezer ily ágyfüggöny és ily molyette szőnyegek. Csináld ki száz forintra, ha lehet. Ej, ej, hiszen csak szeszélyeid ne volnának, nem volna nálad jobb asszony Angliában. No mosd meg arcodat s vond vissza keresetedet. No ne légy irántam így elfogulva. Hát nem ismersz-e? No, no, hiszen tudom, hogy fel voltál erre ingerelve.

KOCSMÁROSNÉ. Kérlek, sir John, nem lenne elég 30 forint? Valóban komolyan meggondolva, nem örömet teszem zálogba ezüstneműimet.

FALSTAFF. Hagyd el hát, majd megkapom másunnán. Bolond voltál, az is maradsz.

KOCSMÁROSNÉ. Jó, meglesz, ha szoknyámat kellene is zálogba vetnem. Remélem, eljön vacsorára. De igazán, mindent megfizet?

FALSTAFF. A mint élni kívánok. (Bardolphnak.) Eredj vele, eredj; kapaszkodjál bele, kapaszkodjál bele.

KOCSMÁROSNÉ. Elhívjam hozzá vacsorára Vászon Dorkát?

FALSTAFF. Szót se többet. Hadd jőjön.

(Kocsmárosné, Bardolph, törvényszolgák és apród el)

FŐBÍRÓ. Én jobb újságot hallottam.

FALSTAFF. Mi az újság, mylord?

FŐBÍRÓ. Hol hált a király a múlt éjjel?

GOWER. Basingstokeban, mylord.

FALSTAFF. Remélem, mylord, minden jól megy?

Nos tehát, mi újság, uram?

FŐBÍRÓ. Egész hadi ereje visszajő?

GOWER. Nem, mert ezerötszáz gyalog nyomult

Lancaster herczeghez ötszáz lovassal

Northumberland s az érsek ellenébe.

FALSTAFF. Visszatér Walesből a király, mylord?

FŐBÍRÓ. Levelet fogok átadni azonnal. Jőjön velem, kedves Gower.

FALSTAFF. Nagyságos uram!

FŐBÍRÓ. No, mi baj?

FALSTAFF. Gower, lehet szerencsém ebédre?

GOWER. Itt kell maradnom a mylord mellett. Köszönöm, édes sir John.

FŐBÍRÓ. Sir John, sokáig is késik ön itt, ha katonát akar toborzani a grófságokban, melyeken átutazand.

FALSTAFF. Lehet szerencsém vacsorára, Gower?

FŐBÍRÓ. Miféle bolondos mester tanítá önt e viselkedetre, sir John?

FALSTAFF. Gower: ha ez nem illik nekem, akkor bolond volt, a ki rátanított. Ez az igazi vivó állás, nagyság uram. Csitt! s azzal szépen elválunk.

FŐBÍRÓ. No, az úr világosítson meg téged; ugyan nagy bolond vagy. (El mind.)

II. SZÍN.

Ugyanott. Más utcza.

Henrik herczeg és Poins jönnek.

HENRIK HERCZEG. Hidd el, rendkívül fáradt vagyok.

POINS. Annyira jutottunk? Azt hittem, hogy a fáradtság nem is férhet ily magas vérhez.

HENRIK HERCZEG. Hozzám, biz' Isten, oda fért, bár nagyságom mivolta pirul is azt elismerni. Nem lesz valami alacsonyság rám nézve, ha egy kis gyöngé sört kívánok?

POINS. Egy herczegnek nem oly rosszul kellett volna tanulnia, hogy csak ily gyöngé compositio jusson eszébe.

HENRIK HERCZEG. Lehet, hogy vágyam nem hercege-
gileg született, mért igazán, most ez a szegény terem-
tés, ez a gyöngé sör jutott eszembe. Hanem ezen ala-
acsony elmékedések valóban egész únottá teszik nagy-
ságomat. Mily gyalázat rám nézve, hogy nevedre
emlékszem; hogy arcodat holnap megismerem; vagy
hogy megjegyzem, hány pár selyem harisnyád van,
t. i. ez ni! meg azok az egykori baraccszínűek! vagy
hogy sorozatot vezetek ingeidről, így: egy fölösleges,
egy használatra. Ámbár ezt jobban tudja nálam a te-
kéző szoba felügyelője, mert akkor már szörnyű apály
van körülted a vászon-neműekben, mikor te ott nem
csörömpölsz; és azt már rég nem tetted, minthogy
német alfölded maradványai fölemésztették hollandi
birtokodat, s Isten tudja, hogy a kik vásznad romjai-
ból kifelé visitanak, fogják-e örökölni annak birodal-
mát. A bábák ugyan azt mondják, hogy a gyermekek
nem tehetnek róla, a világ szaporodik ez által s ha-
talmasan erősbül a rokonság.

POINS. Hogy' fér már össze ez a hitvány beszéd
önnek hős tetteivel! Ugyan melyik derék ifjú herczeg
tenné ezt, kinek atyja oly beteg, mint most az öné?

HENRIK HERCZEG. Mondjak neked valamit, Poins?

POINS. Igen, csakhogy valami derekat.

HENRIK HERCZEG. No megjárja a tiednél nem különb
fők előtt.

POINS. Hát rajta! Várva várom azt a mondandó va-
lamit.

HENRIK HERCZEG. Jó, elmondom. Nem volna illő
szomorzkodnom, midőn atyám beteg; ámbár mondha-
tom neked, kit, különb hiányában, barátomnak tet-
szik neveznem, szomorú tudnék lenni, még pedig igen
szomorú.

POINS. Ily tárgy fölött aligha.

HENRIK HERCZEG. Biz azt hiszed, hogy konokságom-
és fásultságoméért én is olyan vastagon vagyok beírva
az ördög naplójába, mint te, meg Falstaff. Majd végin
pattan az ostor. Különben mondhatom, bensőleg vér-
zik szívem, hogy atyám oly beteg, s csak azon méltó
okból vagyok megfosztva keservem külső nyilváni-

tásától, mert oly hitvány czimboraságom van, mint a tiéd.

POINS. Micsoda méltó ok?

HENRIK HERCZEG. Mit gondolnál rólam, ha sirnék?

POINS. Azt gondolnám, hogy ön a legherczegibb képmutató.

HENRIK HERCZEG. Mindenki azt gondolná, s áldott egy ficzkó vagy, hogy úgy gondolkozol, mint mindenki gondolkozik. Senkinek gondolata nem jár inkább az országúton, mint a tiéd: valóban mindenki képmutatónak fogna hinni. S vajon mi indítja nagybecsű gondolatodat így gondolkozni?

POINS. No, mert oly gonoszúl s oly erősen van ön Falstaffhoz csatolva.

HENRIK HERCZEG. Meg hozzád.

POINS. E napfényre mondom! énrólam csak jól beszélnek az emberek; saját füleimmel hallhatom: a legrosszabb, mit rólam mondhatnak, hogy ifjabb testvér vagyok és hogy a magam kezére élek, s e két dologon, megvallom, nem segíthetek. Teringettét, itt jön Bardolph.

HENRIK HERCZEG. Meg a fiú, kit Falstaff mellé adtam. Mint keresztyént kapta tőlem, s ime a kövér kamasz majmot idomitott belőle.

Bardolph és az apród jönnek.

BARDOLPH. Isten áldja fenségedet.

HENRIK HERCZEG. Téged is, jó Bardolph.

BARDOLPH. Gyere no, te erényes számár (az apródnak), te szemérmes bolond. Hát el kell pirulnod? No miért pirulsz? Micsoda szüzleányos katona vált belőled? Hát oly nagy dolog egy kétpintes kancsó szüziességét meghódítani?

APRÓD. Ép most szólított meg, mylord, egy vörös ablakredőnyön keresztül s arca legkisebb részét sem tudtam megkülönböztetni az ablaktól; végre szemeit vettem észre s úgy tetszett, mintha két lyukat szúrt volna a sörárusné új szoknyáján s azon kandikálna keresztül.

HENRIK HERCZEG. Hát nem betanult e kölyök?

BARDOLPH. Pusztulj, te két lábú tengeri nyul, pusztulj.

APRÓD. Pusztulj, te Althea álmából való gaz; pusztulj.

HENRIK HERCZEG. Magyarázd meg, fiú, miféle álom az, he?

APRÓD. Hát, fenség, Althea azt mondta, hogy egy tüzes üszköt szült: azért nevezem őt az ő álmának.

HENRIK HERCZEG. Egy tallért érő helyes magyarázat. Nesze! (Pénzt ad neki.)

POINS. Oh ha megtarthatnók e szép bimbót a férgektől! Nosza, itt van egy pár garas, óvjad magadat.

BARDOLPH. Ha nem fogsz gondoskodni, hogy ezt is közétek függeszszék, sérelem történik az akasztófán.

HENRIK HERCZEG. S hogy' van urad, Bardolph?

BARDOLPH. Igen jól, mylord. Hallá, hogy fenséged Londonba jő, s e levelet küldi.

POINS. Teljes tisztelettel átadva. Hogy' van urad, az a vén asszonyok nyara?

BARDOLPH. Testileg egészséges, sir.

POINS. Igen, de halhatatlan részének orvos kellene; hanem ő azzal nem gondol: hisz ha beteg, sem hal az meg.

HENRIK HERCZEG. Eltűröm e görvélynek, hogy oly bizalmas legyen hozzám, mint ebem; állja is a helyét: nézzétek, miként ír:

POINS (olvas). «John Falstaff lovag.» Ezt mindenkivel tudatja, valahányszor magát nevezni alkalma van. Ép, mint a kik a királylyal rokonok, ujjokat sem szúrhatják meg a nélkül, hogy azt ne mondják: most a király véréből ömlik egy kicsi. Hogyan? mond az egyik, mutatva, mintha nem tudná, s a felelet oly gyorsan kész, mint a pénzkölcsönzőnél a kalapemelés: Én a király szegény rokona vagyok, uram.

HENRIK HERCZEG. Jó, legyenek velünk rokonok, vagy származtassák magokat akár Japhettől, — de a levelet.

POINS. «Sir John Falstaff lovag, a király fiának,

apja legközelebbjének, Henrik walesi herczegnek, üdvözlettel.» Ej, hiszen ez egész bizonyítvány!

HENRIK HERCZEG. Csitt!

POINS. «Utánozni akarom a rövidségben a híres rómaiakat.» — Bizonyosan a lélekzetvétel rövidségét érti. «Ajánlom neked magamat, ajánlom magadat, s elhagylak magadat. Ne légy nagyon bizalmas Poins iránt, mert visszaél kegyeddel annyira, hogy azt esküszí, hogy te az ő hűgát, Nellit el fogod venni. Bánd meg az elvesztegetett időt, a mint tudod. Isten veled. Tied igennel és nemmel (ez anynyit akar mondani, a mint használod): Falstaff Jankó meghitt barátimnak; John, öcséimnek, hűgaimnak; sir John, egész Európának.» — Herczegem, én e levelet borba fogom mártani s megétetem vele.

HENRIK HERCZEG. Ez annyi volna, mint húsz-harmincz szavát visszahuzatni vele. Tehát csakugyan úgy emlegetsz, Edus? El kell vennem hugodat?

POINS. Ne adjon Isten kisebb szerencsét a rimának, de én ezt sohse mondtam.

HENRIK HERCZEG. Így üzünk tréfát az idővel, s a bölcsek szellemei a föllegekben ülnek s gúnyolnak bennünket. Itt van urad Londonban?

BARDOLPH. Igen, mylord.

HENRIK HERCZEG. Hol vacsorál? Régi sertésóljában hizlalja-e magát a régi vadkan?

BARDOLPH. Régi helyén, mylord, Eastcheapben.

HENRIK HERCZEG. Kik a czimborái?

APRÓD. Ephézusiak, mylord, a régi egyházból.

HENRIK HERCZEG. Esznek velök nők is?

APRÓD. Egy se', mylord, csak az öreg Fürge asszony, meg Vászón Dorottya leányasszony.

HENRIK HERCZEG. Miféle jó madár lehet az?

APRÓD. Derék, nemes hölgy, sir, s uramnak rokona.

HENRIK HERCZEG. Oly rokona, mint a községi üsző a városi bikának. Nem lephetnök meg őket vacsoránál, Edus?

POINS. Árnyéka vagyok, fenség, s kísérni fogom.

HENRIK HERCZEG. Hé, fiú, s te Bardolph, egy szót

se szóljatok uratoknak, hogy a városba érkeztem. Itt van hallgatástok jutalma.

BARDOLPH. Nincs nyelvem, sir.

APRÓD. Én meg majd uralkodom a magamén, sir.

HENRIK HERCZEG. Isten áldjon! Menjetek. (Bardolph, apród el.) Ez a Vászon Dorottya valami országút lehet.

POINS. Mondhatom, oly annyira járt út, mint a London és Sz. Alban közötti.

HENRIK HERCZEG. Hogy' láthatnók ez este saját színeben Falstaffot, a nélkül, hogy bennünket lássanak?

POINS. Öltsünk bőr zubbonyt és kötényt s szolgáljunk fel asztalánál, mint pincézerek.

HENRIK HERCZEG. Istenből bikává: rémitő hanyatlás! Ez volt Jupiter esete. Herczegből pinczérré: alacsony átalakulás! Ez lesz az enyim. Mert a czélt minden dolognál mérlegbe kell vetni a bohóskodással. Kövess, Edus. (El mind.)

III. SZÍN.

Warkwort. A várkastély előtt.

Northumberland, lady Northumberland és lady Percy jönnek.

NORTHUMBERLAND. Kérlek, szerette nőm s kedves lá-
Engedjeteek sivár ügyemben útat; [nyom.
Korunk képét ne öltsetek ti fel
S ne zaklassátok Percyt a szerint.

LADY NORTHUMBERLAND. Abban hagyám; én többet nem
Tégy, mint akarsz, vigyen saját eszed. [beszélek:

NORTHUMBERLAND. Ah! drága nőm, zálogban a becsü-
S úgy váltható ki csak, ha távozom. [let,

LADY PERCY. Az Istenért! ne menj e harczbá, ne!
Egykor szavad' megszegted, óh atyám,
Pedig jobban valál lekötve, mint most:
Midőn Percyd, az én hű Henrikem,
Éjszak felé gyakran pillanta, hogy
Nem látja-é sereggel jönni atyját —
Várt, várt sokáig, és hijába várt.

Ki birt reá akkor, hogy honn maradj?
 Te és fiad veszté becsületét ott.
 Nyerjen dicső fényt a tiéd az égtől!
 Övé úgy állt, miként a nap az ég
 Kék boltozatján s tündöklésivel
 Hős tette buzditotta Anglia
 Lovagjait. Tükör volt, mely előtt
 Az ifjuság diszité önmagát:
 Nem is járt, a ki úgy nem járt, miként ő;
 S a tört beszéd, e természethiány,
 A hősiesség szóejtése lőn:
 Mert a nyugodt, lassú beszédüek
 Hibára fordíták tökélyöket,
 Hogy így hozzá hasonlók légyenek;
 Úgy, hogy beszéd-, járás-, étrendben és
 Gyönyörködésben, harczmód- s vérszeszélyben,
 Jel, tükör és szabály és könyv vala,
 Mely másokat képzett. — Öt, e dicsőt,
 E hőscsodát, oh! öt hagyád te el;
 E páratlannak nem levél te párja,
 Hogy így a harczok szörnyü istenét
 Vesztére nézze, s oly mezőre szálljon,
 A hol csupán csak a Hővér neve
 Látszott megállhatónak: így hagyád el.
 Ne sértsd meg, oh ne sértsd meg szellemét,
 Hogy többet adj becsületedre mással,
 Mint véle adtál: hagyd magokra őket.
 A marshal és az érsek oly erős!
 Ha kedves Henrikem félannyival bir:
 Ma én Hővér nyakán csüggve, beszélnek
 Monmouth sirjáról.

NORTHUMBERLAND. Hagyd el azt, leányom;
 Hisz bátorságom' elveszed, ha újant
 Kesergsz a régi botlások felett.
 De mennem kell, hogy ott fogadjam a véaszt,
 Különben más helyen keres föl és
 Még rosszabbul talál.

LADY NORTHUMBERLAND. Menj Skócziába,
 Míg a nemesség és a hadsereg
 Erőivel kísérletet teend.

LADY PERCY. Ha a királytól tért s előnyt nyerendnek,
 Hozzájok akkor menj, hatalmokat
 Erősbbe tenni, mint aczél kapocs;
 De, mindnyájunk szerelmeért! előbb
 Hagyd önmagokra a kísérletet.
 Így tett fiad, így hagyták őtet is,
 Így lettem én özvegygyé, s életem
 Nem lesz elég szememmel harmatozni
 A rozmarinbokort, hogy égre nőjön
 Az én nemes férjem emlékeül.

NORTHUMBERLAND. Jertek be, jertek, mert kedélyem
 Magasra tornyosult, miként az ár, [immár
 A mely megáll s egy oldalon se' foly.
 Az érsekhez örömmel csatlakoznám,
 De száz meg száz ok újra visszatart:
 Megyek hát Skócziába, s ott leszek,
 Míg alkalom s előny segélyre int. (El mind.)

IV. SZÍN.

London. Szoba a Vadkanfőhöz czímzett kocsmában
 Eastcheapben.

Két pinczér jő.

1. PINCZÉR. Mi az ördögöt hoztál? John-almákat?
 Tudod, hogy sir John nem szenvedheti a John-almát.

2. PINCZÉR. Igazad van. Egyszer a herczeg egy tál
 John-almát tett elébe, s azt mondta neki: «Ime, itt
 van öt darab sir John;» azután kalapját levéve szóla:
 «Ajánlom magamat ezen hat darab száraz, gömbölyű,
 régi, fonyorodott lovagnak.» Szívig sérté ez őt, de
 már elfeledte.

1. PINCZÉR. No, teríts föl; rakd oda ezeket; s nézz
 utána, ha előkerithetnéd a Csusza bandáját: Vászon
 leányasszony igen szeretne egy kis zenét. Gondoskod-
 jál. A szoba, melyben vacsorálnak, igen meleg. Mind-
 járt itt lesznek.

2. PINCZÉR. Hé, a herczeg meg Poin is ide fognak
 érkezni; kabátot és kötényt tőlünk öltenek magokra.

De sir Johnnak nem szabad ám erről tudnia ; Bardolph rendelte így.

1. PINCZÉR. A mennyköbe ! hisz itt gyönyörű mulatság, pompás tréfa készül.

2. PINCZÉR. Utána nézek, ha Csuszát föllelhetném. (El.)

Kocsmárosné és Vászon Dorottya jönnek.

KOCSMÁROSNÉ. Valóban, édes lelkem, úgy látszik, maga most kitünő tomporaturában van ; pulsátusa oly extrapompásan ver, a mint csak kívánható ; színe pedig, mondhatom, oly tulipiros, mint a basarózsa. Bizonyosan sok édes aszút ivott ; az csodamódon átható bor, befutja a vért, mielőtt észrevennők. Nos, hát hogy érzi most magát ?

DOROTTYA. Jobban, mint előbb. Hm !

KOCSMÁROSNÉ. No ez jó ; a jó szív aranyat ér. Ime itt jó sir John.

Falstaff dalolva jó.

FALSTAFF. «Midőn Arthur az udvarnál» — Vigyétek ki az éji edényt. — «S derék király vala.» Hogy vagyunk, Dori kisasszony ?

KOCSMÁROSNÉ. Szorongásban szenved ; abban bizony.

FALSTAFF. Mint egész neme : ha az ember nem szorongatja őket, mindjárt szenvedők.

DOROTTYA. Ejnye, gyalázatos fuvó, hát így vigasztal ön engemet ?

FALSTAFF. Maga fúj engem ily kövérre, Dori.

DOROTTYA. Én fújom ! Fújja biz a falánkság, meg a nyavalyák, de nem én.

FALSTAFF. Ha a szakács segít előidézni a falánkságot, magok meg, Dori, segítenek előidézni a nyavalyákat, s mi magoktól kapjuk, Dori, magoktól kapjuk, azt már engedje meg, édes lelkem, azt engedje meg.

DOROTTYA. Igen, tőlünk lánczainkat és ékszereinket.

FALSTAFF. «Gallért, gyöngyöt, kalárist.» Mert tudja, a ki vitézül szolgál, sántán jó vissza ; a ki vitézül tör be a résen dárdájával, vitézül viszi azt a borbélyhoz ; a ki vitézül rohan a töltött ágyúra —

DOROTTYA. Kösse fel magát, ronda süldisznó, kösse fel magát!

KOCSMÁROSNÉ. Biz Isten, szokássá vált már magok között soha sem találkozni a nélkül, hogy egymással ne pöröljenek. Igazán oly karczosak, mint két piritott száraz kenyérszelet: nem tűrheti egyik a másiknak fogyatkozásait. Hej, csillagom! egyiknek tűrnie kell, s ez az egyik mindig csak maga, mert maga a gyöngébb edény, mint mondani szokták, az üresebb edény.

DOROTTYA. Hogy' tűrjön gyenge, üres edény egy ily roppant teli bödönt? Hiszen egy egész rakat bordeauxi kelme van testében; hajót se látunk azzal jobban megrakva. Jer, kibékülök veled, Jankó. Háborúba mégy; s látlak-e többet, vagy soha, arra senki se gondol.

Pinczér visszajő.

PINCZÉR. Uram, Pistol zászlótartó ott lent van s szólni akar önnel.

DOROTTYA. Kötélre a hetvenkedő gazemberrel! Ide ne bocsásd; az a legszájasabb pimasz egész Angliában.

KOCSMÁROSNÉ. Ha hetvenkedik, be ne bocsásd. Nekem szomszédimmal együtt kell élnem, nincs szükségem hetvenkedőkre. A jó emberek előtt jó hírem-nevem van. Zárjátok be az ajtót; ide afféle hetvenkedők ne jöjjenek. Nem úgy éltem eddig, hogy itt most hetvenkedést engedjek. Zárjátok be az ajtót.

FALSTAFF. Hallod, hé, kocsmárosné!

KOCSMÁROSNÉ. Túrtesse magát, sir John, ide ugyan semmi hetvenkedő be nem lép.

FALSTAFF. De hallod, hisz az az én zászlótartóm.

KOCSMÁROSNÉ. Lári-fári, sir John; azt nekem ne mondja; hetvenkedő lótartó be nem fog lépni küszöbömön. A minap űsztövérv komiszáros úr előtt voltam, s a mint azt mondta — csak most a múlt szerdán történt — «Fürge szomszéd» — azt mondja, ott volt a papunk, Némafi úr is — «Fürge szomszéd» — azt mondja — «csak rendes embereket fogadjon, mert» — azt mondja — «maga rossz hirben áll»; — s azt is elmondhatom, mért mondotta ezt, «mert» — azt

mondja — «maga becsületes asszony s mindenki jól gondolkozik felőle, azért jól nézze meg, minő vendégeket fogad; ne fogadjon» — azt mondja — «holmi hetvenkedő ficzkókat.» Nem is bocsátom én be. Maga is keresztet vetett volna magára, ha hallotta volna, mit mondott. Nem, nincs szükségem hetvenkedőkre.

FALSTAFF. Nem hetvenkedő az, kocsmárosné; szelid, jó madár az, hidd el. Oly szépen megsimogathatod, akár egy agarat; nem hetvenkedik ő egy pulyka ellen sem, ha ez tollait ellenállásra berzeli. Hívd fel, pinczér.

KOCSMÁROSNÉ. Jó madárnak mondja! No hiszen becsületes ember előtt nem zárok én ajtót, nem a jó madár előtt se; de a hetvenkedést ki nem állhatom. Bizonyomra mondom, rosszúl vagyok, ha valaki azt mondja: hetvenkedő. Tapintsák, uraim, mint reszketek; nézzék, való igazat mondok.

DOROTTYA. Úgy van, kocsmárosné.

KOCSMÁROSNÉ. Úgy-e? Igen, valóban úgy van! Mintha nyárfalevél volnék. Ki nem állhatom a hetvenkedőket.

Pistol, Bardolph s apród jönnek.

PISTOL. Jó napot, sir John!

FALSTAFF. Hozott Isten, Pistol zászlós. Jer, Pistol, megtöltelek egy pár pohár borral, lödd aztán a töltést kocsmárosnémra.

PISTOL. Két golyóval fogok rá löni, sir John.

FALSTAFF. Dejszen, nem fogja őt a pisztol, nehezen fogsz neki ártani.

KOCSMÁROSNÉ. Eh! nem kell nekem se töltés, se golyó. Senki kedvéért nem iszom én többet, mint a mi elég.

PISTOL. Akkor magára lövöm a töltést, Dorottyá leányasszony.

DOROTTYA. Rám lövi? Ide vele no, rühes, pimasz! Mit! Nyomorúlt, alávaló, hitvány, csaló, ingtelen kölyök. Pusztulj, te gyalázatos gézengúz, pusztulj. Én az urad falatja vagyok.

PISTOL. Ismerem én magát, Dorottyá.

DOROTTYA. Eltakarodjál, zsebmetsző gazember! te

rút zsebtolvaj. E borra mondom, penészes pofádba meritem késemet, ha velem bicskázni próbálsz. Eredj, te sörnyelő czudar, te ütött-kopott komédiás, te! — Ugyan, kérlek, sir, mióta? No'lám! Két csillagrojt van a vállán. Tyhű!

PISTOL. Ezért legyilkolom a gallérát.

FALSTAFF. Hagyd abba, Pistol. Nem akarnám, hogy itt sülj el. Csappantsd el magadat a mi társaságunktól, Pistol.

KOCSMÁROSNÉ. Ne, kedves Pistol kapitány; ne itt, édes kapitány.

DOROTTYA. Kapitány? Oh átkozott aljas csaló, nem szégyenled, kapitánynak hivatni magadat? Ha a kapitányok úgy gondolkoznának, mint én, kibotoznának innen, hogy nevöket felveszed, mielőtt megérdemlenéd. Kapitány, te? Te csavargó! Hát miért? Hogy egy nyomorult szajha gallérát széttépted a bordélyházban? Ő kapitány! Kötélre a gazemberrel. Penészes, főtt szilvával és száraz lepénynyel él: s kapitány! E gaznépek oly gyűlöltté fogják tenni a kapitány szót, mint minő a «megnyomás» szó, a mely derék, jó szó volt, mig értelmét el nem csavarták. Azért bizony bele tekinthetnének e dologba a kapitányok.

BARDOLPH. Eredj le no, kérlek, jó zászlótartó.

FALSTAFF. Ide hallgass, Dori.

PISTOL. Azt nem teszem. Valamit mondok, Bardolph káplár: szeretném széttépni! Meg is boszulom rajta magamat.

APRÓD. Kérlek, eredj le.

PISTOL. Előbb elátkozom őt a pokol átkos tavára, az alvilági mélységre, Erebuszal s a rémítő kínokkal együtt. Horgot ide, meg zsineget, azt mondom. El, el, ebek! El, ti végzetek! Nincsen-e itt Iréne?

KOCSMÁROSNÉ. Kedves Pisel kapitány, kérem, csendesedjék. Már valóban késő az idő: juhászítsa haragját.

PISTOL. Az ám a tréfa! Hát igás lovak

És Ázsiának elnyúzott gebéi,

Melyek csupán harmincz mérföldnyire

Futhatnak egy nap, Cæsarokkal és

Kannibalokkal s trójai görögökkel

Mérgőzzenek? Nem! Inkább Cerberus

Átkozza el s dörögjön rá az égbolt.

Mit háborognánk ilyen semmiért?

KOCSMÁROSNÉ. Lelkemre, kapitány, ezek igen kemény szavak.

BARDOLPH. Távozzál, édes zászlótartó, mert még ütlegetés válik belőle.

PISTOL. Dögöljön az ember, mint az eb; annyi a tallér, mint a gombostü-fej. — Nincs itt Iréne?

KOCSMÁROSNÉ. Szavamra mondom, kapitány, olyasvalaki nincsen itt. No, eszem adta! hát azt hiszi, eltagadnám? Legyen nyugton, az Istenért.

PISTOL. Egyél hát, s légy kövér, szép Calipolis!

No, adjatok bort!

Si fortune me tormente, sperato me contente.

Féljünk az ágyutól? Nem! Hadd dörögjön!

Bort adjatok, s te, kedves, itt feküdj'. (Kardját leteszi.)

Végin vagyunk? Nincs még et cætera?

FALSTAFF. Pistol, csendesen akarnék lenni.

PISTOL. Csókolom az öklödet, kedves lovag. Mit?

Hát nem együtt lesegettük-e a gönczöl szekeret?

DOROTTYA. Ugyan lódítsátok le már a lépcsőkön.

Ki nem állhatom az ily szájas gazembereket.

PISTOL. Lódítsátok le a lépcsőkön? Ej! Láttam én már karón varjút.

FALSTAFF. Dobb le csak, Bardolph, mint egy játék-pénz-darabot. Ha semmi egyebet nem tesz, mint hogy semmit sem beszél, semmit se is keressen itt.

BARDOLPH. No, lefelé a lépcsőkön!

PISTOL. Mit? Hát bevágjunk? vagy megöntöződjünk?

(Kardját felkapja.)

Akkor, halál, ringass álomba, szüntesd

Gyász napjaim! Nehéz, mély, nyílt sebek

Oldják fel a párkákat! Atropos, jer!

KOCSMÁROSNÉ. Furcsa egy história.

FALSTAFF. Addsa a kardomat, fiú.

DOROTTYA. Kérlek, Jankó, kérlek, ki ne húzd.

FALSTAFF. Lódulj le a lépcsőn. (Kardot húz.)

KOCSMÁROSNÉ. Ez aztán szép zenebona. Inkább lemondok e kocsmáról, semhogy ily félelem- s remegés-

ben legyenek. Bizony még gyilkosság lesz a vége. Jaj, jaj, dugjátok be kivont kardotokat; dugjátok be kivont kardotokat! (Bardolph és Pistol el.)

DOROTTYA. Kérlek, Jankó, légy nyugton. Elkotródott a gazember. Ah! te is kurafi bajnok gyerek, te!

KOCSMÁROSNÉ. Nem sérült-e meg a lágyékán? Úgy tetszett, mintha veszélyes szúrást tett volna a hasára.

Bardolph visszajő.

FALSTAFF. Kivetted az ajtón?

BARDOLPH. Igen, uram. Részeg a bitang. Megsebzetted a vállán.

FALSTAFF. A bitang! Még velem dacolni!

DOROTTYA. Ah, maga kedves kis kópém, maga! Jaj, szegény majom, hogy izzadsz! Jer, hadd törölöm meg az arcodat; gyere no, te csintalan bohó! Ah! te kópé! Én téged nagyon szeretlek. Oly vitéz vagy, mint egy trójai Hektor, öt Agamemnonnal is fölérsz, különb vagy mint a kilencz régi vitéz. Ah, fattyam!

FALSTAFF. A hitvány pimasz! Egy ágyteritőn fogom megcsapni a bitangot.

DOROTTYA. Tedd azt, ha bátorságod van, s én két ágylepel között ringatlak el, ha megteszed.

Zenészek jönnek.

APRÓD. Itt vannak a zenészek, uram.

FALSTAFF. Hadd húzzák rá. No rajta, fiúk. Üljetek az ölembe, Dori. A szájaskodó nyomorúlt! Hogy' futott előttem a gazember, mint a kéneső!

DOROTTYA. Valóban! S te úgy nyomultál utána, mint egy torony. Te kurafi, te karácsonyi kis vakart malacz, te. Mikor hagyod már abba a nappali harcizást s az éjjeli szurkálást? S mikor kezded foltoztatni vén testedet az ég számára?

Hát mögött *Henrik herceg és Poins pinczéröltönyben*
jönnek

FALSTAFF. Csitt, kedves Dorim! Ne beszélj úgy, mint valami halálfő, ne emlékeztess végemre.

DOROTTYA. Hé, minő kedélyű az a herceg?

FALSTAFF. Jó, együgyű fiatal ficzko. Jó asztalnok lett volna belőle, jól tudta volna fölszegni a kenyeret.

DOROTTYA. Mondják, Poins éles elméjű ember.

FALSTAFF. Éles elméjű? Kötélre a málé-szájával! Oly vastag annak az elméje, mint a tewksbury-i mustár. Nincs annak több esze, mint egy hörcsögnek.

DOROTTYA. Mért szereti hát a herceg oly igen?

FALSTAFF. Mert egyik oly pipaszár lábú, mint a másik, s mert jól játszsza a kockát; ánzist és angolnát eszik; égő gyertyavéget nyel le a borban; lovaskázik a kölykökkel; keresztülugrál a zsámolyszékeken; szép magatartással káromkodik; lábán oly feszesen áll a csizma, mintha kifüggesztett csizmadiaczímer volna; nem igen okoz czivódást tisztességes történetkék elbeszélésével; s több efféle ugrifüles képességei vannak, melyek gyöngye szellemre s ügyes testre mutatnak, melyekért a herceg őt megszenvedi, mert a herceg maga is csak olyan; közöttök egy hajszálnyi súly is lenyomná a mérleget.

HENRIK HERCEG. Aztán ne vágjam le nyomban e kerékagy füleit?

POINS. Pántoljuk el itt a rimája színe előtt.

HENRIK HERCEG. Nézd, a dervadt öreg, hát nem úgy vakartatja a fejét, mint egy papagály?

POINS. Mily csodálatos, hogy a kivánság oly sok évvel túléli a tehetséget!

FALSTAFF. Csókolj meg, Dori.

HENRIK HERCEG. Saturnus és Vénus ez idő szerint érintkezésben. Mit mond ehhez a naptár?

POINS. S ime, nem suttog-e czimborája is, a tüzes arczú Trigonum, urának ócska táblájával, jegyzőkönyvével, emléklapjával?

FALSTAFF. Ah! be édes csócsikat adsz.

DOROTTYA. No igen, hiszen egész állhatatos szívemből csókollak.

FALSTAFF. Vén vagyok, vén vagyok.

DOROTTYA. Jobban szeretlek, mint minden nyers ifjonzot összevéve.

FALSTAFF. Miféle kelméből óhajtasz kötényt? Csütörtökön pénzt kapok, fejdísz veszek neked holnap. — Egy vidám dalt, no. — Késő az idő. Siessünk ágyba. — Feledni fogsz, ha eltávozom.

DOROTTYA. Bizony megrikatsz, ha így beszélsz. Járj utána, vajon öltözöm-e csinosan, míg vissza nem térsz? No, hallgassuk meg a végét.

FALSTAFF. Egy kis bort, hé, Feri!

HENRIK HERCZEG és POINS. Mindjárt, mindjárt, uram.

(Előlépnek.)

FALSTAFF. Hah! ez a király fattyúgyermeke. S te nem Poinznak a testvére vagy-e?

HENRIK HERCZEG. Jaj! te bünteljes földrészekből álló gömb, te, minő életet élsz te!

FALSTAFF. Jobbat, mint te. Én nemes ember vagyok, te meg csak olyan bor-húzó vagy.

HENRIK HERCZEG. Való igaz, uram, s azért jövök, hogy a maga bőrét lehúzzam.

KOCSMÁROSNÉ. Jaj! Isten tartsa fenségedet. Isten hozta Londonba! Az Ur áldja is meg ezt a nyájas arczát. Oh Jézusom, hát visszajött Walesből?

FALSTAFF. Te átkozott bolond felségdarab! E fénylő húsrá s e romlott vérré mondom. Isten hozott! (Kezét Dorira téve.)

DOROTTYA. Mit, te hízott marha? Megvetlek.

POINS. Mylord, kifogatja haragjából s tréfával fogja elütni a dolgot, ha hevenyében nyakon nem csípi.

HENRIK HERCZEG. Akasztani való faggyúbányája, hát mért beszélt maga rólam épen most oly aljasan e becsületes, mívelt, erényes nőszemély előtt?

KOCSMÁROSNÉ. Hogy az Isten áldja meg fenséged jó szívé! Olyan is ő, igazán mondom.

FALSTAFF. Hát kihallgattál?

HENRIK HERCZEG. Igen, és maga meg fölismert, ép úgy, mint midőn Gadshillnél futásnak eredt. Tudta, hogy mögötte állok, s czélzatosan beszélt úgy, hogy türelmemet próbára tegye.

FALSTAFF. Nem, nem, nem; azt nem; nem gondoltam, hogy meghallhatod.

HENRI HERCZEG. Rá fogom kényszeríteni magát, hogy bevallja szándékos gyalázkodását, s akkor majd tudom én, mit teszek vele.

FALSTAFF. Nem gyalázkodás, Riki, becsületemre, nem gyalázkodás.

HENRI HERCZEG. Nem az, engem úgy lealázni! Asztalnoknak, kenyérszögőnek, s nem t'om minek nevezgetni!

FALSTAFF. Nem gyalázkodás, Riki.

POINS. Nem gyalázkodás!

FALSTAFF. Nem gyalázkodás, Edus, a világért sem; legkevésbé sem az, drága Eduskám. Lealáztam őt e semmirekellők előtt, hogy e semmirekellők bele ne szeressenek; s midőn ezt tettem, csak a gondos barát és hiv alattvaló kötelességét teljesítém, s atyád meg is köszönheti azt nekem. Nem gyalázkodás, Riki; nem az, Edus, nem az; nem, fiúk, legkevésbé sem az.

HENRI HERCZEG. Lám, hát most meg a félelem és nagy pulyaság nem azért visz ez erényes nő bántalmazására, hogy velünk kibékülj? Semmirekellő ez? Semmirekellő-e ez a fiú? Vagy semmirekellő-e a becsületes Bardolph, kinek buzgósága az orrán lángol?

POINS. Felelj, te kiszáradt juharfa, no, felelj.

FALSTAFF. Bardolphot a sátán menthetlenül megbélyegezte; az ő arcza Lucifernek titkos konyhája, hol az egyebet sem tesz, mint borvirágot pirit. A mi a fiút illeti, ő körülte jó angyal van; de az ördög már őt is hatalmába keríti.

HENRI HERCZEG. S a mi a nőket illeti?

FALSTAFF. A mi az egyiket illeti, az már pokolban van s a szegény lelkeket égeti. A mi a másikat illeti, attól én pénzt kölcsönzök, s nem kárhozik-e el azért, nem tudom.

KOCSMÁROSNÉ. Nem, arról kézeskedem,

FALSTAFF. Nem, azt én sem hiszem rólad; azt hiszem, arra nézve kvitt vagy. De más panasz is van ellened, hogy törvény ellenére húst engedsz élvezni házadnál, miért egykor még jajgatni fogsz.

KOCSMÁROSNÉ. Minden ételárús így tesz. No biz egykét ürüczomb az egész bőjtben!

HENRIK HERCZEG. S te, tisztos hölgy —

DOROTTYA. Mit mond fenséged?

FALSTAFF. Ő felsége olyat mond, a mire húsa felháborodik. (Kopogtatnak.)

KOCSMÁROSNÉ. Ki kopog olyan hangosan azon az ajtón? Nézz ki csak, Feri.

Peto jő.

HENRIK HERCZEG. Hogyan, Peto? Mi ujság?

PETO. Király atyja Westminsterben vagyok,

S hús gyöngö, fáradt hirnök is van ott

Éjszak felől; a mint útban valék,

Tizenkét századost értem be, kik

Izzadva, pusztá fővel zörgetének

A kocsmák ajtaján, s mindegyikök

Csak sir John Falstaffot kérdezgeté.

HENRIK HERCZEG. Az égre, Poins; én megrovást ér-

Hogy ily henyén pazarlom az időt, [demlek,

Midőn a mozgalom viharja, mint

Sötét ködön a szellő, olvadoz már

És védtelen fejünkre majd lecsap.

Kardot, köpenyt! — Falstaff, jó éjszakát.

(Henrik herczeg, Poins, Peto s Bardolph el.)

FALSTAFF. Most következnek az éj legízesebb falatja, s ime el kell mennünk, még csak bele sem márthattunk. (Kopogtatás.) Megint kopognak!

Bardolph visszajő.

No mi baj?

BARDOLPH. Sietni kell az udvarhoz azonnal,

Tizenkét százados vár kün reá.

FALSTAFF. Fizesd ki a zenészeket, hé. (Az apródnak.)

Isten hozzád, kocsmárosné. Isten veled. Dori. Látjátok, édes babáim, mint járnak az érdeemes emberek után; az érdemetlen bezzeg alhatik, míg a derék embert híva hívják. Isten veletek, édes babáim! Ha hirtelen el nem küldenek, meglátlak még távozásom előtt.

DOROTTYA. Nem szólhatok : majd meghasad a szívem.
Édes kedves Jankóm, vigyázz magadra.

FALSTAFF. Isten veled, Isten veled. (Falstaff, Bardolph el.)

KOCSMÁROSNÉ. Isten veled. Huszonkilencz éve lesz borsóültetéskor, mióta ismerlek; de becsületesebb, igazabb szívű embert — Isten veled!

BARDOLPH (kín). Vászon leányasszony!

KOCSMÁROSNÉ. No, mi a baj?

BARDOLPH (kín). Küldd ki az uram után Vászon leányasszonyt.

KOCSMÁROSNÉ. Oh fuss, Dori, fuss; szaladj, kedves Dori. (El mind.)

HARMADIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Terem a palotában.

Henrik király, egy apród-dal, jő.

HENRIK KIRÁLY. Menj, hívd elő gróf Surreyt s War-
Előbb hadd olvassák e levelet [wicket, de
S hadd mérlegeljék. Csak sietve járj.
Oh! hány ezer szegény alattvalóm
Szenderg ez órán! Álom, enyhe álom!
Természet édes ápolója! mint
Riaszthatalak el, hogy nem mered
Többé lecsukni szempilláimat
S érzékimet felejtésbe meríteni?
Füstös kunyhókban, oh álom, miért
Pihensz, kemény szalmára dőlve inkább,
S szenderbe ejtve zsongó szúnyogoktól,
Mint a nagyoknak illatos termében,
Dúsan ékített mennyezet alatt,

Hol édes zengemény s dal ringat el?
 Oh! dőre isten, mért heversz a pórnál
 Egy szurtos ágyban, s a királyi fekhelyt
 Őrházzá, vészharanggá mért teszed?
 A szédítő magas árbocztetőn
 Lezárod a hajós szemét, s agyát
 Szörnyű habok bölcsőjén rengeted
 Szelek zajában, melyek üstökön
 Ragadják a dühös hullámokat,
 Hogy megkuszálva rémes fürtjüket,
 Kábító zajjal függeszszék fel a
 Nedves felhőkbe, úgy hogy a zavarra
 Még maga a halál is felriad!
 Oh pártos álom! nyugtot küldesz egy
 Vizes hajósnak ily zavart órában;
 S azt egy királytól néma, csendes éjben,
 Minden segédszer mellett megvoned! —
 Boldog szegények, csak pihenjeteK;
 Én, koronás fő, nem pihenhetek.

Warwick és Surrey jönnek.

WARWICK. Jó reggelt, felség!
 HENRIK KIRÁLY. Reggel van már, lordok?
 WARWICK. Egy óra rég elmúlt.
 HENRIK KIRÁLY. Tehát jó reggelt, édes lordjaim.
 Elovasátok a küldött levélt?
 WARWICK. El, fölséges uram.
 HENRIK KIRÁLY. Isméritek hát, mily beteg hazánk-
 Egész testében, mily gonosz baj és
 Mi vészesen forr szívéhez közel.
 WARWICK. Még olyan az most, mint a bágyadó test:
 Régibb erőit visszanyerheti
 Egy jó tanács, vagy egy kis gyógyszer is.
 Lord Northumberland csakhamar kihül.
 HENRIK KIRÁLY. Oh ég! Ha a végzés könyvébe néz-
 S látnók, az idők forradalmiban [nénk,
 A bércz miként lesz síkká és a száraz,
 Megunva önszilárdságát, miként
 Olvad föl a tengerben; majd megint

Az óceánnak partöve miként
 Tágul ki a Neptun csipőitől;
 Mint játszik a szerencse, és a sors
 A változás kelyhébe mint kever
 Különböző italt, oh hogyha néznők:
 A vídor ifju, pályáján belátva,
 Mi vész, mi szenvedés közelg felé,
 Könyvét bezárná s ülve halna meg.
 Tíz éve sincs még:

Richard s Northumberland barátokül
 Mulattak együtt, s két évvel utóbb
 Már harczra keltek. Csak nyolcz éve most:
 Szivemhez legközelb e Percy volt,
 Ki testvérként fáradt ügyemben, és
 Éltét, szerelmét tette lábaimhoz;
 Igen, sőt érettem Richarddal is
 Szemben daczolt. Melyiktek volt jelen
 (Nevil rokon, te, mint emlékezem) (Warwicknek.)
 Midőn Richard, könybe lábadt szemekkel,
 Northumberlandtól ellenezve akkor,
 E most jóslattá lett szavakba tört ki:
 «Northumberland, te lépcső vagy, melyen
 Öcsém Bolingbroke majd trónomra hág.»
 Bár, Isten látja, nem volt czélom az,
 De úgy letiprá a szükség e hont,
 Hogy én s a nagyság csókra kényszerültünk.
 «Lesz még idő, midőn a bűn megéri
 S romlásba fog kitörni.» Így beszélt,
 Megjósolá korunk e helyzetét,
 S azt, hogy barátságunk ketté szakad.

WARWICK. Mindenki élteben van egy tanúság,
 A mult idők alakját képező.
 Ki arra néz, megjósolhatja az
 Hiv sejtelemmel a dolgok folyását,
 Melyek még nincsenek, de magvaik-
 És kezdetökben zárva rejlenek.
 Ily dolgok lesznek a kornak szülötti,
 S im ennek kényszerű alakja folytán
 Láthatta Richard biztos sejtelemmel,
 Hogy Northumberland, hűtlen akkor is,

E magból nagy hűtlenséget nevel,
Mely nem találанд más földet gyökének,
Mint tégedet.

HENRIK KIRÁLY. Hát mindez kényszerűség?
Mint kényszerűséget fogadjuk el hát,
Hozzánk jelenleg ép e szó kiált.
Northumberland s a püspök serge, mondják.
Ötven ezer.

WARWICK. Az nem lehet, mylord:
A hír, miként a visszhang, kétszerezte
A rettegettek számát. Menj pihenni,
Felséges úr. Éltetre mondhatom,
Az eddig általad küldött hadak
Eme zsákmányt könnyen megejthetik.
S nagyobb vigasztalásul most vevém
Glendower halálának biztos hírét.
Felséged szenvedő már két hete,
S baját e zűrzavart órák talán
Növelni fognák.

HENRIK KIRÁLY. Követem tanácsod'.
S ha véget érend itt bent im e harcunk,
Akkor, hű lordok, a szent földre tartunk. (El mind.)

II. SZÍN.

Udvar a Ferde bíró háza előtt, Gloucestershireban.

Ferde és Hallga találkozva jönnek; Redves, Árnycs, Szemölcs, Vékony, Borjú és szolgák a háttérben.

FERDE. Ni, ni, ni! Kezet ide, uram, kezet ide. Ugyan korán útra kelt. Hogy van az én jó Hallga barátom?

HALLGA. Jó reggelt, édes Ferde barátom.

FERDE. S hogy van az én húgom, az oldalbordája?
s kedves szép gyermeke, az én keresztleányom, Léni?

HALLGA. Ah! az valódi hörsök, Ferde barátom.

FERDE. No lám! Arra meg fogadni mernék, hogy Vilmos öcsém jó diák lett. Még mindig Oxfordban van, úgy-e?

HALLGA. Biz ott, az én költségemre.

FERDE. Már tán majd a jogtanodába is lép. Én is jártam egykor a Kelemen-collegiumba, a hol, gondolom, még most is beszélnek a pajkos Ferdéről.

HALLGA. Akkor önt még víg Ferdének hitták, czimbora.

FERDE. Biz ucssegéljen, hívtak engem holminek, de tettem is ám én holmit takarosan. Ott voltam én, ott volt a kis hüvelyk János Staffordshireból, a fekete Kopasz Gyuri, meg Górláb Feri és Nyivák Vilmos Cotswoldból. Négy ilyen országháborító azóta se volt együtt egy tanodában. Mondhatom, hogy mi ugyan mindig tudtuk, hol tartózkodnak a jóféle madarak, s köztök a legjobbak rendelkezésünkre is állottak. Akkor még Falstaff Jankó, most sir John, csak kölyök volt s apród Mowbray Tamás norfolki herczegnél.

HALLGA. Az a sir John-e az, a ki most katonákért jő ide?

FERDE. Ugyanaz a sir John, épen az. Én láttam őt, mikor a collegium kapujában betörte a Skogan fejét, pedig még akkor csak iczi-piczi volt, nem ilyen magas, s én épen azon a napon verekedtem meg valami Tökfi Sámson nevű gyümölcsárussal, a Grey-collegium mellett. Oh! az ostoba napok, melyeket így elpazaroltam! S ha most elnézem, hogy régi ismerőseim közül mily sokan elhaltak!

HALLGA. Mindnyájan utánok megyünk, atyafi.

FERDE. Bizonyos, igen bizonyos. Nagyon kétségtelen, nagyon kétségtelen. A halál, mint a zsoldáríró mondja, mindenkinek bizonyos. Mindenkinek meg kell halnia. Hogy' adnak egy pár jó jármos ökröt Stamfordban?

HALLGA. Én bizony nem voltam ott, barátom.

FERDE. A halál bizonyos. — Él-e még falubelije, az öreg Kétszeri?

HALLGA. Meghalt.

FERDE. Lám, lám, meghalt! Jól fel tudta húzni az újat, s meghalt! Pompásan lőtt. Gaunt János igen szerette és sok pénzben fogadott a fejére. Meghalt! Kétszáz negyven lépésről is bele talált a fehérbe s egy jó nyil vesszőt, kétszáznyoleczvan-kilenczven lépésnyire is

előtt, úgy hogy csupa öröm volt nézni. — Hogy' most egy zsák gyapjú?

HALLGA. Ki milyen; egy jó zsák gyapjú száz font is lehet.

FERDE. S az öreg Kétszeri csakugyan meghalt?

Bardolph valakivel jő.

HALLGA. Itt jönnek ketten, mint hiszem, sir John emberei közül.

FERDE. Jó napot, vitéz urak.

BARDOLPH. Kérem, melyik itt Ferde, a biró?

FERDE. Én vagyok Ferde Róbert, sir, egyik szegény birtokos e vidéken s egyike a király békebiráinak. Miben lehetek szolgálatára?

BARDOLPH. Kapitányom szívesen köszönti önt. Kapitányom sir John Falstaff, igazi derék lovag s a legbátrabb vezér.

FERDE. Köszönöm üdvözetét. Igen jó vívónak ismerem őt. Hogy' van a jó lovag? Hogy' van asszony felesége, ha kérdeni bátorzkodhatom?

BARDOLPH. Bocsanat, uram, a katona jobban van accommodálva feleség nélkül.

FERDE. Helyesen van mondva, sir, igazán; sőt valójában is helyesen van mondva. Jobban van accommodálva! Igen jó; tréfa nélkül, igen jó. A jó phrasisok eleitől fogva mindig nagyon ajánlatosak voltak. Accommodálva! Ez accommodo-tól származik. Nagyon jó, igen jó phrasis!

BARDOLPH. Bocsanat, uram, én hallottam e szót. Phrasisnak nevezi azt? Hitemre mondom, a phrasiszt én nem ismerem; hanem e szóról kardommal is felelek, hogy ez katonaszerű szó, s rendkívül jó hatású egy szó, minden bizonynyal. Accommodálva: azaz, mikor az ember — mint mondják — accommodálva van; vagy mikor az ember — úgy lévén — minek okáért — úgy gondolják, hogy accommodálva van, a mi igen derék dolog.

Falstaff jó.

FERDE. Nagyon helyes. — Im itt jön a derék sir John. Adja kedves kezét! Adja kedves, érdemes kezét. Bizonyomra mondom, igen jó színben van, nagyon jól bírja az éveket. Isten hozta, kedves sir John.

FALSTAFF. Örvendek, hogy láthatom magát, derék Ferde Róbert. — Dózsöli úr, mint gondolom.

FERDE. Nem, sir John! ez Hallga barátom s megbízott hivataltársam.

FALSTAFF. Derék Hallga, nagyon magához illik a békebiróság.

HALLGA. Üdvöz legyen érdemes nagyságod.

FALSTAFF. Tyhű! Ez rekkenő idő. Uraim, gondoskodtak számomra egy fél tuczat derék legényről?

FERDE. Gondoskodtunk, sir. Nem tetszik leülni?

FALSTAFF. Kérem, hadd lássam.

FERDE. Hol a névsor? hol a névsor? hol a névsor? Hadd lám, hadd lám. Így, így, így, így. No's tehát uram: Redves Rafáel! Jöjjen, a kit szólitok. Úgy legyen, aztán úgy legyen. Hadd lám, hol van Redves?

REDVES. Itt vagyok, kérem 'ássan.

FERDE. Mit gondol ön, sir John? Úgy-e tagba szakadt egy ficzkó? Ifju, erős és jó családból való!

FALSTAFF. Redvesnek hívnak?

REDVES. Igen, kérem 'ássan.

FALSTAFF. Annál inkább ideje, hogy elporlódjál.

FERDE. Hahaha! Valóban igen pompás. A redves tárgyaknak el kell porlódniok. Rendkívül jó. Igazán, igen jól van mondva, sir John; nagyon jól van mondva.

FALSTAFF. Vonalat kell rá húzni. (Ferdének.)

REDVES. Akkor húznák nekem jól, ha szabadon ereszténeek. Szegény öreg gazdáném most már el fog pusztulni. Senkije sincs gazdaságához, bajlakodásához. Nem is kéne engemet megvonalmazni. Vannak itt mások, a kik ügyesebbek a gyaloglásban, mint én.

FALSTAFF. Eredj, csitt, Redves; menned kell, Redves; ideje, hogy elkopjál.

REDVES. Elkopni!

FERDE. Csitt, kölyök, csitt. Állj félre. Nem tudod,

hol vagy? Most a másikhöz, sir John. Hadd lássuk. Árnyék Simon!

FALSTAFF. No, ezt nekem kell adni, hadd üljek alá. Ez aztán hűs katona lesz.

FERDE. Hol van Árnyék?

ÁRNYÉK. Itt, uram.

FALSTAFF. Ki fia vagy, Árnyék?

ÁRNYÉK. Az anyám fia, sir.

FALSTAFF. Anyád fia; könnyen lehet; és apád árnyéka. A nő fia: a férj árnyéka. Gyakran úgy van, valóban; nem sok van benne az apa lényegéből.

FERDE. Tetszik, sir John?

FALSTAFF. Az Árnyék nyárra való. Vonalat reá, mert számos árnyékkal kell betöltenünk az ujonczozási ívet.

FERDE. Szemölcs Tamás.

SZEMŐCS. Itt!

FALSTAFF. Szemőcsnek hívnak?

SZEMŐCS. Igen, uram.

FALSTAFF. Nagyon is búbos szemölcs vagy.

FERDE. Megvonalmazzam?

FALSTAFF. Fölösleges. Battyuja a hátára van építve s az egész figura egy pár vonalon áll. Ne vonalazza meg jobban.

FERDE. Hahaha! Ért ön hozzá, sir; ért ön hozzá, azt már meg kell adni. — Vékony Ferencz!

VÉKONY. Itt!

FALSTAFF. Mi a mesterséged, Vékony?

VÉKONY. Nőszabó vagyok, uram.

FERDE. Megvonalmazhatom?

FALSTAFF. Meg; de ha férfiszabó volna, ő szabhatna terád egy vonást. Vajon fogsz-e annyi öltést tenni az ellenséges csatarendben, mint tettél egy női szoknyában?

VÉKONY. Megteszem, uram, a mi tőlem telik, s többet nem kívánhatni.

FALSTAFF. Helyesen van, derék nőszabó, helyesen van, duzzadozó Vékony. Oly vitéz leszesz, mint egy mérges galamb, vagy egy igen nagy szívű egér. Húzzon egy jó vonást e nőszabóra, Ferde, jó vastagot, édes Ferde.

VÉKONY. Jobb szeretném, ha Szemölcs ment volna el.

FALSTAFF. Jobb szeretném, ha férfisزابó volnál s kifoldozhatnád őt, hogy elmehessen. Én nem tehetem őt közkatonává, ki annyi ezernek vezetője vagyok. Elégdjél meg ezzel, leghatalmasabb Vékony.

VÉKONY. Megelégszem.

FALSTAFF. Le vagyok kötelezve, tiszteletreméltó Vékony. — Ki következik?

FERDE. Zöldi Borju Péter!

FALSTAFF. Ej, hadd lám azt a Borjut.

BORJU. Itt.

FALSTAFF. Isten bizony, derék egy kölyök. No vonalazza meg Borjut, míg ismét rá nem bődül.

BORJU. Oh Istenem uram! Kedves kapitány úr —

FALSTAFF. Mit, hát előbb rábődülsz, mint megvonalaznának?

BORJU. Oh Istenem, hiszen én beteges ember vagyok.

FALSTAFF. Mi a betegséged?

BORJU. Istentelen nátha, uram; köhögés, uram, melyet a király számára harangozva kaptam, koronázása napján.

FALSTAFF. No, majd jól begombolkozva mégy a háborúba; elüzzük a náthadat; s gondom lesz rá, hogy barátid harangozzanak éretted. — Ennyin vannak mindössze?

FERDE. Hiszen már kettővel többet kiáltottam elő, s önnek csak négy jár innen. — Kérem, menjünk ebédelni.

FALSTAFF. Nem bánom, egyet iszom velök; de az ebédet be nem várhatom. Igen örülök, hogy láthattam, Ferde barátom.

FERDE. Oh sir John, emlékszik még ön, mikor egy egész éjet együtt tölténk a szentgyörgyemezei szélmalomban?

FALSTAFF. Ne többet arról, kedves Ferde, ne többet arról.

FERDE. Hah, mily víg éjjel volt az! S vajon él-e még Északi Háni?

FALSTAFF. Él, Ferde barátom.

FERDE. Sohasem férhetett össze velem.

FALSTAFF. Soha, soha; mindig azt mondta, hogy Ferde urat ki nem állhatja.

FERDE. Tudj' az ördög! vérig is tudtam őt boszantani. Akkor ő szabad portéka volt. Jó bőrben van-e még?

FALSTAFF. Megvénült, Ferde, megvénült.

FERDE. No hisz meg kellett vénülnie; nem is lehet más, mint vén; természetes, hogy vén, hisz már akkor is meg volt neki Északi Róbert az öreg Északitól, mielőtt én a Kelemen-collegiumba kerültem.

HALLGA. Annak ötvenöt éve.

FERDE. Hej, kedves Hallga barátom, ha maga azt látta volna, a mit e lovag és én láttunk! No nem igaz-e, sir John?

FALSTAFF. Hallgattuk az éjféli óraütést, Ferde.

FERDE. Úgy van, úgy van, úgy van. Valóban úgy van, sir John. Jelszavunk volt: Rajta, fiúk! . . . Menjünk ebédelni, menjünk ebédelni. Oh azok a napok, melyeket mi értünk! Jerünk, jerünk.

(Falstaff, Ferde s Hallga el.)

BORJU. Drága, jó Bardolph káplár uram, tegyen egy jó szót mellettem. Fogja, négy darab tíz shillinges, francia pénzben. Valósággal, én akár felakasztassam magam', akár elmenjek; ámbár a mi engemet illet, nem sokat törődöm vele, hanem hát nincs kedvem hozzá; s a mi engemet illet, szeretnék együtt maradni pajtásimmal; különben, a mi engemet illet, nem sokat gondolnék vele.

BARDOLPH. Jó; állj félre.

REDVES. Kedves káplár kapitány uram, öreg háziasszonyomért, tegyen egy szót mellettem. Ha én elmegyek, senkije se' marad, a ki valamit lendítsen körülte; öreg, nem segíthet magán. Itt van negyven shilling.

BARDOLPH. Jó; állj félre.

VÉKONY. Lelkemre! Én nem törődöm az egészszsel: egyszer hal meg az ember: egy halállal mindnyájan tartozunk. E miatt soha sem csüggedek el. Ha ez a végzetem, jó; ha nem, az is jó. Nincs oly becses ember, hogy fejedelmét ne szolgálhatná. Legyen, a mint

lenni akar. Ki ez évben meghal, az aztán a jövőre kvítt!

BARDOLPH. Helyes! Nagyon derék ficzko vagy.

VÉKONY. Nem, én nem akarok elcsüggedni.

Falstaff s a birák visszajönnek.

FALSTAFF. No urak, hány legényt kapok?

FERDE. Négyet, a melyik tetszik.

BARDOLPH. Kérem, sir, egy szóra. Redves meg Borju harmincz forintot adtak, hogy bocsássuk szabadon.

FALSTAFF. Helyes, jól van.

FERDE. No sir John, melyik négyet akarja ön?

FALSTAFF. Válaszszon helyettem.

FERDE. No hát Redves, Borju, Vékony meg Árnyék.

FALSTAFF. Redves meg Borju! Te Redves, itthon redvesülj, míg szolgálatra alkalmas többé nem leszesz; te pedig Borju, növekedjél, míg arra való leszesz. Egyitek se' kell.

FERDE. Sir John, sir John, megrövidíti ön magát. Ezek a legválogatottabb legények, s óhajtanék a legjobbakkal szolgálni.

FALSTAFF. Hát maga tanít engem legényeimet megválogatni, Ferde? Tagját, húsát, termetét, nagyobb vagy kisebb alakját tekintem én az embernek? Szellem a földolog, Ferde. Ime, itt van Szemölcs: lásd, a mily girbe-görbe egy alak ez, s mégis oly gyorsan tölt és ló, mint a hogy a rézmíves kalapál; sebesebben jó s megy, mint a ki a serfőző vedrét emelgeti a kútostoron. S ez a keszegarczu ficzko, Árnyék! Ezt a legényt adja nekem. Ez ugyan nem szolgál terjedelmes célpontul az ellenségnek: akár egy tollkés élire célozzon az ellenfél. S ha vissza kell vonulni, mily gyorsan fog rohanni ez a Vékony nőszabó. Csak e vézna legényeket ide, tartsák meg a vastagokat. Adj csak a Szemölcs kezébe egy könnyü puskát, Bardolph.

BARDOLPH. Ne, Szemölcs. Indulj! Így, így, így.

FALSTAFF. Addsa csak nekem a puskádat. Így! Jól van. Rajta! Igen helyesen van, rendkívül jól van. Oh csak mindig ilyen kicsi, sovány, öreg, kopasz lövészem

legyen. Igazán igen jól van, Szemölcs, derék ficzkó vagy. Nesze, itt van egy hatos.

FERDE. Még nem mestere foglalkozásának, nem érti még jól. Emlékezem, midőn a Kelemen-collegiumban levén, a városi gyepen, a mint az Arthur-féle játékban sir Dagonet szerepét vittem, ott volt egy kis mozgékony fiú: az is épen így forgatta fegyverét, az is így sürgött-forgott, ide czélt, oda czélt, puff! puff! úgymond, puff! Aztán tova ugrott, meg visszakerült. Soha se láttam ilyen kölyköt.

FALSTAFF. E fiuk aztán megteszik, Ferde. Isten tartsa, édes Hallga. De nem szaporítom a szót. Isten áldja mindkettőjüket. Köszönet. Még ez éjjel tizenkét mérföldet kell utaznom. Kabátot e katonákra, Bardolph.

FERDE. Az ég áldja önt, sir John. Isten adjon szerencsét s nekünk békességet. Ha visszatér, látogassa meg házamat; hadd ujítsuk meg régi ismeretségünket; meglehet, én is vele megyek az udvarhoz.

FALSTAFF. Adja Isten; szeretném, ha úgy lenne.

FERDE. Meglesz, a mint mondtam. Isten vele!

(Ferde és Hallga el.)

FALSTAFF. Isten velök, úri uraságok. Most, Bardolph, vezesd innen tovább a legénységet. (Bardolph s az unjczok el.) Ha visszatérek, majd megmellesztem én e békebirákat. Ferde bíró egyenességét már megvizsgáltam. Istenem, Istenem, mennyire is uralkodik rajtunk öregeken a hazugság bűne! Ez a czinabár békebíró örökké ifjúkori szilajságáról, meg a Turnbull-utcán végbevitt csinjairól fecsegett előttem. Pedig minden harmadik szava hazugság volt, melyet pontosabban fizetett a hallgatónak, mint szokták a török adót. Emlékszem rá a Kelemen-collegiumból; olyan volt akkor, mint egy kis bábu, melyet ebéd után a sajt héjából faragcsálnak. Ha mezitelen volt, természetesen úgy nézett ki, mint egy hámozott retek, melyre késsel valami neveltséges fejet metszettek. Oly vézna volt, hogy rövidlátó szem észre sem vehette terjedelmét. Az éhségnek igazi géniusa s mellé oly nyulánk, mint egy majom. A szajhák csak Babszem Jankónak hívták. A divatnak mindig későn kullogott utána; oly nótákat dudolt

azoknak a kiseprüzött fehérszemélyeknek, melyeket másoktól hallott fütörészni; de rá esküdött, hogy maga csinálta, hogy az ő saját éji dalai. És most ez a csörgősapkás keszeg, földes úrrá lett? Oly bizalmasan beszél Gaunt Jánosról, mintha te s tu czimborája volna; pedig megesküdném rá, hogy egyszer látta a vivótéren, s akkor is betörte a fejét, mivel a marshal emberei közé tolakodott. Én láttam ezt, s azt mondtam Gaunt Jánosnak, hogy nagyon ferdén ütött: mert őt ugyan, egész minémiségével együtt, be lehetett volna szorítani egy angolna-bőrbe, s egy öreg trombita öble szállásul, sőt udvarul szolgálhatott volna neki. S most ime! Barma és földje van. Megismerkedem veled, ha visszatérek, s akármi legyen, ha belőle egy pár bölcsekkövét ki nem sajtolok. Ha az ifju potyka csalétke lehet az öreg csukának, nem látom át, a természet törvénye szerint, miért ne kaphatnék én őutána. No, majd megtanít az idő; ezzel vége. (El.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Erdő Yorkshireban.

A yorki érsek, Mowbray, Hastings s mások.

ÉRSEK. Hogy' hívják ezt az erdőt?

HASTINGS. A Galtree-erdő ez, szolgálatodra.

ÉRSEK. Álljunk meg itt s bocsássunk kémekeket
Ellenfelünk számát kikémleni.

HASTINGS. Mi már bocsátánk.

ÉRSEK. Az nagyon helyes.

Testvér barátim e nagy vállalatban!

Jelentenem kell, hogy Northumberlandtól

Hozzám újabb levél jött, melynek ez
 Hideg tartalma, czélja, lényege :
 Személyesen ohajtja jönni oly
 Erős sereggel, mint rangjához illő ;
 De annyit össze nem szerezhett,
 S szerencsáját érlelni visszatért
 Skóthonba ; hő imában kéri ott,
 Hogy túlszárnyalja kezdeményetek
 Az ellenfél ijesztő vészeit.

MOWBRAY. Így porba hullt hozzá kötött reményünk
 S apró darabra tört.

Hírnök jö.

HASTINGS. No, mondd, mi hír ?
 HÍRNÖK. Ez erdőtől nyugatra, alig egy
 Mérföldre, zárt sorban közel az ellen.
 Számát az elfoglalt térből magam
 Mintegy harminc ezernek gondolom.

MOWBRAY. Ép annyinak sejtettük azt mi is.
 Előre hát! Álljunk csatát vele.

Westmoreland jö.

ÉRSEK. Mi fegyveres vezér közelget itt ?
 MOWBRAY. Úgy gondolom, Westmoreland ez talán.

WESTMORELAND. Üdvöt, köszöntést küld tábornokunk,
 János vitéz, Lancaster hercege.

ÉRSEK. Mylord Westmoreland, mondd nekem nyu-
 Mi czélja van jöttödnek? [godtan,

WESTMORELAND. Jó, mylord ;
 Beszédem lényegét tehát egészen
 Hozzád intézem. — Ha a lázadás,
 Aljas, vásott tömegben, mint szokott,
 Vérengző ifjak vezérletén,
 Dühtől kísérve, koldus népek és
 Suhanczoktól gyámolva tűnne föl,
 Mondom, ha így saját természetes
 Igaz színében fogna megjelenni
 Az átkos fölkelés : sem önmagad,

Tisztelendő atyám, sem e nemes
 Lordok bizony nem lennétek ma itt,
 Hogy fényetekkel vonjátok be a
 Vérengző lázongás rút alakját.
 S te, lord érsek, kinek székét csupán
 Polgári béke tartja fen, kinek
 Szakálát a béke ezüst keze
 Simitgatá, tanulmányit s egész
 Bölcsességét a béke ápolá,
 Kinek fehér talárja tisztaság,
 Békegalamb s áldó szellem jele :
 Mért fordítád ily rosszul tenmagad',
 A béke nyelvéről, mely oly szelid,
 A harc zajos, zordon beszédire?
 Tintádat vérré, könyvedet paizzsá,
 Lándzsákká tollaid', s szent nyelvedet
 Csatába hívó hangos harsonává?

ÉRSEK. Mért tettem én így? ez tehát a kérdés.
 Ime ezért: kórok vagyunk mindnyájan
 S mivel sivár, tobzódó életünk
 Oly égető lázat hozott reánk,
 Vért kell bocsátnunk. Épen e ragálytól
 Mérgezve halt volt meg Richard király.
 Azonban, drága lord Westmoreland,
 Orvos szerepben én itt nem vagyok,
 Nem is mint a békének ellene
 Vegültem harci férfiak közé;
 Hanem miként félelmes háború
 Tüntem föl kis korig gyógyítani a
 Szerencséjükbe' kór kedélyeket,
 S tisztítani a dugulást, mely bezárja
 Életerünket. Halld világosabban.
 Igazságos mérlegbe tettem én
 Harczunk veszélyit, s azt, mit szenvedünk :
 S keservünk súlyosb, mint e harci baj.
 Időnk folyása, látjuk merre tart,
 Nyugodt körünkből im kikényszerít
 Zugó árával a jó alkalom.
 Minden panaszt pontokba foglalánk,
 Midőn időnk volt, még e harc előtt,

S benyújtók a királynak : ámde ott
 Nem nyerhetett szavunk meghallgatást.
 Ha sérelmünk volt és panaszra mentünk,
 Személyétől elzártak ép azok,
 A kiktől a sérelmeket vevők.
 Közel mult napjaink veszélyei,
 Melyeknek emléke még látható
 Vérrel van írva a földön, s a példák,
 Miket szolgáltat minden pillanat,
 Hajtottak e nem illő fegyverekhez,
 Nem a békét, vagy annak bárminő
 Részét megtörni, sőt hogy azt valóban
 Megállapítsuk név s lényeg szerint.

WESTMORELAND. Mikor nem nyertetek kihallgatást?

S miben busíthatott meg a király?
 Avagy melyik peer fent reád fogat,
 Hogy im e lázadás törvénytelen
 Vérkönyvét szent pecséttel látod el
 S a fölkelés élit megszenteled?

ÉRSEK. A közhazát, közös testvéremet
 Teszem magán sérelmem részesévé
 Testvér öcsém családi kinjaért.

WESTMORELAND. Nincs ily ürügyre szükség e miatt,
 Avagy ha van, nem téged illet az.

MOWBRAY. Hát hogyne! Részben őt, s bennünket is,
 Kik a multak sulyát érezzük és
 Tűrjük, hogy e napok folyása oly
 Nehéz és jogtalan kézzel nyomul
 Becsületünkre.

WESTMORELAND. Oh, mylord Mowbray,
 E kort saját szükségiből itéld,
 És át fogod látni, hogy a kor az,
 S nem a király, kitől szenvedni kell.
 Mi téged illet, én nem látom át,
 Hogy néked a király vagy a jelen kor
 Adott-e csak egy iznyi alapot,
 Melyen panaszt emelj. Nem kaptad-e meg
 Dicső emlékü boldogult atyád
 Norfolkli herczeg méltóságait?

MOWBRAY. S mit veszthetett atyám becsületében

Hogy annak újra kell bennem fölélni?
 Szerette a király; de akkor úgy állt
 Hazánk, hogy őt száműzni kényszerült.
 S akkor, midőn Bolingbroke Henrik és ő,
 Nyeregbe pattantak mindketten és
 A tüsszögő mént sarkantyúba kapva,
 Lándzsájokat föl és sisakjokat le,
 Melynek aczelrostján átvillogott
 Szemök, s a harsonára összetűztek;
 Akkor, midőn mi sem tartóztatá
 Bolingbroke mellétől atyámat, oh!
 Midőn botját ledobta a király:
 Önélte függe akkor e boton;
 Ledobta önmagát s mind, mind vele,
 Kiket bevádlás vagy fegyver hatalma
 Gyötört azóta Bolingbroke alatt.

WESTMORELAND. Beszélsz, lord Mowbray, s nem tudod,
 Hereford gróf Angliában akkoron [miről.
 A leghősebb lovag hírében állt,
 S nem tudni, kit kegyelt voln' a szerencse;
 De bár atyád leende győztes ott,
 Nem vitte voln' az el Coventryből:
 Gyűlöletet kiáltott volna rá
 Egész hon egyhangúlag, míg szerelmök
 S imájok csak Herefordban egyesült,
 Kit akkor inkább bálványoztak és
 Tiszteltek, áldottak, mint a királyt.
 De most czéломra ez nem tartozik;
 Panasztokat jövék meghallani
 Herczeg vezérünktől, s jelenteni,
 Hogy ő kihallgatand és a miben
 Kérelmetek jogosnak mondható,
 Megnyeritek, mind elsimitva azt,
 Mi ellenfélt mutatna bennetek.

MOWBRAY. Csikart ajánlat, kényszerítve jő;
 Fortély, de nem szivesség szüli ezt.

WESTMORELAND. Mowbray, csalódot, hogyha úgy
 A kegy ajánlja ezt, nem félelem [veszed.
 Mert íme nézd, itt vannak sergeink;
 S becsületemre, mind oly önbizott,

Hogy félelemről gondolatja sincs.
 Harcsoraink mind hírnevesbek és
 Fegyverszokottabbak vitézeink ;
 Készületünk erős ; ügyünk igaz :
 Ekként az ész is bátorságra int.

Ne mondd hát, hogy ajánlatunk csikart.

MOWBRAY. Az én szómmal ugyan nem alkuszunk.

WESTMORELAND. Ez csak hibás lépted szégyenjele :

Rohadt gyümölcshöz érni sem lehet.

HASTINGS. Van-é János herczegnek teljhatalma

Az atyjától oly mérvben adva, hogy

Meghallja majd feltételünket és

Határozólag döntsön a felett ?

WESTMORELAND. Hisz az már megvan fővezérnevében.

Ily léha kérdést kár csak tenni is.

ÉRSEK. Akkor, Westmoreland, vedd ez iratot :

Közsérelminket tartalmazza ez.

Ha minden pontja orvosolva lesz,

S ügyünk baráti itt és mindenütt,

A kik e vállalathoz csatlakoztak,

Kellő alakban fölmentetnek és

Nekünk s célunknak biztosítatik,

Hogy mindez igény rögtön teljesül :

Szerény medrünkbe visszatávozunk

S a béke karján fűzve lesz erőnk.

WESTMORELAND. Közlendem a vezérrel. — Lordjaim !

Találkozzunk a két sereg között,

S végezzük békén, Isten adja, vagy

Ha nem, vitánk helyén nyuljunk a kardhoz,

Hadd döntsön az.

ÉRSEK. Akkép teszünk, mylord. (Westmoreland el.)

MOWBRAY. Szivemben azt sugdossa valami,

Hogy békeszerződésünk meg nem áll.

HASTINGS. Ne félj ; ha a békét oly széles és

Határozott alapra fektetendjük,

Minőn igényeink most nyugszanak :

Megáll a béke, mint a sziklabércz.

MOWBRAY. Igen, s értékünk olyatén leend,

Hogy bárminő csekély, költött esetkét,

Sőt bármi léha, hitvány ál okot

E tett után ítélend a király,
 S bár vértanúvá lesz királyhűségünk,
 Oly zord szelekbe fognak szórni, hogy
 Buzánk is oly könnyű lesz, mint a polyva,
 S különbséget jó és rossz nem talál.

ÉRSEK. Nem, nem, mylord; nem így! Hisz a király
 Az ily hitvány törődést únja már,
 Látván, hogy egy kiölt kétely nyomán
 Élő utódiban más két nagyobb kel.
 Tisztára törli tábláját azért,
 S emléke nem tűr mende-monda-ajkat,
 Mely veszteségit ismételve mindig
 Fölemlegesse. Mert jól tudja, hogy
 E hont soha ki nem irthatja úgy,
 A mint gyanúja rá alkalmat ad.
 Úgy összenőtt itt ellen és barát,
 Hogy a midőn egy ellenfélt kiránt,
 Megsért, megingat egy barátot is.
 Olyan hazánk, mint durva nő, a kit
 Az ingerelt férj ütleggel fenyít,
 S az akkor gyermekét elébe tartja:
 És a fenyíteni kész kar csak megáll,
 Mely az ütésre már emelve volt.

HASTINGS. De meg már a király vesszője mind
 El is kopott a régi felkelőkön,
 S most büntetésre nincs már eszköze;
 Hatalma, mint a karmatlan oroszlán,
 Ijeszt, de nem ragadhat meg.

ÉRSEK. Való!
 Azért nemes lordmarshal, elhihetd,
 Ha most kiegyezésünk létre jó,
 A béke, mint a meggyógyult törött csont,
 Erősb lesz a törés által.

MOWBRAY. Legyen.
 De lord Westmoreland ime visszatért.

Westmoreland jö.

WESTMORELAND. Közel van a herczeg. Tetszik tehát
 Ő fenségével sergeink között
 Illő távolban összejönnötök?

MOWBRAY. Isten nevében! Indulj, Yorki fenség.
ÉRSEK. Üdvözetünketvidd, mylord; megyünk. (El mind.)

II. SZÍN.

Az erdő más része.

*Egyik oldalon Mowbray, az érsek, Hastings s mások,
másik oldalon Lancaster János herceg, Westmoreland,
tisztok és kíséret jönnek.*

JÁNOS HERCEG. Üdvözlek itt téged, Mowbray rokon.

Főtisztelendő érsek, jó napot.

Lord Hastings, jó napot mindnyájatoknak.

Mylord York, hozzád illendőbb vala,

Midőn nyájad, a harangok szavára,

Körödbe gyült hallgatni áhitattal,

A szent írást miként értelmezed,

Mint érez vitézül megjelenned itt,

Zendült csoportot híva harsonáddal,

S a tant fegyverré és az életet

Halállá téve. A ki egy király

Szívébe van bezárva és kegye

Napsugarán növekszik, hogy ha tán

A fejdelem szívével visszaélne,

Ily fenség árnyában, ah, mennyi vész

Szülhetne! Lord érsek, így vagy te is.

Ki nem hallá, mi mélyen ismered

Az Úr könyvét, és hogy tanácsiban

Te vagy előttünk szószólója, sőt

Isten megtestesült igéje vagy,

Igaz közbenjáró és közvetítő

Az ég szentsége és malasztja s a mi

Gyarló művünk között? S vajon ki hinné,

Hogy állásod diszével visszaélsz,

S az ég kegyét és pártfogását úgy

Használod bectelen tettekre, mint

Gonosz kegyencz a fejdelem nevét?

Isten nevében buzdítád a népet

Helyettesére, jó atyámra föl,

S az ő, az ég békéje ellenére
Itt egybe csődítéd.

ÉRSEK. Lancaster herczeg,
Nem jöttem én atyád békéje ellen,
De, mint említém Westmorelandnak is,
A zürzavart kor, a közérzület,
Magunkat biztosítani kénytet ily
Idétlen állapotra. Elhozák
Fenségednek sérelmünk czikkeit,
Miket gunynyal dobott vissza az udvar,
S ép ez szülé aztán a háborút,
E hydra kölyköt, melynek zord szemét
Álomra büvölné jogos igényink
Győzelme, s az őszinte hódolat
E szédülettől mentve, a király
Lába elé szelíden omlanék.

MOWBRAY. Avagy ha nem, kísértjük a szerencsét
Utolsó emberig.

HASTINGS. Habár kidőlünk,
Lesz még segélyünk, mely pártunkra áll;
Ha ez bukik, majd fölsegít amaz:
Ekként a baj örökségül marad,
S firól fira fog szállni a viszály,
Míg Angliának nemzedéke lesz.

JÁNOS HERCZEG. Fölszínes vagy, Hastings, nagyon
Így mérve a jövő mélységeit. [fölszínes,

WESTMORELAND. Nem mondaná ki fönséged nekik,
Miben méltatja hát sérelmököt?

JÁNOS HERCZEG. Méltánylom én mind és helyeslem azt,
S vérem becsületére esküszöm,
Félreérték atyám szándékait és
Körötte némelyek nagyon hibásan
Használgaták hatalmát, czéljait.
Mind e panaszt gyorsan megorvosoljuk,
Szavamra meg. S ha ezt eléglitek,
Népeiteket bocsássátok haza,
Miként mi a miénket, és a két
Sereg közt igyunk béke-áldomást.
Megújított barátságunk jelét
Vigyék innen minden szemben haza.

ÉRSEK. Herczegi szódat kérem én ezekre.

JÁNOS HERCZEG. Itt a szavam! S meg is tartandom azt.

Most erre már iszom nagyságodért.

HASTINGS. Menj, kapitány, (egy tisztnek) menj, vidd meg
E békehírt; fizesd ki és bocsásd szét. [a seregnek,
Örülni fognak rajta, csak siess. (Tiszt el.)

ÉRSEK. Egészségedre, lord Westmoreland!

WESTMORELAND. Köszönet érte. Tudnád csak, mi nagy
Fáradtságomba van e békemű,
Bizton ihatnál; no hanem szívem
Nyiltabb leend irántad ezután.

ÉRSEK. Nem kétkedem benned.

WESTMORELAND. Nagyon örülök.

Egészségedre, jó Mowbray rokon.

MOWBRAY. Ép jó időben is kívánod azt,
Mert hirtelen rosszúl érzem magam'.

ÉRSEK. Csapás előtt mindig vigak vagyunk;
A kedvetlenség jó sikert jelez.

WESTMORELAND. Vidulj tehát, rokon, mert hirtelen
Bajod nekünk holnapra jót jelent.

ÉRSEK. No én nagyon könnyen érzem magam'.

MOWBRAY. Annál rosszabb, ha a szabály igaz.

(Örömjaj a háttérben.)

JÁNOS HERCZEG. A béke-szó zeng. Im halljátok a zajt.

MOWBRAY. Győzelem után lett volna ez helyén.

ÉRSEK. A béke is hódítás jellemű,
Ha mindkét fél dicsőn legyőzeték
És egyik sem veszít.

JÁNOS HERCZEG. Eredj, mylord,
Bocsásd el a mi hadsergünket is. (Westmoreland el.)

S most hadd vonuljanak csapatjaink

Im itt előttünk: ismerjük meg így,

Kikkel kellendett állanunk csatát.

ÉRSEK. Eredj, lord Hastings, hadd léptessenek

Előttünk el, míg szét nem oszlanak. (Hastings el.)

JÁNOS HERCZEG. Remélem, együtt töltjük itt az éjt.

Westmoreland visszajő.

Nos mért van együtt még a hadsereg?

WESTMORELAND. Vezéreink, mert állni rendeléd,
 Nem mennek el, míg nem hallják szavad'.
 JÁNOS HERCZEG. Ismérik tisztöket.

Hastings visszajő.

HASTINGS. Mylord, hadsergünk immár szétoszolt:

Fut, mint a jármot elvetett tinó,
 Éjszak, kelet, dél és nyugat felé,
 Vagy mint a szünidőt nyert iskola
 Rohan játék helyére és haza.

WESTMORELAND. Jó hír, lord Hastings: ennek dijaul

Foglyom vagy árulásodért, áruló;
 Te is, lord érsek; lord Mowbray, te is;
 Mind elfoglak honárulástokért.

MOWBRAY. Jogos, becsületes az ily fogás?

WESTMORELAND. Hát szövetségtek az?

ÉRSEK. Ily szószegő vagy!

JÁNOS HERCZEG. Szót nem adtam én,

Csak orvoslást ígértem felhozott
 Sérelmiteknek, mit, becsületemre!
 Legjobb lélekkel véghez is viszek.

De, lázadók, a dijt vegyétek el,
 Mit lázadás, mit ily tett érdemel.

Dőrök valátok harczot kezdeni,
 Bárgyúk a serget széteresztteni.

Doboljatok! El a futók után!

Az ég harczolt ma, nem mi a csatán.

Ez árulókat vérpadra vigyétek:

Az a nyugágy, melyben kihúny e vétek. (Mind el.)

III. SZÍN.

Az erdő más része.

Csatazaj. Rohamok. Falstaff és Coleville találkozza jönnek.

FALSTAFF. Mi a neved, uram? Miféle rendű s honnan való vagy?

COLEVILLE. Lovag vagyok, uram, s nevem Coleville de Völgyi.

FALSTAFF. Tehát Coleville a neved, lovag a rangod, s völgy a lakhelyed. Legyen hát neved ezután is Coleville, rangod áruoló s lakhelyed a börtön: elég mély hely arra, hogy ezután is Coleville de Völgyi maradj.

COLEVILLE. Nemde nem sir John Falstaff vagy-e?

FALSTAFF. Akárki vagyok, vagyok olyan legény, mint ő. Megadod e magadat, vagy izzadjak éretted? Ha izzadok, barátid könnyeseppjei lesznek azok, melyeket haláلودon fognak sirni. Azért csak ébreszd fel magadban a félelmet és rettegést, fordulj könyörületemhez.

COLEVILLE. Én azt hiszem, sir John Falstaff vagy, s e hitben megadom magamat.

FALSTAFF. A nyelvek egész iskoláját érzem hasamban, s azok között egy sem beszél más szót, csupán az én nevemet. Csak valamivel volna kisebb a hasam, én volnék a legtevékenyebb ficzko Európában; de ez a háj, ez a háj, ez a háj egészen tönkre juttat. Itt jön vezérünk.

Lancaster János herczeg, Westmoreland s mások jönnek.

JÁNOS HERCZEG. Elmúlt a harc-zhév, már tovább ne Jó Westmoreland, hívd vissza sergeinket. [üldjük.

(Westmoreland el.)

Falstaff, ugyan hol késtél ekkorig?

Megjössz, mikor mindennek vége van.

E lomha tréfáid alatt bizony

Előbb-utóbb megroppan a bitó.

FALSTAFF. Sajnálnam is, mylord, ha úgy nem tör-

ténnék. Soha nem is tudtam máskép, mint hogy a vitézség jutalma gyalázat és pirotság. Hát fecskének, nyilvesszőnek vagy ágyúgolyónak tart fenséged engem? Hát öreg, nehézkes mozgásomban gondolat sebességével bírjak? Hiszen a lehetőség legrendkívülibb czammogásával siettem ide; száznolczzvannál több postalovát lovagoltam agyon; s itt az utazástól ekkép kimerülten, tiszta és szeplőtlen vitézségemben, foglyommá tettem sir John Colleville de Völgyit, egy szörnyen dühös lovagot és vitéz ellenséget. Azonban minek a sok beszéd? Meglátott, megadta magát, úgy hogy jogosan elmondhatom ama horgas orrú római ficzkóval: jöttem, láttam, győztem.

JÁNOS HERCZEG. Az inkább az ő udvariassága volt, mint a te érdemed.

FALSTAFF. Azt nem tudom; itt van, im átadom. Csak arra kérem fenségedet, jegyeztesse föl ezt is a mai nap többi eseményével: különben, Istenemre, magam készítek arról egy külön verses históriát, saját arczképpemmel a tábláján, a mint Coleville a lábamat csókolja. Ha pedig én erre kényszerülök, ne higyenek többé nemesi parolának, ha önök mindnyájan meg-aranyozott réz krajezárok nem lesznek hozzám képest, ha a hírnév derült égboltján túl nem sugározom mindnyájokat, mint a teli hold a levegő izzó hamvszikráit, melyek ahhoz képest csak gombostűfejeknek látszanak. Adjátok meg azért, a mi megillet, hadd hágjon magasra az érdem.

JÁNOS HERCZEG. A tied igen súlyos a fölfelé hágásra.

FALSTAFF. Tehát hadd világítson.

JÁNOS HERCZEG. Világítani meg igen sűrű.

FALSTAFF. No, csak tegyen vele úgy, drága herczegem, hogy javamra legyen, s nevezze, a minek akarja.

JÁNOS HERCZEG. Coleville a neved?

COLEVILLE. Igen, mylord.

JÁNOS HERCZEG. Elhírhedt lázadó vagy, Coleville.

FALSTAFF. S elhírhedett hű jobbágy fogta el.

COLEVILLE. Olyan vagyok, mylord, mint főnökim,

Kiket követtem, és ha rám figyelnek,
Ily olcsón őket meg nem nyerheted.

FALSTAFF. Hogy ők milyen áron adták el magokat, nem tudom; de te, mint afféle jámbor vitéz, hogy ingyen adtad magadat, fogadd köszönetemet magadért.

Westmoreland visszajö.

JÁNOS HERCZEG. Nos, felhagytatok az üldözéssel?

WESTMORELAND. Az üldözés megszűnt, visszavonultunk.

JÁNOS HERCZEG. Gyors büntetés végett most Cole-
Küldd Yorkba összeesküdt társival. [villet
Te menj velök, Blunt; őrizd biztosan.

(Coleville őrizet alatt el.)

S az udvarhoz siessünk, lordjaim;
Királyatyám, hallom, nehéz beteg.
Ő felségéhez küldjünk hírt előre,
S rokon, te vidd azt hozzá vigaszúl;
Utánad majd mi is gyorsan megyünk.

FALSTAFF. Kérem mylord, hadd menjek én Glosters-
hiron keresztül, s ha az udvarhoz érkezik fenséged,
szíveskedjék, drága jó uram, egy pár jó szót vetni
mellettem.

JÁNOS HERCZEG. Isten veled, Falstaff! Tisztemben én
Inkább emellek, mint érdemlenéd. (El.)

FALSTAFF. Hiszen csak eszed volna hozzá, jobb
volna az, mint herczegséged. Ez a légymelegvérű fiú
valóban nem szeret engem. Senki sem is indítja azt
nevetésre; de nem is csoda, hiszen bor-nemiszta. Nem
is lesznek ám ezek a szerény gyerkőczék emberek a
gáton: mert az a sok vízital és halétel oly rendkívül
meg fogja hűteni véröket, hogy valami férfúi sá-
p-kórba esnek, s ha megházasodnak, csupa leányokat
fognak nemzeni. Általában dörék és pulyák, minő
közülünk is válhatnék, de a fölhevülés nem engedi. —
A jó spanyol bornak kettős hatása van. Agyába száll
az embernek s elosztatja ott az azt környező, ostoba,
sűrű és nyers gőzöket; fogékonnyá, elevenné, találé-
konnyá teszi azt, röpke, tüzes és gyönyörködtető ké-

pekkal teljessé; s ha ezek aztán a hangra, a nyelvre szállanak, kitűnő élcz válik belőlök, s ez az ő születesök. A jó spanyol bor második sajátsága a vér fölmelegítése, mely előbb hideg s megaludt levén, a májat fehérré, sápadttá teszi, s ez a kislelkűség s gyávaság ismertető jele; de a bor fölhevíti azt s belülről egész a legvégsőbb részekig kerengésbe hozza. Kivilágítja az arcot, mely mint örtűz, az embernek nevezett egész kis királyságot fegyverre szólítja, mikor aztán a test minden lakója és parányi élő szellemei kapitányuk, a szív elé sereglenek, mely e kíséző csapat által nagygyá növe, felfuvalkodva, hősi tetteket visz véghez. S vitézségét a jó bortól kapja, úgy hogy a fegyverekben jártasság is semmi a bor nélkül; az hozza azokat működésbe. A tanultság elásott kincs, melyen az ördög ül, míg a bor el nem riasztja róla s forgalom- és használatba nem hozza. — Henrik herczeg azért oly vitéz, mert hideg vérét, melyet természetesen apjától kellett öröklenie, mint valami sovány, terméketlen földet, megkövéritette, felszántotta, megmivelte, rendkívül kitartó szorgalmas ivása által az igen jó és termékenyítő borocskának, úgy hogy végre igen hevessé és vitézzé lett. — Ha ezer fiam volna is, az első emberi szabály, melyre őket tanitanám, az volna, hogy le kell mondaniok a vizitalról, s a borhoz kell szegődniök.

Bardolph jö.

Mi újság, Bardolph?

BARDOLPH. Az egész sereg el van bocsátva s feloszlatta.

FALSTAFF. Hadd menjenek. Én Glostershire felé tartok s felkeresem ott Ferde Róbert uramat. Megpuhítottam már az ujjaim közt, rövid nap pecsételni is fogok vele. Jer te is velem. (El mind.)

IV. SZÍN.

Westminster. Terem a palotában

*Henrik király, Clarence, Humphrey herceg,
Warwick és mások.*

HENRIK KIRÁLY. Ha végit adja Isten e vizsálynak,
A mely most itt vérzik kapunk előtt,
Az ifjakat dicsőbb mezőre viszsük,
S mást nem húzunk, csak szentelt kardokat.
Készek hajóink, sergünk összegyűjtve,
S távollétünkre már helyettesink
Kirendelvék; minden vágyunk szerint megy,
Csak testerőnk hiányzik némileg,
S időnk, míg a jelenleg lázadók
Kormányzatunk igáját felveszik.

WARWICK. Mindkettő csakhamar vizasztalandja Fel-

HENRIK KIRÁLY. Humphrey, Gloster fiam, [ségedet.

Hol van herceg testvéred?

HUMPHREY. Windsorba ment vadászni, úgy hiszem.

HENRIK KIRÁLY. S ki társaságában?

HUMPHREY. Azt nem tudom.

HENRIK KIRÁLY. Clarence Tamás, testvére, nincs vele?

HUMPHREY. Nincsen, mylord; jelenleg itt van ő.

CLARENCE. Mit óhajt uram s atyám?

HENRIK KIRÁLY. Semmit, Clarence Tamás, csupán

Herceg testvéreddel mért nem vagy? Ő [javad'.

Szeret téged, te meg föl sem veszed.

Előbb állasz szívében, mint a többi

Testvéreid: szeresd őt, gyermekem;

Így a nemes közbenjárói tiszt

Többi testvérid s ő fensége közt

Sikerülend, ha majd én meghalok.

Ne hagyd azért, ne lökd el őt magadtól

S kegyének jó előnyit el ne dobd,

Föl sem vevő, hidegnek látszva: mert

Hisz nyájas ő, ha méltányoltatik.

Van szájalomkönyűje és keze

A lágy könyörrre oly nyílt, mint a nap;

De tüzkő lesz, ha ingereltetik,
 Szeszélyes, mint a tél, s oly hirtelen,
 Mint fagyalaló szél a nap hajnalán.
 Természetére hát ügyelni kell
 S csak tisztelettel korholni hibáit.
 Hisz vére, látod, nyájasságra hajló.
 Ha elsötétül, engedj tért neki,
 Mig szenvedélye önmagát, miként
 Fenéken a czet, küzködésivel,
 Szétmarczangolja. Tartsd meg ezt, Tamás!
 Ekkor barátidnak védpajzsa léssz,
 Aranykör, mely testvérid' összetartja.
 Úgy, hogy véred közös edénye, a
 Gyanú mérgével fölkeverve, melyet
 Bizony belé fog öntni az idő,
 Meg nem reped, habár úgy hatna is,
 Mint a gyors löpor, vagy az akonit.

CLARENCE. Gonddal, szeretve bánok majd vele. [hát?

HENRIK KIRÁLY. Windsorba' mért nem vagy mellette

CLARENCE. Ő nincs ma ott, ma Londonban ebédel.

HENRIK KIRÁLY. S ki társaságában, azt nem tudod?

CLARENCE. Poinssal, meg a kik mindig véle vannak.

HENRIK KIRÁLY. A legdúsabb föld hoz legtöbb gyomot,

S ifjú korom nemes képmása, ő,

Borítva azzal. Oh! a bú ezért

Halálom óráján is túl kísér.

Sír bennem a szív, hogy ha képzeletben

A zürzavart napokra gondolok,

S a zord időre, melyet látni fogtok,

Ha majd ősimmel együtt alszom én:

Mert nem lelend határt szilaj heve;

Tanácsadója vérláz és düh lesz;

A feslett erkölcs kész eszközt talál;

S gyors szárnyakon repül majd szenvedélye

A feltoluló vész s bukás felé.

WARWICK. Nem jól fogod fel őt, kegyelmes úr!

A herczeg csak tanulja társait,

Mint idegen nyelvet szokás, melyen

A csintalan szót is meg kell tanulni,

Hogy rajt' beszéljünk, s célhoz érve, az,

Tudja felséged, másra nem való,
 Mint hogy tudjuk s gyűlöljük. Így a herczeg,
 Értőbb korában czimboráival
 Fölhagy, miként a durva szókkal és
 Emlékek példa és mérték gyanánt lesz,
 Melyhez mérendi mások életét,
 S előnynyé válik így a régi baj.

HENRIK KIRÁLY. De ritkán hagyja el dögben rakott
 Sejtjét a méh. — Ki ez? Westmoreland?

Westmoreland jő.

WESTMORELAND. Üdv a királynak! És újabb szerencse
 Ahhoz, melyről én ime hírt hozok.
 János herczeg kezed' csókolja, felség!
 Mowbray, Scroop érsek, Hastings s mind a többi
 Törvényed korlátjába kényszerült.
 Több lázadó kard nincs kivonva már
 S bék olajága sarjad mindenütt.
 Miként ment véghez e tény, ime itt
 Megolvashatja felséged nyugodtan
 Egész lefolytát, minden részletét.

HENRIK KIRÁLY. Oh Westmoreland, pacsirta vagy te,
 Még tél utolján is mindig csak a [mely
 Nap keltiről dalol. (Harcourt jő.) Im újabb hírek.

HARCOURT. Fölségedet ég óvja ellenektől!
 S ha fölkelnének, hulljanak le mind,
 Miként azok, kikről én hírt hozok.
 Northumberland grófot, Bardolphot és
 Az angol és a skót hadsergeket
 Yorkshire sheriffje teljesen leverte.
 A harc lefolytát és rendit pedig,
 Ha tetszik, im ez irat mondja el.

HENRIK KIRÁLY. S e jó hírekre mért vagyok beteg?
 Hát a szerencse nem nyujthatja-e
 Megtelve mind a két kezét felénk,
 És rút betükkel írja szép ígéit?
 Étvágyat ad, étket nem: ilyen az
 Egészséges szegény; vagy lakomát ad,
 S elveszi az étvágyat: ilyen a dús,

Ki bőségben úszik s nem élvezi.
 E kedves hír fölvidíthatna, s ím
 Agyam szédül, szemem homályosul.
 Oh jaj! siessetek; rosszul vagyok. (Elájul.)

HUMPHREY. Ne féljen fölség!

CLARENCE. Ah, királyatyám!

WESTMORELAND. Üdülj, tekints fel, oh uram királyom!

WARWICK. Nyugodjatok meg, hercegek. Tudjátok,
 Ő felségének ez szokott baja.

Távozzatok; jobban lesz. Friss leget.

CLARENCE. Nem! E kint nem sokáig bírja ki;

A nem szünő gond s izgalmas kedély
 Porhüvelyét már úgy elnyütte, hogy rajt
 Átlát az élet és kitörni vágy.

HUMPHREY. Ijeszt a nép is, mely föltünni látta

A természet idétlen, rút szülöttit;
 Az évszakok elváltoztak, miként ha
 Szendergve lelt voln egy-két hónapot
 És átugorta volna azt az év.

CLARENCE. Háromszor áradott meg a folyó

Apály ne'kül; és a vén emberek,
 E jámbor krónikások, azt regélik,
 Hogy így történt kissé előbb, midőn
 Edvárd ősünk beteg lőn s elhala.

WARWICK. Csak csendesesen. Már ébred a király.

HUMPHREY. E szélhűdés véget vetend neki.

HENRIK KIRÁLY. Vegyetek föl, kérlek, s kíséretetek

Egy más szobába. Kérlek, csendesesen,
 (A királyt a terem belsejében ágyra teszik.)

Ne hagyjatok zajt ütni itt, barátim,
 Ha csak lágy, altató kéz nem susog
 Az én kifáradt lelkemnek zenét.

WARWICK. Zenét tehát itt a szomszéd szobában!

HENRIK KIRÁLY. Tegyétek párnámra a koronát.

CLARENCE. Szemei beesvék, nagyot változott.

WARWICK. Csend, csend!

Henrik herczeg jö.

HENRIK HERCZEG. Ki látta Clarence herczeget?

CLARENCE. Im itt vagyok, testvér, gondteljesen.

HENRIK HERCZEG. Hogyan? Itt ben s nem ott kün hull

És hogy' van a király? [eső?

HUMPHREY. Fölötte rosszúl.

HENRIK HERCZEG. Hallotta-é már a jó híreket?

Mondjátok el neki.

HUMPHREY. A mint hallá, nagy izgalomba jött.

HENRIK HERCZEG. Ha örömtől beteg,

Meg fog javulni gyógyszer nélkül is.

WARWICK. Ne ily nagy zajt! Herczeg, lassan beszélj.

Aludni hajlandó királyatyád.

CLARENCE. Vonuljunk egy másik terembe, jertek.

WARWICK. Méltóztatik fenséged is velünk?

HENRIK HERCZEG. Nem, én itt a királynál örködöm.

(Henrik herczegen kívül a többiek el.)

Mért van itt párnáján a korona,
 Mely alvó társnak olyan nyugtalan?
 Oh fénylő zaklatás te, oh arany gond!
 Sarkig tárod a szender ajtait
 Sok éber éjen! S most azzal aludni!
 Nem oly egészséggel s mély-édesen,
 Mint ki daróczot vonva önmagára,
 Áthorkolá az éjt. — Oh! fejdelem-dísz
 Ha birtoklódra súlyosulsz, olyan vagy,
 Mint dús fegyverzet a forró napon,
 Mely véd s hevit. — légzése ajtaján
 Könnyű pehely van mozdulatlanúl;
 Ha még lehelne, a könnyű pehely
 Mozogna tán. Felséges úr! atyám!
 Az álom bár üdit, oly álom ez, mely
 Nem egy angol királyt választja el
 Emez arany körtől. Igényed tőlem
 A köny s nehéz bánat, melylyel neked
 A természet, fiúi hála és kegy
 Dúsan fizet most, drága jó atyám;
 Igényem tőled e király-korona,
 Mely engem illet, engem, rangod és

Véred utódját. Nézd, im itt van az! (Fejére teszi.)
 Megvédi Isten; s bárha e világ
 Egész hatalma egyesülne egy
 Órjási karrá, nem csikarja el
 Emez öröklött dísz: akként hagyom
 Utódaimra, mint te rám hagyád. (El.)
 HENRIK KIRÁLY. Warwick, Gloster, Clarence!

Warwick s a többiek visszajönnek.

CLARENCE. Hívtál, királyom?
 WARWICK. Felséges úr, hogyan vagy? Mit parancsolsz?
 HENRIK KIRÁLY. Mért hagyatok magamra itt, urak?
 CLARENCE. A herceget, testvéremet hagyók itt;
 Igérte, hogy fölötted örökdik.
 HENRIK KIRÁLY. A walesi herceg? Hadd lám, merre
 Hisz nincsen itt. [van?
 WARWICK. Az ajtó nyitva; erre távozott.
 HUMPHREY. Nem jött azon szobán át, hol valánk.
 HENRIK KIRÁLY. Hol a korona? Ki vette el párnámról?
 WARWICK. Midőn kimentünk, még mi itt hagyók.
 HENRIK KIRÁLY. A herceg vitte el: utána csak.
 Hát oly mohó már ő, hogy álmodat
 Halálnak véli?
 Keresd fel őt, lord Warwick, hívd ide. (Warwick el.)
 Bajommal egyesül e tette és
 Végem' sietteti. Ilyek vagytok, fiúk!
 A természet mi gyorsan felriad,
 Ha kincs a tárgya!
 A dőre, aggódó apák ezért
 Gyötrik tehát sok gonddal álmukat.
 Fejüket búval, csontjokat munkával!?
 Ezért gyűjtik s halmozzák össze a
 Mástól szeregetett aranyesomót!?
 Ezért avatják a fiúkat gonddal
 Művészetekbe, harczgyakorlatokba!?
 Mert mint a méh édes nedvet kerit
 Minden virágról,
 Lábunk viasz- és ajkunk mézteli;
 Kőpübe hordjuk, s mint a méheket,

Megfojtanak jutalmul. Ily kesert kap
Gyűjtéseért a haldokló apa.

Warwick visszajő.

No hol van, hogy addig se' várhatott, míg
Barátja, a betegség, sirba visz!?

WARWICK. A herczeg a szomszéd szobába' van.

Szelíd könyüben ázik ifju arcza.

Oly mély bánatba van merülve, hogy

A zsarnokság, mely csak vért szomjazik,

Reá tekintve, szemharmatba mosná

Saját gyilkát. Im, itt jön ő maga.

HENRIK KIRÁLY. De hát mért vitte el a koronát?

Henrik herczeg visszajő.

Im, itt jön ő. Nos, Henri, jöszte hozzám.

Vonuljatok ki, hagyjatok magunkra.

(Clarence, Humphrey herczeg s lordok el.)

HENRIK HERCZEG. Sohsem hívém, hogy ismét halljalak.

HENRIK KIRÁLY. Vágyad volt e hívé szülője, Henrik.

Sokáig késem, terhedül vagyok.

Üres székemre úgy áhítozol,

Hogy diszjelembé vágysz öltözni, míg

Órád se jött meg rá. Oh dőre ifjú,

Földhöz nyom e nagyság, melyet keressz.

Várj egy kicsit: hatalmam föllegét

Lehullástól csekély szél óvja már,

S gyorsan lecsöppen az. Napom setétül.

Azt loptad el, mi egy-két óra múlva

Bűn nélkül is tied. Halálomon

Így megpecsétléd véleményemet:

Élted mutatta, hogy sohsem szerettél,

S akartad, hogy e hitben haljak el.

Kebledbe' száz meg száz tört rejtegetsz,

Melyet kösziveden élesre fentél,

Hogy életemből egy órát elölj.

Hogyan! egy óráig se várhatál?

Eredj tehát, ásd meg sirom' magad,

S a vig harangok azt zengjék füledbe,
 Hogy koronás vagy, nem hogy meghalék,
 S hadd legyen a rám hullandott könyű
 Balszamszópp, mely fejed' fölszenteli.
 Csak tégy az elfeledt porok közé ;
 Férgenek add, mi néked élted' adta.
 Szolgáim' üzd el, végzésim' tipord le ;
 Itt az idő, gunyold az illemet :
 Ötödik Henrik koronázva van ! —
 Föl, föl, hiúság. El, királyi érdem ;
 El innen, el, ti böles tanácsosok ;
 S az angol udvarhoz most gyűljetek
 Mindenfelől, ti röstség majmai,
 Határszomszédok, félre a szemettel.
 Ha van kéjenczetek, ki tánczol és
 Dözsöl, káromkodik s éjjel csapong,
 Gyilkol, rabol és régi bűnöket
 Halmoz rakásra új divat szerint :
 Ne féljete, többé föl nem zavar.
 Két árt adand bünéért Anglia,
 Kitüntetést, hatalmat, hivatalt :
 Mert ötödik Henrik levette már
 A szájkosárt a megszelídített
 Féktelenségről, s e szilaj, vad eb
 Ártatlanokba mártja már fogát.
 Ah ! belzavarban szenvedő szegény hon !
 Ha gondjaim se' szüntetétek bajod',
 Mi lesz, ha gondot rád a baj visel?
 Ismét vadonná válsz s megszállanak
 Régi lakóid majd, a farkasok.

HENRIK HERCZEG. Bocsánat, fejdelem ! ha könnyeim

(Térdelve.)

Nedűje meg nem gátlaná szavam',
 Eme szivig ható mély megrovást
 Elhárítottam volna, mielőtt
 Ily keserűn beszélsz s annak folyását
 Ily messze hallom. Itt a korona,
 S ki halhatatlan koronát visel,
 Sokáig tartsa ezt neked. Ha inkább
 Kívánom ezt hired-becsületednél,

E helyzetből ne keljek fel soha,
Míg a valódi, benső tisztelet
Tanít hajolnom így külsőleg is.
Tanúm az ég, hogy a mint bejövök
S pihegni nem láttam felségedet,
Mint eljegyedt szívem. Ha színlelek,
Jelen vadságomban haljak meg és
Ne lássa e hitlen világ soha
Szándékba vett nemes javultomat.
Hozzád jövén, halottnak véelve téged,
S majd elhalva, hogy annak véltelek,
A koronához, mintha érzene,
Dorgálva szóltam: «A reád tapadt gond
Emészté föl atyámnak életét;
Így rossz arany vagy te, legjobb arany.
Lám a kevésbbé finom kedvesebb:
Ha gyógyszerekben iszszuk, éltet ad:
S te, legjobb, leghiresb és legdicsőbb,
Fölemészted urad'». Királyi felség,
Így vádolám s tevém fejemre azt;
Igaz utód gyanánt pöröltem véle,
Mint ellenféllel, a ki jó atyámat
Szemem láttára ölte meg. De ha
Öröm fertőzteté meg véretem,
Vagy büszkeség dagasztá keblemet,
Ha lázadó, hiú szellem hatott át
S a szívesen látás indulata
Előzte voln' meg annak birtokát:
Isten ne adja főmre azt soha,
Legyek selejtes szolga, ki előtte
Ámulva és remegve térdepel.

HENRIK KIRÁLY. Oh fiam!

Az ég sugá, hogy vedd el innen azt,
S atyád szerelmét így jobban kinyerd,
Mivel mentséged' ily bölcsen tevéd.
Jer, Henrikem, jer, ülj ágyamhoz és
Halld, mint hiszem, végső tanácsomat,
Melyet piheghetek. Isten tudja, fiam,
Mi mellékes, mi görbe útakon
Szerzém e koronát, s magam tudom,

Mily zürzavarban állott főmön az.
 Most már nyugodtabban szállhat reád,
 Jobb véleménynyel s biztosabban is.
 Szerzése minden foltja sírba tér
 Együtt velem. Úgy látszott rajtam az,
 Mint egy mohó kézzel kapott vagyon;
 S éltek sokan, akik szememre hányták,
 Hogy a segélyökkel szereztem azt;
 Miből vizsály s vérontás lőn naponkint,
 Sebezni a színlett békét. De én,
 Lásd, szembe szálltam a rémekkel is.
 Egész uralmam színjáték vala,
 Melynek ez a tartalma. Most halálom
 Változtat a dolgon, mert a mit én
 Magam szereztem, az rád szebb uton száll:
 A koronát örökségül kapod.
 De bár biztosb vagy is, mint én valék,
 Nem vagy elég erős; még a keserv új,
 S barátid, kiket tenned kell azokká,
 Foguk- s fulánkjokat csak most veszíték.
 Szörnyű tettök emelt föl engemet;
 Hatalmok elrémithetett, hogy ismét
 Ledobnak egyszer. Elkerülni ezt,
 Elvágтам útjokat. Czelom vala
 Szent földre vinni őket el, hogy így
 Országomat ne vizsgálják közelről
 Csénd- s nyugalomban. Azért, Henrikem,
 Foglald el a lázas kedélyeket
 Távol vizsálylyal, hogy e működés
 A mult napok emlékit oltsa el.
 Többet szeretnék, de tudóm kifáradt
 És a beszéd terhét nem bírja már.
 Koronám szerzését bocsásd meg, Istenem;
 S valódi békében birjad te csendesen.

HENRIK HERCZEG. Kegyelmes fejdelem!
 Nyerted, viselted, óvtad, nékem adtad,
 Jogos, világos birtokomba hagytad;
 Én ezt tehát, bármily küzdelembe kerül,
 Egész világ ellen fentartom emberül.

*Lancaster János herczeg, Warwick, lordok stb.
jönnek.*

HENRIK KIRÁLY. Im itt jön, itt, Lancaster Jánosom.

JÁNOS HERCZEG. Egészség, béke, s üdv királyatyámnak;

HENRIK KIRÁLY. A béke s üdv veled jön, Jánosom!

Az egészség, ah, ifju szárnyakon

Elszállt eme kopasz törzsről. Ha látlak,

Megszűnik nálam a világi baj.

Hol, merre van lord Warwick?

HENRIK HERCZEG.

Mylord Warwick

HENRIK KIRÁLY. Van-é saját neve azon szobának,

Hol ájulásba estem az imént?

WARWICK. Jeruzsálemnek hívják azt, mylord.

HENRIK KIRÁLY. Hál' Isten! Ott lesz vége életemnek.

Több év előtt azt jósták nekem,

Hogy Jeruzsálemben halok meg, a mit

Hibásan a szent földnek hittem én.

El e szobába! Hadd nyugodjam ott:

Jeruzsálemben lesz Henrik halott. (El mind.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

I. SZÍN.

Glostershire. Szoba Ferde házában.

Ferde, Falstaff, Bardolph s apród jönnek.

FERDE. 'Stenbizony, egy tapodtat se megyen innen ez éjjel, sir. Hé, Dávid, hallod?

FALSTAFF. Megbocsát, Ferde Róbert barátom.

FERDE. Nem akarok megbocsátani, nem fog bocsánatot nyerni; bocsánat nem adatik, a bocsánatból semmi sem lesz; nem fog bocsánatot nyerni. Hé, Dávid!

Dávid jö.

DÁVID. Tessék, uram.

FERDE. Dávid, Dávid, Dávid, hadd lám, Dávid, hadd lám. No igen, Vilmost, a szakácsot hívd ide. Nem fog bocsánatot nyerni, sir John.

DÁVID. Igen, uram, úgy van, ez idézőket nem lehet kézhez adni. — Azért buzával vessük be a kereszt földet?

FERDE. Piros buzával, Dávid. De hát Vilmos szakácsra térve, vannak-e fiók galambok?

DÁVID. Igen, uram, itt van a kovács számlája a vasalásért meg az ekevasért.

FERDE. Summázd össze, fizesd ki. Nem fog bocsánatot nyerni, sir John.

DÁVID. Aztán, uram, egészen új lánczot kell csináltatnunk a vederre. No meg aztán, uram, fog-e levonni Vilmostól valamit, hogy a minap elvesztett egy zsákot a hinckley-i vásáron?

FERDE. Feleljen róla. Néhány galambot, Dávid; egy pár rövid lábú tyúkot, ürüczombot s egy kis apró egyetmást: mondd meg ezt Vilmos szakácsnak.

DÁVID. Itt marad éjszakára e bajnok?

FERDE. Itt, Dávid. Szívesen akarom látni. Egy ember az udvarban többet ér, mint egy pár garas a zsebben. Lásd szívesen legényeit is, Dávid, mert azok hamis kópék ám! Megpiszkolják az embert hát mögött.

DÁVID. Csak nem piszkolják jobban, mint saját hátokat: irtóztató szennyes az ing rajtok.

FERDE. Jól találtad, Dávid. Dolgod után, Dávid.

DÁVID. Kérem, uram, pártfogolja Vénkúti Vicsori Vilmost, hegyi Pergős Kelemen ellenében.

FERDE. Ez ellen a Vicsori ellen sok panasz érkezik, Dávid. Ez a Vicsori főfő gazember, a mint én tudom.

DÁVID. Megvallom, nemzetes uram, biz ő olyan ember. De hát, Istenem uram, hisz a gazember is csak nyerhet valami pártfogást barátja kérelmére. A becsületes ember maga is beszélhet maga mellett, de nem ám a gazember. Nyolcz esztendő óta hűségesen szolgállok nemzetes uraságodnál, s ha egy évnegyedben

egyszer-kétszer sem segíthetek át egy-egy gazembert a becsületes ellenében, akkor bizony igen parányi hitelem van uraságodnál. Ez a gazember az én becsületes barátom: kérem tehát uraságodat, vegye pártfogásába.

FERDE. Nyugodt lehetsz; mondhatom, nem lesz baja. Nézz dolgod után. (Dávid el.) Hol van ön, sir John? Elő, elő, elő! Le a lovageszizmákkal. — Kezet ide, Bardolph.

BARDOLPH. Örülök, hogy láthatom uraságodat.

FERDE. Szívemből köszönöm, édes Bardolph. (Az apród-nak.) Hozott Isten, karesú kölyök. — No jerünk, sir John. (Ferde el.)

FALSTAFF. Mindjárt megyek, édes Ferde Róbert barátom. — Bardolph, tekintsd meg lovainkat. (Bardolph s az apród el.) Ha engem darabokra fűrészelnének, kitel-nék belőlem négy tuczat oly szakálas remetebot, mint ez a Ferde. Csodálatos látni a kölcsönös összefüggést az ő és emberei szelleme közt: azok, midőn őt szem előtt látják, úgy viselik magokat, mint valami ostoba békebírák; ő pedig, midőn velők társalog, olyan béke-bírói inassá változik. Szellemök a társas érintkezés által úgy együvé csatlódott, hogy mindig szépen együvé tartanak, mint a vadludak. Ha Ferde uramnál valami keresetem volna, azzal hoznám jó kedélybe cselédeit, hogy őket urokhoz hasonlóknak mondanám; ha cse-lédeinél volna, Ferde uramat azzal csiklandoznám, hogy senki sem tud jobban parancsolni szolgálának. Tagadhatlan, hogy a bölcs viseletet szintűgy, mint az együgyü magatartást, elsajátítja egyik a másiktól, mint a ragadós nyavalyát: azért kiki óvakodjék saját környezetétől. Elég anyagot nyújt nekem ez a Ferde, hogy Henriket állandó kaczajra bírjam hat új divaton keresztül, a mi addig tart, mint négy törvényszéki határidő vagy két adóssági per, s nevetni fog rajta szünet nélkül. Oh! nem kis dolog ám az, a mit könnyü esküvel erősített fillentés, redős homlokkal mondott tréfa eszközöl oly ficzkónál, kinek még sohse nyilallott a háta. Meglátjátok, annyira fog kaczagni, hogy olyan lesz az arcza, mint egy rosszul redőzött nedves köpönyeg.

FERDE (belőlről). Sir John!

FALSTAFF. Megyek már, Ferde barátom, megyek. (El.)

II. SZÍN.

Westminster. Lakosztály a palotában.

Warwick s a lord főbíró jönnek.

WARWICK. Hogyan, mylord főbíró! Hát hová?

FŐBÍRÓ. Hogy van a király?

WARWICK. Igen jól, minden gondja véget ért.

FŐBÍRÓ. Nem halt talán meg?

WARWICK. Messze útra ment

És céljainkra nézve már nem él.

FŐBÍRÓ. Hitt volna bár magával engem is.

Éltébe' híven vitt szolgálatom

Nyiltan kitesz most minden bántalomnak.

WARWICK. Az ifju király nem szeret, hiszem.

FŐBÍRÓ. Tudom, hogy nem; fegyverzem is magam',

A kor fordulatát köszönteni,

Mely zordonabban nem tekinthetend rám,

Mint gondolatban már kiképzélem.

János herczeg, Humphrey herczeg, Clarence,

Westmoreland s mások jönnek.

WARWICK. Itt jó az elhalt Henrik bús csapatja,

Oh bár az élő Henrik birna most

Oly érülettel, bár olyannal is, mint

E három ifju leggyöngébbike.

Hány jó nemes maradna úgy helyén,

Kinek alantabb rendü szelleme

Vitorláit kell majd feszítnie.

FŐBÍRÓ. Ah! félek én, hogy minden tönkre jut.

JÁNOS HERCZEG. Jó reggelt, jó reggelt, Warwick rokon.

HUMPHREY ÉS CLARENCE. Jó reggelt, rokon. [volna.

JÁNOS HERCZEG. Úgy tetszik, mintha már nyelvünk se

WARWICK. Emlékezünk; de tárgyunk oly igen

Gyászos, hogy a sok szót nem engedi.

JÁNOS HERCZEG. Üdv rá, kiért ily gyászosa levénk.

FŐBÍRÓ. Üdv ránk, hogy nem levénk még gyászosa-

HUMPHREY. Te jó barátot vesztél, oh mylord, [bak.

És esküszöm, hogy arczodon e bú

Igaz sajátod s nem kölcsönbe vett.

JÁNOS HERCZEG. A kegyrül senki biztosítva nincs; de

Te várhatsz legrosszabb fogadtatást:

Ezt fájlalom, ezt én nem így szeretném.

CLARENCE. Sir John Falstaff körül kell járni most:

De ez meg sérti méltóságodat.

FŐBÍRÓ. Becsületért tevém, a mit tevék,

Jó herczegek, saját szivem vala

El nem fogult vezérem; és sohsem

Látjátok azt meg, hogy koldulni menjek

Alázó s megtagadt bocsánatot.

Ha nem segít feddhetlenség s igazság,

Meghalt uram királyomhoz megyek,

S ki küldé hozzá, elmondom neki.

WARWICK. Itt jó a herczeg.

V. Henrik kiraly jó.

FŐBÍRÓ. Ég tartsa meg fölséged'! Jó napot!

KIRÁLY. Eme pompás új diszöltöny, e felség

Rajtam nem oly könnyű, mint gondolod.

Testvérim, gyászotokba félsz vegyül.

Ez udvar angol itt és nem török:

Amuratra nem Amurat jön itt,

Hanem Henrikre Henrik. Ám azért

Gyászoljatok, édes testvéreim;

Valót beszélve, jól áll nektek az:

A bú olyan királyi rajtatok,

Hogy e gyászt én is mélyen fölveszem

S szivembe' hordom. Csak gyászoljatok,

De ám ne másképen vegyétek azt,

Mint mindnyájunkra súlyosult tehert.

Mi engem illet, biztosítalak,

Atyátok és testvéretek leszek;

Elhordom a bajt, csak szeressetek.

Sirassuk együtt a holt Henriket:

El Henrik, a ki mind e könnyeket
 Megannyi boldog órákká teszi. [runk mi mást.
 JÁNOS HERCZEG S A TÖBBIEK. Felségedtől nem is vá-
 KIRÁLY. De oly kétkedve néztek rám; kivált te.

(A főbírónak.)

Hogy nem szeretlek, úgy hiszem, tudod.
 FŐBÍRÓ. Tudom, felség, ha méltóan ítélnék,

Gyűlölni engem nem találsz okot.

KIRÁLY. Nem!

Hát hogy' feledné ilyen nagy reményű

Herczeg neked ily nagy sérelmeit?

Hát szidni, korholni, fogságra vetni

Az angol trónutódot — semmi ez?

Lemossa tán a Léthe, s elfeledjük?

FŐBÍRÓ. Atyád képét viseltem akkor én;

Rajtam hatalmának képmása volt;

S midőn törvényinek kormányzatán

Épen a közjó mellett fáradék,

Fönséged elfeledte tisztemet,

El a törvény tekintélyét, hatalmát,

El a király képét, melyet viseltem,

S megütöttél ítélő székemen.

Ezért, miként atyád bántalmazóját,

Föntartva bátran méltóságomat,

Elfogtalak. Ha tettem rossz vala,

Gondold, midőn most koronát viselsz,

Hogy egy fiad van, a ki csúfot űz

Végzéseiddel, tisztos székiről

Lerántja az igazságot, kijátsza

A törvényt, eltompítja kardodat,

Mely önszemélyed nyugtát védené!

Sőt több! királyi képedet tiporja

S gúnyolja művedet helyettesedben;

Tedd most ezen helyzetbe önmagad',

Kérdezd saját királyi szívedet;

Légy most atya, képzelj ilyen fiút,

Halld így gyalázva méltóságodat,

Föl sem vevőleg megvettetni lásd

A legfélelmesebb törvényeket,

Szemléld, miként aláz meg önfiad,

S képzeld, hogy én ügyed mellett vagyok
 S szelíden elhallgattatom fiad'
 A te hatalmadból: im ily hideg
 Megfontolás után ítélj el és
 Szólj, mint király, méltóságod szerint,
 Mit tettem, a mi helyzetem-, személyem-
 Vagy fejedelmemhez épen nem való?!
 KIRÁLY. Úgy van, bíró, igaz; jól gondolod.
 Bird hát a kardot s mérleget tovább is.
 Ohajtom, hogy nőjön becsületed,
 Míg nem megéred, hogy majd egy fiam
 Megsért, de enged is, mint én tevém;
 Atyám szavával élek akkoron:
 «Szerencsém, hogy ily bátor emberem van,
 Ki enfiamra törvényt szabni mer;
 Szintúgy szerencsém, hogy olyan fiam van,
 Ki nagyságát ekkép letenni kész a
 Törvény kezébe.» — Letartóztatál;
 Most én ezért nálad tartóztatom
 A szennytelen kardot, melyet viseltél,
 Azon intéssel, hogy viseljed azt
 Oly bátran, joggal és pártatlanúl,
 Mint akkor ellenem. Itt a kezem!
 Légy ifjuságom atyja, s ajkam azt
 Hangoztatandja, mit fülembé mondsz,
 S tapasztalt, bölcs vezérletednek én
 Önként alávetem szándékimat.
 S ti herczegek! kérlek, higyétek el,
 Sirjába nyereséggel szállt atyám,
 Mert szenvedélyim véle nyugszanak,
 És bennem él túlkomoly szelleme,
 Gúnyolni a világ reményeit,
 A jósokat megszegyeníteni,
 Kiírni a rohadt közvéleményt,
 Mely engemet külsöm után ítélt.
 A vér hulláma bennem ekkorig
 Hivságokért kevélyen áradott:
 Most fordul, a tengerbe visszasülyed,
 Hol a magas habokkal egyesül
 S komoly méltóságban ömöl tovább.

Most összehívjuk a nagy hongyülést,
 S választunk a tanácsba olyakat, hogy
 Hazánk nagy teste oly rangban legyen,
 Mint a legjobb kormányú nemzetek,
 Hogy béke, harcz, vagy együtt mind a kettő
 Előttünk ismerős, szokott legyen,
 S ebben, atyám, kezed lesz a vezér. (A főbírónak.)
 Koronázás után, mint említők,
 Egybehivandjunk az egész hazát:
 S ha Isten jó szándékimban segél,
 Se peer, se herczeg nem mondhatja, nem:
 «Rövidítsd Henrik életét, Istenem!» (El mind.)

III. SZÍN.

Glostershire. Kert Ferde házánál.

*Falstaff, Ferde, Hallga, Bardolph, apród s Dávid
 jönnek.*

FERDE. De bizony meg kell néznie a gyümölcsösömet.
 Beülünk a lugasba s megeszünk egy pár múlt évi
 Pipin-almát a magam oltásából, meg egy kis befőzöttet s
 más effélet. Jöjön, Hallga czimbora, s azután az ágyba.

FALSTAFF. Biz Isten, pompás, gazdag lakása van.

FERDE. Sovány, biz ez, sovány, sovány, csupa kol-
 dusság, csupa koldusság, sir John. No a levegő jó.
 Teríts, Dávid, teríts, Dávid. Igen helyes! Dávid.

FALSTAFF. Ennek a Dávidnak sok hasznát veszi ön:
 szolgál is, gazda is.

FERDE. Jó fiú, jó fiú, igen jó fiú, sir John. Terin-
 gettét! Sok bort találtam inni a vacsoránál. Jó fiú.
 No üljön le, üljön le. Jöjön, czimbora.

HALLGA. Ej, haj! Azt mondom, hogy: (Danol.)

Együnk, igyunk, vigadozzunk,

Jó időért imádkozzunk;

A hús olcsó, a lány drága,

Vidor fiúk mulatsága.

Csak vigan!

Mind örökre ily vigan.

FALSTAFF. Ez aztán a vidám szív, Hallga barátom. Ezért mindjárt is iszom az egészségére.

FERDE. Adj bort Bardolph úrnak, Dávid.

DÁVID. Tessék leülni, drága jó uram; mindjárt itt termek; csak tessék leülni, édes jó uram. Apród barátom, kedves apród barátom, üljön le. Kedves egészségére! A mi ételben hiányzik, italban pótoljuk. De elnézők legyetek. Jó szív a fő dolog. (El.)

FERDE. Vigadj, Bardolph. Vigadj te is, te kis katona.

HALLGA (dánolva). Vigadj, vigadj, hadd lármázzék az
[asszony,

Hamis a nő, ha magas, ha alacsony;

Hol legény tanyáz, vigad ott a ház,

Még a bőjt is vig!

Vigadj, vigadj, stb.

FALSTAFF. Nem hittem volna, hogy Hallga barátunk ily tűzről pattant ember.

HALLGA. Kicsoda? Én? Dejszen, máskor is voltam már én életemben ily vig egy párszor.

Dávid visszajő.

DÁVID. No itt van egy tányér bőr-alma, ni.

(Bardolph elé teszi.)

FERDE. Dávid!

DÁVID. Nemzetes uram! Mindjárt jövök. Egy pohár bort, úgy-e sir?

HALLGA (dánol). Egy pohár bor jó mindenkor,

Kincsemért iszom ilyenkor:

Csak vidám szív él soká!

FALSTAFF. Nagyon igaz, Hallga barátom.

HALLGA. Azért legyünk vigan. Csak most jön még a java.

FALSTAFF. Egészséget, hosszú életet, Hallga barátom.

HALLGA (dánol). Kiiszom a pohárt, add ide,

Ha egy mérföld is a fenéke.

FERDE. Üdvözlek, tisztos Bardolph. Ha valami kell s nem parancsolsz, magadnak tulajdonítsd. Üdvözlek, kedves piczi fattyam, te, igazán üdvözlek. Poharat üríték Bardolphért és minden londoni gavallérért.

DÁVID. Remélem, nem halok meg, míg Londont meg nem látom.

BARDOLPH. Ha ott meglátnálak, Dávid!

FERDE. Teringgettét, csak koczczantanátok is egymással. Hah! Nem igaz-e, Bardolph?

BARDOLPH. Ugy ám, még pedig négy itezés kannával.

FERDE. No azt már köszönöm. Ez a ficzkó oldalad mellett lesz, arról biztosítlak; nem tágit tőled, hűség egy vér.

BARDOLPH. Magam is oldala mellett leszek.

FERDE. Ez aztán királyi beszéd. Ne láss szüköt nálam semmiben. Légy vigan. (Kopogtatnak.) Nézd csak, ki van ott az ajtón. Hé! Ki zörget ott? (Dávid el.)

FALSTAFF (Hallgának, ki egy pohár bort iszik).

No, most aztán már nekem szállott.

HALLGA (dánolva). Szállj nekem!

S hadd legyen lovag nevem:

Samingo!

Nem így van-e?

FALSTAFF. De úgy.

HALLGA. Ugy van? No hát vallja meg, hogy a vén ember is tud valamit.

Dávid visszajő.

DÁVID. Engedelmével, nemzetes uram, valami Pistol van ott künn az udvartól; híreket hozott.

FALSTAFF. Az udvartól! Hadd jöjjön be.

Pistol jő.

Hogy-hogy, Pistol?

PISTOL. Isten áldja önt, sir John.

FALSTAFF. Micsoda szél hozott ide, Pistol?

PISTOL. Nem oly rossz szél, mely senkinek se' fú jót. Drága lovag, te most egyik legnagyobb ember vagy a királyságban.

HALLGA. Teringgettét! azt én is úgy hiszem, hanem csak Puff és Bársony komán kívül.

PISTOL. Puff?

Puff a pofádra, nyúlszívű pulya.
 Sir John, barátod, Pistolod vagyok,
 És nyakrafőre lovaglék tehozzád.
 Újságot és örömmeményt hozok,
 Arany időt, szerencsehireket.

FALSTAFF. Kérlek, jelentsd ki azokat, világi emberhez illendően.

PISTOL. Mit a világ? mit a czudar világi?

Arany kedv- s Afrikáról szólok én.

FALSTAFF. Oh hitvány asszür-szolga, hát mi hír?

Cophetua király tudni vágyik azt!

HALLGA (dancol). És Robin Hood, Scarlet és John —

PISTOL. A Helikonnal trágyadomb mérkőzik?

S kigúnyolják a jó hírt?

Hajtsd hát fejed', Pistol, a fúriák mellére.

FERDE. Én, tisztos úr, nem ismerem mivoltod'.

PISTOL. No hát kesergj miatta.

FERDE. Bocsáss meg, uram, ha újságokkal jöttél az udvartól, úgy vélném, hogy annak csak két utja van: vagy kiadod, vagy magadban tartod. Én, uram, birok a király alatt némi tekintélyvel.

PISTOL. Melyik király alatt, te éhenkórász?

Szólj, vagy halj meg.

FERDE. Henrik király alatt.

PISTOL. Negyedik vagy ötödik Henrik-e?

FERDE. Negyedik Henrik.

PISTOL. Pász a hivatalnak.

Sir John, szelid báránykád a király,

Ötödik Henrik az: valót beszélek.

Ha Pistol fillent, úgy mutass nekem

Fügét ni, mint egy kérkedő spanyol.

FALSTAFF. Mit! hát az öreg királynak vége van?

PISTOL. Be van fejezve: én valót beszélek.

FALSTAFF. Rajta, Bardolph! Nyergeld föl lovamat.

Ferde Róbert, válaszs, mi hivatal kell az országban, s a tied. Pistol, kétszeresen eltöltelek méltósággal.

BARDOLPH. Oh örvendetes nap! Lovaggal sem cse-
 rélek most szerencsét.

PISTOL. Mit! Én hozom a jó híreket.

FALSTAFF. Vigyétek ágyba Hallga pajtást, Ferde ba-

rátom. Mylord Ferde, légy a mi akarsz: én a szerencse udvarmestere vagyok. Húzd fel a lovagsizmádat, egész éjjel lovagolni fogunk. Oh kedves Pistol. Eredj, Bardolph. (Bardolph el.) Jer, Pistol, beszélj többet nekem; egyszermind gondolj valami jót a magad részére. Lovagsizmát, lovagsizmát, Ferde barátom. Tudom, hogy eped utánam az ifjú király. Adjatok ide akárki lovait: hiszen Angolország törvényei tőlem függenek. Boldogok, a kik barátim valának, s jaj most a lord főbirónak.

PISTOL. Hadd falja most máját a vad kesely!

Hadd kérdezzék, hol a jó, régi élet:

Itt van; köszöntsük a vidám napot. (El mind.)

IV. SZÍN.

London. Utcza.

*Poroszlók, Fúrge asszonyt s Vászon Dorottyát
vonszolva jönnek.*

KOCSMÁROSNÉ. Nem, te hitvány gazember. Csak meghalnék, hogy téged aztán felakasztanának érettem. Kirántottad csuklójából a vállamat.

1. POROSZLÓ. A törvényszolgák adták őt nekem által, s jót állok érette, hogy nem fogjuk tőle kimélni az ütleget. Egy vagy két embert öltek meg miatta nem régen.

DOROTTYA. Hazudsz, te horog-rúd, hazudsz. Hallod, valamit mondok én neked, paczalképű bitang. Ha baja lesz a gyermeknek, kivel várandós vagyok, jobb lenne, ha anyádat ütnék agyon, te papirarcú sehonnai.

KOCSMÁROSNÉ. Jaj, uram én Istenem, csak sir John térne vissza. Majd csinálna ő véres napot valakinek. Csak azt adná az Isten, hogy ágyéka gyümölcsét megsértenéd.

1. POROSZLÓ. Ha úgy lesz, akkor újra meglesz mind a tizenkét párnád, mert most csak tizenegy van. Csak jertek, mindkettőtöknek velem kell jönni, mert megholt az az ember, a kit ti és Pistol egymás között elvertetek.

DOROTTYA. Valamit mondok én neked, te vékony-pénzű figura. Istenesen elpántoltatlak még ezért téged, te kék kaputos gazember! Te czudar éhenkórász tömlöcztartó. Ne hordjak többé kurta szoknyát, ha el nem pántolnak.

1. POROSZLÓ. Jertek, jertek, vándorlovagnók, jertek.

KOCSMÁROSNÉ. Oh Istenem, hogy a jog is így elnyomja az erőszakot. Na de ürömből is lesz még öröm.

DOROTTYA. Jer, te gézengúz, jer, vigy a bíróhoz.

KOCSMÁROSNÉ. Igen, jer, te kikoplalt vér-eb.

DOROTTYA. Halálkép barátom! Lábszár barátom!

KOCSMÁROSNÉ. Te csontmáz, te.

DOROTTYA. Jer, te sovány falat! Te hegyes gazember.

1. POROSZLÓ. Jó, jó. (El mind.)

V. SZÍN.

Köztér a Westminster apátság mellett.

Két inas jő, gyékényt terítgetve.

1. INAS. Több gyékényt, több gyékényt.

2. INAS. Már kétszer harsogott a trombita.

1. INAS. Két óra lesz, mikor a koronázásról jönnek. Csak rajta, rajta. (Inasok el.)

Falstaff, Ferde, Pistol, Bardolph és apród jönnek.

FALSTAFF. Itt állj mellettem, Ferde Róbert. Reád akarom fordítani a király figyelmét. Felé kacsintok, midőn előttünk megy el, s jegyezd meg csak, majd milyen képet vág reám.

PISTOL. Áldja meg az Isten a tüdődet is, jó lovag.

FALSTAFF. Jer ide, Pistol; állj a hátam mögé. (Ferdének.) Oh ha időm lett volna új diszruhákat készíttetni, a tőled kölcsönzött tizezer forintot fordítottam volna arra. Azonban mit se' tesz; még jobb a szegényes öltözet: ez mutatja, mennyire buzogtam őt látni.

FERDE. Úgy van.

FALSTAFF. Ez mutatja indulatom forróságát.

FERDE. Úgy van.

FALSTAFF. Hódolatomat.

FERDE. Úgy van, úgy van, úgy van.

FALSTAFF. Ejjel-nappal lovagolni, semmit nem fontolni, semmire nem gondolni, arra sem birni türelemmel, hogy felöltözzem.

FERDE. Nagyon igaz.

FALSTAFF. S ide állani az úttól piszkosan s izzadva látása vágyától, semmi egyébire nem gondolni, minden mást feledésbe meríteni, mintha semmi egyéb teendő nem volna, mint őt látni.

PISTOL. Ez semper idem; mert absque hoc nihil est. Minden mindenekben.

FERDE. Valóban úgy van.

PISTOL. Nemes szived' felgyújtom én, lovag,

S dühössé teszlek.

Dorid, vagy képzeletben szép Helénád,
Fogságba', rút aljas börtönbe' van.

Ide vonták

A legdühösb, kiméletlen kezek.

Riaszd fel éjbarlangjából a bosszút,

Szörnyű Alektónak kigyóival:

Mert Dorka bent ül, Pistol nem hazud.

FALSTAFF. Ki fogom szabadítani. (Újjongás, trombitaszó.)

PISTOL. A tenger zúg s fölzeng a harsona.

A király s kísérete a főbíró-val együtt jó.

FALSTAFF. Isten tartsa felségedet, Henrik király, fejedelmi Rikim!

PISTOL. Az ég óvjon, dicső királyi sarj!

FALSTAFF. Isten áldjon, kedves fiacskám!

KIRÁLY. Szólj e hitvány emberrel, főbiránk.

FŐBÍRÓ. Eszednél vagy? Tudod, hogy mit beszélsz?

FALSTAFF. Királyom, Zeüsözöm, hozzád szólok, szívem.

KIRÁLY. Öreg, nem ismerlek. Mi a kérésed?

Mi rosszúl áll az őszhaj a bolondnak!

Efféle embert rég álmomba' láttam,

Ily puffadottat, vénet, csintalant;

De éberem most álmom' megvetem.

Tested' fogyaszd, növeljed szellemed',

A dőzsölést hagyd el: a sír, tudod,

Háromszor oly nagyon ásít terád,
 Mint másra. Most ne válaszolj nekem
 Bolondhoz illő tréfával; ne hidd,
 Hogy az vagyok most, a mi rég valék:
 Az Isten tudja, lássa a világ is,
 Hogy eldobám előbbi lényemet,
 El, a kik egykoron környeztek is.
 Ha azt hallod, hogy az leszek, mi voltam,
 Jőj hozzám, s légy az, a mi rég valál:
 Vásottságim vezére, gyámola.
 Addig halálos büntetés alatt
 Számúzlek innen többi csábitómmal
 Személyünktől tíz-tíz mérföldnyire.
 Mi tartásodra kell, azt megkapod,
 Nehogy szükségből rosszra kényszerülj.
 Ha azt hallandjuk, hogy megváltozál,
 Akkor tehetséged s erőd szerint
 Elősegélünk. — Mylord, légy utána,
 Hogy a mit mondánk, teljesüljön is.
 Jerünk. (Király s kíséret el.)

FALSTAFF. Ferde barátom, önnek én tízezer forinttal tartozom.

FERDE. Hej! Biz annyival, sir John! S kérem, hadd vigyem most haza magammal.

FALSTAFF. Abból nehezen lesz valami, Ferde barátom. De ne búsuljon rajta. Titokba' fognak hozzá hívni. Mert látja, így kellett látszania a világ előtt. Ne aggódjék előléptetésén. Én még mindig az az ember vagyok, ki önt nagygyá tehetem.

FERDE. Nem foghatom meg, hogyan, ha csak saját mellényeit rám nem adja s szalmával ki nem töm. Kérem inkább, jó sir John, csak ötezeret adjon vissza a tízezerből.

FALSTAFF. Uram, én szavamnak ura maradok. A mit hallottál, az csak fölvelt álarcz volt.

FERDE. Félek, hogy oly álarcz, mely halálig fog tartani, sir John.

FALSTAFF. Ne féljen az álarczoktól. Jöjön velem ebédelni. Jer, Pistol hadnagy. Jer, Bardolph. Még ez este hívni fognak engem.

János herczeg, főbíró s tisztek jönnek.

FŐBÍRÓ. El a börtönbe sir John Falstaffot!

Vigyétek többi társit is vele.

FALSTAFF. Mylord, mylord!

FŐBÍRÓ. Nincs most idő, majd későbben beszélünk.

Vigyétek el.

PISTOL. Si fortune me tormente, sperato me contente.

(Falstaff, Ferde, Pistol, Bardolph, apród s tisztek el.)

JÁNOS HERCZEG. Helyeslem a király intézkedését:

Akarja, hogy előbbi társai

A legjobban ellátva légyenek,

De számüzetve, mignem társaságuk

Szelídebb s jobb lesz a világ előtt.

FŐBÍRÓ. S úgy is vannak.

JÁNOS HERCZEG. Behivta a király a parlamentet?

FŐBÍRÓ. Behivta.

JÁNOS HERCZEG. Fogadni mernék, míg ez év lejár.

Polgári kardunk s szívünk lángja már

Frankhonig ér. Ezt egy madárka dallá

S zengésit a király örömmel hallá.

No's jösz velem? (El mind.)

UTÓHANG.

Előadva egy tánczos által.

Először félelmem, aztán hódolatom, végre beszédem. Félelmem a ti kedvetlenségtek volt; hódolatom kötelességem; beszédem pedig, hogy töletek bocsánatot kérek. Ha jeles beszédet vártok most, tönkre jutok: mert a mit mondandó vagyok, a magam fejből került, s a mit mondanom kellene, kétségkívül magam fogom elrontani. Hanem dologra; vágjunk neki.

Tudjátok meg tehát (s bizonyosan tudjátok is), azért valék itt nem rég egy balfejeményű darab végén, hogy elnézésteket kérjem s jobbat ígérjek. Most azt hívém, ezzel rovom le tartozásomat. Ha ez azonban, mint valamely szerencsétlen vállalat, rosszul talált kiütni, én megbuktam, ti pedig, tisztelt hitelezőim, vesztette-

tek. Igértem, hogy itt leszek: most ime, rendelkezé-
tek alá bocsátom személyemet. Engedjetelek valamit;
én is fizetek valamit, s mint legtöbb adós, igérek vég-
telenül.

Ha nyelvem nem vívhatja ki fölmentésteket, paran-
csoljátok, hogy lábaimhoz folyamodjam? Hiszen ez is
könnyű fizetés lenne: kitánczolnám magamat adóssá-
gaimból. De a jó lelkiismeret minden lehető elégtételt
meg akar adni, s így én is. Itt minden hölgy megbö-
csátott nekem, s ha az urak nem akarnak, akkor az
urak nem valók a hölgyek mellé, mit eddigelé sosem
láttunk ily gyülekezetben.

Csak egy szót még, engedelmetekkel. Ha nem ter-
helétek túl magatokat kövér eledellel, alázatos szerzőnk
folytatni fogja e történetet sir John Falstaffal együtt
és benneteket a szép franciaországi Katalinnal vidí-
tand. Azután, a mint tudom, Falstaff izzadásban hal
meg, ha ugyan szigorú ítéletetek már meg nem ölte:
mert Oldcastel úgy halt meg, mint vértanú; de ez
nem olyan ember. — Nyelvem fáradt; ha lábam is
olyan, jó éjszakát! S így térdelek le előttetek, valóban
csak a végett, hogy a királynéért imádkozzam.

V. HENRIK KIRÁLY.

FORDITOTTA

LÉVAY JÓZSEF.

Személyek.

V. HENRIK, király.

GLOSTER herceg, } a király testvérei.
BEDFORD herceg, }

EXETER herceg, a király nagybátyja.

YORK herceg, a király rokona.

SALISBURY,

WESTMORELAND, } grófok.

WARWICK,

CANTERBURY érsek.

ELY, püspök.

CAMBRIDGE gróf,

* Lord SCROOP, } összeesküdtek.

GREY TAMÁS,

ERPINGHAM TAMÁS, GOWER, FLUELLEN, MACMORRIS, JAMY,
tiszték HENRIK seregében.

BÁTOR, UDVAROS, VILLÁM, közkatonák.

PISTOL, NYM, BARDOLPH.

Fiú, szolgájok.

Hírnök.

Kar.

VI. KÁROLY, francia király.

LAJOS, trónörökös.

BURGUND, ORLEANS, BOURBON hercegek.

Franciaország constableje.

RAMBURES és GRANDPRÉ, francia főurak.

MONTJOY, francia hírnök.

Harfleur parancsnoka.

Angliába küldött követek.

IZABELLA, francia királyné.

KATALIN, Károly és Izabella leánya.

ALICE, a hercegnő udvarhölgye.

FÜRGÉNÉ, kocsmárosné.

Urak, hölgyek, tiszték, francia és angol katonák, hírnökök
és kíséret.

Színhely Anglia és Franciaország.

ELSŐ FELVONÁS.

A Kar jő.

KAR. Láng-múzsát, oh! nekem, ki felszökell
A képzelet legtündöklőbb egébe;
Színpadnak egy királyságot: reá
Színészekül hercegeket, s a szín
Pompáját szemlélni királyokat!
A harcos Henrik ekkor önmagához
Illón Mars öltönyében lépne föl,
Sarkában éhség, tűz s kard, mint kötött
Ebek, csusznának szolgálatra készen.
Azonban megbocsássatok, hogy im
E föl nem lengő, lomha szellem ily
Nagy tárgyat e hitvány deszkára mer
Fölhozni. E kakas-ketreczbe vajon
Elférnek-é Frankhon tágas mezői?
Vagy e fa Ó-ba bétömhetni-e
Magát azt a sisakesomót, a melytől
Agincourtnál a lég is reszketett?
Bocsánat, oh! hiszen ha szűk teren egy
Görbült vonalka milliót jelenthet:
Eme nagy számadásban csak jegyek,
Képzelmetekre hadd hassunk mi is.
Gondoljátok, hogy e falak gyűrűje
Két nagy, hatalmas országot körít
S kihívó, büszke arcukat csupán a
Szűk, vészes óceán választja el.
Hiányinkat pótolja gondolatok,
Ezer felé osztva egy-egy legényt
S alkotva képzeletben sergeket.
Gondoljátok, midőn lovakról szólunk,
Hogy látjátok, a mint az engeteg
Földbe meritik kevély patkóikat

Képzelmeknek kell diszítani most
 Királyainkat, vivén ide s tova,
 Hosszú időket átugorva és
 Több év lejárataát szoritva egy
 Óra-üvegbe. — Mit hogy megtegyek,
 E történet folytán Kar hadd legyek,
 Ki, mint előhang, esd türelmet híven:
 Figyeljete s birálatok szeliden.

I. SZÍN.

London. Előterem a királyi palotában.

Canterbury érsek s Ely püspök jönnek.

CANTERBURY. Mondom, mylord, azon javaslatot
 Sürgetik most, a mely a volt király
 Kormánylatának tizenegyedik
 Évében ellenünk majd teljesült,
 Ha el nem vonják a zavart idők
 Minden további vitatás alól.

ELY. De most, mylord, hogy álljunk ellene?

CANTERBURY. Legyünk vigyázók. Hogyha teljesül,
 Elvesztjük birtokinknak jobb felét.
 Mert mindazt a vagyont, melyet kegyes
 Hivők az egyháznak rendeltének,
 Elvenni vágynak tőlünk, tudniillik:
 A mennyi kell királyunk diszeül,
 Tizenöt gróf, ezer ötszáz lovag
 S hat ezer két száz csatlós részire;
 Aztán a kórok, gyöngé aggok és
 Szükölködő szegény lelkek javára
 Száz jól szerelt ápodát, s a királyi
 Kincstárba évenként azon felül
 Ezer fontot. Ekkép szól a javaslat.

ELY. Keserű ital.

CANTERBURY. Kehelyt s mindent benyelne.

ELY. De mint előzzük ezt meg?

CANTERBURY. Nyájas szívű, kegyteljes a király.

ELY. S a szentegyháznak hű, igaz barátja.

CANTERBURY. Pedig nem ezt ígérte ifjusága.

Még apja lelke alig szálla el,
 Midőn vadsága is, megölve benne,
 Kihalni látszék; és e pillanatban,
 Mint angyal jött a jobb megfontolás
 S kiüzé bűnös Ádámot belőle,
 Testét paradicsomként hagyva fön,
 Mely égi szellemet foglal magában.
 Tanítvány nem képződött ily hamar,
 És a javulás ilyen rohamos
 Árral hibákat még el nem mosott,
 S a hydra-fős konokság ily korán
 S egyszerre székét nem vesztette még,
 Mint e királyban.

ELY. Áldás az nekünk.

CANTERBURY. Ha hallaná, a hittant mint elemzi,

Csodálva, bensőleg ohajtáná ön:
 Bár csak főpap lett volna e király.
 Ha államügyről hallaná beszélni,
 Azt mondaná ön: ezt, csak ezt tanulta.
 Midőn harczról beszél: akár zenére
 Áttett rémes csatákat hallanánk.
 A kormányzat bármely kuszált ügyének
 Gordius-bogát oly könnyen oldja meg,
 Mint térdszalagját. Hogyha ő beszél,
 Elhallgat a csapongó lég maga,
 És néma bámulat les a fülekben,
 Meglopni méz-édes mondásait:
 Úgy, hogy nála az élet és gyakorlat
 Képezte így ki az elméletet.
 Csodálatos, miként tanulható el,
 Holott csupán csak hivatásoknak élt;
 Nyers, durva, miveletlen volt köre,
 Órái csak mulatsággal telének
 S komoly szorgalma nem látszott soha,
 Sem elvonulta és elzárkozása
 A köztömeg nyílt társaságítól.

ELY. Csalán között nő a szamócza is;

Izes bogyók leginkább érnek a
 Fanyar gyümölcsök szomszédságiban.

Benső világát így a herczeg is
 Szilajság fátyolával fődte el,
 S mint éjjel gyorsan nő a nyári fű,
 Mindig erősbült az látatlanúl.

CANTERBURY. Úgy kellenni; mert már ma nincs csoda:
 Azért az eszközt meg kell szerzenünk,
 A mely elősegít.

ELY. De, jó mylord,
 Mit tegyünk a terv ellen, melyet a
 Rendek sürgetnek? Ő felsége vajon
 Mellette van, vagy nincs?

CANTERBURY. Olyan közömbös;
 De mégis inkább hajlandó felénk,
 Semhogy elősegítsen ellenünk',
 Mert én ajánlatot tevék neki,
 Ha szent gyűlésünk majdan egybe jő,
 S ép a jelen körülményt illetőleg,
 Melyet bővebben érinték előtte,
 Frankhonra nézve, oly nagy összeget
 Fizetni, melyet a papság soha
 Nem fizetett az ő elődinek.

ELY. Miként fogadtaték ezen ajánlat?

CANTERBURY. Ő felsége nagy szívesen vevé;
 De hogy meghallja minden részletét,
 A mit meg is tett volna, úgy hiszem,
 Nem volt idő rá, hogy igaz jogát
 Megértse néhány herczegséghez és
 A frank trón- és birtokhoz átalán,
 Mi még ősetől, Edvárdtól ered.

ELY. Mi jött közbe, mi ezt meggátolá?

CANTERBURY. E pillanatban kért fogadtatást
 Frankhon követje; most lesz, gondolom,
 Kihallgatása. Nemde négy az óra?

ELY. Négy.

CANTERBURY. Menjünk be, tudjuk meg, mi ügybe' jár.

Mit én ugyan könnyen megmondanék

Előbb, mint egy szót szól e franczia.

ELY. Megyek, nagyon ohajtom hallani. (El.)

II. SZÍN.

Ugyanott. Elfogadó terem.

*Henrik király, Gloster, Bedford, Exeter, Warwick,
Westmoreland s kíséret jönnek.*

HENRIK KIRÁLY. Canterbury érsekem merre van?

EXETER. Nincs itt jelen.

HENRIK KIRÁLY. Küldj hát érette, bátya.

WESTMORELAND. Hivhatni már a követet, királyom?

HENRIK KIRÁLY. Még nem, rokon; előbb, mint halla-
Minket s Frankhont érdeklő fontos ügy [nók,
Forog szóban, azt kell megoldanunk.

Canterbury érsek s Ely püspök jönnek.

CANTERBURY. Védjék szent trónod' Isten s angyalok,
S tartsanak meg azon soká.

HENRIK KIRÁLY. Köszönjük. —

Az a kérésünk van, tudós mylord,
Vizsgáld meg és fedezd föl jog szerint
S lelkismerettel, hogy kizárja e
Igényünket, avagy nem zárja ki
A száli törvény, mely Frankhonban él.
De Isten óvjon, drága hű uram, hogy
Értelmezését elcsüörd s módosítsd
S csalfán terheljed értő lelkedet,
Oly elfacsart czimet hozván elő, mely
Nem egyez önszínében a valóval.
Ki tudja, hány, ki most ép, ontja vérit
Az ügy mellett, a melyre minket így
Főtisztelendőséged ösztönöz?
Fontold meg, hogy személyünkről van a szó,
S hogy alvó harczy kardot keltesz itt:
Fontold meg ezt, Isten nevére kérünk.
Két ily királyság nem verseng soha
Sok vérontás nélkül és mindenik
Ártatlan vércsöpp egy vád, egy panasz
Az ellen, a ki kardot élesít,

Rombolni e rövidke életet. —

E hő kérés után, beszélj, mylord,

Hallgatjuk szívesen és hiszszük is.

A mit beszélsz, legyen tisztára mosva

Lelkedben, mint bűn a kereszteléssel.

CANTERBURY. Kegyelmes fejedelem, s urak, kiket

Ezen királyi trónhoz éltetek

S szolgálattok csatol, figyeljetek.

Nincs más felséged frank igénye ellen,

Csak e Pharamondtól eredt szabály:

In terram salicam mulieres non succedant,

«A saali földön nincsen nő-öröklés».

E saali földet most a francziák

Hibásan vélik Frankhon részinek,

S e nő-kizáratás szerzőjeül

Pharamondot. Saját iróik írják:

A saali föld Németországba' van,

Az Elbe és a Saal folyók között,

A hol Nagy Károly a saxónokat

Legyőzve, frankokat telepített meg,

Kik a german nőket csekélyre nézve

Nem tisztességes életmódjokért,

Eme törvényt tevék, hogy nő soha

Ne legyen saali földben örökös,

Mely, mint mondám, a Saal s az Elbe közt van

Némethonban s ma Meissen a neve.

Azért világos, hogy a saali törvény

Épen nem a frank királyságra szól,

S a saali földet frank nem is bírá, csak

Négy száz huszonegy évvel Pharamond

Király halála után, kit hibásan

Gondolnak e törvény szerzőjeül.

Krisztus után négy száz huszonhat évvel

Halt ő meg, s Nagy Károly a szászokat

Nyolczszázötben igázta meg s a Saal

Folyam körén akkor lön frank telep.

Íróik állítják ezen kívül, hogy

Pipin király, ki Childriket letette,

Mint oly utód, ki a Lothár király

Blithild nevű leányától eredt,

Jogot s igényt formált a franczia trónhoz.
 Capet Hugó is, a midőn bitorlá
 Ama lothringi Károly trónusát,
 Ki Nagy Károly való utódi közt
 Egyetlen egy fisarjadék vala,
 Hogy szép szint adna jogezimére, mely,
 Igaz mivoltában, rossz, semmi volt,
 Azt vitte, hogy Lingáre utóda ő,
 A Carloman lányáé, a ki meg'
 Lajos császár fia volt, és Lajos
 A Nagy Károly fia. S tizedik Lajos,
 Bitor Capet egyetlen egy utóda,
 Nem bírt lelkébe' megnyugodni a
 Frank koronán, mig föl nem tünteték, hogy
 Nagyanyja, Izabella szép királynő
 Irmengartól ered, ki az imént
 Említett Lothring Károly lánya volt,
 Mely házasság után Nagy Károly törzse
 A frank trónussal újra egyesült:
 Úgy, hogy napként világos, hogy Pipin
 Joga s Capet Hugó szinlett igénye
 S Lajos megnyugtatása, mind csupán
 A nők jogán s igényén alapúl.
 S a frank királyok így vannak maig;
 Habár ohajtanák fentartani
 E saali törvényt, hogy ekként kizárják
 Felsőgedet a női ág jogából,
 S inkább hinárba jutnak önmagok,
 Semhogy bevallják ál jogezimöket,
 Mit tőled s őseidtől elcsikartak.

HENRIK KIRÁLY. Kivánhatom jog és lélek szerint ezt?

CANTERBURY. Fejemre térjen a bűn, nagy királyom.

Mert a számok könyvében írva van:

Ha a fiú kihal, leányra szálljon

Az örökség. Ne engedd hát, uram,

Sajátod'; bontsd ki vérzászlóidat.

Tekints nagy őseidre; menj el ő-

Apád sírjához, a kitől eme

Jog és igény ered, hős szellemét

Idézd föl; és az Edvárdéhoz, ő-

Nagybátyád, a fekete herczegéhez,
Kinek frank földön gyász játéka volt,
Tönkre vervén a francziák hadát,
Mig hatalmas apja egy halmon állt,
S mosolygva nézte, arszlán ifja mint
Dúskál a frank nemesség vériben.
Hős angolok! kik hadsergők felével
Frankhon egész gögjét legázolák,
Másik felök nevetve álla ott
Tétlen s egész hideg részvétlenül.

ELY. Ébreszd föl e vitéz holtak emlékét
S hadsergeddel ujítsd föl tettöket:
Te vagy utódjok, trónjokon te ülsz,
Eredben ép azon hős vér buzog,
Mely őket feldicsőíté: felséged
Az ifjuság tavaszkorába' van;
Nagy vállalatra s tette már megért.

EXETER. Testvérid, a világ fejedelmei,
Azt várják tőled, hogy felbátorodjál,
Miként véred régibb arszlánai.

WESTMORELAND. Tudják, hogy van reá okod s erőd,
A mint van is: mert egy angol király
Se bírt dusabb nemességgel s hivebb
Alattvalókkal, kiknek szelleme
Itt Angliában hagyta testöket,
S már frank mezőkön táboroz maga.

CANTERBURY. Oh! hadd kövesse testök is, királyom!
Tüzzel, vassal s vérrel nyerd meg jogod'!
Mi erre a lelkészektől neked
Olyan nagy összeget szedünk, minőt
Őseid közül egynek se' nyujta még
Egy alkalommal az egyházi rend.

HENRIK KIRÁLY. Rohamra nem csupán a frankok
Kell fegyverkezni; Skóthon ellen is [ellen
Intézkedést kell tennünk, mely különben
Egész sikerrel fogna ellenünk
Fölkelni.

CANTERBURY. A széleken, kegyelmes fejdelem,
Elég erőnk van, a hon belsejét
Védnünk határink pusztitótól.

HENRIK KIRÁLY. Mi nem csak portyázókra gondolunk ;

De a skót nép hatalma félemit,
Mely szüntelen rossz szomszédunk vala,
Hisz' olvashatjátok, hogy ős apám
Frankhonba sergével soh'sem vonult,
Hogy a skót bé nem tört voln' védtelen
Hazánkba, mint egy nyilat az ár,
Egész erőteljében, lángoló
Rohammal dulván az üres vidéket,
Megostromolva várost, várakat :
Úgy, hogy az őrizetlen Anglia
Eme gonosz szomszédtól reszketett,

CANTERBURY. Nagyobb volt akkor veszteséginél

Rémülte, mert példát mutat maga :
Midőn lovagsága Frankhonba ment,
És ő, a hősök gyászoló özvegye,
Nemcsak magát megvédte emberül,
De mint bolygó vadat, a skót királyt is
Befogta és Frankhonba küldte el,
Edvárd királynak udvarát fogoly
Királyokkal töltvén meg, s krónikájok
Oly dússá lett dicsőséggel, miként
A tenger mély fenekje és iszapja
Sülyedt hajókkal s kincsek halmival.

WESTMORELAND. Van egy igaz s ősrégi példaszó :

«Hogyha Frankhont birni vágnál,
Kezdd először Skócziánál.»

Zsákmányra menvén a sas Anglia,
Oda csúszik nem óvott fészkihez
A skót menyét s tozásait kiszívja,
Mint macska távollétén az egér
Többet leront, mint mennyit enni bir.

EXETER. Ekként tehát a macska honn legyen.

De ezt a kényszert ám ördög vigye !
Van őriző zárunk az étkamrához
S egérfogónk is a kis tolvajoknak.
Míg künn a fegyveres kéz harcra kél,
Az óvatos fő otthon örködik :
Kormánylatod, bár fent s alatt, s alantabb
Részekre osztott, mégis összevág

S természetes szép végben egyesül,
Mint egy zene.

CANTERBURY. Azért az ég az ember
Éltét külön műkörrre szabja ki,
S törekvését örök mozgásba' tartja,
A melynek czélja vagy végpontja lón
Az engedelmesség. Ekkép működnek
A méhek, e parányi lények is,
A természet törvényivel tanítván,
Mint tartson rendet egy népes királyság.
Van egy királyuk, és különböző
Munkásaik, kiknek némelyike
Mint hivatalnok, otthon felvigyáz,
Más, mint kereskedő, künn ügyködik,
Más, mint vitéz, fulánkkal fegyverezve,
A nyári bársony bimbókon dulong
S ragadmányát vig léptekkel viszi
A fejdelem királyi sátorába,
Ki fönségében sürgve nézi, mint
Építik zsongva a kőművesek
Az arany tetőket, a polgári rendek
Mint gyúrják mézőket s miként tolongnak
Nehéz terhökkel a keskeny kapun
Szegény napszámosok, míg a komoly
Tekintetű bíró, rideg zúgással,
Halvány hóhérnak adja által a
Röst, ásító herét. Ekkép hiszem,
Hogy sok tárgy, mely összhangban egyesül,
Ellenkezőleg is működhetik ;
S mint sok nyíl, mely más-más uton repül,
Egy czélra vág, miként sok út, mely egy
Városba visz; mint a sok friss folyó,
Mely egy sós tengerben találkozik,
Mint sok vonal, mely a napóra lapján
Egy központban fut össze : épen úgy
Ezer cselekvény, hogyha már megindult,
Egy czélra hathat és hiánytalan
Sikerülhet. — Frankhonba hát, királyom
Négy részre oszd hű angol népedet ;
Negyed részét Frankhonba vidd ; vele

Egész Galliát megrendítheted;
 S ha meg nem védjük három annyival
 Itthon az ebtől ajtainkat, úgy
 Hadd faljanak fel, s hadd veszítse el
 Az ész s vitézség hírét nemzetünk.

HENRIK KIRÁLY. Hivjátok a herczeg küldötteit.

(Egy kíséző el.)

Határozánk! Isten segélyivel
 S tiétekkal, erőnk idegjei,
 Frankhon miénk levén, alánk terítjük,
 Vagy összetörjük. Ott lesz székhelyünk,
 Dicsőn uralkodván Frankhon felett
 S csaknem királyi herczegségein;
 Vagy csontunk hitvány hamvvederbe száll,
 Sírhalom nélkül és emléktelen.
 Vagy bátran és nyílt szájjal fog beszélni
 Tettinkről a történet; vagy sirunk
 Szótlan lesz, mint a némitott torok,
 S viasz feliratban se' részesül.

A francia követek jönnek.

Most már készen vagyunk megérteni
 Herczeg rokonunk tetszését: mivel
 Halljuk, hogy ő küldött, nem a király.

KÖVET. Kegyes lesz fölség megengedni, hogy
 Nyíltan szóljunk küldetésünk felől?
 Vagy csak kímélve, fölszint mondjuk el
 Czélunkat és a herczeg szándokát?

HENRIK KIRÁLY. Nem zsarnok, de keresztyén fő va-
 Kinek kegyén úgy csüng a szenvedély, [gyunk,
 Mint börtöninkben a lánczolt rabok.
 Mondjátok el tehát nyíltan, őszintén
 A herczeg szándokát.

KÖVET. Imé tehát:
 Frankhonba küldvén felséged minap,
 Némely herczegséget igényle ott
 Nagy őse, harmadik Edvárd nyomán.
 Urunk, a herczeg, azt üzente erre,
 Hogy ifjuságodban fölötte bizol,

És fontolóra venni kér, hogy ott
 Vidor tánczczal mit sem vívhatni ki,
 A herczegségekben nem kéjeleghetsz ;
 Azért e tonna kincset küldi, mint
 Kedélyedhez valóbbat, és azért
 Ohajtja, hogy rólad ne halljanak
 Többé a herczegségek. Ezt üzente.

HENRIK KIRÁLY. Minő kincs az ?

EXETER. Játéklapták, királyom.

HENRIK KIRÁLY. Derék, hogy így tréfál velünk a her-
 Ajándokát és fáradságtokat [czeg.

Köszönjük ; hogyha majd előkerestük
 Űtönket e laptákhoz, játszani
 Isten segélyivel Frankhonba szállunk
 S kapóra ütjük apja koronáját.
 Mondjátok meg, hogy oly félbe fogott, ki
 Elgyötri Frankhon minden udvarát
 A lapta-sujtással. Jól értjük őt,
 Hogy vásott napjainkat hozza föl,
 Nem mérve, mily hasznót vonánk azokból.
 Sohsem becsültük sokra Anglia
 Szegény biralmát, s tőle távol élve
 Nyers dözsolésnek adtuk át magunk' :
 Mert hisz' ha honnról távol él az ember,
 Legvigabb lenni ép akkor szokott.
 De mondjátok meg a királyfinak,
 Hogy fölveszem rangom', miként király,
 S nagyságom vitorláit felyonom,
 Mihelyt elfoglalám frank trónomat.
 Ezért vetkeztem le fölségemet
 S napszámosként ezért gyötrém magam'.
 Ott majd egész dicsben lépek föl, a mely
 Frankhonban elvakit minden szemet,
 S ha ránk néz, megvakúl a herczeg is.
 Mondjátok a vidor királyfinak,
 Laptáit e gúny már ágyúkövekké
 Változtatá, s lelkére súlyosúl
 A pusztító boszúnak terhe, mely
 Ezekkel szétröpül. Ezernyi özvegy
 Űz gúnyt e gúnyból drága férjeért

S anyák fiokért; várak gúnyra válnak,
 S számos, még most nem is szülött fiú
 A herczeg gúnyát méltán átkozandja.
 De még ez mind Isten kezébe' van,
 Kire hivatkozom, s kinek nevében,
 Mondjátok a királyfinak, megyek,
 Boszút állandok bármiként s kinyujtom
 E szent ügyben igazságos kezem'.
 Távozzatok békén, s mondjátok el, hogy
 Tréfája csak hitvány élczczé lehet,
 Ha rajt' ezerannyi sir, mint nevet. —
 Biztos kíséretet nekik. Mehettek. (A követek el.)

EXETER. Ez szép követség volt.

HENRIK KIRÁLY. A küldőt, hiszszük, elpiritja ez.

Azért, urak, egy perczet se veszítsünk,
 Mely kezdeményünkben elősegít.
 Eszünkben már Frankhonnál nincs egyéb,
 Csak Isten, a ki elsőbb, mint ügyünk.
 Szerezzünk egybe mindent, a mi kell
 E háborúra, mindent jól kinézve,
 Mi józan gyorsasággal szárnyat ad
 Lengésünknek : mert ha Isten vezet,
 Apjánál verjük meg e herczeget.
 Minden feszítse meg hát szellemét,
 Hogy induljon művünk minél elébb. (Mind el.)

MÁSODIK FELVONÁS.

A Kar jő.

KAR. Angolhon ifjusága lángra gyúl most,
 Szekrénybe zárva a selyemruhák ;
 Fegyverkovács kell most s mindenkinek
 Szívén csak a becsület úrkodik ;
 Eladják most a lóért a mezőt,
 A keresztyén királyok tükörét
 Kisérve röppenő lábbal, miként
 Angol Mercúrok. Mert légben ül a remény,
 S kardot rejt, mely markolattól hegyéig,
 Császári, grófi s úri koronát
 Iger Henriknek és vitézinek.
 A frank, meggondolással nézve át
 E rémitő előkészületen,
 Félelmében remeg s halvány eszélylyel
 Fordítná el az angol terveket.
 Oh Anglia! belnagyság szűk alakja,
 Miként egy nagy szívű parányi test,
 Mit nem tehetnél a becsületért,
 Ha jó, s ha hű volna minden fiad!
 De lásd hiányod! A frank egy üres
 Fészket talált benned, mit csábító
 Kincsekkel tölte meg, s három gonosz vér:
 Első Cambridge Richard gróf, második
 Lord Scroop Masham Henrik, s a harmadik
 Northumberland lovagja, Grey Tamás,
 Frank zsoldjaért (oh bűnzsold az, bizony!)
 A megszorúlt Frankhonhoz esküvének,
 S kezöktől hal meg e királyok éke,
 Ha szótartó az árulás s pokol,
 Mielőtt még Frankhonba elhajóz,
 Southamptonban. — Csak kissé várjatok;
 Lerontjuk a távol korlátait
 S a színre lépünk. A díj megfizetve ;

Az árulók egyeztek. A király
 Elindult már Londonból és a színt
 Southamptonban ütjük föl, kedvesim.
 A színpad ott van most, ott üljeteK,
 Onnan viszünk Frankhonba biztosan,
 S hozunk is vissza, megbűvölve a
 Szűk tengert, hogy szelíd átútaZást
 Engedjen: mert, ha csak lehet, mai
 Játékunk nem fog gyomrot rontani;
 De csak ha a király jó, s nem korábban,
 Leend színünk Southampton városában. (El.)

I. SZÍN.

London. Eastcheap.

Nym és Bardolph jönnek.

BARDOLPH. Isten hozta, Nym káplár.

NYM. Jó reggelt, Bardolph hadnagy.

BARDOLPH. Hát megint barátok lettek Pistol zászlóssal?

NYM. Én részemről nem törődöm vele: keveset szólok; de ha úgy hozza a sora, vigadhatunk is. Azonban legyen, a mint lehet. Én nem viaskodom, hanem behunyom a szememet s kinyújtom a pengémet. Nagyon egyszerű, de mi haszna! Megpiríthatni rajta a sajtot, s csakúgy kiállja a hideget, mint bárki más kardja, s azzal vége.

BARDOLPH. Rászánok egy reggelit, hogy barátokká tegyem; aztán mint három megesküdt testvér megyünk Franciaországba. Hadd legyen így, jó Nym káplár.

NYM. Hát bizony addig élek, a míg lehet, az már bizonyos; s ha tovább nem élhetek, úgy teszek, a mint lehet: ez az én vég pontom, ez a nóta vége.

BARDOLPH. Való igaz, káplár, hogy ő Fürge Nellivel egybekelt; s hihetőleg megsérté önt e nő, mert hiszen ön járt vele jegyben.

NYM. Nem mondhatom. Legyen úgy minden, a mint

lehet. Az emberek alhatnak s ott lehet velök a torkuk; némelyek állítják, hogy a késnek éle vagyon. Legyen, a mint lehet. Bár a türelem egy fáradt gebe, még is csak elvánszorog. VéGINEK kell lenni. No, nem mondhatom.

Pistol és Fürgéné jönnek.

BARDOLPH. Itt jön Pistol zászlós, meg a felesége. Tűrtöztesse magát, jó káplár. Nos hogy' vagyunk, kocsmáros?

PISTOL. Kocsmárosnak mondasz, te aljas eb?

Az nem nevem, e kézre esküszöm;

Szállókat Nelly sem fogad.

FÜRGÉNÉ. Nem, bizonyomra, régóta nem; mert nem tarthatunk s táplálhatunk tizenkét-tizennégy nőszemélyt, kik tőszurkálásból tisztességesen élnek: mindjárt azt gondolnák, hogy bordélyházat tartunk. (Nym kardot húz.) Oh lelkem adta! Jézus Mária! ha vissza nem dugja!.. Szánszándékos házasságtörést és gyilkosságot fogunk látni.

BARDOLPH. Derék hadnagy, derék káplár, ne kötődjetekek itt.

NYM. Pihá!

PISTOL. Pihá neked, izlandi eb! te hegyes fülü izlandi komondor!

FÜRGÉNÉ. Jó Nym káplár, mutasd meg vitézségedet: dugd be a kardodat.

NYM. Elkotródol? Hiszen csak *solus* kapnálak!

(Kardját bedugja.)

PISTOL. *Solus*, te fő eb? Oh hitvány vipera!

Solus biz' a te visszás arczaidba,

Solus fogad közé, s torkodba és

Gyalázatos tüdődbe, meg hasadba,

Sőt, a mi rosszabb, undok szádba is!

Belrészeidbe gyűröm *solusod'*.

Rád gyujthatok: kész a Pistol kakasa,

S a villanó tűz elkövetkezik.

NYM. Nem vagyok én Barbason; engem nem idézhet maga föl. Olyan izében vagyok, hogy hideg vérrel elcsappanthatom önt. Ha ön engemet, Pistol, bepiszkol,

én meg önt kardommal kitisztítom. Ha el találna sülni, olyan takarosan megszurkálom az öblét, a hogy csak tőlem telik, s ezzel punctum.

PISTOL. Oh gyáva, szájhős! rossz, dühös gazember!
 Ásít a sir, a bős halál közelg:

Mulj el tehát! (Pistol és Nym kardot rántanak).

BARDOLPH. Hallgassatok meg, halljátok meg, a mit mondok: a ki az első suhintást teszi, annak markolatig ütöm testébe a kardomat, a milyen igaz, hogy katona vagyok. (Kardot húz.)

PISTOL. Egy szilárd esküt, csillapul a düh.

Add öklödet, add első lábadat:

Bátorságod igen hatalmas.

NYM. Előbb-utóbb takarosán elmetszem a torkodat, s azzal punctum.

PISTOL. *Coupe le gorge*, ez a szó? Megint neked me-

Oh krétai eb, hát a nőmre gondolsz? [gyek.

Nem, nem! Eredj kórházba

És a gyalázat izzadó kádjából

Hozd ki magadnak a Kressida-fajt,

Az undok ölyvet, a kinek neve

Vászon Dorottya, aztán vedd el azt;

Már én csak bírom s megtartom magamnak

A *quondam* Fürgénét s csupán csak őt.

És most *pauca*; már elég. Eredj.

Fiú jön.

FIÚ. Pistol kocsmáros, jöjjön az uramhoz, s maga is, kocsmárosné. Nagyon beteg, le akar feküdni. Kedves Bardolph, dugd az arczodat takarója alá, s szolgálj neki melegítő serpenyő helyett. Igazán nagyon rosszúl van.

BARDOLPH. Eltakarodjál, pimasz.

FÜRGÉNÉ. Valóban, nem sokára kövér eledele lesz ő a varjaknak: a király meggyilkolta az ő szívét. Kedves férjem, azonnal megjövök. (Fürgéné és fiú el.)

BARDOLPH. No hát barátokká tehetlek benneteket? Együtt kell Franciaországba mennünk. Mi az ördögnek vinnök mi a kést egymás nyakának?

PISTOL. Az ár dagadjon s bőgjön a pokol.

NYM. Megfizeti-e a nyolcz shillinget, melyet fogadásban nyertem tőle?

PISTOL. Silány rabszolga, a ki megfizet.

NYM. Most rögtön akarom, s azzal punctum.

PISTOL. A mint a hősiség kívánja. Rajta!

(Kardot réntanak)

BARDOLPH. Kardomra! a ki elsőt suhint, megölöm;
[kardomra! meg.]

PISTOL. A kard egy eskü, s annak tisztelet.

BARDOLPH. Nym káplár, ha jó barát akarsz lenni, légy jó barát; ha nem akarsz, akkor nekem is ellenségem légy. Hüvelybe a kardot!

NYM. Megkapom azt a nyolcz shillinget, melyet fogadásban nyertem?

PISTOL. Egy tallért kapsz, s azt készpénzben adom,
Hozzá italt is a szerint adok.

Testvériség, barátság egyesítsen:

Én Nymmel élek, Nym meg én velem.

Nem jól van így? Mert a táborban én Markotányos leszek s felboldogulok.

Add a kezéd'.

NYM. Megkapom a talléromat?

PISTOL. Pontosan, készpénzben fizetem.

NYM. No, így jól van; s ezzel punctum.

Fürgéné visszajő.

FÜRGÉNÉ. Ha asszony szült benneteket, jertek fürgén Sir Johnhoz. Ah! a jámbor lélek! úgy összetörte a harmad-negyed napos forró láz, hogy rá nézni is keserves. Jertek hozzá, szivemadták!

NYM. A király döntötte rossz izébe a lovagot; ez a dolog bibéje.

PISTOL. Valót beszélsz, Nym.

NYM. A király jó király; de legyen, a mint lehet: mindenféle fogást és izét elővesz.

PISTOL. Sajnálkozunk a lovag fölött, mert bárány módra fogunk ezután élni. (El mind.)

II. SZÍN.

Southampton. Tanácsterem.

Exeter, Bedford és Westmoreland jönnek.

BEDFORD. S ez árulóknak ő felsége még hisz!

EXETER. Hurokra jön mindannyi csakhamar.

WESTMORELAND. S mi nyájas és simáknak látszanak!

Mintha szívökben hódolat lakoznék,

S hűség szilárd jósággal ékesen.

BEDFORD. Szándékukat jól tudja a király,

Oly úton, melyet meg sem álmodának.

EXETER. Hogy ép az, a ki hálótársa volt,

A kit fejedelmi kegygyel halmozott,

Adhatta így halál és árulásnak,

Idegen pénzért, ura életét!

*Harsona-szó. Henrik király, Scroop, Cambridge, Grey,
lordok és kíséret jönnek.*

HENRIK KIRÁLY. Kedveznek a szelek: hajóra most! —

Mylord Cambridge, nemes lordom, Masham,

S te hű lovag, véleményt adjatok:

Nem gondoljátok, hogy csapatjaink

Utat vágnak Frankhon hadserge közt,

Végrehajtván a tényt, a mely miatt

Tömegbe vontuk őket együvé?

SCROOP. Szó sincs, uram, ha helyt álland kiki.

HENRIK KIRÁLY. Nem kétlem azt: mert meg vagyunk
[győződve,

Egy szívet sem viszünk magunkkal innen,

A mely velünk szép összhangban nem él;

S mögöttünk egyet sem hagyunk, a mely

Sikert s győzelmet nem kíván nekünk.

CAMBRIDGE. Szeretve, félve nem volt fejdelem

Úgy, mint felséged; nincs alattvaló,

Ki búslakodva s zúgolódva ülne

Kormánylatodnak édes árnyiban.

GREY. Úgy van; s atyádnak ellenségei

Mézbe meritették epéjüket
S hű buzgalommal szolgálnak neked.

HENRIK KIRÁLY. A hálára nagy okunk van tehát,
És önkezünk használatát előbb
Feledjük, mint az érdemet díjazni,
A mint becséhez és súlyához illő.

SCROOP. A szolgálat aczél-erőt nyer így
S a szorgalmat remény üditi fel,
Szolgálni felségednek szüntelen.

HENRIK KIRÁLY. Mi is úgy véljük. Exeter rokon,
Ereszd el a tegnap került fogolyt,
Ki bennünket böcsmérlett: úgy hiszem,
A túlságos bortól hevüle föl.
Eszére tér: bocsássunk meg neki.

SCROOP. Ez kegy, de nagy bátorság szerfölött;
Büntesd meg őt, királyom, mert ha tűröd,
Példája majd több ilyeneket terem.

HENRIK KIRÁLY. Oh! hadd legyünk kegyelmesek.

CAMBRIDGE. Lehet, felség, csakhogy fenýíthet is.

GREY. Nagy kegy leend meghagynod életét
A legkeményebb büntetés után.

HENRIK KIRÁLY. Ah! nagy hűségtek s aggodalmatok
E bűnös ellen súlyos kérelem.

Ha gyöngeségből történt kis hibát
El nem nézünk, miként nyitunk szemet,
Midőn előttünk, megrágva, lenyelve
S megemésztve, nagy bűn jelentkezik?
Ez embert elbocsátjuk, hogyha bár
Cambridge, Scroop és Grey a reánk való
Éber vigyázat s drága gond miatt
Büntetni vágnak őt. — Most frank ügyünkre!
Kik hát a meghatalmazottak?

CAMBRIDGE. Az egyik én, uram.

Ma mondta felséged, hogy kérjem azt.

SCROOP. Nekem is, fejedelmem.

GREY. Meg én, királyi felség.

HENRIK KIRÁLY. Im Richard, Cambridge gróf, itt a tied.

Itt a tied, lord Scroop Masham; s lovag

Northumberland Grey, itt van a tied.

Olvassátok, megtudni, hogy tudom

Értékteket. Westmoreland, Exeter,
Hajóra szállunk éjjel. Nos, urak?
Mit láttok e papírokban, hogy úgy
Elképedeztek? Mint elváltozának!
Arczuk papír lett. Mit olvastatok,
Mi úgy elűzte gyáva véretek'
Szemünk elől?

CAMBRIDGE. Megvallom vétkeket,
S hódolva kérem felséged kegyét.

GREY. SCROOP. Mi is mindnyájan azt esdjük.

HENRIK KIRÁLY. Kegyünket, mely éber volt még imént,
Tanácsotok letiprá s megölé.

Kegyről beszélni ti ne merjetek:

Ön érvetek fordul vissza reátok,

Hogy megtépjen, miként urát az eb.

Nézzétek, herczegim, s főemberim,

Ez angol szörnyeket! Ez Cambridge itt.

Tudjátok, hajlamunk mi kész vala

Ellátni mindennel, mi rangja folytán

Megilleté: s ez ember egynehány

Könnyü tallérért könnyen összeesküdt

S szövetezett Frankhon ármányival,

Megölni minket itt Hamptonban. Erre

Eme lovag, ki épen úgy adósunk,

Mint Cambridge, szintúgy esküdött. De ah!

Neked mit mondjak én, lord Scroop? te szörnyü,

Embertelen, vad, hálátlan teremtmény!

Te, a ki szándokim kulcsát bírád,

Ki lelkeket mélyében ismeréd

S csaknem aranynya verhetél vala,

Te önhaszonból cselet vetsz ellenem.

Lehetséges, hogy más zsoldja belőled

Csak egy rossz szikrát is kivonhatott,

Mely ujjam' sértse? Oly hihetlen ez,

Hogy bár igaz volta oly élesen

Felöltlik, mint fehéren a sötét,

Alig akarja látni a szemem.

Gyilok s árulás mindig egyetértett,

Miként ördög-pár, mely egy czélra tör,

Ügyökben oly bárgyun működve, hogy

Rá sem kiáltott a csodálkozás ;
 De most te, a természet ellenére,
 Bámúlatot vevél kíséretül
 Az áruláshoz és a gyilkoláshoz.
 S akárki volt az a ravasz gonosz,
 Ki rád ilyen kegyetlenül hatott,
 Jutalmat ígért annak a pokol.
 Más ördög, a ki árulást kohol,
 A kárhozatra czifraságot ad,
 Lepelt, hazug színt, kedves alakot,
 A jámborság tündöklő látszatát :
 De az, ki tégedet fölzaklatott,
 Mitsem hozott föl, hogy légy áruló,
 Csaképen, hogy árulóvá avat.
 Ha a dæmon, ki téged rászedett,
 Egész világot átvándorlaná
 Oroszlán léptivel s meg visszatérne
 A mély pokolba : biz így szólna ott
 A légiókhöz : Oly könnyen sosem
 Nyerék lelket, mint im ez angolét.
 Gyanúval oh ! mint mérgezéd el így
 Bizalmam édjét ? — Van, ki hünek látszik ?
 Olyan valál te. Vagy komoly- s tanultnak ?
 Olyan valál te. Jó vérből valónak ?
 Olyan valál te. Vagy szenteskedőnek ?
 Olyan valál te. Vagy mértékletes ha van,
 S szilaj hévtől ment kedvben és haragban,
 Nem izgó vérű, szellemben szilárd,
 Teljes miveltség díszével biró,
 A szemre, fül nélkül, nem bizakodva,
 S itélet nélkül egynek sem hívő :
 Így s ily finom tisztán tünél te föl ;
 S így elbukásod oly foltot hagyott,
 Mely a legjobb, legépebb férfit is
 Gyanúba vonja. Sirhatnám miattad,
 Mert lázadásod úgy tetszik nekem, mint
 Az ember második eleste. — Bűnük
 Nyilván való : törvény elé velök !
 S ármányaikból Isten mentse ki.

EXETER. Foglyom vagy honárulási bűn miatt, név szerint Cambridge Richárd gróf.

Foglyom vagy honárulási bűn miatt, név szerint lord Scroop Masham Henrik.

Foglyom vagy honárulási bűn miatt, név szerint Grey Tamás, Northumberland lovag.

SCROOP. Jó, hogy tervünket Isten fölfedezte.

Halálomnál inkább bánom hibámat;

Bocsássa meg fölséged azt nekem,

Habár érette testem megfizet.

CAMBRIDGE. Nem frank arany csábíta engem el,

Bár ösztönül azt elfogadtam is

Gyorsabban teljesíteni szándokom'.

Hál' Istennek, hogy megelőzteténk:

Ez vigaszom a szenvedésben is,

Az Istent s téged kérve, hogy bocsáss meg.

GREY. Nem örvendett úgy hű alattvaló

Egy vészes árulás napfényre jöttén,

Mint én örülök most magam felett,

Hogy egy bős vállalat megsemmisült.

Ne éltem' engedd, fölség, csak hibám'!

HENRIK KIRÁLY. Istennél a bocsánat. Im a végzés:

Személyünk ellen összesküdtetek,

Nyilt ellenünkhöz csatlakoztatok,

S el is fogadtátok kinstáriból

Halálunkra az arany foglalót,

Melyért odadni szándékoztatok

Királytokat a gyilkolásnak, és

Herczegit, grófjait a szolgaságnak,

S egész országát mind a pusztulásnak.

Személyünkért megtorlást nem kívánunk;

De a hon üdvét úgy kell örzenünk,

Melyet ti elrabolni vágytatok,

Hogy ime átadunk törvényinek.

El innen hát, nyomorult bűnösök,

Halálotokra, melynek izletéhez

Adjon türelmet a kegyelmes ég

S igaz bűnbánatot. Vigyétek el!

(Az összeseküvök őrizet alatt el.)

Most Frankhonba, urak! E vállalat

Rátok s miránk egykép dicső leend.
 A harcz szerencsésén nem kétkedünk.
 Mert Isten ily szépen napfényre hozta
 E vészes ámulást, mely ránk lesett
 Gátolni czélunkat: nem kétkedünk,
 Hogy útunkból minden gát elvonúlt.
 Föl hát, hú honfitársak! Bizzuk az
 Isten kezére ön erőnket és
 Gyorsan indítsuk működésnek azt.
 Tengerre vígan! Zászlók lengjenek!
 Vagy frank király, vagy angol sem leszek. (El mind.)

III. SZÍN.

London. Fürgéné háza Eastcheapben.

Pistol, Fürgéné, Nym, Bardolph és fiú jönnek.

FÜRGÉNÉ. Kérlek, mézédés férjecsém, hadd kisérjelek el Stainesig.

PISTOL. Nem: mert fájdalmat érez férfi szívem.

Bardolph, üdülj; Nym, duzzaszd hős ered';

Fiú, borzold fel bátorságodat:

Falstaff meghalt, busúlni kell azért.

BARDOLPH. Bár vele lehetnék, akárhol van is, akár a mennyben, akár a pokolban.

FÜRGÉNÉ. Nem, ő bizony nem a pokolban van; ő az Arthúr kebelében van, ha ugyan valaha ember az Arthúr kebelébe jutott. Olyan szép vége volt; úgy búcsúzott el, mintha fehérpólás kis gyermek volt volna. Épenséggel tizenkét és egy óra közt, épen az ár-apály idején utazott el. Mert a mint láttam, hogy ágytakaróját babrálgatja, virágokkal játszik s újja hegyére mosolyog, mindjárt tudtam én, hogy a nagy útra készül. Mert az orra olyan vékony volt, mint egy író toll, s zöld mezőket emlegetett. Hogy van, sir John? mondám neki. Ej, férfiú, ne csüggedjen el! Erre felkiáltott: Isten, Isten, Isten! három vagy négy ízben. Bátorításul azt mondtam neki, ne gondoljon az Istenre; azt hívém, nem szükség magát ily gondolatokkal gyötörnie. Akkor

arra kért, hogy húznám jobban lábára a takaróját. Az ágyba dugván kezemet, megtapogattam, s olyan hideg volt, mint a kő; aztán megtapogattam térdeit és úgy feljebb, feljebb: mindene olyan hideg volt, mint a kő.

NYM. Mondják, hogy átkozta volna a bort.

FÜRGÉNÉ. Úgy van, azt átkozta.

BARDOLPH. Meg az asszonyokat is.

FÜRGÉNÉ. Nem, azokat nem átkozta.

FIÚ. De igen, átkozta, s azt mondta, hogy azok megtestesült ördögök.

FÜRGÉNÉ. Igen, a test-színt sohasem tűrhette; ez a szín mindig ellenére volt.

FIÚ. Egyszer azt mondta, hogy őt az asszonyok miatt viszi el az ördög.

FÜRGÉNÉ. Hiszen igaz, hogy különösen bánt el az asszonyokkal; de akkoriban reumátikus volt s a babyloni szajháról beszélt.

FIÚ. Nem emlékeznek rá, mikor egy bolhát látott ülni a Bardolph orrán, s azt mondta, hogy az egy fekete lélek, mely a pokol tüzében ég.

BARDOLPH. Most vége a fának, mely a tüzet táplálta; ennyi az egész gazdagság, melyet szolgálatában szerezttem.

NYM. Elkotródunk? A király Southamptonból már alkalmasint elindult.

PISTOL. No hát jerünk. Nyújtsd ajkadat, szivem;

Ügyelj házamra s ingóságaimra.

Eszed legyen: «kész pénz!» ez a szabály.

Kinek se higgy!

Az eskü: polyva; hit, hűség: lepény.

Csíp meg! ez a valódi eb, galambom.

Legyen caveto hát tanácsadód;

Törüld le gyöngyeid? Vitéz barátim,

El Frankhonba! Mint a nádály, fiúk,

Szívni, szívni a vért, egész' kiszívni.

FIÚ. Azt mondják, egészségtelen táplálék az.

PISTOL. Érintsd szelíd ajkát s indulj.

BARDOLPH. Isten veled, kocsmárosné. (Megcsókolja.)

NYM. Én nem csókolhatok, s ezzel punctum.

Hanem Isten veled.

PISTOL. Ügyelj föl, légy szilárd, parancsolom.

FÜRGÉNÉ. Élj boldogúl, Isten veled.

(El mind.)

IV. SZÍN.

Franciaország. Terem a francia király palotájában.

Harsonaszó. A francia király kísérettel jő. A trónörökös, Burgund herceg és mások.

FRANCZIA KIRÁLY. Egész erővel üt reánk az angol ;

Annál inkább szükség azért nekünk

Királyilag gondolni védelemre.

Tehát Bretagne és Berry hercegek,

Brabant meg Orleans, induljanak,

S te is, főherceg, még pedig hamar,

Ellátni, fölszerelni várainkat

Hős férfakkal és védeszközökkel :

Mert oly sebtén közelget Anglia,

Miként a hab, mit egy örvény sodor.

Legyünk vigyázók, mint a félelem

Azon példákkal int, a melyeket

A föl se vett angol nem rég hagyott

Mezőinken.

TRÓNÖRÖKÖS. Hatalmas, jó atyám,

Hogy elleninkre készülünk, helyes.

Egy országot a béke önmaga

Ne szenderítsen akként el soha

(Bár nyílt viszály s harcz szóban sem forogna),

Hogy védszert, szemlét és készületet

Ne gyűjtsön, tartson és szerezzon ép úgy,

Miként ha várnók már a háborút.

Helyes tehát, hogy mindnyájan siessünk

Kinézni Frankhon gyöngé részeit ;

S ezt minden félelem nélkül tegyük,

Ép mintha hallanók, hogy Anglia

Pünkösdi mór tánczczal foglalkozik :

Mert olyan dőre egy királya van,

S kormányát oly ábrándosan viszi

Egy balga, nyers, szeszélyes ifju, hogy
Nyomába' nem jár félelem.

CONSTABLE. Oh herczeg,

Nagyon csalódik e királyra nézt.
Kérdezze, fönség, a küldötteket,
Mi nagy méltósággal hallgatta ki
Megbízatusukat, s habár jeles
Tanácsurak voltak körébe', mily
Szerényen szóla ellen, s e kívül
Szilárd határozatban mi szörnyü volt:
Meglátja, hogy kül balgaságai
A római Brutus külszine csak,
S a döreség leplével észet takar,
Miként a kertész trágyával földi
A jókor és jól hajtandó gyökért.

TRÓNÖRÖKÖS. Nem úgy van az, nagy Constable, nem úgy;

De mit sem árt, ha akként hiszszük is.

Védelmi téren legjobb, ellenünket
Erősbnek hinni, mint minőt mutat:
Így védszerünk teljes mérvü leend;
Holott a szük, a gyöngö készülettel
Úgy járunk, mint fukar, ki öltönyét
Elrontja, míg egy kis kelmét kimél.

FRANCZIA KIRÁLY. Tartsuk erősnek hát Henrik királyt,

S készüljete rá, herczegek, erősen.
Húsunkba vágtak már elődei;
Ama vérengező fajból eredt ő,
Mely minket ősz fészünkön üldözött.
Tanú erre gyalázatunk, midőn
Bukott esatát harczoltunk Cressynél
S főemberink mind foglyul estenek
A fekete herczeg Edvárd kezébe,
Míg apja mint hegy álla egy hegyen
A légbe' fön, a naptól koronázva,
Látá hős magzatát, s mosolygva nézte, mint
Csonkitja a természet műveit,
S tiporja a példányokat, miket
Húsz év alatt Isten s a frank apák
Teremtettek. Imé egy ága ez

E győző törzsnek : félni kell tehát
Örökbe nyert hatalmát s végzetét.

Hírnök jő.

HÍRNÖK. Henrik angol király követjei

Kérnek felségedhez bocsáttatást.

FRANCZIA KIRÁLY. Rögtön kihallgatjuk. Hadd jöjjenek.

(Hírnök s néhány főúr el.)

Lássátok im, heves vadászat ez.

TRÓNÖRÖKÖS. Szállj szembe s üldözd: mert hitvány ebek

Leghangosabbak, hogyha messze fut

Előttök a félelmes vad. Rövid légy

Ez angolokkal, jó királyom, és

Tudasd velök, mely ország feje vagy :

Az önszeretet nem oly dőre bűn, mint

Az önhanyaglás.

Főurak. Exeter-rel s kísérettel, visszajöjnek.

FRANCZIA KIRÁLY. Angol testvérünktől ?

EXETER. Ó tőle. Üdvözli felségedet.

Kívánja a Mindenható nevében,

Hogy vetnéd és tennéd le önmagadról

A kölcsönzött fényt, mely, az ég kegye,

A természet és a népjog szerint,

Őt és utódit illeti, azaz

A koronát s mind a nagy czímekeket,

Melyek szokás s szabály szerint a frank

Koronához csatolvák. S hogy belásd,

Miként ez nem csinált, vizás igény,

Mely rég elmúlt napok molyfészkből

Vagy épen a feledségnek porából

Került elő : ez emlékezetes

Leszármazási rendet küldi ő, (Átadja a származási rendet.)

Mely minden ágat híven megmutat.

Akarja, hogy szemléld meg e családfát,

S ha meglátod, hogy ő közvetlenül

A híres ősök leghiresbikétől,

Harmadik Edvárdtól eredt, kívánja,

Hogy koronád- s országodról lemondj,
Mit tőle, mint igaz s természetes
Tulajdonostól, orvul elvonának.

FRANCZIA KIRÁLY. Mi lesz különben?

EXETER. Véres kényszer : mert bár szivedbe rejtsd

A koronát, utána rugtat ő ;
Azért tüzes viharban közeleg,
Dörgésben és földrengésben, Zeüszként,
S ha kérelem nem használ, kényszerít.
A könyörülő ég nevébe' kér,
Mondj le a koronáról és kiméld
Ama szegény lelkeket, kikre ez
Éhes harcz szörnyü torkát tátja már.
Fejedre téríti az özvegyek
Könyét, az árváknak jajhangjait,
A holtak vérét, bús hölgyek nyögését
Férjek-, kedvesek- és apáikért,
A kiket e viszály majd elnyelend.
Igénye, rémszava és tisztém imez,
Ha csak még a királyfi nincsen itt,
A kit külön szükség üdvözlenem.

FRANCZIA KIRÁLY. Mi minket illet, fontolóra veszszük.

Holnap kapod teljes határzatunkat
Angol testvérünkhöz.

TRÓNÖRÖKÖS. Im a királyfiért

Itt állok : mit küld annak Anglia?

EXETER. Kihívás, dacz, lenézés, megvetésre

S mindarra méltónak tart tégedet,
Mi a nagy küldőhöz nem érdemetlen.
Királyom mondja, hogy ha tán atyád
Minden kíváнат bétöltésivel
A keserü gúnyt meg nem édesíti,
Mely fölségéhez tőled érkezett,
Oly súlyos számadásra vonz azért,
Hogy Frankhon öblös bolt s barlangjai
Zúgják bünöd' s fordítják vissza gúnyod'
Az ő ágyúinak visszhangiban.

TRÓNÖRÖKÖS. Mondd, ha szelid választ adand atyám,

Tetszésem ellen van : mert én csupán
Viszályt óhajtok Angliával, és

Laptákat is azért küldék neki,
 Kora- s könnyelműségéhez valón.
 EXETER. Ezért megrendül Louvretok, habár
 Európa főudvara volna is,
 S különbséget láttok ti is, miként
 Bámulva láttunk mi, alattvalói,
 Éretlen napjai reménye és
 Azok között, miken most úrkodik.
 Mert az időt szemerként méri most,
 A mit tulajdon veszteségteken
 Fogtok belátni, ha Frankhonba jő.
 FRANCZIA KIRÁLY. Határvatunkról holnap értesülsz.
 EXETER. Gyorsan bocsássatok, nehogy királyunk
 Maga jőjön kutatni késtemet,
 Mert lábát az országba tette már.
 FRANCZIA KIRÁLY. Nem sokára jó válaszszal mehetsz.
 Egy éj rövid lehellet, kis szünet,
 Ily végzetes tárgyakra válaszolni. (El mind.)

HARMADIK FELVONÁS.

A Kar jő.

KAR. Képzelt szárnyon gyors színünk így repül
 Sebes mozgásban, mint a gondolat.
 Gondoljátok, hogy a jól fölszerelt
 Királyt láttátok a southamptoni
 Parton, királyságába bévevzni,
 S hajó-hadának selyem lobogóit,
 A mint az ifju Phoebus lengeté.
 Képzelmekkel játszszatok ti is,
 S lássátok benne, a matróz fiúk
 Mint másznak a kender kötélén, és
 Halljátok a sípot, mely a zavart
 Lármába rendet hoz; nézzétek a

Vászon vitorlát, mely a láthatatlan
Fuvó széltől dagad s a nagy hajót
A megbarázdált tengeren viszi,
Daczolva a kevély habokkal. Óh!
Gondoljátok, hogy parton állva egy
Várost láttok táncolni a szilaj
Hullámokon, mert úgy tűnik föl e
Méltóságos hajóhad, a midőn
Harfleur felé siet. Csak rajta, rajta!
Tapadjatok lélekben e hajó
Kormányrúdjához s Angliátokat
Hagyjátok itt oly csendben, mint az éjféli,
Aggok, vénasszonyok és gyermekek
Védelmére, kiknél a vér s erő
Immár elmúlt avagy még meg se' jött.
Mert a kinek csupán egy serkedő
Szörszál van állán, nem kész-e követni
Frankhonba e választott hősokeket?
Föl, föl szellemben! látni ostromot
S ágyúkat a szekéren a körülvett
Harfleurre vésszesen ásítani.
Gondoljátok: Frankhonból a követ
Már visszatért, s Henriknek béjelenté,
Hogy a király leányát Katalint
Ajánlja néki s jegyajándokul
Némely csekély, kis herczegségetek.
Nem tetszik e válasz, s a gyors tüzér
Kanóczával a pokolmühöz ér,
S mindent leont. Elnézők legyetek
S pótolja színünket képzelmetek.

(Csatazaj. Ágyúdörgés.)

I. SZÍN.

Franciaország. Harfleur előtt.

Csatataj. Henrik király, Exeter, Bedford, Gloster és katonák ostromhágcsókkal jönnek.

HENRIK KIRÁLY. Rohamra még egyszer barátim, egy-
 Vagy angol holtakkal töltsük meg a rést. [szer!
 Békében férfihoz mi sem valóbb,
 Mint a szerény csend és alázat; ám-
 De ha fülünkbe zúg a harcvihar,
 Kövessük akkor a tigris szokását:
 Feszüljön az ideg, szökjék föl a vér!
 Az arcot bős düh fintorítsa el!
 Legyen rémes tekintetű a szem
 S a fej kapuin úgy lessen, miként
 Az érc-ágyú! árnyazza a szemöld
 Oly rémitőn, mint mállott sziklabércz,
 Mely a vad óceántól elmosott
 S megrozantott alapján függ alá!
 A fog csikorgjon, táguljon az orrlyuk!
 Tartsátok vissza a lélekzetet,
 S minden szellem feszüljön legmagasb
 Fokára. Fel most, fel! angol nemesség!
 Véred harczedzett apáktól eredt,
 Kik, mint megannyi Sándorok, vivának
 Reggeltől estig im e tájakon,
 S csupán azért tették le kardjokat,
 Mert véle nem volt mit mivelni már.
 Ne hozzatok szégyent anyáitokra:
 Most bizonyítsátok be, hogy valóban
 Apáitok voltak nemzőitek,
 S példát adván a durvább rend előtt,
 Tanítsátok harczolni. És ti, köznép!
 Kik Angliában nőttetek fel, itt
 Mutassátok a vett tápszer tüzét:
 Hadd hígyük, hogy méltók vagytok valóban
 Születésetekre, min nem kétkedem:
 Mert nincs oly aljas, hitvány köztetek,

Kinek szemében büszke fény nem ég.
 Úgy álltok, mint zsinóron a vadász-eb,
 Ugrásra készen. A vad felszökellt:
 Bátran elő! Kiáltsd mindannyia:
 Henrikkel Isten, Szent György s Anglia!

(El mind. Csatazaj. Ágyúzás.)

II. SZÍN.

Ugyanott.

Csapatok vonulnak el. Nym, Bardolph, Pistol és a fiú jönnek.

BARDOLPH. Rajta, rajta, rajta! a rézsre, a rézsre!

NYM. Ugyan, káplár, megállj, kérlek. Nagyon tüzes ez a puffogatás s nekem részemről nincs két életem. Ez már igen is heves izé. Ez már aztán furcsa nóta.

PISTOL. A nóta legszebb: mert köröskörül izé.

Puffognak; a legény elesik és vége.

A véres mezőben

Kard és paizs bőven

Megszerzi az örök hírt.

FIÚ. Inkább valamely sörházban volnék Londonban! Minden híremet od' adnám egy kanna sörért és biztosságért.

PISTOL. Én pedig:

Ha óhajtásban üdvöt látnék,

Megvolna nálam a jó szándék,

S ott termenek e pillanatban.

FIÚ. Szép dolog biz az;

Még sem oly igaz,

Mint madár zeng a bokorban.

Fluellen jő.

FLUELLEN. Föl a résre, kutja nép! előre, kaz kölkek

(Előre űzi őket.)

PISTOL. Nagy hadvezér, kiméljed a por-embert,

Szüntesd dühöd', szüntesd kemény dühöd',

Szüntesd dühöd', nagy hadvezér;

Szüntesd dühöd', komám; légy nyájas, szép öcsém!

NYM. Ezek aztán jó izék; bizony kegyelmességed rossz izéket okoz.

(Nym, Pistol és Bardolph, Fluellentől kísérve, el.)

FIÚ. Fiatal ficzko létemre is keresztül pillantottam e három szájhóstit. Gyerek vagyok, mind a háromhoz mérve, de habár mind a hárman mellettem akarnának szolgálni, még sem lennék emberök, mert ilyen himpellérekből három se' teszen egy emberszámot. Ez a Bardolph, ennek fehér a mája s vörös az arcza, melyeknél fogva merészen oda tekint, de nem harczol. Ez a Pistol, ennek a nyelve szilaj, de a kardja nyugodt, minél fogva összetöri a szókat s épségben őrzi fegyverét. Ez a Nym, ez hallotta, hogy kevés beszédű ember a legderékabb ember, azért szégyenli elmondani imáját, hogy nyúlszívűnek ne tartsák; de kevés hitvány szava ép oly kevés derék tettel párosult, mert ő ugyan senki fejét be nem ütötte, kivéven a magáét, midőn részegen egy czölöpnek neki ment. Elcsenik, a mi eléjük akad, s ezt aztán keresetnek hívják. Bardolph egy lant szekrényt lopott, tizenkét órányira vonszolta s eladta három krajczárért. Nym és Bardolph esküdt testvérek a tolvajságban s Calaisban egy szénvonót loptak; ebből a csinyből mindjárt láttam, hogy piszkos mesterséget üznek. Azt akarnák, hogy én is oly bizalmas legyek mások zsebéhez, mint keztyűik vagy zsebkendőik; az én emberiségemnek pedig igen ellenére van, hogy a más zsebéből kivegyem s a magaméba tegyem: hiszen ez már annyi volna, mint az igaztalanságot zsebre dugni. El kell őket hagynom s jobb szolgálatót keresnem; bitangságuk háborgatja gyöngé gyomromat, ki kell adnom rajta. (Fiú el.)

Fluellen visszajő, utána Gower.

GOWER, Fluellen kapitány, jöjjön tüstént az aknákhöz. Gloster herczeg akar önnel szólani.

FLUELLEN. Az aknákhöz! Montya herczegnek, nem igen jó azon aknákhöz menni. Mert lássa, az aknák

nem a hati tudomány szerint vannak; öblösségek nem elekendő: mert lássa (s ezt a herczeknek mekmatyarázhatná, lássa), az ellenség néty rőfnire aláásott az ellenaknáknak. Ucssegéljen! én azt mondok, minden felrobban, ha jobb kormányzás nem lesz.

GOWER. Gloster herczeget, kire az ostrom intézése bizaték, egészen egy irlandi kormányozza: derék, vitéz ember, valóban.

FLUELLEN. Macmorris kapitány, nemde?

GOWER. Gondolom, ő.

FLUELLEN. Ucssegéljen! oly számár az, a minő csak kell; szemébe is bizonyítok; nem járatosabb az igazi hati tudományban, lássa, a római tudományban, mint egy kölök.

Macmorris és Jamy távolban jönnek.

GOWER. Épen itt jön s vele a skót kapitány, Jamy kapitány.

FLUELLEN. Jamy kapitány ritka terék férfiú, az pizmosos; nagy tyártassága s ismerete van a régi háporúknak, a mennyire rendelkezéseit különösebben ismerem. Ő aztán, ucssegéljen! megfelel magáért, mint akármely harczi, a mi a rómaiak régi hadi tanát illeti.

JAMY. Jó napot, Fluellen kapitány.

FLUELLEN. Adj' Isten önnek is, derék Jamy kapitány.

GOWER. Hogyan, Macmorris kapitány, elhagyta ön az aknákat? Főlhagytak velök az árkászok?

MACMORRIS. Krisztusz uczeze rosszúl áll a dolog. A munkát abban hagyták, hátrálót trombitálnak. Szavamra, apám lelkére eszküszöm, rosszúl áll a dolog; abba' hagyták. Uczzegéljen, légbe röpitettem volna e városzt egy óra alatt. Ah! rosszúl van, rosszúl van a dolog, szavamra mondom, rosszúl van.

FLUELLEN. Macmorris kapitány, most már kérem, engedje nekem némi vitába pocsátkoznom önnel, a háború-tant, a római háborúkat illetőleg vagy tekintőleg, csak úgy parátságos eszmecsere vagy okoskodás útján, részint, hogy véleményemet igazoljam, részint,

hogy gondolkodásomat kifejtsem a katonai tudomány rendelkezését illetőleg: ez a fő sarkpont.

JAMY. Nagyon jó lesz, két jó kapitány; meghálálom, mihelyt alkalmam lesz rá, meg fogom hálálni.

MACMORRIS. De Krisztusz uccze! nincz moszt idő a feczegészre. Hevesz a nap, az idő, a háború, a király ész a hercegek: nincz idő a feczegészre. A városz megszállva, trombita a részre hívogat, ész mi czak beszélgetünk, szemmit nem teszünk. Mindnyájunkra szégyen, Isztenemre! szégyen, nyugton állanunk, szavamra mondom, szégyen. Torkokat kellene itt metszgetni, munkához látni; mégisz mitszem teszünk, Krisztusz uccze, nem!

JAMY. Esküszöm, mielőtt szemeim álomra ereszkednének, hősies tettet viszek véghez, vagy porba hullok a közben, igen! vagy halálra szállok; hanem vitézül megfizetek érte, a mint csak tőlem telik, az már bizonyos, s ezzel aztán vége. Teringettét! oly örömet hallgattam volna köztök egy kis vitatkozást.

FLUELLEN. Macmorris kabitányt, én, lássa, úgy kondolom, engedelmével, hoty a maga nemzetéből nem sokan vannak.

MACMORRIS. Az én nemzetemből! Hát mi az én nemzetem? fattyú, szehonnai, bitang, gazember? Mi az én nemzetem? Ki beszél az én nemzetemről?

FLUELLEN. Látya, Macmorris kapitány, ha máskép veszi tolgot, mint a hogy értve volt. Körülpelül azt gondolok, hogy nem bánik velem oly nyájasan, mint illem szerint bannia kellene; pedig hát vagyok én olyan ember, mint ön, akár a háporú-tanban, akár születésem eredetére s más egyéb részletekre nézve.

MACMORRIS. Én nem tudom, hogy ön olyan ember, mint én! sz' ucczegéljen! levágom a fejét.

GOWER. Urak, félreértik egymást.

JAMY. Ah, ez aztán furcsa tévedés. (Alkudozási trombita szó.)

FLUELLEN. Macmorris kapitány, ha egyszer alkalmasabb időt megtalálunk, pátor leszek önnek mondani, hogy értem én a háború-tant. S most vége. (El mind.)

III. SZÍN.

Ugyanott. Harfleur kapui előtt.

*A parancsnok s néhány polgár a falakon, az angol csapatok
alant. Henrik király és kísérete jő.*

HENRIK KIRÁLY. Mit végez a város parancsnoka?

Több alkut e kívül nem engedünk:

Kegyelmünknek hódoljatok tehát;

Vagy rombolásban büszke fők gyanánt,

A legrosszabbra vizstek, mert a mily

Való, hogy katona vagyok s e név

Leginkább is megillet, mint hiszem:

Ha újra elkezdém az ágyuzást,

A félig dult Harfleurt el nem hagyom,

Míg hamviba temetve nem leend;

A kegyelem kapuit mind bezárom

S a zord szívű, a vásott katona,

Vérengező kezével, szabadon,

Pokol-tág lelkismérettel dühöng,

Fűként aratva üde szűzek és a

Viritó kisdedeknek sergeit.

Mit bánom én akkor, ha a veszett harcz,

Lángdíszen, a gonosz fejdelmeként,

Bemázolt arczczal, a vég pusztítás

És rombolás szörnyű művébe fog!

Mit bánom én, ha okai ti lesztek,

Hogy tiszta lánykáitok a kigyult

Erőszaknak kezébe fognak esni!

Mely zabla tartsa fel az elfajult

Vásottságot, ha böszülten rohan?

Hiú parancsunk ép oly hasztalan

A rablásnak dühült harczosra, mint

A Leviathant megidézni, hogy

Fölszínre szálljon. Ám, harfleuriek,

Kiméeljétek a várost és a népet,

Míg harczosim szavamra hajtanak,

Míg a kegyelem hűs, langyos szele

Elfújja a zord gyilkolás, erőszak

S gonoszság mérges, undok fellegét!
 Ha nem: rögtön azt látjátok, hogy itt
 Az elvakult, vérengző katonák
 Tisztátalan kézzel beundokítják
 Sivalgó lánykáitok fürteit,
 Apáitok ősz szakálát megragadják
 S tisztos fejöket a falhoz verik,
 Lándzsákra szúrják a mezítelen
 Kicsinyeket, s az őrjöngő anyák
 Bősz ordítása a felhőt szegi,
 Miként ama zsidó nőké, Heródes
 Szolgáinak véres vadászatán.

Mit szóltok? Engedtek, ezt elkerülni?
 Vagy jobb, daczolva, ekként elmerülni?

PARANCSNOK. Reményünk e napon már véget ért:
 A főherczeg, kinél segílyt kerestünk,
 Azt válaszolja, hogy hadserge még
 Nem kész ily ostromot feloldani.
 Éltünket, városunkat, nagy király,
 Kegyedre bízuk: jer, vonulj be hát,
 Parancsolj birtokinkkal és velünk;
 Magunkat nem védhetjük már tovább.

HENRIK KIRÁLY. Föl a kapukkal! Bátya, Exeter,
 Szálld meg Harfleur, fészkelj be ott magad'
 S erősítsd meg a frank ellen szilárdul;
 Kegyelmes légy mindenkihez. S mi, mert
 Közelg a tél, a kór meg terjedez
 Sergünk között, Calaisba visszatérünk.
 Ez éjt Harfleurben vendéged leszünk
 S holnap korán innen bucsút veszünk.

(Harsonaszó. A király s többen a városba vonúlnak.)

IV. SZÍN.

Rouen. Terem a palotában.

Katalin és Alice jönnek.

KATALIN. Alice, tu as esté en Angleterre, et tu bien parles le langage.

ALICE. Un peu, madame.

KATALIN. Je te prie, m'enseigniez; il faut, que je apprend à parler. Comment appelez vous le main en anglois ?

ALICE. Le main ? Il est appelée : *kéz*.

KATALIN. *Kéz*. Et les doigts ?

ALICE. Les doigts ? Ma foy, j'ai oublié les doigts ; mais je me souviendray. Les doigts ? Je pense, qu' ils sont appelé : *ujj* ; ouy, *ujj*.

KATALIN. Le main : *kéz* ; les doigts : *ujj*. Le pense que je suis le bon escolier. J'ai gagné deux mots d'anglois vistement. Comment appelez vous les ongles ?

ALICE. Les ongles ? Les appelons : *köröm*.

KATALIN. *Köröm*. Escoutez ! dites moy, si je parle bien : *kéz*, *ujj*, *köröm*.

ALICE. C'est bien dit, madame ; il est fort bon anglois.

KATALIN. Dites moy l'anglois pour le bras.

ALICE. *Kar*, madame.

KATALIN. Et le coud ?

ALICE. *Könyök*.

KATALIN. *Könyök*. Je m'en faitz la repetition de tous les mots que vous m'avez appris dès à présent.

ALICE. Il est trop difficile, madame, comme je pense.

KATALIN. Excuse moy, Alice ; escoute. *Kéz*, *ujj*, *köröm*, *kar*, *kinög*.

ALICE. *Könyök*, madame.

KATALIN. O seigneur Dieu ! je m'en oublie ; *könyök*. Comment appelez vous le col ?

ALICE. *Nyak*, madame.

KATALIN. *Nyak* ; et le menton ?

ALICE. *Áll*.

KATALIN. *Áll*. Le col : *nyak* ; le menton : *áll*.

ALICE. Ouy. Sauf vostre honneur ; en verité, vous prononcez les mots aussi droict que les natifs d'Angleterre.

KATALIN. Je ne doute point d'apprendre par la grace de Dieu, et en peu de temps.

ALICE. N'avez vous déjà oublié ce que je vous enseigné ?

KATALIN. Non, je reciteray á vous promptement. *Kéz, ujj, kömör* —

ALICE. *Köröm, madame.*

KATALIN. *Köröm, kar, kököny.*

ALICE. Sauf votre honneur, *könyök,*

KATALIN. Aínsi dis-je : *könyök, nyak, et áll.* Comment appelez vous le pieds et la robe ?

ALICE. *Láb, madame, et czomb.*

KATALIN. *Láb et czomb.* O seigneur Dieu! ils sont les mots, de son mauvais, corruptible et impudique, et non pour les dames de honneur d'user. Je ne voudrais prononcer ces mots devant le seigneur de France, pour tout le monde. Il faut *láb* et *czomb* néant moins. Je reciterai une autre fois ma leçon ensemble : *kéz, ujj, köröm, kar, könyök, nyak, áll, láb, czomb.*

ALICE. Excellent, madame.

KATALIN. C'est assez pour une fois : allons nous á diner. (El mind.)

V. SZÍN.

Ugyanott. Más terem a palotában.

*A francia király, trónörökös, Bourbon herceg,
Franciaország constable-je s mások jönnek.*

FRANCZIA KIRÁLY. A Somme vizét átlépte már bizonyynyal.

CONSTABLE. S ha még harezot sem állottak vele,
Ne lakjuk Frankhont : hagyjunk abba mindent
És bor-vidékünk barbár népre szálljon.

TRÓNÖRÖKÖS. Oh Dieu vivant! hogy egy pár sarjadé-
Fattyú-növés apáink dús eréből, [kunk,
Oltó galyak vad törzsben, ily hamar
A föllegek fölé szökkentek és
Felülmulák oltóikat!

BOURBON. Norman, de fattyu norman, norman fattyu.
Mort de ma vie! ha megvivatlan jönnek,
Áruba vetem hercezségemet,
Hogy Albion rongyos szélű szigetjén
Egy ronda kis majorságot vegyek.

CONSTABLE. Dieu de batailles! honnan tűzök?

Égaljok nem ködös, zord és komor,
 Melyre gúnytól sápadva néz a nap,
 Gyümölcsüket mord képpel zúzva el?
 Hát árpaléjök, főtt vizök, a mely
 Elnyűtt gebének kellő egy ital,
 Hős hévre forralá hült véröket,
 Míg a mi gyors vérünk, mit bor hevit,
 Jegesnek látszik!? Oh! hazánk híréért!
 Ne függjünk itt mindnyájan úgy, miként
 Ereszünkről lecsüggő jégcsapok,
 Míg egy kihültebb nép a hős ifjúság
 Csöppjével izzad dús mezőnkön, a mely
 Csupán csak önszülöttiben szegény.

TRÓNÖRÖKÖS. Hitemre, becsületemre!

Nőink kigúnyolnak, kimondva, hogy
 Tüzünk kihalt és ők az angol ifjak
 Kényére bízzák testöket, e hont
 Fattyú-harczossal népesíteni.

BOURBON. Angol táncziskolába küldenek,

Ugránozást, szökést tanítani,
 Mondván, hogy érdemünk sarkunkba' van
 És hogy mi a legjobb futók vagyunk.

FRANCZIA KIRÁLY. Hol van Montjoy, a hirnök? Gyor-

Éles daczczal köszöntse Angliát: [san el!

Fel, főurak! el a mezőre oly

Kedélylyel, melyet a becsületérzet
 Élesbre fent, mint milyen kardotok.

De la Bret Károly, Frankhon nagy constableje,

Orléans, Bourbon s Berry hercezek,

Alençon, Brabant, Bar és Burgundy,

Chatillon Jakab, Rambures, Vaudemont,

Beaumont, Gandpré, Roussi és Fauconberg,

Foix, Lestrade, Bouciqualt és Charolois,

Nagy hercezek, bárók, urak s lovagság,

A nagy hűbérért, mentsétek meg im

E nagy szegyéntől magatokat és

Gátoljátok meg angol Henriket,

Ki a Harfleur véérébe áztatott

Zászlóival vonúl hazánkon át!

Omoljatok sergére, mint megoldadt
 Hó a völgyekbe, melyeknek alanti
 Szolgaszékére öntik nedvöket
 Az Álpok! Van erőtök: csapjatok rá,
 S hadi szekéren hozzátok Rouenbe
 Foglyunk gyanánt.

CONSTABLE. Így illik a nagyokhoz.

Azt röstelem, hogy serge oly kevés,
 Népe beteg s az úttól éhezett:
 Mert ha a mi hadunkra néz, tudom,
 Szive a félelem vermébe vész,
 És hódítás helytt váltságpénzt ajánl.

FRANCZIA KIRÁLY. Azért, constable, Montjoy hadd
 S hadd tudja meg az angoltól, vajon [siessen,
 Mi váltságpénzt ajánl önkéntesen.
 Főherczeg, ön velünk marad Rouenben.

TRÓNÖRÖKÖS. Ne úgy, igen kérem fölségedet.

FRANCZIA KIRÁLY. Csak nyugton! ön velünk hátul ma-
 Most el, constable! el mind, ti herczegek! [rad.
 S hírt Anglia dőlteről hadd vegyek. (El mind.)

VI. SZÍN.

Angol tábor Picardiában.

Gower és Fluellen jönnek.

GOWER. Nos, Fluellen kapitány! a hídtól jön?

FLUELLEN. Pisztosíthatom, hogy a hítnál igen kitü-
 nően teljesítették a szolgálatot.

GOWER. S Exeter herczeg épségben maradt?

FLUELLEN. Exeter herczeg oly hősies, mint Agamem-
 non: oly férfiú, kit én szeretek, tisztelek, lelkemmel és
 szívemmel, pusztosággal, életemmel, pihegésemmel
 és legvégső erőmmel. Néki, hála Isten! semmi paj!
 Vitézül, nagy hati tudományyal tart a hidat. Egy
 zászlótartó hadnagy van ott a hítnál: jó lelkiismeret-
 tel mondhatom, oly vitéz ember, mint Marc Anton:
 semmi külső tekintélyvel nem bír, hanem hősies tettét
 láttam neki.

GOWER. Hogy' hívják?

FLUELLEN. Pistol százlótartó.

GOWER. Nem ismerem.

Pistol jő.

FLUELLEN. Épen itt jön la.

PISTOL. Kapitány, tégy szivességet velem:

Exeter herczeg kedvel tégedet.

FLUELLEN. Uty van, hál' Istennek! Érdelek is tőle egy kis szeretet.

PISTOL. Bardolph, egy hős, kemény szivü s ügyes

Vitéz, a szörnyü végzet által, és

Bőszülve forgandó kerekje által

A könnyelmü Fortunának, eme

Vak istennőnek,

Ki egy szünetlen gördülő kövön áll . . .

FLUELLEN. Engedelmével, Pistol zászlós, Fortunát vaknak festik, szemén kötölékkal, jelenteni, hogy a szerencse vak. Festik továbbá kerekkel is, jelenteni, mi belőle tanulság, hogy változó és állhatatlan, meg aztán változékonyság és ingatagság; és látja, a lába goló forma köre van helyezve, mely kurúl, kurúl, csak kurúl. A költők igazán igen bompás leírását adták neki. Fortuna pombás tanulság.

PISTOL. Bardolphhoz a szerencse zord, rideg:

Feszületet lopott, most felkötik.

Átkos halál!

Ásitson ebre a bitó, legyen

Szabad az ember és ne fojtsa el

Torkát kender kötél; de Exeter

Kimondta a halálítéletet

Egy kis feszületért.

Menj, szólj vele: hallgat terád a herczeg,

Bardolph életfonalát ne messe el

Aljas gyalázat és éles zsineg.

Szólj élte mellett: megszolgálom azt neked.

FLUELLEN. Pistol százlós, úgy félig érdem szándokát.

PISTOL. No hát örülj neki.

FLUELLEN. De pizom, százlótartó, ez nem igen örülni

való dolog. Mert, látja, ha mindjárt tulajdon testvérem volna is, kérném hercezeget, csak bánjék vele tetszés szerint, hajtsa végre rajta az ítéletet: mert hát fel kell tartani a fegyelmet.

PISTOL. Veszsz el s légy átkozott! Fige barátságodnak.

FLUELLEN. Jól van.

PISTOL. Spanyol fige! (Pistol el.)

FLUELLEN. Iken jól van.

GOWER. Ej, hisz ez egy körmönfont csaló gazember; most emlékszem már rá; kerítő, zsebmetsző.

FLUELLEN. Pisztosítom önt, a hitnél oly terék szakakat megpeszél, minőket csak nyári nap látni. Iken jól van, a mit nekem peszél; jól van, mondhatom, ha az idő rászolgál.

GOWER. Csaló, hóbortos, gazember ez. Olykor-olykor elmegy a háborúba, hogy Londonba visszatérve, katonailag csilloghasson. S az efféle ficzkók egyszerre készen vannak aztán a nagy hadvezérek nevével. Könyv nélkül betanulják, hol történt ez vagy az: e vagy amaz földszáncznál, ezen résnél, ama földözetten; ki tért vissza dicsőségesen, kit lőttek agyon, ki gyalázta meg önmagát, mely állást tartott meg az ellenség; s mindezt hibátlanul betanulják harczias nyelven, melyet új szabású káromkodásokkal czifráznak; pedig hogy a tábornoké szerint nyírott szakál s a táborig megviselt ököny mily hatást gyakorol a tajtékozók palaczkok és sörbe mártott elménczségek között, elgondolni is csodálatos. Azért korunk ez éktelenségeit ismernie kell önnek; különben rútúl rászédhetik.

FLUELLEN. Mondok önnek valamit, Gower kapitány: kezdék észrevenni, hogy ő nem az az ember, kinek mutatni akarja magát világ előtt; ha kabátján egy luk megtalálom, majd megmondom én neki véleményemet. (Trombitaszó.) Hallja, itt jön a királ: szólanom kell vele a hitről.

Henrik király, Gloster s katonák jönnek.

FLUELLEN. Isten áltja felségét!

HENRIK KIRÁLY. Hogy hogy, Fluellen? a hidtól jösz?

FLUELLEN. Onnan, felséged parancsára. Exeter herczeg vitézül tartotta a hitat; a francziák mekszaladoztak; iken vitéz ticsó dolgok történtek. Mert az ellenség elfoglalta a hitat, de visszavonulni kénytelen volt s Exeter herczeg lett a híd ura. Mondhatom, felség, a herczeg derék ember megvan a talpán.

HENRIK KIRÁLY. Hány embert veszítettetek, Fluellen?

FLUELLEN. Az ellenségnek igen naty vesztesége van, különösen naty; részemről gondolom, a herczeg senkit sem veszített, egy kívül, a kit, mivel templomot rabolt, hihetön kivégeznek: valami Bardolph, ha ismeri felség: az arca csupa pibircsó, ragya, pattogzás és tűzláng, ajkai az orrára fujdogálnak, s az meg olyan, mint az izzó szén, néha kék, néha vörös; hanem orra ki van végezve, s tüzének vége.

HENRIK KIRÁLY. Kiirtani szeretnénk minden ily gonosztevőt. Világos rendeletet adunk, hogy ez országon átvonultunkban semmit ne zsaroljanak, semmit el ne vegyenek fizetés nélkül a falvakban, egy francziát se illessenek vagy gúnyoljanak gyalázó szavakkal, mert ha szelidség és kegyetlenség versenyez egy királyság fölött, a leggyöngédebb játékos lesz a leggyorsabban nyerő.

Harsona-szó. Montjoy jó.

MONTJOY. Kilétemet tudatja öltönyöm.

HENRIK KIRÁLY. Igen, azt tudom; de mit fogok tudni tőled?

MONTJOY. Uram szándékát.

HENRIK KIRÁLY. Nyilvánítsd.

MONTJOY. Királyom így szólt: Mondd meg angol Henriknek, hogy bár holtnak tetszénk, csak aludtunk; az elvárás jobb katona, mint az elsietés. Mondd, hogy Harfleurnél visszanyomhattuk volna; de nem láttuk jónak lezúdítni a csapást, mielőtt teljesen megért. Most rajtunk a sor beszélni, s szavunk parancsoló. Anglia megkeserüli döreségét, belátja gyöngeségét s csodálja türelmünket. Mondd meg tehát neki, gondoskodjék oly váltságdíjról, mely szenvedett veszteségeinkhez, elvesztett alattvalóinkhoz s eltürt megaláztatásunkhoz mért

legyen, mit ha egész súlyában kárpótolni akar, kicsinysége megrogy alatta. Veszteségeinkért kincstára fölötte szegény; vérünk omlásáért királyságának följánlása csekély összeg; s megaláztatásunkért, saját személye, lábunknál térdelve, gyöngé és méltatlan elégtétel lenne. Add ezekhez kihívásunkat, s mondd meg neki végül, hogy elárulta embereit, kiknek halálítélete ki van mondva. Ennyit uram, királyom; ennyi megbizatom.

HENRIK KIRÁLY. Mi a neved? már tiszted' ismerem.
MONTJOY. Montjoy.

HENRIK KIRÁLY. Jól végezed dolgod'. Térj vissza és

Mondd a királynak, már nem zaklatom,

De sőt örömmel húzódnám Calaisba

Gát nélkül: mert valót beszélve, bár

Eszélytelenség ennyit vallani

Előnyt kapott ravasz ellenfelünknek,

Betegség elgyötörte népemet,

Számuk csekély, s a megmaradt néhány

Aligha jobb, mint annyi francia;

Míg ép erőben, hirnök, mondhatom,

Úgy tetszett, mintha három francia

Járt volna egy angol lábszárain.

Isten bocsássa meg, hogy így dicsekszem:

Frank légetekből szívtam e hibát;

Megbántam. Mondd uradnak, itt vagyok,

Váltságdíjam e hitvány, gyöngé test,

Sergem beteg, bágyadt őrség csupán.

De ha Isten vezérl, mégis megyünk, bár

Frankhon s meg oly más szomszéd állna is

Útunkba. Vedd ezt fáradságodért.

Menj, s mondd uradnak, jól gondolja meg:

Ha elvonulhatunk, jó; hogyha gátol,

A barna földet piros véretekkel

Föstjük be. S most, Montjoy, elmehetsz.

Mindössze ennyiből áll válaszuk:

Mi a csatát, így lévén, nem keressük,

De így lévén, nem is kerüljük azt;

Mondd ezt uradnak.

MONTJOY. Akként teszek. Köszönet felségednek.

(Montjoy el.)

GLOSTER. Remélem, most nem rontanak reánk.

HENRIK KIRÁLY. Isten kezében vagyunk, nem övékben.

A hídra most: közelget már az éj.

Túl a folyón szállunk táborba és

Reggel vonulunk majd onnan tovább. (El mind.)

VII. SZÍN.

Franciaia tábor Agincourt mellett.

Franciaország constable-je, Rambures, Orleans herczeg, a trónörökös és mások jönnek.

CONSTABLE. Eh! fegyverzetemnek nincs párja e világon. Bár csak virradna már!

ORLEANS. Fegyverzete kitűnő; de az én lovamnak is meg kell ám adni a magáét.

CONSTABLE. No, az a legjobb ló Európában.

ORLEANS. Hát sohsem lesz már reggel?

TRÓNÖRÖKÖS. Önök, Orleans herczeg s nagy constable, lóról és fegyverzetről beszélnek.

ORLEANS. Ön mind a kettővel úgy el van látva, mint bármely herczeg e világon.

TRÓNÖRÖKÖS. Mily hosszú éj! Nem cserélnék lovat egygyel sem, a mely négy lábbon jár. Ça ha! Úgy pattan ez a földről, mintha szőrrel volna kitömve: le cheval volant, Pegazus, qui a les narines de feu! Ha lovaglok rajta, csak úgy lebbenek, sólyom vagyok. A légben szökdel; a föld csak úgy zeng, ha megérinti. Kőrmének legkisebb hegye is zenélőbb, mint Hermes sipja.

ORLEANS. Szerecsen-dió színű.

TRÓNÖRÖKÖS. S gyömbér-tüzű. Perseusnak való állat: csupa tűz és lég; s a föld és víz röst elemei csak azon türelmes csöndben vehetők észre nála, mialatt lovagja reá hág. Ez aztán ló; a többi gebéket barmoknak nevezhetni.

CONSTABLE. Valóban, herczeg, a legtökéletesb, kitűnő ló.

TRÓNÖRÖKÖS. A diszparipák fejedelme; nyerítése

mint egy király parancsa s magatartása hódolatra kész.

ORLEANS. Ne többet, rokon.

TRÓNÖRÖKÖS. Ej, nincs abban elmésség, ki pacsirta keltétől bárányok zártáig, érdemlett, változatos dicséretet mondogatni nem bír az én lovamra. Oly bőséges tárgy az, mint a tenger. Változtasd ékesszóló nyelvekké a homokszemeket, s lovam mindegyiknek dolgot ad; méltó, hogy fejedelem beszéljen róla, hogy fejedelmek fejedelme lovagoljon rajta és hogy az előttünk ismert és ismeretlen világ saját magán ügyét félre téve, csak őt csodálja. Én már dicsőítésére sonettet is írtam egykor, mely így kezdődött: «Oh! természet csodája!»

ORLEANS. Én valakinek a kedveséhez írott sonettjét hallám, hogy úgy kezdődött.

TRÓNÖRÖKÖS. Úgy azt utánozták, melyet én a paripámhoz írtam: mert lovam az én kedvesem.

ORLEANS. Kedvese jól bírja.

TRÓNÖRÖKÖS. Engemet jól, s ez kellő magasztalása és tökélye egy jó és kizárólagos kedvesnek.

CONSTABLE. Hanem a minap úgy látszott nekem, hogy kedvese ugyancsak megrázta az ön derekát.

TRÓNÖRÖKÖS. Talán az öné tett úgy.

CONSTABLE. Az enyim nem volt felzabolázva.

TRÓNÖRÖKÖS. Oh! akkor alkalmasint vén és szelid volt, s úgy lovagolt ön, mint egy irlandi kóbor lovas, francia bő nadrág nélkül, saját szűk lábravalójában.

CONSTABLE. Ön nagyon is ért a lovagláshoz.

TRÓNÖRÖKÖS. Fogadja hát intésemet: a kik úgy lovagolnak és nem lovagolnak óvatosan, undok mocsárba buknak. Inkább csak lovam legyen a kedvesem.

CONSTABLE. Én is szeretném, ha nyereg alá való volna kedvesem.

TRÓNÖRÖKÖS. Hanem, constable, az én kedvesem a maga szőrét hordja ám.

CONSTABLE. Én is ép ily igazán dicsekedhetném azal, ha sertés volna a kedvesem.

TRÓNÖRÖKÖS. Le chien est retourné à son propre vomissement, et la truie lavée au boubrier: te fölhasználod, akármilyen.

CONSTABLE. De kedvesemül lovamat nem, sem az afféle közmondást, mely oly kevésé illik a tárgyhoz.

RAMBURES. Ugyan, constable, napok vagy csillagok vannak-e a fegyverzetben, melyet sátrában ez éjjel láttam?

CONSTABLE. Csillagok.

TRÓNÖRÖKÖS. Le fog holnap azok közül esni egy-néhány, remélem.

CONSTABLE. De azért még sem lesz hija egemnek.

TRÓNÖRÖKÖS. Meglehet, mert túlságosan is sokat visel ön azokból, s tisztességesebb volna egy kissé kevesebb.

CONSTABLE. Ép úgy, mint az ön lova viseli az ön dicséreteit: szint' oly jól fogna ügetni, ha magasztalásai-ból néhányat lelökne a nyeregből.

TRÓNÖRÖKÖS. Bár képes volnék rárakni érdemét! Sohsem lesz már nappal? Holnap egy mérföldet fogok lovagolni, s útam angol képekkel lesz kirakva.

CONSTABLE. Azt én nem akarom mondani, attól tartván, hogy útam képet fogna vágni reám. Szeretném már, ha reggel volna, mert igen szeretném fülön csípni az angolokat.

RAMBURES. Ki akar velem koczkázni húsz fogolyban?

CONSTABLE. Önmagát kell koczkáztatnia, mielőtt azokhoz jutna.

TRÓNÖRÖKÖS. Éjfél van; megyek fegyverkezni. (El.)

ORLEANS. A főherczeg nagyon óhajtja a reggelt.

RAMBURES. Nagyon óhajtja fölfalni az angolokat.

CONSTABLE. Azt hiszem, mind fölfalja, a kiket megöl.

ORLEANS. Hölgyem fehér kezére! vitéz egy herczeg.

CONSTABLE. Esküdjék ön lábára, hogy áthághassa esküjét.

ORLEANS. Kétségkívül, a legtevékenyebb főúr Franciaországban.

CONSTABLE. Az előnyomulás tevékenység, s ő mindig előnyomul.

ORLEANS. Nem hallottam, hogy valakivel rosszul bánt volna.

CONSTABLE. Holnap se fog, s ezt a jó nevet mindig megtartandja.

ORLEANS. Én vitéznek ismerem őt.

CONSTABLE. Nekem is azt mondta valaki, a ki jobban ismeri, mint ön.

ORLEANS. S ki volt az?

CONSTABLE. No, hát maga mondta; s azt is mondta, nem törődik vele, hogy más is tudja.

ORLEANS. Ne is törődjék; nincs ő benne rejtett erény.

CONSTABLE. De van, becsületesemre! van: senki sem látta még azt inasán kívül. Eltakart vitézség, s ha napfényre szökell, rögtön alábukik.

ORLEANS. Rossz nyelvnek nincs jó beszéde.

CONSTABLE. E mondatra csak azt borítom, hogy: a barátság mézes-mázos.

ORLEANS. Én pedig azzal lebbentem föl, hogy az ördögnek is mécses kell gyújtani.

CONSTABLE. Ennek megadta: ön barátja tehát ördög gyanánt van; erre csak azt mondom, hogy: ördög vigye el az ördögét!

ORLEANS. Ön erősebb az ily mondatokban; hanem hát: bolondnak fa pénz is jó.

CONSTABLE. Ön kelletin túl fizetett.

ORLEANS. Nem először történik, hogy önt kifizették.

Hírnök jő.

HÍRNÖK. Uram, nagy constable úr, az angolok tizenöt száz lépésnyire tanyáznak az ön sátorától.

CONSTABLE. Ki mérte meg, hogy annyira?

HÍRNÖK. Grandpré lord.

CONSTABLE. Vitéz, tapasztalt úri ember. Bár csak viradna már! Szegény angol Henrik, ő nem eped úgy a a szürkület után, mint mi.

ORLEANS. Mily nyomorúlt, szeles ficzko ez az angol király, hogy vastagfejű kísérelével ennyire kiugrott a kerékvágásból!

CONSTABLE. Ha ez angoloknak egy parányi eszök volna, kereket oldának.

ORLEANS. Épen az hiányzik: mert ha fejük értelmi fegyverzettel bírna, nem hordanának olyan nehéz sisakokat.

RAMBURES. Ez angol sziget nagyon hős teremtményeket is szül ám: szelindekeik páratlan merészek.

ORLEANS. Ostoba ebek! vaktába rohannak egy orosz medve torkába, s fejöket, mint a rothadt almákat, szétzuzatják. Ép úgy mondhatná ön, hogy hős bolha az, mely reggelijét egy oroszlán száján költi el.

CONSTABLE. Helyes, helyes; és ez emberek egy húron pendülnek a szelindekekkel a heves és erős támadásban, eszöket nejeiknél otthon hagyván; adj nekik nagy darab marhahúst, meg aczélt és vasat: s esznek, mint a farkasok, harcolnak, mint az ördögök.

ORLEANS. De az angoloknak rémitően elfogyott ám a marhahúsok.

CONSTABLE. Akkor holnap úgy fogjuk tapasztalni, hogy vágyuk egyedül a falásra lesz, nem a harczolásra. De ideje fegyverkezünk; vajon támadhatunk-e már?

ORLEANS. Két óra most; midőn tíz eltelik,

Száz angol foglyot ejtsen mindenik. (El mind)

NEGYEDIK FELVONÁS.

A Kar jő.

KAR. Most oly idő képén mulassatok,

Midőn lassú zaj és kémlő homály

Tölti be a világ tág boltozatját.

Az éj tisztátalan keblén keresztül

Egy táborból a másba hangzik át

A hadsergek zsongása csendesen,

Hogy egymás titkos suttogásit is

Csaknem kihallja a fölállított ór.

Tűz ellen tűz, és halvány lángjain

Keresztül meglátja egyik csapat

A másik felpirult ábrázatát.

Mén ménre tüsszög, éles, vad nyerítés

Hatván az éj tompult fülébe ; és
A sátorokban a fegyvernökök,
Szerelvén a vitézeket, serény
Kalapácsaikkal a fegyverzetten
Szögezve, a készülgetés ijesztő
Hangját hallatják. A faluk kakasai
Kiáltoznak s az óra a szunyóka
Reggel harmadik óráját üti.
Számukra büszkén, biztos érzetökben,
Koczkát az elbizott, vig francziák
A föl se vett angolra játszanak,
S kigúnyolják a béna, lassu éjt,
Mely undok, rút boszorkányhoz hasonlón,
Vontatva sántít. Szegény angolok,
Kész áldozatként ülnek örtüzöknél
Türelmesen, és bensőleg tünődnek
A reggel vészein ; a bús vonások
Dult arczukon és harcban megviselt
Ruháik a szemlélő holdnak őket
Megannyi szörnyü szellemként mutatják.
Oh ! a ki látja most ez elveszett
Csapat magas vezérét jöni-menni
Örtől őrhöz, sátrakból sátorokba,
Kiáltson fel : dicsőség s hír fejére !
Mert indul és megnézi népeit,
Szerény mosolylyal jó reggelt kíván,
Testvér-, barát- s földinek hívja őket.
Királyi arczán egy vonás se' jelzi,
Mily rémes hadsereg vevé körül,
Sem színiből nem szentel egy parányt
Az átvirrasztott terhes éjszakának ;
Söt oly üdén néz, földve gyöngeségét
Nyájas fönsége, vidám külszine,
Hogy a ki nem rég halvány, bús vala,
Őt látva, vigaszt nyer tekintetén.
Mint a nap, általános üdvöt ad
Az ő áldó szeme mindenkinek,
Fölengesztelvén a hideg félelmet,
Úgy, hogy fő- és alantrangú az éjben,
Bármint ítéljen a szűkkeblűség,

Vesz Henriktől egy-egy kis ihletést.
 Szinünk így a csatába röppen át,
 Hol, óh bocsánat! béhomályosítjuk
 Az Agincourt nevét, négy-öt kopott,
 Hitvány pengével rosszul sorakozva
 Nevetséges küzdésre. Ám azért
 Csak üljetek le és szemléljétek,
 S külszín alatt valót képzeljétek. (El.)

I. SZÍN.

Angol tábor Agincourtnál.

Henrik király, Bedford s Gloster jönnek.

HENRIK KIRÁLY. Nagy a veszély, Gloster, való igaz ;
 De bátorságunk még nagyobb legyen.
 Jó reggelt, Bedford. — Oh, hatalmas Isten !
 Gonosz dologban is van némi jó,
 Csak fölkatatgassuk figyelmesen ;
 Rossz szomszédunk im fölriaszt korán,
 S ez jó egészség, jó gazdálkodás :
 Ők a mi külső lelkisméretünk
 És prédikátorink, kik intenek,
 Hogy végperczünkre jól készen legyünk.
 Így a dudváról is mézet szedünk
 S az ördögtől is erkölcsöt nyerünk.

Erpingham jő.

Jó reggelt, vén sir Erpingham Tamás !
 E szép fehér főnek jobb volna szép, lágy
 Párnácska, mint kemény francia gyöp.
 ERPINGHAM. Nem, fejdelem ; e fekhely jobb nekem,
 Látván, hogy úgy fekszem, mint egy király.
 HENRIK KIRÁLY. Csakhogy szeretni tudják a jelen bajt
 Példánkon : így a lélek megkönyül ;
 S ha a kedély megélnékült, bizony
 A már előbb holt szervek is kitörnek
 Álmos sírjokból s újra mozganak,

Friss lendülettel, bőrüket levetve.
 Add köpenyed', Tamás. Testvéreim!
 Köszöntöm táborunknak főbjeit:
 Jó reggelt mondjatok nekik s azonnal
 Sátramba hívjátok mindnyájokat.

GLOSTER. Úgy lesz, fejedmem. (Gloster és Bedford el.)

ERPINGHAM. Kísérhetem, felség?

HENRIK KIRÁLY. Nem, jó lovag:

Testvérimmel eredj a főurakhoz;
 Én és szívem tanácskozunk együtt,
 S ahhoz nem szükséges más társaság.

ERPINGHAM. Az ég áldjon meg téged, drága Henrik.

(Erpingham el.)

HENRIK KIRÁLY. Áldjon meg, agg szív! nyájasságodért.

Pistol jö.

PISTOL. Qui va là?

HENRIK KIRÁLY. Jó barát.

PISTOL. Add csak tudtomra, vajjon tiszt vagy-e?

Vagy aljasrendű, köz földnépe vagy?

HENRIK KIRÁLY. Egy csapat vezetője vagyok.

PISTOL. Hatalmas dárdát vonszolsz?

HENRIK KIRÁLY. Igen. Hát ön micsoda?

PISTOL. Csak oly nemes, mint a császár maga.

HENRIK KIRÁLY. Úgy hát különb ön a királynál.

PISTOL. Ej, a király valódi kincs, arany szív,

Élet fia, hír sarjadéka,

Derék szüléjű, hősi öklü is:

Csókolom piszkos csizmáját; egész

Szívem legmélyiből kedvelem én

E kedves vasgyúrót. Mi a neved?

HENRIK KIRÁLY. Le Roy Henrik.

PISTOL. Le Roy! Corn-név; ugy-e Cornwallisból
 eredsz?

HENRIK KIRÁLY. Nem én; vallon vagyok.

PISTOL. Ismered Fluellent?

HENRIK KIRÁLY. Ismerem.

PISTOL. Mondd meg neki, kalapjánál a hagymát
 összeroppantom szent Dávid-napon.

HENRIK KIRÁLY. Ne hordja ön törét fővegénél e napon, nehogy ő roppantsa össze az önénél.

PISTOL. Barátja vagy?

HENRIK KIRÁLY. Rokona is.

PISTOL. Akkor fige tehát neked.

HENRIK KIRÁLY. Köszönöm. Isten vele.

PISTOL. Az én nevem Pistol. (El.)

HENRIK KIRÁLY. Jól illik tüzelgéséhez.

Fluellen és Gower külön oldalról jönnek.

GOWER. Fluellen kapitány!

FLUELLEN. Utyan a Jézus Kristusz nevére, peszéljen esendesebben. Széles e filágon legnagyobb csodálatos, mikor háporúnak igazi és ősi kiváltságait és törvényeit figyelembe nem vesznek. Ha fáradságot venne magának vizsgálni a nagy Pompéjus háborúit, meg fogná látni, jót állok érte, hogy Pompéjus táborában nem volt locs-fecs, vagy csere-csura, jót állok érte, meg fog látni, hogy a háború czeremoniái s a gondosság abban, az erkölcsök, a józanság s a szerénység abban egészen másképen voltak.

GOWER. Ej, hiszen az ellenség lármás, egész éjjel hallhatta.

FLUELLEN. Ha az ellenség számár és polond és fecsegő oktondi: kondolja, illő, hogy mi is számár, polond és fecsegő legyünk? Ugyan lelkiismeretére támasztom.

GOWER. Csendesebben fogok beszélni.

FLUELLEN. Kérem, rimáncodom, tegye.

(Gower és Fluellen el.)

HENRIK KIRÁLY. Bár egy kissé olyan szokatlan is,

Sok ész s erély van e vall férőiban.

Bátor, Udvaros és Villám jönnek.

UDVAROS. Hé, Bátor Jancsi, nem a reggel az, a mi ott hasad?

BÁTOR. Úgy gondolom, hogy az; csak hogy nekünk nem nagy okunk van óhajtani a reggel közeledtét.

VILLÁM. Látjuk amott a nappal kezdetét, de úgy hiszem, nem látjuk meg a végét. Ki vagy?

HENRIK KIRÁLY. Jó barát.

VILLÁM. Melyik kapitány alatt szolgál kend?

HENRIK KIRÁLY. Erpingham Tamás alatt.

VILLÁM. Jó öreg parancsnok, derék, nyájas úri ember. Ugyan hogy gondolkozik ő a mi állapotunkról?

HENRIK KIRÁLY. Hát úgy, mint homokzátonyon a hajótöröttek, kik várják, hogy a legközelebbi hullám elsodorja.

BÁTOR. Nem mondta ő el gondolatát a királynak?

HENRIK KIRÁLY. Nem; de nem is szükséges. Mert, hogy kimondjam kendteknek, biz én azt hiszem, a király is csak olyan ember, mint én magam: a viola neki is csak olyan illatos, mint nekem, az ég boltja neki is csak úgy mutatkozik, mint nekem, érzékei szintúgy emberi természetűek; s pompájától megválva, meztlenségében ő is szintúgy embernek tűnik föl, s habár gondolatai magasabban járnak is, de mikor alá szállanak, csak olyan szárnyon szállnak alá, mint a mieink. Azért ha ő okot lát a félelemre, mint mi, bizony az ő félelme is csak olyan természetű, mint a mienk. Épen azért okosan még csak színét sem közölhetni ő vele a a félelemnek, nehogy azután meglátszván rajta, seregét is lehangolja.

BÁTOR. Dejszen, mutathat ő színleg annyi bátorságot, a mennyit akar, de én azt hiszem, ily hideg éjszakán szivesebben ülne nyakig a Temzében s magam is vele, minden veszélynek kitéve, csak innen szabadulnánk.

HENRIK KIRÁLY. Ucscegéljen! úgy szólok a királyról, a mint érzek. Én azt gondolom, hogy ő sehol sem szeretne inkább lenni, mint a hol épen van.

BÁTOR. No akkor, bár egyes egyedül volna itt! Úgy is biztos lehetne, hogy kiváltanak, s legalább a szegény ember élete megmaradna.

HENRIK KIRÁLY. Én azt hiszem, mégis csak jobban szereti tán kend a királyt, mintsem azt kívánja, hogy egyes egyedül legyen itt; csak azért beszél kend így, hogy a más gondolatját kitapogassa. Én bizony sehol

se halhatnék meg szívesebben, mint épen a király körül, mert ügye igazságos, harcza becsületes.

VILLÁM. Ez már túlmegy a mi eszünkön.

BÁTOR. Túl ám; vagy túlmegy azon, a miről mi kérdezősködhetünk; mert nekünk elég azt tudni, hogy a király alattvalói vagyunk. Ha rossz az ügye, eltörli abban a mi bűnünket a király iránt való engedelmeségünk.

VILLÁM. De ha ügye nem jó, magának a királynak gyülik meg a baja a számadással, majd mikor mindazok a lábszárak, karok és fejek, melyeket a csatában levágtak, összeforradnak az ítélet napján s mindnyájan fölkiáltanak: «Itt meg itt haltunk meg!» némelyek káromkodva, mások sebészt kiabálva, némelyek szegényül hagyott feleségeiket, fizetetlen adósságaikat, mások nevetlenül maradt gyermekeiket. Félek, kevesen hálnak meg jámborúl, a kik csatában vesznek el, mert hogyan is intézkedhessenek valamiről keresztynileg, mikor minden gondjok csak vér. No ha már ezek az emberek gonoszúl vesznek el, bizony melege lesz a királynak, hogy őket ide vezette: mert hiszen neki nem engedelmeskedni minden alattvalói rend ellen volna.

HENRIK KIRÁLY. Így hát ha egy fiú, a kit az apja kereskedni tova küldött, bűnösen vész el a tengeren, annak gonoszsága terhét, a kend regulája szerint, az apjára kell háritani, a ki őt elküldötte; vagy ha egy szolgát, a ki ura parancsolatjából pénzt viszen valahová, rablók támadnak meg s jóvá nem tett bűneiben múlik ki, kend az úr dolgát veti okúl, ha a szolga el-kárhozik. De ez nem így van ám: a király nem köteles jót állani katonáinak különös végeért, sem az apa a fiáért, sem az úr a szolgájáért, mert hiszen nem kívánják halálukat, midőn szolgálatjokat kívánják. De meg aztán nincsen is oly király, a ki bármily hibátlan ügyét, ha egyszer kard élire kerül a dolog, egészen hiba nélkül való katonákkal vívhassa ki. Némelyeket közülök talán előre megfontolt szándékos gyilkosság vétke terhel; másokat az, hogy szüzeket csal-tak meg az eskü megtört pecsétjével; másokat meg

az, hogy a háborút tették védbástyájokká, midőn előbb már a béke szelid kebelét rablással és fosztogatással feldúlták. No már, ha ezen emberek kijátszodták a törvényt s a természetes büntetés alól kisiklottak: elmenekülhetnek ugyan az emberek elől, de nincsen szárnyok elrepülni az Isten elől: háború az ő ostora, háború az ő boszújának eszköze, úgy hogy itt a király eme viszályos ügyében a király törvényeinek előbbi megszegéseért bűnhődnek az emberek. A hol a haláltól félték, életüket megmentették; és a hol mentve lenni óhajtanának, elvesznek. Ha tehát készületlenül halnak meg, a király ép oly kevésbé bűnös az ő elkárhozásukban, mint volt előbb azon gonoszságokban, melyekért most lakolnak. Minden alattvaló kötelessége a királyé; de minden alattvaló lelke a tulajdon magáé. Azért a katonának úgy kellene tenni a háborúban, mint a betegnek az ágyban: minden porszemecskét le kellene mosnia lelkiismeretéről: ha így halna meg, a halál rá nézve csak nyereség lenne; ha meg nem halna, csak áldásosan múlték el azon idő, melyben ily előkészületre tett szert, s annál, a ki menekszik, nem lenne bűn azt gondolni, hogy Isten ez önkéntes felajánlásért enged nekie időt, szemlélni az ő nagyságát s megtanítani másokat is, mikép kelljen előkészülniök.

VILLÁM. Az már igaz no! Ha valaki gonoszúl hal meg, a gonoszság a maga tulajdon fejére száll! a király nem tartozik azért jót állani.

BÁTOR. Én nem kívánom, hogy jót álljon értem, még is kész vagyok bátran megharcolni érette.

HENRIK KIRÁLY. Magától a királytól hallottam, nem óhajtja, hogy kiváltság.

VILLÁM. Azt csak azért mondta, hogy jó kedvvel harcoljunk, de ha egyszer torkunkat metszették, kiválthatják azután őt, mi már nem leszünk azzal okosabbak.

HENRIK KIRÁLY. Ha azt megérem, sohsem hiszek többé szavának.

VILLÁM. No akkor ugyan be is fizet kend neki! Csak olyan vak lövésforma az valami ócska puskából, me-

lyet szegény magányos ember elégedetlensége irányoz egy fejdelemre. Akár abba fogjon kend, hogy a napot jéggé változtatja, ha annak orcáját egy páva-farkkal legyezgeti. Sohsem hisz többé szavának! Ez ugyan oktondi egy beszéd.

HENRIK KIRÁLY. Nagyon is kereken kioszt kend engemet: összetűznék vele, ha alkalmas volna rá az idő,

VILLÁM. Jó; tűzzünk össze hát majd, ha megéri kend életben.

HENRIK KIRÁLY. Nem bánom.

VILLÁM. Miről ismerek rád?

HENRIK KIRÁLY. Adj valami zálogot, fővegemhez tűzöm azt, s ha egykor rá mersz ismerni, kiállok veled.

VILLÁM. Itt a keztyűm; te is add ide a magadét.

HENRIK KIRÁLY. Nesze!

VILLÁM. Én is a fővegemhez tűzöm ezt: ha majd hozzám jössz s azt mondod holnap után: «Ez az én keztyűm,» e kézre fogadom, pofon ütlek.

HENRIK KIRÁLY. Ha élek, hogy megláthatom, visszakövetelem.

VILLÁM. Jobb lenne akkor, ha felköttenéd magadat.

HENRIK KIRÁLY. Megteszem, ha mindjárt a király mellett találnálak is.

VILLÁM. Ura légy aztán szavadnak! Isten veled.

BÁTOR. Béküljetek, dőre angolok, béküljetek! hiszen van nekünk elég francia perünk, csak abból tudnátok kigázolni.

HENRIK KIRÁLY. Valóban, a francziák húsz francia koronást tehetnének egyre, hogy megvernek bennünket, mert ők azt saját vállaik közt hordozzák. Hanem hát angolra nézve nem árulási bűn francia koronást verni s holnap maga a király is hamis pénzmeteszővé leend. (Katonák el.)

Csak a királyra! Éltünk' s lelkeinket,

Adósságinkat, aggó hölgyeinket,

Gyermekinket s bűnünket a királyra!

Nekünk viselni kell mind.

Oh kemény sors! nagyság ikertestvére,

Melyért liheg minden bolond, a ki

Nem érez mást, csupán önnön baját!
Mily sok vigaszt nélkülöz a király,
Mit egy közember élvez!
S mit bír, mit egy közember is ne birna,
A pompán, az örök pompán kívül?
Mi vagy te vajon, bálvány-pompa, mi?
Mi istenség vagy, hogy több földi kint
Szenvedsz magad, mint hódolóidnak adsz?
Mi a dijad? Mi a bevételéd?
Oh pompa! értéked' mutasd nekem!
Imádásodnak mi a szelleme?
Egyéb vagy-e, mint rang, fok és alak?
Félelmet, áhitást keltesz sokakban,
És félve, nem vagy oly boldog soha,
Mint félelmökben ők!
Italod, édes hódolat helyett,
Mérgecs hizelgés. Oh! légy csak beteg,
Te nagyság! s kérj pompádtól enyhülést:
Hiszed, hogy a forró láz eltűnik
A hizelgés lehelte czimekért,
S megszűnik a mély bókolás előtt?
Midőn a koldus térdinek parancsolsz,
Parancsolhatsz egészségének is?
Oh nem, te büszke álom,
Mely egy király nyugtával oly ravasz
Játékot üz'sz! Király vagyok, ki jól
Ismerlek, és tudom, hogy balzsam és
Jogar, meg alma, kard, bot s korona,
Arannyal, gyöngygyel' átszövött palást,
Vagy a király előtt futó sűrű czím,
A trón, a melyen ül, a fény hulláma,
Mely e világ magas partját veri,
S mind, mind e fényben úszó pompa nem
Szenderghet a király ágyában oly
Üdítőn, mint egy hitvány szolga, ki
Megtelt gyomorral és könnyű kedélylyel
Nyugodni tér, evén száraz kenyért:
Sohsem lát ő pokolszült, rémes éjt,
Mert, mint cseléd, nap keltétől napestig,
Phœbus láttára izzad és egész

Éjen Elysiumban szendereg;
 Másnap a szürkülettel újra ébred
 S lovára segíti Hypériont;
 S ekként kíséri e mindig futó
 Évet sírjába hasznos működéssel;
 S ha pompa nincs, ily pór, ki napjait
 Küzködve tölti s alva éveit,
 Előnyben volna egy király felett.
 A szolgál, a közbéke tagja lévén,
 Élvezi azt, de alig fogja fel,
 Mily ébren óvja a király a békét,
 A mely legüdvösebb a pórra nézt.

Erpingham jö.

ERPINGHAM. Távoztodon aggódva főbbjeid,
 A táborban keresnek.

HENRIK KIRÁLY. Jó öreg,
 Gyűjtsd össze sátoromba őket: én
 Előtted ott leszek.

ERPINGHAM. Meglesz, uram. (El.)

HENRIK KIRÁLY. Aczélozd meg, oh csaták istene!
 Harczosaim szivét; ne töltsd be őket
 Félelemmel; ragadd el tőlök itt
 A számadás érzékét, hogyha tán
 Az ellen száma nyomná lelköket.
 Csupán ma ne, uram! csupán ma ne
 Emlékezzél atyám bünére, melyet,
 Koronáját szerevezve, végbevitt.
 Richard testét én újra eltemettem,
 S több bánatos könyűt ejték reá, mint
 Vér-csőpp abból erőszakkal kifolyt.
 Ötszáz szegénynek évi díjt adok,
 Hogy sorvadt karjokat kétszer naponkint
 Emeljék ég felé bocsánatért;
 S két kápolnát építették, a hol
 Komoly, tisztos papok éneklenek
 Richard lelkéért. Többet is teszek;
 Bár mind, a mit tehetnék, mitsem ér,
 Következtvén rájok bocsánatesdő
 Bűnbánatom.

Gloster jö.

GLOSTER. Fejdelmem!

HENRIK KIRÁLY. Gloster testvérem hangja ez? Igen:
Tudom a hírt; együtt megyek veled;
A nap s barátim várnak engemet. (El mind.)

II. SZÍN.

Francia tábor.

A trónörökös, Orleans, Rambures és mások jönnek.

ORLEANS. Aranyozza már fegyverinket a nap:
Fel hát, urak!

TRÓNÖRÖKÖS. Montez à cheval! Lovam'! valet! lac-

ORLEANS. Oh hősi szellem! [quay! hah!

TRÓNÖRÖKÖS. Via! les eaux et la terre!

ORLEANS. Rien puis? l'air et le feu!

TRÓNÖRÖKÖS. Ciel! Orleans rokon.

A constable jö.

Nos hát, constable úr!

CONSTABLE. Halld, lovaink a vágytól mint nyerítnek!

TRÓNÖRÖKÖS. Föl, rájok! és messétek bőrüket,

Hogy hő vérök az angolok szemébe

Fecsenjen és tüzével oltsa ki: hah!

RAMBURES. Hát lovaink vérével sirjanak?

Mint látjuk úgy saját könnyüiket?

Hírnök jö.

HÍRNÖK. Az angol rendben áll, frank főurak.

CONSTABLE. Hős hercegek! most lóra, lóra gyorsan!

Nézzétek a szegény, éhes csapatkát:

Szép fényetek elszívja lelköket,

A férfiből csak burkot hagyva meg.

Kezünknek itt elég munkája sincs;

Bágyadt erőkből alig lesz elég vér

Minden kivont kardot befesteni,
 Melyet ma húznak ki frank hőseink
 És munka híján újra visszadugnak.
 Csupán rájok lehellünk s a vitézség
 Párától is összeomlanak.
 Kétségkívüli tény az, főurak,
 Hogy a fölösleg pór nép és cselédség,
 Mely léhán rajzik sergeink körül,
 Elég lesz megtisztítani a mezőt
 Ily hitvány ellentől, habár magunk
 E hegy tövéhez állnánk, tétlenül
 Szemlélni őket, mit becsületünk tilt.
 Harsogjanak tehát a trombiták,
 Harsogjanak gyors lóra pattanót!
 Közelgésünk a tért úgy megriasztja,
 Hogy a rémült angol magát megadja.

Grandpré jő.

GRANDPRÉ. Mért késtek oly soká, frank főurak!

Im a sziget hullái, bőrükért
 Rémegeve, rútitják a friss mezőt.
 Búsan lelógnak rongyos zászlaik
 S fuvalmaink gúnyolva lengetik.
 Koldús csapatjokban Mars, egy bukottként,
 Rozsdás sisakján át bágyadva néz.
 A lovasok, mint álló gyertyatartók,
 Ülnek, kezökben fáklya-szál; s szegény
 Gebéiknek alácsüggedt fejük,
 S a hús, a bőr rajtok csak úgy lötyög;
 Kihalt szemökből sűrű nedv csorog;
 Halvány, bárgyú szájokban ott hever
 A lánczos zabra mozdulatlanúl
 S bepiskoltan a kérődzött füvel;
 Hóhéraik, a gaz varjak, felettök
 Repesnek, alig várva perczöket.
 De a leírás szóval képtelen
 Rajzolni ily csatarend életét,
 Életben oly élettelen, minő ez.

CONSTABLE. Imádkozának, s készek a halálra.

TRÓNÖRÖKÖS. Ne küldjünk étket, friss ruhát nekik,
Éhes lovaiknak meg abrakot,
S aztán ütközzünk meg velök?
CONSTABLE. Csak örömet várom. El a csatába!
Egy trombitás zászlóját elveszem
S azzal megyek sietve. Rajta! fel!
A nap fönt jár s multát használni kell. (El mind.)

III. SZÍN.

Angol tábor.

*Angol csapat; Gloster, Bedford, Exeter, Salisbury
s Westmoreland jönnek.*

GLOSTER. Hol a király?

BEDFORD. Harczrendjüket megszemlélni lovaglott.

WESTMORELAND. Hatvan ezer harczost számlálnak ők.

EXETER. Egy ellen öt, s mind friss azon felül.

SALISBURY. Isten karja velünk! Szörnyű e túlsúly.

Isten hozzátok! én megyek helyemre.

Ha már csupán égben találkozunk,

Akkor vidáman! oh nemes lord Bedford,

Kedves lord Gloster, jó lord Exeter,

S édes rokonom! üdv, ti harczosok!

BEDFORD. Salisbury, Isten s a jó szerencse áldjon!

EXETER. Áldjon meg! Harczolj hősleg e napon,

Bár erre intvén, sértlek is talán,

Mert a vitézség át meg áthatott. (Salisbury el.)

BEDFORD. Teljes sajátja jóság s hősiség,

Fejdelmi mind kettőben.

WESTMORELAND. Oh ha most

Henrik király jő.

Csak tízezer voln' itt azok közül,

Kiknek nincs dolguk Angliába' ma!

HENRIK KIRÁLY. Ki óhajt ilyet? Westmoreland rokon?

Nem, jó rokon! ha csakugyan halálra

Jelölteténk, hazánk elég sokat

Veszít mibennünk ; s ha élünk, minél
Kevesb a szám, annál több a dicsőség.
Többet tehát egy emberrel se kívánj.
Zeüsre! én kincset nem szomjazom,
Se nem kérdem, ki él költségesen,
S nem bánom, hordja más diszöltönyöm',
Vágyam nem csügg ily külső tárgyakon :
De hogyha a dicsőség szomja bűn,
Úgy a legbűnösebb lélek vagyok.
Nem! egy embert se kívánj Angliából.
Legjobb reményért sem veszítenék
Én a dicsőségből annyit, biz Isten,
Mint tölem egygyel több ember levonna.
Egygyel se kívánj többet, Westmoreland ;
Hirdesd ki inkább hadsergem között,
Hogy a kinek harczolni kedve nincs,
Az elmehet, útlevelét kikapja,
Zsebébe úti költséget teszünk.
Olyannal együtt halni sem kívánunk,
Ki, vélünk társaságban, halni fél.
Ez a nap Crispián névünnepe :
Ki e napot túléli s haza jut,
E napról hallva, lábujj-hegyre áll
S a Crispián nevére felszökell ;
Ki e napot meglátja s agg leend,
Szomszédait évenkint majd e nap
Előestvéjén megvendégeli,
Így szólva : Holnap lesz szent Crispián ;
Aztán feltűri öltönyujjait
És megmutatja seb-helyét. A vén
Sokat felejt ; de bár mindent felejt sen,
Megemlékszik rá körülményesen,
Miket tett e napon. Akkor neveink
Szokott szavak leendenek szájában :
Henrik király, Bedford és Exeter,
Warwick és Talbot, Salisbury, Gloster,
S élénken emleget tölt kelyhinél.
Fiának megtanítja e regét,
És Crispin, Crispián sohsem vesz el
Eme naptól világ végezteig ;

De sőt ránk emlékeznek általa,
 Nehányunkra, e kis testvér csapatra :
 Mert a ki vérit ontja ma velem,
 Testvérem lesz : bármily alantsorú,
 Nemessé válik rangja e napon,
 És a nemesek Angliába', kik
 Most ágyba' vannak, önmagokra majd
 Átkot szórnak, hogy nem valának itt,
 S elcsöndesednek, ha olyan beszél,
 Ki itt harczolt Crispin napján velünk.

Salisbury jő.

SALISBURY. Készülj hamar, kegyelmes fejdelem ;

A frank már pompás csatarendben áll

S nagy gyorsasággal ránk fog rontani. [vünk kész.

HENRIK KIRÁLY. Hiszen minden kész, hogyha a szi-

WESTMORELAND. Pusztúljon el, kinek most szíve hátrál!

HENRIK KIRÁLY. Angliából nem kérsz hát több segílyt?

WESTMORELAND. Bár Isten adná, hogy csupán te s én

Segély nélkül víhatnók e csatát.

HENRIK KIRÁLY. Tehát öt ezret már most el kívánnál,

Mi jobb is, mintha még egyet kívánsz.

Most helyre hát. Az Isten véletek.

Trombitaszó. Montjoy jő.

MONTJOY. Még egyszer eljövök, Henrik király,

Megtudni, kész vagy-e váltságodért

Alkudni a biztos bukás előtt?

Mert hidd el, oly közel hozzád az örvény,

Hogy bizton elnyelend. S azonfelül

A constable még szánakozva kér.

A bűnbánatra intsed népedet,

Hogy lelkeik nyugodtan, szívesen

Váljanak el e mezőktől, a hol

Szegények romtestének majd heverni

S büzhödni kell.

HENRIK KIRÁLY. Ki küldte tégedet most?

MONTJOY. Franciaország constableje.

HENRIK KIRÁLY. Előbbi válaszom' vidd vissza, kérlek :

Kerítsenek meg és csak azután
 Alkudjanak csontomra. Istenem!
 Mért gúnyolják így a szegényeket?
 Ki az arszlán bőrére alkudott,
 Míg a vad élt, vadászva elveszett.
 Testünk közül, tudom, nem egy talál
 Természetes sírt, a melyen, hiszem,
 E nap emléke érczben fenmarad;
 S kik hős tagjaikat Frankhonba' hagyják,
 Meghalva emberül, hir-névre kapnak,
 Sirjok legyen bár trágyadombotok :
 Mert őket ott a nap köszönti és
 Dicsőségök az égre párolog,
 Míg földi részök levegőtöket
 Megrontva, Frankhonba dögvészt bocsát.
 Lásd, angolunk mi túlzón hősies,
 Hogy, halva bár, mint a golyó szökése,
 Másodszor is vészes futásra tör,
 Gyilkolva még hanyatlásában is.
 Büszkén beszélek : mondd a constablének,
 Mi csak köznap vitézei vagyunk,
 Fényünk' s diszünket elszennyezte mind
 A zord mezőn a nedves útazás ;
 Sergünkben nincsen egy darabka toll
 (Bizonyág, hogy el nem fogunk repülni);
 Csinunkat elkoptatta az idő ;
 De ám szivünk bizony nagy díszbe' van,
 S azt mondogatják szegény harczosim :
 Friss öltönyük lesz még ez est előtt,
 Mert a frank harczosok fején keresztül
 Vonják le tarka új kabátjokat
 S kifordítják belőle. Hogyha így lesz,
 S remélem Istent, így lesz : akkor aztán
 Majd összegyül az én váltságom is.
 Hírnök! kiméld fáradságod'; ne jöjj
 Váltságomért többé, jó hírnököm ;
 Úgy sem fogok mást adni, esküszöm, mint
 E csontokat, s ezeket is csak úgy, hogy
 Kevés hasznát vegyék. Menj, mondd meg ezt.

MONTJOY. Igen, Henrik király. Isten veled.

Sohsem hallasz te többé hírnököt. (El.)

HENRIK KIRÁLY. Félek, hogy eljössz még váltságomért.

York herczeg jö.

YORK. Felség, alázattal, térdelve kérem

Előhadunk vezérletét.

HENRIK KIRÁLY. Vezesd, vitéz York. El hát most velem!

Intézd magad e napot, Istenem! (El mind.)

IV. SZÍN.

Csatamező.

Harczi zaj. Rohamok. Francia katona, Pistol és fiú jönnek.

PISTOL. Add meg magad', kutya.

FRANCZIA KATONA. Je pense, que vous estes le gentil-homme de bonne qualité.

PISTOL. Kalitás? Callino, Castore me! Nemes ember vagy-e? Mi a neved? —

FRANCZIA KATONA. O seigneur Dieu!

PISTOL. O Szinyör Djő; alkalmasint nemes.

Figyelj reám, O Szinyör Djő, s jegyezd meg:

O Szinyör Djő! kardot fogsz ugrani,

Kivéve, O Szinyör, ha csillogó

Váltságot adsz.

FRANCZIA KATONA. O prenez misericorde! ayez pitié de moy!

PISTOL. Miféle moly? Nem az kell itt, hanem pénz.

A torkodon húzom ki béledet

Piros vércsöppekben.

FRANCZIA KATONA. Est il impossible d'eschapper le force de ton bras?

PISTOL. Dobra, kutya?

No átkozott, kövér kőszáli kecske,

Majd dobra ütlek én.

FRANCZIA KATONA. O pardonne moy!

PISTOL. Még így beszélsz? azt mondd, majd a parton?

Jöszte, fiú, kérdezd meg francziául

E szklávot, hogy mi a neve.

FIÚ. Escoutez : comment estes vous appelé?

FRANCZIA KATONA. Monsieur le Fer.

FIÚ. Azt mondja, hogy le Fer.

PISTOL. Le Ver! No majd leverem, megszakolom és elnadrágolom én őt; magyarázd meg ezt neki francziául.

FIÚ. Nem tudom én ezt francziául: megszakolom, elnadrágolom.

PISTOL. Hadd készüljön: elvágom a nyakát.

FRANCZIA KATONA. Que dit-il, monsieur?

FIÚ. Il me commande à vous dire, que vous faites vous prest; car ce soldat icy est disposé tout a cette heure de couper vostre gorge.

PISTOL. Ouy, coupe le gorge, par ma foy, paraszt!

Hacsak pengő tallérokat nem adsz:

Kardom rögtön diribdarabra vág.

FRANCZIA KATONA. O! je vous supplie pour l'amour de Dieu, me pardonner. Je suis le gentilhomme de bonne maison; gardez ma vie, et je vous donneray deuxcent escus.

PISTOL. Mik voltak szavai?

FIÚ. Kéri, hogy kímélje életét; jó családból való ne- mes, s váltság-pénzül kétszáz tallért ajánl.

PISTOL. Mondd meg neki, hogy dühöm csillapult; zsebre akarom rakni a tallérokat.

FRANCZIA KATONA. Petit monsieur, que dit-il?

FIÚ. Encore qu'il est contre son jurement de pardonner aucun prisonier; néanmoins, pour les écus, que vous l'avez promis, il est content à vous donner la liberté, l'affranchissement.

FRANCZIA KATONA. Sur mes genoux, je vous donne mille remerciemens; et je m'estime heureux, que je suis tombé entre les mains. d'un chevalier, je pense, le plus brave, valiant et très-distingué seigneur d'Angleterre.

PISTOL. Betűzgesd ki csak, fiú.

FIÚ. Térden állva, ezerszer köszöni önnek, s sze-

rencsésnek érzi magát, hogy, mint hiszi, Anglia egyik legvitézesebb, leghősebb és legkitünőbb lovagjának kezébe esett.

PISTOL. Vér-szomjamra! kissé kímélni foglak. Kövess.

(Pistol el.)

FRÚ. Suivez vous le grand capitain. (Franczia katona el.)
Sohse hallottam ily teli hangot ily üres szívből. Csak igaz az a közmondás, hogy üres hordó leginkább kong. Bardolph és Nym tízannyi bátorsággal bírtak, mint ez az ordítózó ördög, kinek körmeit egy fa-karddal mindenki elmetszhetné, s mégis mindkettőjüket felakasztották: az történt volna ezzel is, ha valahol bátran lopni mert volna. Itt kell maradnom a csatlósokkal táborunk málhái körül. A francziának jó zsákmánya lenne, ha ezt megtudná: mert itt az örök csupa gyerkek. (El.)

V. SZÍN.

A csatamező más része.

Harczi zaj. A trónörökös, Orleans, Bourbon, Constable, Rambures s mások jönnek.

CONSTABLE. O diable!

ORLEANS. O seigneur! le jour est perdu! tout est perdu.

TRÓNÖRÖKÖS. Mort de ma vie! mindennek vége, vége!

Szégyen s örök gyalázat ül gunyolva

Bokrétáinkon. O méshante fortune! (Csatazaj.)

Ne fussatok.

CONSTABLE. Megtörték soraink.

TRÓNÖRÖKÖS. Ah szörnyü szégyen! Öljük meg magun-

E rongy népre kockázgatánk előbb?

[kat.]

ORLEANS. S e királynak kértük váltságdíját?

BOURBON. Szégyen, gyalázat, oh örök gyalázat!

Haljunk dicsőn! Még egyszer vissza hát!

S ki most Bourbont követni nem meri,

Pusztuljon innen, és levett süveggel,

Aljas kerítőként kün kuncsorogjon,

Míg egy szkláv, ki ebemnél nem különb,

Legszebb leányát megfertőzteti.

CONSTABLE. Zavar! ki megrontál, segíts te most!

Hadd áldozzuk tömegben életünk'.

ORLEANS. A harcmezőn még elegen vagyunk,

Hogy megfojtsuk tódultunkban az angolt,

Ha valamikép rendet tarthatunk.

BOURBON. Ördögbe most a renddel! A tömegbe!

S haljunk meg, ha másként szégyen követne.

(El mind.)

VI. SZÍN,

A csatatér más része.

Harci zaj. Henrik király, csapatokkal, Exeter, s mások jönnek.

HENRIK KIRÁLY. Jól harczolánk, vitéz bajtársaim;

De nincs vége: frank bírja még a tért.

EXETER. York herczeg üdvözli felségedet.

HENRIK KIRÁLY. Él még? Háromszor láttam őt elesni

S fölkelni, vivni. Tiszta vér vala

Sisakjától a sarkantyújaig.

EXETER. A hős vitéz e díszöltönybe' fekszik,

Termékenyítve a tért; véres oldalán,

A dicsteljes sebeknek társaul,

A nemes Suffolk gróf is ott hever.

Suffolk előbb halt meg; York összevágva,

A vériben fekvőhöz ment s szakálát

Megfogta és csókolta sebjeit,

Mik véresen ásitottak reá,

S kiálta hangosan: «Várj, drága Suffolk,

Az égbe lelkem a tieddel ér;

Várj az enyimre, jó lélek, hogy így

Együtt repüljünk, mint im e dicső

S vitézül megharczolt mezőben is,

Lovag-mivoltunkban társak valánk!»

E szókra ott toppantam s fölsegitém.

Reám mosolygott, megfogá kezem'

S gyöngéden megszorítva szólt: «Uram!

Ajánld királyomnak szolgálatom!»

Megfordult és Suffolk nyakára vetve
 Sebhedt karját, csókolta ajkait.
 S így a halálnak eljegyezve, vérrel
 Pecsétlé egy szépen bevégezett
 Ragaszkodás utolsó perceit.
 E nyájas, e szelid bánás belőlem
 Ama vízcsöppeket facsarta ki,
 Miket gátolni vágytam, ámde nem
 Volt bennem annyi férfias erő,
 S szemembe szökcent föl egész anyám,
 És engem a könnyüknek átadott.

HENRIK KIRÁLY. Nem pirongatlak érte: mert midőn
 Ezt hallom, fátyolos szememmel is
 Alkudnom kell, különben megered. (Csatazaj.)
 De csitt! miféle új zaj ez megint?
 Szétszórt csapatját a frank összeszedte.
 Foglyait hát mindenki ölje meg.
 Tovább kell adni e parancsot. (El mind.)

VII. SZÍN.

A csatatér más része.

Harczi zaj. Fluellen és Gower jönnek.

FLUELLEN. Mekölni gyermekeket és málhákat! Ez már csakugyan hati törvény ellen van; ez már, higye ön, oly rendkívüli gazság, minő csak lehet. Lelkiismeretére támasztom, nem az?

GOWER. Valóban az. Egy gyermeket se hagytak életben. S azon gyáva gazemberek követték el e gyilkolást, kik a csatából elfutottak. Ezen kívül mindent fölégettek s elhordtak, mi a király sátorában volt; miért a király méltán rendelte, hogy minden katona messe el nyakát a maga foglyának. Oh, be derék király is ez!

FLUELLEN. Igen, Monmouthban született, Gower kapitány. Hoty is hívnak azt a várost, a hol a Vastag Sándor született.

GOWER. Nagy Sándor az.

FLUELLEN. Ej, kérem, hát a vastag nem naty? A vas-

tag, a naty vagy a hatalmas, az erős vagy a vitéz, mind egyre mety az ki, csak épen hoty a kifejezés változik egy kicsit.

GOWER. Úgy vélem, Nagy Sándor Macedóniában született. Az apja macedóniai Filep volt, ha jól jut eszembe.

FLUELLEN. Gondolom, Macedonia az, a hol Naty Sándor született. Azt mondok önnek, kapitány, ha a világ földképére tekint, bizonyosan találja, hoty Monmouthot és Macedoniát összehasonlítva, a helyzete mind a kettőnek egyforma. Macedoniában van egy foló; azon szerint van egy foló Monmouthban is; Monmouthban azt Wyenak hívják: hogy a másik folónak mi a neve, az bizom kiesett elmémből; de mindegy, úgy hasonlít az, mint egyik ujjam a másikhoz, s mind a kettőben vannak lazaczok. Ha Sándor életét jól megvizsgálja, Monmouth Henrik élete iken jól jön azután: mert minden dologban megvannak figurák. Sándor, tudja Isten és ön is tudja, haragjában, dühében, mérgében, epéjében, szeszélyében, kedvetlenségében, poszankodásában, s minthogy egy kissé mámoros is volt a feje, sörivás közben és poszúságában, megölte legjobb parátja Klytust.

GOWER. A mi királyunk nem hasonlít ebben hozzá. Ő egyik barátját sem ölte meg soha.

FLUELLEN. Látja, nem szép dolog kivenni szót a számból, mielőtt végzem és megmondom. Én csak figurákban és hasonlatokban beszélek arról: a mint Sándor sörös kancsónál levén, megölte parátját Klytust, épen úgy Monmouth Henrik, egészséges esze és józan ítéleténél levén, eltette láb alól azt a naty pókhasú kövér lovagot, a ki tele volt tréfával, élczekkel, gonoszsággal és gúnynyal; a nevét elfelejtettem.

GOWER. Sir John Falstaff.

FLUELLEN. Azt mondhatok önnek, terék emperek megszületnek Monmouthban.

GOWER. Itt jön ő felsége.

Harsonaszó. Henrik király, az angol csapatok egy részével, Warwick, Gloster, Exeter és mások jönnek.

HENRIK KIRÁLY. E perczig nem valék boszús, mióta Frankhonba jöttem. Hírnök! trombitát végy,
S száguldj ama lovassághoz a halmon:
Ha harczolni ohajtanak velünk,
Hivd el; ha nem, hagyják el a mezőt;
Sértik szemünket; vagy ha egyiket sem,
Oda megyünk s oly gyorsan szétrepítjük,
Mint ó assyr parittyák a követ.
Nyakát elmessük, kiket már birunk,
S a kiket elfogunk, egy sem talál
Kegyelmet. Menj és mondd meg ezt nekik.

Montjoy jő.

EXETER. Itt jő, uram, Frankország hírnöke.

GLOSTER. Szokottnál csüggedettebb most szeme.

HENRIK KIRÁLY. Hogyan? mi ez, hírnök? hát nem Csontjaim' ajánlottam váltságdíjúl? [tudod, hogy Váltságért jösz megint?

MONTJOY. Nem, nagy király!

Jöttem szánalmas engedélyedért,
Hogy átmeheessünk e véres mezőn,
Fölszedni s eltemetni holtjainkat
S elkülöníteni pórtól a nemest.
Mert, jaj, sokan hevernek föbbjeink
A zsoldosok véreben elmerülve
(S szintúgy a közrend durva tagjai
A fők vérebe mártva); sebhedett
Lovaik csürkig vérben, vad dühvel
Hegyes patkókkal tombolnak halott
Gazdáikon, ujont megölve őket.
Oh nagy király, adj engedélyt nekünk,
Hogy nyugton nézzük át a harczmezőt
S rendezzük holtjainkat.

HENRIK KIRÁLY. Nem tudom,
Valóban, hírnök, a mienk-e vagy nem
A győzelem? mert sok lovasotok
Száguld még a mezőn.

MONTJOY. A nap felségteké.

HENRIK KIRÁLY. Istennek hála, nem saját erőnknek.

Hogyan hívják e várat itt közel?

MONTJOY. Agincourt a neve.

HENRIK KIRÁLY. Agincourti legyen hát e csata.

Mit Crispian Crispin napján vivánk.

FLUELLEN. Felsőket enketelmével, ticső emlékezetű nagyatyja és nagypátyja, Edvárd, a walesi fekete herceg, mint krónikában olvasom, terék harczot állottak itt Franciaországban.

HENRIK KIRÁLY. Úgy van, Fluellen.

FLUELLEN. Nasyon ikazan peszél felséged. Ha felségtek arra mekemplékszik, a vallonok vitézül viselték magokat egy kertben, hol hatyma termett; hatymát tűztek monmouthi sapkáig mellé; a mi, mint felséged tudja, mai napig ticsőséges harczy jelvény, s azt hiszem, felséged sem rösteli a hatyma viselését szent Dávid napján.

HENRIK KIRÁLY. Sőt hordom azt díszemlékjel gyanánt;

Tudod, jó földi, hogy vallon vagyok.

FLUELLEN. A Wye folyóban levő minden víz se moshatná ki felséged testiből a vallon vért, azt már mondhatok. Isten ályta is meg, tartsa is mek azt, a meddig csak ő kegyelmességének vagyis ő felségének tetszik.

HENRIK KIRÁLY. Köszönöm, jó földim.

FLUELLEN. Jesszus ucsese! földije vagyok felségednek, akár tudja valaki, akár nem. Pevallok ezt egész filág előtt. Nincs mit szétyeneljek fölségeden, hál' Istennek, míg felséged pecsületes emper mekmarad.

HENRIK KIRÁLY. Tartson meg engem Isten úgy. Ki-

Öt hírnökink; vegyétek számba mindkét [sérjék
Részen a holtakat. Ama ficzkót ide!

(Villámra mutat. Montjoy s mások el.)

EXETER. Harczos, jer a királyhoz.

HENRIK KIRÁLY. Harczos, miért viseled sapkád mellett e keztyüt?

VILLÁM. Engedelmet kérek, felséges uram, ez valakinek a záloga, a kivel meg kellene verekednem, ha még életben volna.

HENRIK KIRÁLY. Angol?

VILLÁM. Engedelmet kérek, felséges uram, valami pimasz, a ki a múlt éjjel szájaskodott előttem, a kinek, ha még él és keztyűjét valaha visszakivánni merészkedik, megesküdtem, hogy arczul vágom; vagy ha én a magam keztyűjét sapkája mellett látom (pedig megesküdtött, hogy ott fogja viselni, a mily igaz, hogy katoná), istenesen leütöm azt onnan.

HENRIK KIRÁLY. Mit gondol ön, Fluellen kapitány, illő-e, hogy ez a katona megtartsa esküjét?

FLUELLEN. Az én lelkiismeretem szerint káz és gyáva megvolna különben. Felsőged engedelmével.

HENRIK KIRÁLY. De hátha ellenfele magasrendű nemes, s alól esik rangján, hogy helyt álljon?

FLUELLEN. Ha mindjárt oly nemes is, mint az ördög, mint Lucifer és maga Pelzepúb, mégis meg kell fogadását és esküjét tartania, látja felséged. Ha szavát megszegi, látja, oly hitvány gaz és bitang lesz a hirneme, a milyen csak valaha fékete czismában tapodta az Isten földjét és mezejét, az én lelkiismeretem szerint.

HENRIK KIRÁLY. Akkor, hé, tartsd meg szavadat, ha ama ficzkóval találkozol.

VILLÁM. Meg is akarom, felséges uram, ha csak élek.

HENRIK KIRÁLY. Ki alatt szolgálatsz?

VILLÁM. Gower kapitány alatt, felséges uram.

FLUELLEN. Gower derék kapitány, derék tudománya és olvasottsága mekvan a háborúknban.

HENRIK KIRÁLY. Hivd ide őt, harczos.

VILLÁM. Azonnal, királyom. (El.)

HENRIK KIRÁLY. Nesze, Fluellen; fogadd e kegyjelt tőlem, tűzd sapkád mellé. Midőn Alençon és én együtt hevertünk a földön, sisakja mellől vettem el e keztyűt; ha valaki visszaköveteli, az Alençon barátja s személyünk ellensége lesz. Ha ilyennel találkozol, csípd nyakon, ha engem szeretsz.

FLUELLEN. Oly nagy kegyben részesít felséged, mint csak alattvalója szíve kívánhat. Szeretnék látni azt az embert, ha ugyan két lábon jár, ki magát e keztyű által sértve találndja, ez az egész; ikazán, szeretnék látni; adná a kegyelmes Isten, hogy láthatnám.

HENRIK KIRÁLY. Ismered Gowert?

FLUELLEN. Kedves barátom, felséged engedelmével.

HENRIK KIRÁLY. Keresd föl, kérlek, és hozd sátoromba.

FLUELLEN. Hívni fogok. (El.)

HENRIK KIRÁLY. Lord Warwick s Gloster testvér,

Fluellennek nyomában járjatok. [menjetek,

A keztyü, melyet tőlem kegyjelül

Kapott, tán még pofot szerez neki

Egy harczostól, a mit kötés szerint

Nekem kén' kapnom. Jó Warwick, kövesd.

Ha a harczos megütné (mint goromba

Lényéből látom, megtartja szavát),

Baj támadhatna abból hirtelen:

Mert Fluellent bátornak ismerem,

S fölingerelve, mint löpor, tüzes,

És a bántalmat visszaadni gyors.

Kövesd, s vigyázz, ne légyen per közöttük.

Ön, Exeter rokon, velünk jövend. (El mind.)

VIII. SZIN.

Henrik király sátora előtt.

Gower és Villám jönnek.

VILLÁM. Jót állok érte, lovaggá akarják ütni, kapitány úr.

Fluellen jő.

FLUELLEN. Isten akarhatja és tetszése, kapitány, megkeresem önt most, jöjjön ezennel a királyhoz: talán nagyobb jó áll előtte, mint tudományában volna álmodni is róla.

VILLÁM. Uram, ismeri ezt a keztyüt?

FLUELLEN. Ismerem-e keztyüt? Ismerem, hogy a keztyü keztyü.

VILLÁM. Én is ismerem ezt s így követelem vissza.

(Megüti.)

FLUELLEN. Terremt! Kaz áruló, a milyen csak lehet a kerek világon vagy Franciaországban vagy Angliában.

GOWER. Hogyan, uram? Te gazember!

VILLÁM. Azt gondolja, esküszegő leszek?

FLUELLEN. Félre, Gower kapitány, ütlegekben fizetek meg az árulást, fogadom.

VILLÁM. Áruló nem vagyok.

FLUELLEN. Hazugság ez torkodban. Felhivom önt ő felsége nevében, fogja el: ez Alençon herczeg barátja.

Warwick és Gloster jönnek.

WARWICK. Hogyhogy? mi a baj?

FLUELLEN. Mylord Warwick, dicsőség Istennek! Látja, itt szörnyű árulás jött napfényre, minőt csak kívanni lehet a világon. Im itt jön ő felsége.

Henrik király és Exeter jönnek.

HENRIK KIRÁLY. Nos hát mi baj?

FLUELLEN. Felséges uram, itt egy kazember, egy áruló, a ki, látja felséged, leütötte azt a keztyüt, melyet felséged Alençon sisakja mellől vett.

VILLÁM. Felséges uram, ez az én keztyűm volt; itt van a társa, s az, a kivel cseréltem, megigérte, hogy sapkája mellett fogja viselni; én meg megigérttem, hogy nyakon ütöm, ha azt teszi; keztyűmet ez ember sapkája mellett találtam és én szavamnak ura maradtam.

FLUELLEN. Hallja most felséged, megkövetve felséged méltóságát, mily hitvány, aljas nyomorult, férges gaz ember ez. Remélem, felséged pizonítani, kezeskedni, tanúskodni fog mellettem, hogy ez a keztyű Alençoné, mit felséged nekem adott legjobb lelkiismerete szerint.

HENRIK KIRÁLY. Add a keztyűd' vitéz, im itt a társa;

Kinek pofont ígértél, én valék;

Igen kemény szókat váltál velem.

FLUELLEN. Méltóztassék, felség, a nyakával megakoltatni érette, ha ugyan hati törvény mekyan e világon.

HENRIK KIRÁLY. Hogy' adhatsz nekem elégtételt?

VILLÁM. Minden sértés a szívből ered, felséges uram, az enyimből sohasem eredt olyasmi, a mi felségedet sérthetné.

HENRIK KIRÁLY. Magunk valánk, a kit szidalmazál.

VILLÁM. Felséged nem a maga formájában jött. Úgy jelent meg előttem, mint valami közember; tanúm az éjszaka, meg aztán a felséged ruházata és viselete; a mit felséged ezen formában kapott, tulajdonítsa azt a maga hibájának, ne az enyimnek: mert ha az lett volna, a kinek tartottam, bizony nem követtem volna el hibát. Könyörgök felségednek, bocsásson meg.

HENRIK KIRÁLY. Töltsd a keztyűt tallérral, Exeter,

S add e legénynek. Vedd el azt, fiú,

S viseld a sapkád mellett díszjelül,

Míg visszakívánom. Tallért neki.

Ki kell békülni véle, kapitány.

FLUELLEN. E napra és napfényre mondok, e kölöknek elég pátorsága mekvan a gyomrában. Nesze, itt egy shilling, aztán légy istenfélő, őrizkedjél a zűrzavar és zenebonától, perlekedés és czivakodástól, akkor pizonosan jobb lesz dolgod.

VILLÁM. Kell is nekem a maga pénze.

FLUELLEN. Jó szándékból történik, megfoldathatod belőle csizmádat. No hát mért lennél oly párgyú? A te csizma nem iken jó; ez meg jó shilling, piztosíthatlak; vagy felváltom.

Angol hírnök jő.

HENRIK KIRÁLY. No, hírnök, megszámlálvák a halot-HIRNÖK. Im, itt a megölt francziák jegyzéke. [tak?

(A jegyzéket átadja.)

HENRIK KIRÁLY. Miféle főbb foglyok vannak, rokon?

EXETER. Orleans Károly herczeg, a király

Unokaöcsese, Bourbon János, és

Bouciqualt főúr és más főurak,

Bárók, lovagok, vitézek, ezer

Ötszázan, a közemberen kívül.

HENRIK KIRÁLY. E jegyzék tizezer frankról beszél,

Kik a csatán elestek; és ezek közt

Száz huszonhat herczeg s zászlós nemes
 Fekszik megölve; ezeken felül
 Lovagok, apródok, vitéz urak
 Nyolcz ezren és négy százan, kik között
 Tegnap ütöttek ötszázat lovaggá:
 Úgy, hogy az elhullt tízezer közül
 Csupán ezer hatszázan zsoldosok;
 A többi herczeg, gróf, báró, lovag,
 Apród, és rang meg vér szerint nemes.
 Az ő elhullt főbjeik nevei:
 Charles de la Bret, Frankhon nagy constableja,
 Jaques Chatillon, Frankország admirálja,
 Az ijászok első vezére, Rambures,
 Guischarð herczeg, Frankhon rendmestere,
 Alençon János herczeg, és Brabant,
 A burgundi herczeg testvére, és
 Edvárd, a Bári herczeg, a vitéz gróf
 Grandpré, Roussi, Fauconberg és Foix,
 Beaumont és Marle, Vaudemont és Lestrale.
 Királyi társaság ez a halálnak.
 Angol halottaink jegyzéke hol van?

(A hirnök más jegyzéket nyújt át.)

Edvárd, a yorki herczeg, gróf Suffolk,
 Sir Richard Ketly, Gam Dávid lovag;
 Több senki más; a többiek közül is
 Csupán huszonöt. Oh Isten, karod
 Volt itt jelen, s nem is nekünk, hanem
 Karodnak kell mindezt tulajdonítani.
 Mikor volt, minden harczy terv ne'kül,
 Nyilt, egyszerű csatán, csak összecsapva,
 Ily nagy, meg ily kevés a veszteség
 Egyik s másik felen? Fogadd el, Isten,
 Mert ez csupán tied.

EXETER.

Csodálatos.

HENRIK KIRÁLY. Vonuljunk a helységbe körmenettel,
 S a hadseregben hirdessünk halált
 A kérkedőre, vagy ki Istenünktől
 Megvonná e dicset, mely csak övé.

FUELLEN. Nem lenne helyes, fölséged engedelmével,
 megmondani, hányan estek el?

HENRIK KIRÁLY. Igen, kapitány; ámde megjegyezve,
Hogy Isten harczolt értünk.

FLUELLEN. Igen, lelkiismeretemre, ő nagy jót tett
velünk.

HENRIK KIRÁLY. Végezzünk minden szent foglalko-
Hadd zengjen a *Non nobis s Te deum*; [zást;
Temessük el szépen a holtakat;
Aztán Calaisba, s aztán Angliába;
Frankhonból nem tértek még így hazánkba.

(El mind.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

A Kar jó.

KAR. Kik a történetet nem olvasák,
Én mondom el nekik; s ki olvasá,
Alázattal kérem bocsánatát
A dolgok hű folyása, rende és
Koraért, melyeket nagy és való
Mivoltukban itt nem jelölhetünk.
Most a királyt Calaisba visszük el;
Ott van; ott látva szárnyas képzelettel
Emeljétek túl őt a tengeren.
Az angol part im nőekkel, férfiakkal
És gyermekekkel környezé az árt.
S az ujjongás meg a taps túljajongja
A mélyszavú tengert, mely, óriás
Hírnök gyanánt, utat készíteni látszik
Most a király előtt. Hadd szálljon így ki
S térjen Londonba ünnepélyesen:
Oly gyors a gondolat járása, hogy
Mindjárt Blackheathen képzelhetni őt,
Hol azt kívánják tőle lordjai,
Hogy meghajolt kardját s horpadt sisakját

Vigyék előtte. Ő nem engedi,
 Menten hiúság s öndicsőitéstől,
 Pompát, zászlókat és győzelmi jelt
 Istenre háritván. Nézzétek im,
 A képzeletnek süрге műhelyében,
 London mint ontja most polgárait:
 Fényben a polgármester s társai,
 Miként Rómában a senátorok,
 Nyomukban a plebéj csapat vonúl,
 Behozni győzelmes Cæsarjokat.
 Miként ha (bár kis, de kedves hasonlat)
 Drága királynénk fővezére most
 (A mit tehetne is) Irlandból jöne
 És kardhegyén hozná e lázadást:
 Eme békés várost milyen sokan
 Hagynák el ekkor őt üdvözleni;
 Még sokkal többen, sokkal több okon
 Tevék Henriknek. Most Londonba' van hát.
 Míg a frankok keserve Anglia
 Királyát honn maradni kényteti
 (S a frank ügyben a császár jötte is,
 Hogy békét eszközöljön), hagyjuk el
 Mindazt, mi akkorig történt, midőn
 Frankhonba Henrik újra visszatért;
 Oda kell vinni; s én játszódtam el
 Ezen időközt, említvén, hogy elmúlt.
 Tűrjétek e rövidítést s legottan
 Röpjöljétek Frankhonba gondolatban. (El).

I. SZÍN.

Franciaország. Angol őrhely.

Fluellen és Gower jönnek.

GOWER. Igen is, az helyes; de mért viseli ön ma
 hagymáját? Hiszen elmúlt Szent Dávid napja.

FLUELLEN. Mekvan útja-módja, oka-foka minden
 tolognak. Úty szólok önnek, mint parátomnak, Gower
 kapitány: az a hitvány, koszos, nyomorúlt, férges,

szájaskodó kaz Pistol, a kit ő maga s az egész flág sem ismer jobbnak, látja, mint semmirevaló ficzkónak, hozzám jó tegnap; kenyeret és sót hoz, látja, hogy egyem meg én a hatymámat. Olyan helyen történt, hol nem kezdhettem vele czivódást; de csak azért is a sapkám mellett hordom azt, míg újra meglátok őt, s akkor majd mondok neki egy kis tarabot kívánságimból.

GOWER. No épen itt jön, duzzadozva, mint egy pulyka-gúnár.

Pistol jó.

FLUELLEN. Nincs nekem paj az ő duzzadása és pulyka-gúnarával. Jó napot, Pistol zászlós, rühös, férges, kaz ember; jó napot!

PISTOL. Hah! Bedlam vagy? Aljas troján, ohajtod

Felbontnom a párkák végzet-szövését?

El! Útálok a hagyma-illatot.

FLUELLEN. Egész szívemből megkérek magát, rühös, férges, kaz ficzkó, hogy kívánságomra, kérésemre, sürgetésemre, etye meg, nézze, ezt a hagymát; mivelhogy, látja, nem szereti, és sem hajlandósága, sem étvágya, sem emésztése nem egyezik velem, én kívánok, hogy egye meg.

PISTOL. Cadwalladerért és kecskéiért sem.

FLUELLEN. Itt van egy kecske, ni! (Megüti.) Lesz olyan jó, koszos, kaz ficzkó, hogy megeszi?

PISTOL. Meghalsz, aljas troján.

FLUELLEN. Igazat mond, koszos kaz ficzkó, mikor Isten akarja. Ohajtom azonban, hogy maga éljen akkor s egye meg tápszereit. Ne, itt van hozzá egy lefes. (Ismét megüti.) Maga csiszmadja inasnak nevezett engem, én meg magát még ma csiszmánál is alábravalónak teszem. No csak hozzá látni: ha kúnyolni tudja a hagymát, tutya meg is enni a hagymát.

GOWER. Elég, kapitány; egészen zavarba hoztad.

FLUELLEN. Montok, hogy ety darabot még kell ennie hatymámból vagy negyed napig verem a fejét. Harapjon bele, kérem, jó az a maga friss sebére és vérző kaskastaréjára.

PISTOL. Bele kell harapnom ?

FLUELLEN. Minden pizonynyal és kétségen kívül, és kérdésen kívül és kételkedésen kívül.

PISTOL. E hagymára mondom, ezért rettentő bosszút állok. Eszem és éve esküszöm.

FLUELLEN. Egyék, kérem. Több lefest is akar még a hatymához ? Nincs itt elég hatyma, hogy arra esküdjék.

PISTOL. Hagyd már az ütleget, hisz lásd, eszem.

FLUELLEN. Válgék egésségre, koszos ficzkó. Nem, kérem ! semmit se vessen el belőle. A haja jó lesz bevert kakastaréjára. Ha ezután alkalma lesz hatymát látni, kérem, gúnyolódjék felette. Többet nem mondok.

PISTOL. Jó.

FLUELLEN. Igen, a hagyma jó. Fogja, egy garas, meggyógyítani a búbját.

PISTOL. Egy garast, nekem ?

FLUELLEN. Igen, valóban és ikazán. Vegye el, különben még egy hatyma van zsebemben, azt is mindjárt megeszi.

PISTOL. Bosszúm előpénzéül elveszem.

FLUELLEN. Ha még valamivel adósa vagyok, kifizetem ütlegekben : maga fakereskedő lesz, s egyebet sem vesz tőlem, csak ütlegeket. Isten vezérelje, és tartsa meg és gyógyítsa meg a fejét. (El.)

PISTOL. Ezen föllázad az egész pokol.

GOWER. Menjen, menjen. Ön tettető, gyáva ficzkó, kigúnyolja a régi szokást, mely tiszteletre méltó alkalmából eredt s mint egykori vitézség emlékezetes daljele tartatik fenn ; aztán legkisebb bátorsága sincs tettel váltani be szavait. Kétszer vagy háromszor látam már kötődni és évődni e derék emberrel. Azt gondolta, mivel nem beszél angolul tősgyökeresen, tehát az angol ütlegekhez sem tudhat. Máskép találta. Azért jövőre tanítsa önt e vallon fenyíték jó angol viseletre. Isten vele. (El.)

PISTOL. Fukart játszik ma vélem a szerencse ?

Hírlik, hogy a kórházban jó Dorám

Frank betegségben halt meg,

S így menhelyemnek vége, vége van.

Megvénülök s elagott tagjaimból

Kiverték a becsületet. No, jó!
 Kerítővé leszek s mellette még
 Ügyes kézzel zsebmetszést folytatok,
 Angolhonba lopódzom s ott lopok.
 Tapaszt nyomok ez ütleg sebhelyekre,
 S megesküszöm, hogy mind a harcz szerezte. (El.)

II. SZÍN.

Troyes Champagneban. Lakosztály a francia király palotájában.

Egyik ajtón Henrik király, Bedford, Gloster, Exeter, Warwick, Westmoreland és lordok; másikon a francia király, Izabella királyné, Katalin hercegnő, urak és hölgyek stb. Burgund herczeg s kísérete jönnek.

HENRIK KIRÁLY. Békét e körnek! im azért jövének.

Frank testvérünk- és nővérünknek üdv!

Szerencse és öröm, fejedelmi szép

Húgunk Katalinnak! Mint egyik ágát

S tagját ezen királlyságnak, ki e

Fényes találkozást rendezte volt,

Burgund herczeg, köszöntünk téged is.

Frank főurak s pairek, mindnyájan üdv!

FRANZIA KIRÁLY. Örülünk, hogy láthatjuk arcodat,

Derék angol testvér: légy üdvözölt!

S ti is mindnyájan, angol főurak!

IZABELLA. Angol testvér, végződjék e nap oly jól,

És e barátságos gyűlés, miként most

Szemedbe nézhetni örvendezünk,

Szemedbe, mely a frankok ellen eddig,

A kik irányában estek, csupán

Csak tűzkigyók golyóit hordozá;

Bizton reméljük, ily tekintet mérge

Erőit elvesztette már, s e nap

Barátsággá tesz minden bajt s vizályt.

HENRIK KIRÁLY. Ament mondunk reá; azért jövének.

IZABELLA. Mind üdvözöllek, angol főurak.

BURGUND. Hűségem egyformán kettőtöké.

Frank- és Angolhon nagy királyai!

Hogy én egész erővel, észszel és
 Szilárd törekvéssel munkálkodám
 Eme királyi zárt találkozáson,
 Fölségetek legjobban tudja azt.
 Igyekvésem ha már eddig haladt,
 Hogy színről színre, szemtől szembe így
 Egybe gyűlétek : ám legyen szabad
 Im e királyi körben kérdenem,
 Miféle gát vagy akadály lehet,
 Mely a szegény, sértett, mezitelen
 Békének, a művészetek s vidor
 Szülöttek édes dajkájának, e
 Világ legszebb kertjében, a megáldott
 Frankhonban, nyájas arczát fölemelni
 Nem engedné? Ah rég száműzve van
 Ő innen : gazdasága romban áll
 S önnön termékenységében romol.
 Szívet vidító szőlő-vesszeje
 Metszetlenül hal el; fonott sövénye,
 Miként szőrrel vadúl benőtt rabok,
 Rendetlen ágakat hajt; zord ugarján
 Konkoly, bürök s a bújja füstike
 Tenyészik, mert rozsdásul az eke,
 Mely irtaná az ilyetén gyomot.
 A sima rét, melyet nem rég kikires,
 Zöld lóher és démutka fű fedett,
 Kaszát nem látva, buján, elhagyatva,
 Henyén foganszik, s nem szül semmi mást,
 Csak vad sóskát, bojtorjányt, zord bogácsot,
 Elvesztve ékességet és haszont.
 S mint szőleink, sövényünk, rétjeink
 S ugarjaink hibás ösztön szerint
 Vadonná zordulnak : úgy házaink,
 Magunk és gyermekink felejtjük, avvagy
 Meg sem tanuljuk, mert nincs rá idő,
 A tudományokat, hazánk diszére.
 Növünk, miként vadak, mint harcosok,
 Kik a vérről gondolkoznak csupán,
 Káromlás, vad tekintet s rossz szokásra,
 S mindenre, a mi nem természetes.

Mindezt előbbi szép alakra vinni
 Gyületem egybe, s arra kér szavam,
 Hadd tudjam, a nyájas békét mi tartja,
 Hogy mindezen bajt el nem űzheti
 S régi erővel bennünket nem áld?

HENRIK KIRÁLY. Burgund herczeg, ha a békét ohajtod,
 Melynek hiánya csak hibát növel,
 Mint említéd, akkor hát vedd meg azt,
 Igényeinket teljesítve mind,
 Melyek tartalma s egyes pontjai
 Rövid keretben már kezedbe' vannak.

BURGUND. Hallá már a király, de még reá
 Nincs válasza.

HENRIK KIRÁLY. Jól van; tehát a béke,
 Melyet sürgetsz, azon válaszbán áll.

FRANCZIA KIRÁLY. Én csak futólag pillantottam át
 A pontokat; ha felséged talán
 Tanácsából némelyeket jelöl,
 Velünk együtt figyelmesebben újra
 Átnézni még: rögtön határozott
 Igen vagy nem választ adunk reá.

HENRIK KIRÁLY. Legyen testvér. Menj, Exeter rokon,
 Clarence testvér, s Gloster testvér, te is,
 Warwick s Hottigton, a királylyal el.
 Hatalmatok leend, megállapítani
 S másítani, mint bölcseségtek szerint
 Méltóságunkra nézt előnyösebb,
 Igényünkben akármit; és mi azt
 Aláírandjuk. Vajon, drága nővér,
 Velök megy, avvagy itt marad velünk?

IZABELLA. Velök megyek, felséges rokonunk.
 Tán jót tesz egy nő hangja, hogyha majd
 Makaeskodnának a pontok felett.

HENRIK KIRÁLY. Katalin hűgunkat hagyja itt velünk,
 Mert hisz legfőbb igényünk ő maga,
 És pontjaink legelsejében áll.

IZABELLA. Megengedjük.

(Henrik királyon, Katalinon s udvarhölgyén kívül a többiek el.)

HENRIK KIRÁLY. Szép, legszebb Katalin,
 Kegyes lesz-é egy harczost megtanítani

Oly szókra, mik a nők fülébe hatva,
Szerelmének megnyerjék szívöket?

KATALIN. Ki fog gúnyolni felséged; én nem tudom angolt beszélni.

HENRIK KIRÁLY. Oh, szép Katalin! ha francia szívével tisztán szeret, örömmel hallom, midőn zavarosan fogja ezt bevallani angol beszédével. Szeret ön engem, Katalin?

KATALIN. Pardonnez-moy, nem tudom mondani mi az: szeret engem.

HENRIK KIRÁLY. Az, hogy szeretik önt az angyalok, Kata, mert oly szép, mint az angyalok.

KATALIN. Que dit-il? Que je suis semblable à les anges?

ALICE. Ouy vrayment, sauf vostre grace, ainsi dit-il.

HENRIK KIRÁLY. Azt mondtam, kedves Katalin, s nem pirulok érte.

KATALIN. O bon Dieu! les langues des hommes sont pleines de tromperies.

HENRIK KIRÁLY. Mit mond, gyermekem? hogy a férfiak nyelve csalással van telve?

ALICE. Ouy, hogy férfiak nyelve csalás telve; esz a hercegnő.

HENRIK KIRÁLY. A hercegnő, kettejük közt még jobb angol. Valóban, Kata, ez én lánykérésem épen a te értelméhez való. Örülök, hogy nem tudsz jobban angolul: mert ha tudnál, oly együgyű királynak tekintenél, kiről azt vélnéd, hogy egyenesen az eke szarva mellől kerültem a trónra. Én nem értek a szerelemben a hímzéshez, hanem kereken kimondom: szeretem önt; ha aztán még azon kérdésen is túl zaklat, hogy: komolyan-e? felhagyok a kéréssel. Adjon nekem választ. Tréfa nélkül, adjon. Alkudjunk meg, csapjon fel. Mit szól ön, hercegnő?

KATALIN. Sauf vostre honneur, én jól érteni.

HENRIK KIRÁLY. Valóban, Kata, ha azt kívánná tőlem, hogy kedvéért verset csináljak, vagy tánczoljak, bizonynyal megbuktatna. Az elsőre nincs szavam, nincs mértékem; a másodikra nincs erőm a mértékhez; hanem meglehetősen mértékem van az erőből. Ha azzal

nyerhetnék meg egy hölgyet, hogy szökelnem vagy teljes fegyverzetben a nyeregbe pattanom kell: dicsekvés nélkül legyen mondva, gyorsan bele tudnék szökélni a házasságba. Vagy ha kedvesemért ökölviadalt kellene ugratnom: amabba úgy mennék, mint egy mézszáros, s a nyeregben úgy ülnék, soha le nem esve, mint egy majom. De Istenemre, Katám, én nem tudok epedő sápadt színű lenni, sem czifra beszédet nyögdecselni. A vallomásokban nincs ügyeségem: esküvésim őszinték, melyeket sohasem teszek ösztönzés nélkül, és sohasem szegek meg ösztönzésre. Ha ily természetű férfit szerethetsz, Katám, kinek arcza nem méltó arra, hogy a nap elégesse, a ki sohasem néz tükörbe azért, hogy ott majd valami szeretni valót fedez föl: akkor legyen szakácsod a szemed. Úgy beszélek hozzád, mint egyszerű katona: ha azért szerethetsz, fogadj el; ha nem, s azt mondom, hogy meg fogok halni: ez igaz; de szerelmedért, Istenemre, nem; és mégis szeretlek. Válaszsz, kedves Katám, egész életedre egyszerű, szilárd jellemű férfit: az ilyen szükségkép kedvedben fog járni, mivel nincs adománya másoknál is szépelegni. Mert azok az áradozó nyelvű ficzkók, a kik magokat berimelgetik a hölgyek kegyébe, mindig ki is tudják magokat onnan okoskodni. Mit? hiszen a szónok csak fecsegő, a rím csak dalhang. A tömör lábszár összeesik, az egyenes hátgerincz meggörbül, a fekete szakál fehérre változik, a göndörhajú fő megkopaszodik, a szép arcz redőssé, a teli szem üregessé lesz; de a jó szív, Katám, nap és hold, vagy inkább a nap s nem a hold, mert fényesen tündököl és sohasem változik, hanem igazán folytatja pályafutását. Ha ilyet óhajtasz, fogadj el engem; ha engem fogadsz el, egy harczost fogadsz; fogadj el egy harczost, királyt fogadsz. Mit mondasz szerelmemhez? Szólj, kedvesem, s kedvesen, kérlek.

KATALIN. Lehetséges-e, én Francziaország ellenségét szeretni?

HENRIK KIRÁLY. Nem, Katalin, nem lehetséges, hogy Francziaország ellenségét szeresse; hanem engem szeretvén, Frankhon barátját fogja ön szeretni. Mert ne-

kem Franciaország oly kedves, hogy egy falut sem engedek el belőle; egészen enyimnek kell lennie. És, Katalin, ha Franciaország az enyim és én az öné vagyok, akkor Franciaország az öné, ön pedig az enyim.

KATALIN. Nem tudok, mit akar mondani.

HENRIK KIRÁLY. Nem, Katám? Francziául mondom hát el neked, a mi bizonyosan nyelvemem akad, mint új menyecske szokott a férje nyakán: nehéz lesz lerázni. Quand j'ay le possession de France, et quand vous avez le possession de moy — no hát aztán hogy van? Szent Dénes, segíts! — donc vostre est France, et vous estes mienne. Könnyebb nekem, Katám, egy királyságot meghódítani, mint ennyit beszélni francziául. Francziául nem foglak én téged egyébre birni, mint hogy rajtam neves.

KATALIN. Sauf vostre honneur, le françois, que vous parlez, est meilleur que l'anglois, lequel je parle.

HENRIK KIRÁLY. Nem biz az, nem, Katám; hanem meg kell vallanom, hogy a te beszéded az én nyelvemem s az enyim a tiéden, igen egyre megy. De, Katám, értesz te ennyit angolul? Szerethetsz te engemet?

KATALIN. Nem mondhatok meg.

HENRIK KIRÁLY. Megmondhatja valamelyik szomszédod, Katám? Azt fogom megkérdezni. Ej, tudom én, hogy szeretsz, s éjjel, midőn alvó szobájába megy, kikérdezi rólam ez udvarhölgyet, s tudom, Katám, előtte majd gyalázni fogja bennem azon tulajdonokat, melyeket ön szívből szeret. De, jó Katám, kegyesen gúnyolódjál rajtam, annyival inkább, nyájas hercegnő, mert én téged kegyetlenül szeretlek. Ha egykor enyim leszesz, Katám (pedig egy boldogító hit mondja bennem, hogy az leszesz), nyerseségem által foglak megnyerni, s azért szükségkép jó katonák szülőjévé is kell válnod. Hát miért ne hozhatnánk létre, te meg én, Szent Dénes és Szent György között egy fél franczia s fél angol fiút, a ki Konstantinápolyba menjen s meg-
rázza a török szakálát? Mit szólna ehhez, szép arany liliom-szálam?

KATALIN. Nem tudok én azt.

HENRIK KIRÁLY. No, nem is: hiszen csak később kell

tudni, most csak igérnie kell; most csak igérje meg, Katám, hogy francia részéről igyekezni fog ily fiúra; az én angol felemről im vegye szavát egy királynak, egy legénynek. Mit felel rá, la plus belle Katharine du monde, mon très chère et divine déesse?

KATALIN. Felséged elég francia fausse bir, hogy megcsalja la plus belle sage demoiselle, ki en France található.

HENRIK KIRÁLY. Ej, szégyen rossz francziaságomra. Becsületemre! igazi angolul szólva, szeretlek téged, Katinkám; mely becsületre nem mernék megesküdni, hogy te is szeretsz engem; azonban vérem azzal kezd hízelegni, hogy még is igen, daczára arczom meg nem nyerő fanyar hatásának. Legyen is átkozott atyám dicsvágya! Polgárháborúkra gondolt, midőn engem nemzett, azért születtem ily merev külsejűnek, ily vas természetűnek, hogy a hölgyeket, midőn kezöket kérem, elriasztom. Azonban, igazat szólva, Katinkám, minél vénebb leszek, annál jobbnak fogok én feltűnni; vigaszom, hogy a korosság, a szépség eme rossz ápolója, nem tehet többé kárt az én arczomon; ha elfogadsz, a legrosszabb állapotomban fogadsz el, és ha viselsz, mindig jobb, jobb leszek a viselés által. Mondja meg azért, legszebb Katám, akar-e engem bírni? Hagyja el szüziés pirulását; vallja be szíve érzelmeit királynői tekintettel; fogjon kezemen s szóljon így: Angol Henrik, tied vagyok! Mihelyt fületem e szóval megáldottad, azonnal hangosan kiáltom: Tied Anglia, tied Irland, tied Francziaország, tied Plantagenet Henrik, a ki, bár jelenlétében mondom, ha nem a királyok legjobbika, meglásd, a jó emberek legjobb királya. Adj választ, kérlek, töredezett zenében: mert a te hangod zene s angol beszéded töredezett. Törd meg tehát hallgatásodat, világ királynéja, Katinka, töredezett angol nyelven: akarsz-e engem bírni?

KATALIN. Úgy lesz, mint tetszeni fog roy mon pére.

HENRIK KIRÁLY. Ej, tetszeni fog az neki, Katám, tetszeni fog az neki.

KATALIN. Akkor én is leszek megelégedve.

HENRIK KIRÁLY. Csókolom azért kezedet s királyném-nak nevezlek.

KATALIN. Laissez, mon seigneur, laissez, laissez. Ma foy! je ne veux point, que vous abaissez vostre grandeur, en baisant la main d'une vostre indigne serviteur; excusez moy, je vous supplie, mon très puissant seigneur.

HENRIK KIRÁLY. Tehát csókolom az ajkadat, Katám.

KATALIN. Les dames et demoiselles, pour estre baisées, devant leur nopces, il n'est pas le costume de France.

HENRIK KIRÁLY. Tolmácsnőm, mit beszél?

ALICE. Hogy nem szokás pour les dames Franciaországban, nem tudok mondani, mi az a baiser angolul.

HENRIK KIRÁLY. Csókolni.

ALICE. Felsőged entendre jobban que moy.

HENRIK KIRÁLY. Nem divat Franciaországban a hölgyeket házasság előtt csókolni, azt akarta mondani?

ALICE. Ouy, vraiment.

HENRIK KIRÁLY. Oh Katinka! a szigorú szokás meghódol a nagy királyoknak. Kedves Katám, te meg én nem zárhatjuk magunkat egy ország divatjának gyöngé korlátai közé. Mi vagyunk, Katám, a szokások teremtoi, és a rangunkat kísérő szabadság minden hibakeresés ajkát betömi, mint én most a tiédet akarom, mivel hazád szigorú szokásához ragaszkodik, megtagadván tőlem a csókot. Tehát csak türelem és engedékenység! (Megcsókolja.) Bűvös erő van ajkadon, Katinkám; több ékesszólás egyetlen édes érintésében, mint a francia tanács nyelveiben, s előbb rábeszelné ez angol Henriket, mint a fejedelmek általános kérvénye. Im itt jó atyád.

A francia király és királyné, Burgund, Bedford, Gloster, Exeter, Westmoreland s más francia és angol főurak jönnek.

BURGUND. Isten tartsa, fölség! Király rokon, hercegnőnket tanítja angolul!

HENRIK KIRÁLY. Arra akarnám megtanítani, kedves

rokon, mily tökéletesen szeretem őt; s ez jól van angolul.

BURGUND. Nem tanulékony?

HENRIK KIRÁLY. A mi nyelvünk zord és darabos, s modorom sem szelid, úgy, hogy a hizelgésnek se hangjával, se szívével nem rendelkezve, nem idézhetem föl benne a szerelem szellemét annyira, hogy valódi alakjában jelenjék meg.

BURGUND. Engedelmet a tréfára; hadd feleljek én erre. Ha azt fel akarja idézni benne, fölség, egy kört kell vonnia; ha valódi alakjában akarja benne felidézni a szerelmet, mezítelen és vakon kell annak megjelennie. Hibáztatja-e tehát őt, ha a szemérem szűzies biborával rózsázott lányka egy mezítelen, vak fiú megjelenését saját mezítlén maga előtt meg nem engedi? Ebben megegyeznie nehéz dolog volna egy leánykának.

HENRIK KIRÁLY. Mégis behunyják egyik szemüket és engednek, midőn a szerelem vak és áthatja őket.

BURGUND. Akkor hát, felség, meg van bocsátva nekik, ha nem látják, mit cselekszenek.

HENRIK KIRÁLY. Tanítsa meg tehát hűgát, jó herczegem, behúnyni az egyik szemét.

BURGUND. Behúnyom az egyik szememet, hogy ezt neki értésére adjam, ha felséged megtanítja őt szándékom megértésére: mert a nap alatt levő s neki hevített leánykák vakok, mint Bertalan-nap táján a legyek, habár megvan is szemök, s ekkor aztán fogni is engedik magokat, míg előbb a nézést sem tűrheték.

HENRIK KIRÁLY. E hasonlat vigasztal engem az idővel, a hó nyárral; így a legyet, ön hűgát, végre is megfogom s neki is vaknak kell lennie.

BURGUND. Mint a szerelemnek, fölség, mielőtt szeret.

HENRIK KIRÁLY. Úgy van; s önök között némelyek szerelmi vakságomnak köszönhetik, hogy néhány szép francia várost meg sem láthatok, azon egyetlen szép francia hölgy miatt, ki útamban áll.

FRANZIA KIRÁLY. Igen, felség, bájüvegen nézi azokat; a városok egy hölgygé változtak, mert mindannyian szűz kőfállal vannak körítve, melybe hadsereg még soha nem hatolt.

HENRIK KIRÁLY. Nőmmé lesz Katalin?

FRANCZIA KIRÁLY. A mint felségednek tetszik.

HENRIK KIRÁLY. Meg vagyok elégedve; csak még ama szűzies városok, melyekről felséged szól, képezzék kíséretét; akkor az a hölgy, ki óhajtásim útjában állott, fogja nekem mutatni az utat akaratomhoz.

FRANCZIA KIRÁLY. Mi méltányos, mindent aláíránk.

HENRIK KIRÁLY. Úgy van-e, angol főurak?

WESTMORELAND. Minden pontban megegyez a király.

Első, leánya; s így minden, tovább,

A mint javaslatunk tartalmazá.

EXETER. Csupán csak azt nem írta még alá, a hol felséged azt kívánja, hogy Franciaország királya, ha alkalom szerint valamiért írásban felszólal, felségedet következőleg s ily francia kifejezéssel említse: Notre très cher fils Henry roy d'Angleterre, heretier de France; és latinúl így: præclarissimus filius noster Henricus, rex Angliæ et hæres Franciæ.

FRANCZIA KIRÁLY. Testvér, ezt sem tagadtam én meg

Hogy óhajtásodra ne hajlanék. [úgy,

HENRIK KIRÁLY. Kérlek tehát, barátságos frigyünkben

E pontot is sorozd a többihez,

S annak folytán add lányodat nekem.

FRANCZIA KIRÁLY. Fogadd, fiam, és támaszsz vériből

Sarjat, hogy e vizsongó államok,

Frank- és Angolhon, kik sápadva nézik

Az irigységtől egymás boldogultát,

A gyűlölettel hagyjanak föl, és

Keltsen szívökben im e drága frigy

Szomszédságot, keresztyén egyetértést,

S a háború véres kardját soha

Ne lássa frankok s angolok hona.

MIND. Ámen! [hogy

HENRIK KIRÁLY. Üdv most, Katám! s mindenki lássa,

Itt, mint királynőmet, megcsókolom. (Trombitászó.)

IZABELLA. Isten, a házasság legjobb vezére,

Forrassza egygyé szíveiteket,

S országaitokat is együvé.

Mint férj s nő, ketten egyik lesznek a

Szerelem által, épen úgy legyen

Egybekelés országotok között,
 Hogy rossz szolgálat avagy szörnyü féltés,
 Mely áldott házasságot is zavar,
 Ne érintse ez országok frigyét,
 Szétbontva, a mi bennök egyesült :
 Hogy angol és frank egymást úgy fogadja,
 Miként testvérét! Ámen. Isten adja!

MIND. Ámen!

HENRIK KIRÁLY. Készüljünk nászunkhoz ; azon napon
 Fogadjuk, Burgund, esküvésedet
 És minden fő urét eme kötésre ;
 Akkor, Katám, te s én megesküszünk,
 S esküdt frigyünkben áldottak leszünk! (Mind el.)

A Kar jő.

Gyarló tollával a történetet
 Alázatos költőnk eddig követte ;
 Nagy emberink fényét e szűk keret
 Meg-megszakasztva, csak kevesbitette.
 Csak kis korig, de nagyban tündökölt
 Angolhon csillaga. Szerencsekardja
 Számára megszerezte volt a föld
 Legszebb kertjét, hogy fejedelmének adja.
 Hatodik Henrik, már pólyáiban
 Frank s angol fejdelem, jött e királyra ;
 Annak sok ág-bogú tanácsiban
 Elveszett Frankhon s vérzett Angliája.
 Előfordult az színünkön nem egyszer :
 Fogadjátok hát ezt is érte kegygyel! (El.)

A HARMADIK KÖTET TARTALMA.

	Lap
A történelmi színművekről	V
János király	1
II. Richard király	81
IV. Henrik király. I. rész	165
IV. Henrik király. II. rész	257
V. Henrik király	355

